

545169789

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

99.4 Thorvaldsen, Bertel Mü

RHB

KJØBENHAVNS
RAADHUS
BIBLIOTHEK

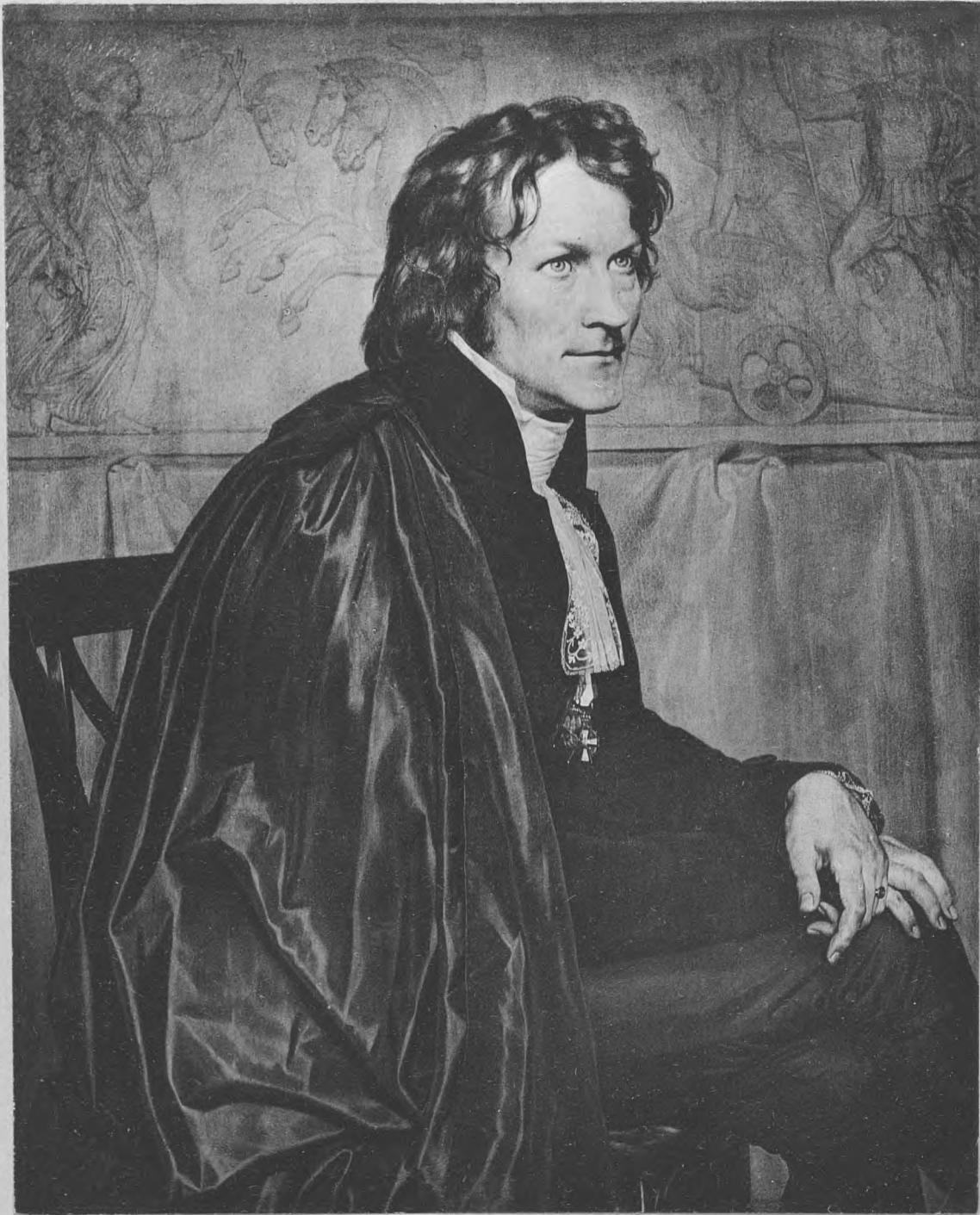
EXLI # BRIS

99.4 Thorvaldson, Buhl

THORVALDSEN

HANS LIV OG HANS VÆRKER

C. W. ECKERSBERG: PORTRAIT AF THORVALDSEN.

SIGURD MÜLLER

THORVALDSEN

HANS LIV OG HANS VÆRKER

MED 93 FOTOTYPIER OG 86 AFBILDNINGER I TEXTEN

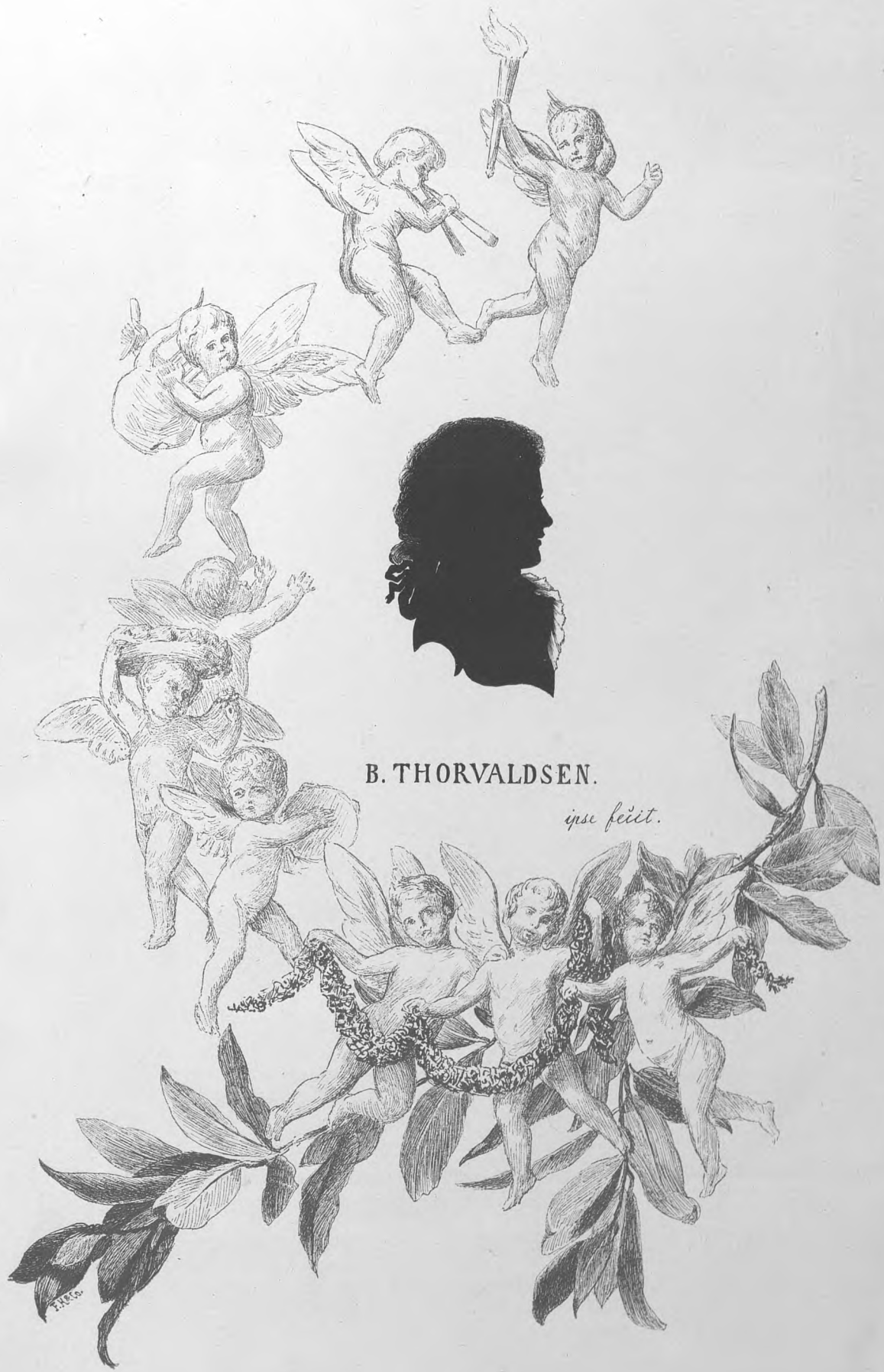

KJØBENHAVN

J. C. STOCHHOLM

THIELES BOGTRYKKERI

1893

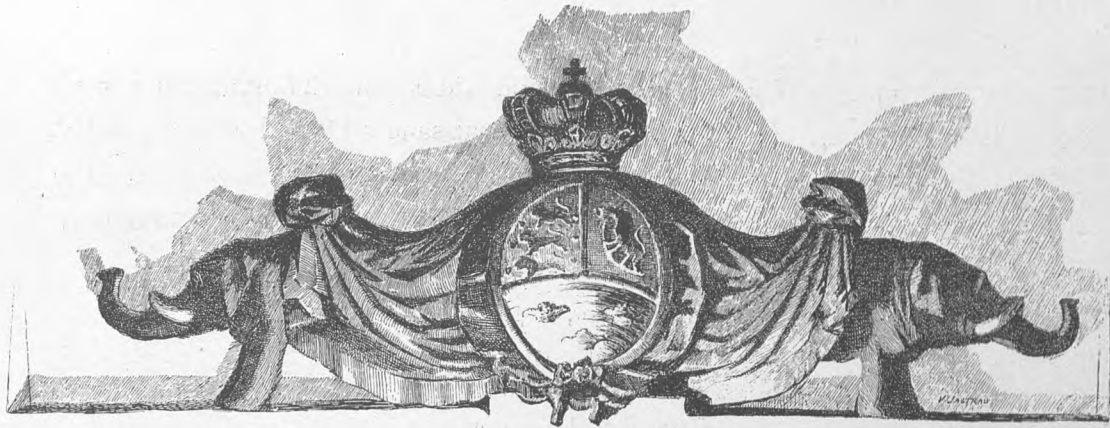
B. THORVALDSEN.

ipse fecit.

1786

Originalen til omstaaende Silhuet er udført af Thorvaldsen selv i Konfirmationsalderen og er af ham skænket til en Ungdomsven, Blomstermaler C. D. Frisch, som igjen har foræret den til Etatsraad J. M. Thiele, hvis Enke den nu tilhører.

De omkring Silhuetten svævende Genier symbolisere Ungdommen og ere alle tegnede efter Arbejder af Thorvaldsen.

Det er ofte blevet sagt, at en stor Kunstners Levnedstegning bedst er given af ham selv i Rækken af hans Værker: Mesterens Liv er et Liv i Daad; hvad han har skabt, hvad han har efterladt sig som Haandens Udtryk for aandeligt Indhold, er for kommende Slægter det, hvorom der fornemmelig spørges, — det, der giver os hans Væsen, medens det viser os hans Værd, — det, der først og sidst vedkommer os — den Biografi, der taler Sandhed. Er det nu saa, da lader der sig ikke nævne en Kunstner, hvis Levnedsløb væsentlig set ligger saa klart og overskueligt for os som Thorvaldsens. Paa Slotsholmen i Kjøbenhavn staar hans Musæum, i dybeste Forstand den nyere Tids mest monumentale Bygning. Der finde vi saa at sige alt, hvad han har frembragt, smaat og stort, Ungdommens Forsøg og den fuldt udviklede Mands Hovedværker. Der følge vi ham fra Ynglinge-aarene til Graven; der lære vi at forstaa hans Levned som et Liv i Aand og Sandhed; der voxe vi op til et Standpunkt, hvorfra vi fuldt kunne beundre ham; der lære vi at elske ham og hans Kunst. Tiderne vexle, Idealerne tage nye Skikkelser, Smagen faar altid nye Maal; men Aar efter Aar læse der inde i Musæet de skiftende Slægter med Ærefrygt den store Kunstners Biografi ud af Stenen og Leret. Og de gaa derfra med Indtrykket af noget højt og ægte, af et Levnedsløb, ført i sand og sund Skjønhedsdyrkelse. I mangt og meget ser man jo nu paa Thorvaldsen med andre Øjne end i hans Levetid; hver Slægt har sit eget Syn, som paa Naturen, saa paa Kunsten. Men i det væsentlige er Dommen over ham

den samme nu som for et halvt Aarhundrede siden: Thorvaldsen var sin Tids største Mester, og siden den store Renaissances Dage har ingen enkelt Mands Virksomhed baaret saa rige Frugter for Kunsten, som hans. Paa Klippeøen, hvorfra hans Slægt gik ud, formedes i fjærne Tider det ærværdige Kvad, hvis Ord endnu ofte lyde for os med manende Klang:

Ejendom dør,
Frænder dø,
selv man dør tilsidst.
Eftermælet aldrig dør,
naar det vel er vundet —

et lever, naar Manden forlængst er lagt i Muld: det lysende Eftermæle, det store Navn. Og Thorvaldsens Navn staar fast i Glans; Døgnet kan anfægte det, Evigheden ikke.

— Musæet med dets Indhold er væsentlig set Thorvaldsens Biografi, som det er hans Hædersdrapa. Men for de mange, der elske Thorvaldsen og hans Kunst, og som ønske at have den for Øje ogsaa i Hjemmene, bringes denne Bog ud. Billederne ere »Biografien« i »Oversættelse«, saa tro som muligt; Texten er Biografi i Ordets snævrere Forstand — en Skildring af Thorvaldsens ydre Livsforhold sammen med et Forsøg paa Drøftelse af og Redegjørelse for Værkerne som for Mesterens Væsen og Betydning.

Thorvaldsen var af gammel islandsk Æt; med Sikkerhed lader denne sig følge tilbage til det femtende Aarhundrede, til Storbonden Odd Pieturson. Om denne har det igjen været sagt, at han skulde nedstamme fra den Slægt, hvortil den i Laxdølasaga omtalte, navnkundige Høvding Olaf Paa hørte, — den Olaf Paa, som i sin Gaard Hjardarholt indrettede en pragtfuld Gildehal med mangfoldige i Træ udskaarne Billeder. Sikkert er det i alt Fald, at Slægten oprindelig var baade rig og anset, men i Tidernes Løb gik det tilbage med den; Kunstnerens Farfader, Thorvald Gotskalksøn, var en fattig Præst, der, da han vilde sende sine to Sønner til Danmark, for at de der kunde søge at bryde sig en Bane, maatte laane Pengene dertil mod Pant i et Jordstykke. Af disse Sønner var Gotskalk Thorvaldsen den yngste. Sytten Aar gammel kom han til Kjøbenhavn, og

JASON

kort efter lykkedes det ham at faa Arbejde, dels med at lave Skilderi- og Spejlrammer, dels med paa forskjellige Skibsværfter, især paa den senere saakaldte Larsens Plads, at udskære allehaande Træornamenter til Fartøjerne. I en Alder af omtrent 27 Aar giftede han sig med Karen Grønlund, en kjøn ung, rimeligvis bondefødt Pige fra Jylland. Herlig Frugt skulde dette Ægteskab bringe, men nægtes kan det ikke, at det var letsindig stiftet. Gotskalk Thorvaldsen var en maadelig Arbejder, for hvem det kunde holde haardt nok at tjene Føden til sig selv alene, endsige til en Familie; fra første Færd var der da ogsaa Smalhans i Huset, og end værre blev Tilstanden med Aarene, da Manden begyndte at slaa sig til Flasken og jævnlig forsømte sin Gjerning. Saa tabte efterhaanden ogsaa Hustruen Lysten og Evnen til at sørge for Hjemmets Hygge; hun, der i sit Ægteskabs første Dage havde været baade munter og takkelig, blev gnaven og klynkende og i høj Grad ligegyldig for sit Ydre.

Ægteparret havde Bolig paa anden Sal i et Sidehus i Kjøbenhavns Grønnegade, nuværende Nr. 7; der, hvor en Mindetavle betegner Stedet, kom Bertel Thorvaldsen til Verden. Mærkelig nok lader hverken Fødselsdagen eller Fødselsaaret sig opgive med fuld Sikkerhed, men de Indvendinger, der af og til ere rejste imod den almindelige Antagelse, at han skulde være født den 19de November 1770, synes dog kun at være af ringe Vægt. I Fattigdom voxede han op, og med hans Barndoms Undervisning var det kun slet bevendt; han har næppe nogensinde gaaet i Skole, men lært sin Læsning og Skrivning i Hjemmet; maaske har Faderen ogsaa givet ham en Smule Vejledning i Tegnekunsten. Fritid havde han for øvrigt nok af, og den har han sikkert for største Delen tilbragt omkring paa Gader og Stræder med ligestillede Kammerater; Kongens Nytorv især var ham en yndet Legeplads, og der gik det undertiden vildt nok til. Drengene hjalp hinanden op i det tomme Skilderhus ved »Hesten«, og saa drejedes der rundt som i en Karussel. En Dag var det lille Bertels Tur at blive »snurret«. Saa kom Patrouillen, Bertel kunde ikke hastig nok salvere sig og blev trukken paa Hovedvagten, hvorfra hans Forældre maatte hente ham hjem. Det var en Skandale, for hvilken Drengen i den følgende Tid ofte maatte høre ilde.

Paa det glade Driverliv blev der imidlertid delvis gjort Ende, da Bertel var elleve Aar gammel; saa fik man Øjnene op for, at han havde Anlæg for Tegning, og han blev, hvad der kunde ske uden Omkostning,

indskreven som Elev af Kunstakademiets første Frihaandsskole under Læreren Hans Clio. Her maa han have gjort god Fremgang, thi allerede efter et Aars Forløb rykkede han op i anden Klasse til den brave Tysker Ernst Heinrich Löffler, der hurtig fik Syn for hans Talent, tog sig særlig af ham og bevarede sin Interesse for den vordende Kunstner hele Skoletiden igjennem og langt ud over denne. Det var dog kun om Aftenen, der tegnedes paa Akademiet; det meste af Dagen havde Drengen fri. Saa hjalp han sin Fader, snart hjemme med Udkæringen af Rammer og andre Smaating, snart paa Værfterne. Før havde den gamle kun turdet give sig i Kast med væsentlig ornamentale Sager; nu, da han havde den flinke Søn, kunde det nok gaa an af og til at vove sig til en Gallionsfigur. Mest var det paa »Larsens Plads«, Fader og Søn arbejdede i Fællesskab; af og til kom Værftets Ejer tilstede og lønnede saa ikke sjælden Drengens Flid med en Duceur af »en Rigsort«.

I noget over to Aar arbejdede Thorvaldsen i anden Frihaandsklasse; saa rykkede han — i Januar 1785 — op i Gipsklassen, hvor han blev Aaret ud og tegnede efter Antiker. Her havde han en Del Møje med at tilfredsstille sine Læreres Fordringer; han vilde helst gjengive Oldtidens Kunstværker, som han saa' dem i deres rene og ædle Skjønhed, men Lærerne vilde have dem fortolkede i »akademisk Stil«; man var jo paa den Tid ikke kommen ud over »Parykken«, og Thorvaldsen kunde, som han selv i senere Dage har udtalt, ikke bære det over sit Hjærte at give Statuernes Arme og Ben det rette »Sving ligesom en Sabel«. Ikke desto mindre fandt man ham i Januar 1786 moden til at opflyttes i Modelskolen, hvor han blev Lærling af de Herrer Professorer ved Akademiet Wiedewelt og Abildgaard.

Mærkelig nok blev det af disse to ikke Billedhuggeren, men Maleren, der kom til at udøve den første kjendelige Indflydelse paa Thorvaldsens Kunst. Wiedewelt var i 1786 en fuldt udviklet Plastiker; hans betydeligste Arbejder, hvori han lægger ikke alene virkelig Skjønhedssans og ægte Stemningsfylde, men ogsaa en Stilsølelse, der peger ud over Baroktidens Uføre, for Dagen, tilhøre alle en tidligere Periode af hans Liv. Abildgaard er derimod helt og holdent det attende Aarhundredes Mand. Hvor han kommer frem, »stiliserer« han; Naturen er for ham kun et Middel til Udtryk for »Ideen«; han arangerer, og han »idealiserer«; han er i vor Kunst den egentlige Mester for »Sabelsvinget«. Men med alt dette er Abildgaard en

virkelig Naturkraft, en Mand med Lidenskab, med Sans for det vældige; dette og hans i en vis Forstand meget fremragende Dygtighed i Brugen af Farve og Pensel er det vel, der har imponeret den unge Thorvaldsen i den Grad, at han for en Tid ligefrem bliver hans Efterligner. Medens der i Thorvaldsens Ungdomskunst næppe skal kunne nævnes et eneste Arbejde, der tydelig viser Paavirkning af Wiedewelt, se flere af hans tidligste Værker ud, som om de vare gjorte efter Skitser af Abildgaard. Men herom mere senere.

Medens Thorvaldsen arbejdede paa Modelskolen, kom den Tid, da han skulde konfirmeres. Han forberedtes hos Kapellanen ved Holmens Kirke, Høyer. Denne mærkede snart, at det stod ilde til med det unge Menneskes Kundskaber, ogsaa i Kristendom, og satte ham derfor blandt de nederste af Konfirmanderne. Denne Plads beholdt han dog ikke længe. Den 2den Januar 1787 modtog han nemlig paa Akademiet sit første Anerkjendelsesbevis, den lille Sølvmedaille; dette fik Præsten at vide, og fra den Dag af lod han Thorvaldsen sidde paa den øverste Plads blandt Drengene, ja hvad mere var, han hædrede ham med herefter stadig at kalde ham »Monsieur Thorvaldsen«, en Æresbevisning, som Kunstneren senere har omtalt som en af de kjæreste, der nogensinde er bleven ham til Del.

Den 15de April 1787 blev Thorvaldsen konfirmeret, og lidt senere ophørte han for en Tid at deltage i Undervisningen paa Kunstakademiet. Faderen trængte haardt til hans Hjælp, og denne blev ydet i rigt Maal; »da blev«, har Larsen, Ejeren af »Pladsen«, senere fortalt, »den gamle først til noget; det var en brav Gut, som hjalp sine Forældre, hvor han kunde«. Han rettede paa Faderens Arbejder og udførte vel ogsaa en Del af de hos denne bestilte Sager, Rammer og Ornamentter, paa egen Haand; en enkelt Buste véd man ogsaa, at han i denne Periode har modelleret, men den er næppe bevaret til vore Dage. Derimod kan man paavise enkelte træskaarne Arbejder, der stamme fra denne eller en lidt senere Tid; særlig skal her nævnes det store Urfederal, der efter længere Tids Omflakken endelig for en Del Aar siden havnede i Musæet, hvor det nu er opstillet i »Thorvaldsens Værelse« mellem andre Erindringer om den store Mester. Det er et nydeligt Stykke Billedskærerarbejde, hvis Ornamentik er flinkt, om end ikke særlig originalt opfundet og godt samlet til et Hele, og hvis Farvevirkning, der vel skyldes Thorvaldsens eget Initiativ, vidner om sund Smag. Grundfarven er hvid med blaat og Guld. Paa Døren ses et langagtigt, blaat Felt, i hvis

Midte er anbragt et Emblem, et brunt Skjold med Guldindskrift: *Fugit irrevocabile tempus*, samt Le, Basun og Krans i Guld; paa Siderne af Døren høje korinthiske Søjler, imiteret Porfyr med gyldne Kapitæler. I Hjørnerne af den Firkant, hvoraf Skiven indrammes, ses ret konventionelle Guldornamenter paa blaa Grund; det hele krones af en buget Hankevase fyldt med pyntelig udskaarne, forgyldte Blomster og Frugter. — I denne Sammenhæng skal endnu omtales et Par andre Thorvaldsenske Begynderarbejder, om de end tilhøre en noget senere Tid. I Musæets Kjælder findes saaledes et ganske morsomt Stykke, et Skjold mellem to Elefanter; det har været benyttet som Ornament paa en Bygning. Paa den tidligere saakaldte Toldbodbørs, Amaliegade, Hjørnet af Toldbodvejen, er der i en Frontispice anbragt et meget højt Relief af ham efter Tegning af Maleren Nicolai Wolff; det viser en draperet Kvindefigur, der siddende paa en Skybanke ser ud over Sundet gennem en Kikkert, samt en nøgen Dreng, som med udbredte Arme synes at vilde styrte sig i Skjødet paa hende; det hele er flinkt modelleret i god Reliefstil. Interessantere, ogsaa derved, at man her vistnok har at gjøre med en original Komposition, er dog Hautrelieffet over en Port i Ny Vestergade, Hjørnet af Filosofgangen. Det er udskaaret i Træ og mørkt oliemalet. Paa en Baggrund af Straalebundter ses i venstre Profil en galloperende, bannerførende Rytter i romersk Kriegerdragt og med Amazoneskjold; bag ham sidder en draperet

VENUS

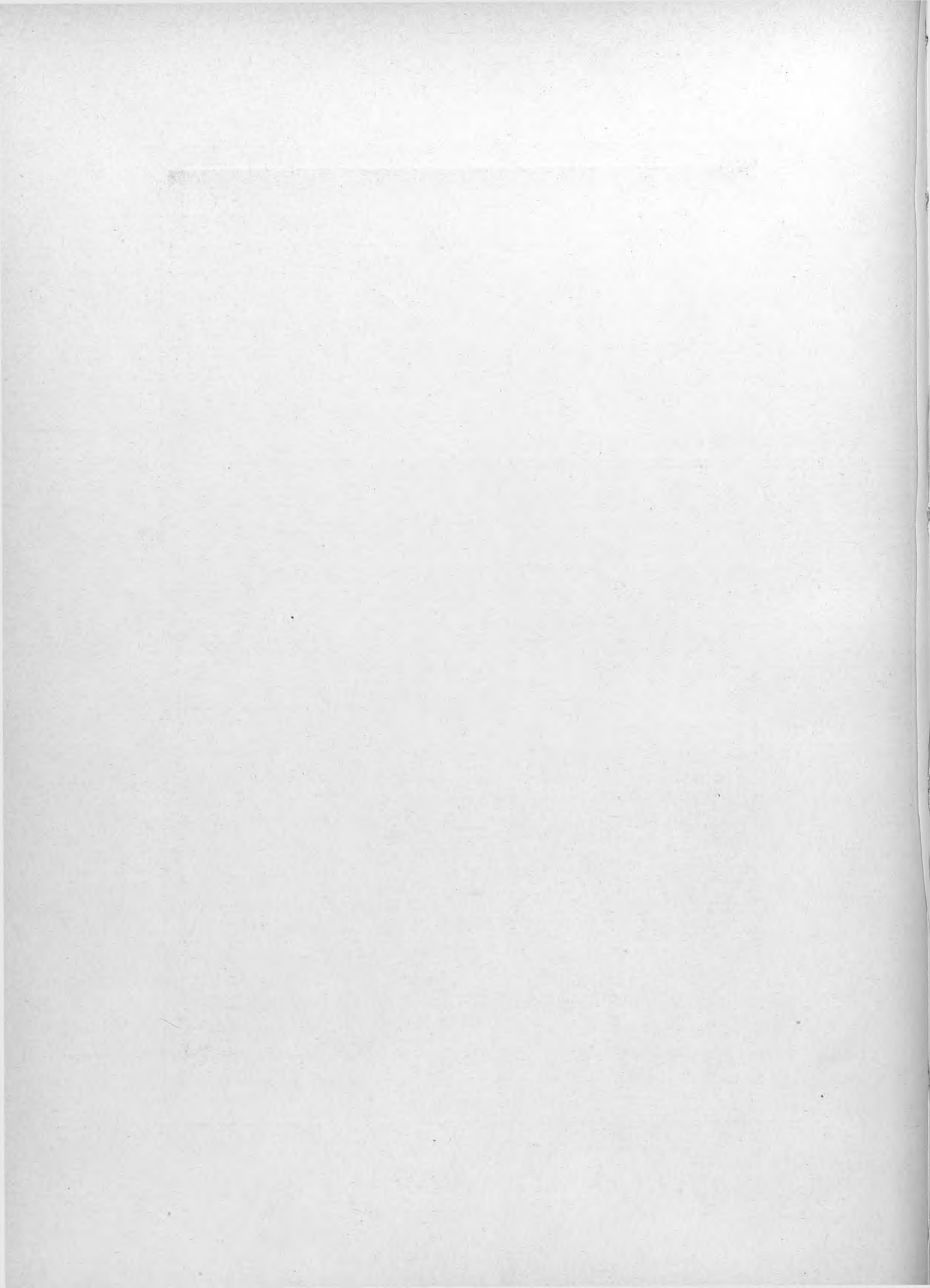
Men i Vinteren 1788—89 tegnede Bertel Thorvaldsen igjen paa Modelskolen, sandsynligvis efter Tilskyndelse af Abildgaard, der tidlig havde haft Øjnene aabne for hans rige Evner og saa vel i denne Periode som i senere Tider tog sig af ham med stor Interesse og Venlighed. Med Arbejdet paa Akademiet havde det saa god Fremgang, at Thorvaldsen allerede i Maj 1789 kunde melde sig til Konkursen for store Sølvmedaille og vinde Prisen for et Relief, modelleret efter den levende Model, stillet som »en hvilende Amor«; det findes nu i Kjælderen under Musæet. I sin Stil er denne Figur uden Originalitet; i alt Fald er dens Omrids udpræget Abildgaardske, og flere Enkeltheder, særlig Haaret og Hænderne, vidne i deres Anlæg om denne Kunstners Paavirkning. Men ved Konkursen til store Sølvmedaille gjaldt det mere om Dygtighed i det rent formelle end om kunstnerisk Selvstændighed eller Genialitet, og fastholder man dette, forstaar man helt vel, at vedkommende Avtoriteter maatte finde den unge Thorvaldsens Relief værdigt til Prisen. Dels maa nemlig her netop Reliefbehandlingen anerkjendes som forbavsende dygtig, naar man tager Hensyn til, at den skyldes en knap attenaarig Kunstner, der hidtil kun har haft ringe Øvelse i at overvinde dens Vanskeligheder, dels bærer Modelleringen næsten helt igjennem afgjort Præg af fin Natursans og betydelig Færdighed. Især i Brystet og Underlivet er der Partier, der staa saa bestemt i Formen og dog saa blødt og kjødfuldt, at de vilde gjøre mangan udviklet Kunstner Ære.

Efter at have vundet den store Sølvmedaille syslede Thorvaldsen vedblivende med dekorative Arbejder, men tjente for øvrigt en Del ved Tegneundervisning og ved Løsningen af rent kunstneriske Opgaver; for Privatfolk modellerede han Portraitmedailloner og tegnede efter Bestilling dels i Silhouettemaner, dels med Rødkridt, Blyant eller Sølvstift smaa Portrætter, af hvilke flere bleve let kolorerede; en Del af disse Arbejder existere endnu og gjøre det med deres elskværdige, om end ikke meget individuelle Opfattelse af vedkommende Personlighed saa vel som ved den særdeles pyntelige Udførelse helt forklarligt, at den unge Thorvaldsen var søgt som Portrættist og blev forholdsvis godt betalt som saadan.

Da Kronprins Frederik, den senere Frederik den sjette, i September 1790 holdt sit meget omtalte »Indtog« i Kjøbenhavn med sin unge Hustru, Marie Sophie Frederikke, gav dette Thorvaldsen Anledning til nye Frembringelser. En af Æreportene — det var den, Hovedstadens Jøder bekostede — skulde dekoreres af Maleren Nicolai Wolff; denne overdrog atter

AMOR OG PSYKE

Thorvaldsen en Del af Arbejdet, nemlig Modelleringen af tre kolossale Statuer, »Danmarks og Norges Skytsguder med Hænderne over et brændende Alter og holdende det danske og hessiske Vaaben, samt en Fama paa en Piedestal med en Trompet og Krands af Myrther og Roser, som var bevægelig og vendte sig efter Processionens Tog til alle Sider, hvor samme passerede forbi, for at udbrede Rygtet om de kongelige Herskabers Ankomst«. Samtidig udførte Thorvaldsen en Portrætmedaillon af Kronprinsessen efter et Billede, han havde laant, og rettede siden derpaa, da han havde haft Lejlighed til at se hende selv under Festlighederne; Eneretten til Salget af dette Kunstværk overdrog han til en Gipser, som skal have tjent godt derpaa.

Figurerne til Æreporten maatte Thorvaldsen modellere i sit Værelse paa en første Sal i Aabenraa, hvor hen han med sine Forældre var flyttet, efter at de havde boet i forskellige Smaahuse i Dronningens Tværgade, Amaliegade og Brøndstræde. Lejligheden her var vel noget bedre end de tidligere, men dog altid kneben nok, og hyggeligt saa der ikke ud der oppe; Familiens Kaar vare stadig, til Trods for Sønnens Tilskud til Indtægterne, smaa; Faderen tilbragte en stor Del af sin Tid med Svir blandt daarlige Venner, og Moderen manglede ganske Ordenssans. Hjemmet har sikkert været saa lidet tiltalende, at Thorvaldsen ikke engang har villet modtage sine Elever der; dog kunde det ikke altid undgaas, at en eller anden af dem søgte ham i hans Bolig, hvorover han da var alt andet end fornøjet. Karen Margrethe Heger, der siden blev gift med Rahbek, har fortalt, at hun, da hun en Gang kom op for at tale med ham, »maatte for at komme ind bane sig Vej over uredte Senge eller Sengklæder, som bedækkede Gulvet«. Selv holdt Thorvaldsen forøvrigt i sin Ungdom i sømmelig Grad paa det ydre, ja satte endog Pris paa ved given Lejlighed at optræde pyntelig klædt og smukt friseret.

Af selskabelige Glæder eller overhovedet af de Fornøjelser, hvori unge Folk ellers gjerne søge Adspredelse efter Arbejdet, har Thorvaldsen næppe nydt mange i sine Læreaar; hans bedste Vederkvægelse var det at tage Del i nogle Aftenmøder, hvor unge Akademikere kom sammen for rent privat og uden Vejledning at tegne efter nogen Model. Da dette Samfund efter kun en Vinters Virksomhed opløstes paa Grund af Penge-mangel, søgte Thorvaldsen Erstatning i en mindre Forening, der kunde bestaa uden Udgifter, fordi den ikke behøvede at leje Model; det var en

Kompositionsforening, der kun bestod af fire Medlemmer, og hvis Formaal det var under fortsatte Øvelser og gjensidig Kritik at udvikle Færdigheden i at løse den Slags Opgaver, der almindeligvis stilledes ved Kunstakademiets Konkurser for Guldmedaillerne. Foreningens Medlemmer vare foruden Bertel Thorvaldsen Carl David Propsthain, Claudius Ditlef Fritsch og Heinrich August Grosch. Af disse tre unge Mænd var Fritsch den eneste, der senere virkelig blev til noget; han udviklede sig i Aarenes Løb til en Kunstner af Rang, om end ikke paa det Felt, han fra først af havde troet sig kaldet til; han blev en Blomstermaler, der især som dekorativ Kolorist naaede ikke ubetydelige Resultater. Propsthain var et virkelig Talent og sad inde med en Kompositionsevne, der gjorde ham det let saa nogenlunde at holde sammen paa et større Antal Figurer og forene dem til en ret virkningsfuld Handling, men nogen solid Formdygtighed opnaaede han aldrig og gjorde sig vel heller ikke Flid med sine Modelstudier; han gik, vistnok af Mågelighed, fuldstændig op i sin Lærer Abildgaards »Manér« og staar nu kun som en tarvelig Efterligner af denne. Grosch var, hvad Naturgaver angaar, det tarveligst udstyrede Medlem af det lille Samfund, og han vandt aldrig noget Navn i den danske Kunsts Historie. Men han gav dog sit Bidrag til, at der, i alt Fald for Thorvaldsen, kunde komme noget ud af Møderne. I disse fremlagde han nemlig nogle ham tilhørende Tegninger af Carstens, en Kunstner, hvis Stil i den kommende Tid skulde blive af saa stor Betydning for Udviklingen af Thorvaldsens, at der vel kan være Grund til her at omtale ham med nogle Ord.

Asmus Jacob Carstens var født 1754 i Nærheden af Byen Slesvig. Allerede som Dreng viste han Anlæg for kunstnerisk Virksomhed, men først, efter at han i længere Tid havde staaet i Vintapperlære, lykkedes det ham i en Alder af 22 Aar at komme til Kjøbenhavn for at uddannes til Maler. Her tegnede han paa Akademiet, mest efter Antiken, og tjente sit Brød ved at udføre smaa Portrætter med Blyant eller Rødkridt; mellem Kunstnerne vandt han snart Anseelse ved sin fremragende Dygtighed i Kompositionen. Paa Akademiet arbejdede han dog kun til Foraaret 1781, da han lagde sig ud med dets Professorer, og to Aar senere forlod han, der havde sparet sig en Smule Penge sammen, Kjøbenhavn for bestandig. Efter en kortvarig Rejse til Syden — han kom til Mantua, hvor han studerede Giulio Romano — bosatte han sig i Lybek og levede der til 1787, da han flyttede til Berlin, ved hvis Akademi han efter at have udført en

Del af sine betydeligste Værker, mest Tegninger, blev kaldet til Professor. I 1792 blev han ved et Stipendium sat i Stand til at naa sine Ønskers Maal, Rom, og her udfoldede hans Talent sig under Studiet dels af Oldtidens Billedhuggerværker, dels af Renaissanceperiodens store Kunstnere til sin højeste Glans. Han gjorde sig som ingen anden af det 18de Aarhundredes Mestere fortrolig med den antike Skjønhedsverdens Aand og Stil, brød fuldstændig med alt det konventionelle og usunde, der raadede i Tidens Produktion, og uddannede sig i inderligt Samliv med Rafael og Michelangelo til en Kompositør, der i Henseende til Fortællingens Klarhed og Skjønhed, til Liniernes Grandiositet og til de enkelte Skikkelsers Adel ikke i Aarhundreder havde haft sin Lige. Og dog — Fuldkommenheden naaede han aldrig i det Maal, som de store Fortidsmestre, han elskede og beundrede; dertil manglede hans Kunst i alt for høj Grad det Grundlag, som kun et trofast Naturstudium kan give. Sent var han jo kommen til Udvikling, havde allerede tegnet meget, før han saa en nøgen Model, og da han endelig fik Lejlighed til at studere en saadan, gjorde han det med ringe Fordybelse, egentlig med Uvilje. Derfor blev hans Formgivning, hans Tolkning af det menneskelige Legeme, alle Dage mere abstrakt end solid; han var skær »Idealist« over for det rent legemlige, som han var det paa de Omraader, hvor der spørges om det tekniske. At »modellere« med sin Blyant eller med sin Pensel lærte han aldrig til Gavns, naaede overhovedet ingen Sinde at udvikle sig til Maler i dette Ords fulde Betydning. Næsten alt det ypperlige, han har frembragt, er mere eller mindre imponerende Konturtegninger; hans lidet talrige Malerier interessere væsentlig ved Omridsenes Skjønhed og Kraft.

Carstens blev i Rom til sin Død i Foraaret 1798, blev der til Trods for alle de Formaningsskrivelser, ved hvilke man søgte at drage ham tilbage til Embedet i Berlin. Som Thorvaldsen senere følte han, at her maatte han leve, om han skulde trives og voxe; det gik ham i saa Henseende som den Mester, for hvem han skulde blive »Røsten, der raaber i Ørken«. I Rom, hvor han lukkede sine Øjne, efterlod han en rig Skat af sine Kompositioner; dem fik Thorvaldsen efter sit Komme dertil i Hænde, og fra dem udgik der mangt et Raad, mangt et æggende og befrugtende Vink til den unge Kunstner.

Allerede langt tidligere havde dog som sagt Thorvaldsen stiftet et flygtigt Bekjendtskab med Carstens's Produktion; foreløbig satte denne dog

kun faa og ringe Spor i hans Virksomhed, og disse lade sig i denne Periode direkte kun paavise i nogle af hans Tegninger. Rimeligst er det, at alle de fire unge Kunstnere under deres fælles Øvelser bevidst have lagt an paa at tegne og komponere i Abildgaards Stil. Abildgaard var den af Akademiets Professorer, hvis Stemme vejede mest under Afgjørelsen af, hvem der skulde vinde Pris i Medaille-Konkurserne, og han var en Mand, som ikke saa' mildt til de unge, der vege for vidt ud fra den Bane, han selv fulgte. Hvor stort et Udbytte Øvelsesaftenerne overhovedet have givet Thorvaldsen, lader sig ikke afgjøre; vist er det, at de indbragte ham de medarbejdendes Beundring, ikke mindst for den overordentlige Lethed, hvormed han undfangede sine Ideer og virkeliggjorde dem i Udkast. Her lagde sig altsaa i alt Fald en af de Evner for Dagen, der senere skulde bidrage saa væsentlig til at grunde hans Storhed.

Dersom Thorvaldsens Fader havde faaet Lov at raade, var Sønnen vistnok aldrig naaet frem til nogen betydelig Stilling i Kunstens Verden; for ham stod det uden Tvivl som det vigtigste af alt at faa en habil Træskærer ud af ham, en Medhjælper, der kunde tegne hans Gallionsfigurer og staa ham bi med Udførelsen af dem. Men Vennerne, baade de ældre og de jævnaldrende, saa' Tingen fra en anden Side; de kjendte og paaskjønnede i alt Fald til en vis Grad hans store Evner, vare mindre nøjsomme i deres Krav til ham og vilde have ham frem. Saa æggede de ham til fortsatte Kampe, først og fremmest til Deltagelse i Konkursen for lille Guldmedaille. Den maatte jo vindes, og helst den større med, dersom Kunstneren skulde kunne gjøre sig grundet Haab om Rejsepenge til Rom — efter den Tids urokkelige Opfattelse det eneste Sted, hvor en Maler eller Billedhugger kunde udvikle sig til noget virkelig stort.

Og Vennerne fik Bugt med ham ved deres idelig gjentagne: »Thorvaldsen! Tænk paa Konkursen!» Den 1ste Juni 1791 lod han sig indelukke i den »Loge« paa Akademiet, hvor han som Medaillekonkurrent havde i en vis, meget begrænset Tid at udføre Skitsen til et Relief over opgivet Æmne; senere skulde han saa, hvis Forarbejdet godkjendtes, modellere Kunstværket i større Maalestok og fuldt gennemført.

Opgaven lød paa Makkabæernes anden Bog, tredje Kapitel, Vers 25—26, »Heliodors Udjagelse af Templet«. Thorvaldsen har næppe taget imod den med synderlig glade Følelser; haard var den i sig selv for en ung Kunstner at magte, og tilmed havde forhen en af Verdens største Mestere,

APOLLO

selve Rafael, saa at sige udtømt denne i Virkeligheden langt mere maleriske end plastiske Opgave, der gaar ud paa at fremkalde en Skildring af, hvorledes Heliodorus, der af Syrerkongen er udsendt for at rane Jerusalems-Templets Skat, bliver tugtet i selve Helligdommen af en fra Himlen udsendt »forfærdelig Rytter« og »to andre unge Mænd, udmærkede i Kraft, straalende i skjønneste Glans og prægtige i Klædning«. Jo mere Thorvaldsen tænkte over Æmnet, desto mere forknytt stod han over for det, og tilsidst opgav

Heliodors Udjagelse af Templet.

han det hele; »bedre at fly end ilde at fægte«, lød det gamle Ordsprog i hans Øre, og ned gik det ad den lille Bagtrappe, som fører til Porten ud mod Nyhavn. Men saa viste det sig, at Lykken ikke blot følger den kjække, men at den ogsaa af og til kan staa den modløse bi. Inden Thorvaldsen endnu var naaet udenfor Akademiets hellige Enemærker, mødte den ham i Kobberstikkeren Professor J. M. Preisslers Skikkelse. Den brave gamle Kunstner, der vel i Forvejen har været ham god, standsede Flygtningen og underkastede ham et Forhør, og da Thorvaldsen gik til Bekjendelse, talte han ham indtrængende til og formaadede ham omsider til igjen at gaa

op i Logen og tage fat paa Leret. Saa blev det da til Alvor; i Løbet af fire Timer blev Arbejdet gjort, og da det blev forelagt Dommerne, erklærede disse det værdigt til at tjene som Grundlag for et virkeligt Konkurs-Relief.

Dette blev udført i Løbet af de paafølgende to Maaneder, og den 15de August 1791 lønnedes det med Akademiets lille Guldmedaille.

Naar man i Salene paa Charlottenborg gennemgaar Rækken af de Malerier og Billedhuggerværker, der i Slutningen af det attende Aarhundrede nøde den samme eller endnu højere Anerkjendelse paa det kongelig danske Kunstakademi, tvinges man til at indrømme, at Æren, Thorvaldsen vandt ved sin Medaille, ikke var overvældende stor; man finder deriblandt ikke faa Arbejder, som vidne langt stærkere om den næsten ubegribelige Nøjsomhed, der paa det givne Tidspunkt var raadende i Kunstskolens Dommerudvalg, end om vedkommende Producents Anlæg og Dygtighed. Hæver nu end »Heliadors Udjagelse« sig i mangt og meget over de samtidige yngre Kunstneres Frembringelser, er det dog som Helhed meget langt fra at kunne kaldes et Mesterværk eller endog blot et fremragende Begynderarbejde; først og fremmest er Kompositionen saa løs og i de Partier, hvor den er nogenlunde original, saa lidet interessant, at man har ondt ved at forstaa, at den skyldes en Kunstner, der i en ikke fjærn Fremtid skulde naa saa overordentlig højt netop i Henseende til udtryksfuld Figurgruppering og skjønne Linier. Der er ikke Tvivl om, at Arbejdet vilde være kommet til at se adskillig anderledes ud, end det i Virkeligheden gjør, dersom det ikke var blevet udført efter en Hastværksskitse, der ifølge Reglerne for Konkursen ikke paa noget væsentligt Punkt maatte fraviges under den endelige Udførelse. Thorvaldsen vilde sikkert, hvis han havde haft mere Tid til at gjenomtænke Opgaven og udføre Skitsen, ikke være bleven staaende ved en Komposition som den, der nu foreligger. Historien er klart nok fortalt, og enhver, der kjender Bibelens Fortælling, vil hurtig finde sig til Rette med Hensyn til Relieffets enkelte Figurer og deres Action: Tempel-skjænderen er styrtet om af Rædsel for den himmelske Udsending og trues nu af Gangerens Hove, samtidig med, at Rytterens Ledsagere svinge deres Ris imod ham; til Højre for Hovedgruppen flygte Heliadors Følgesvende, til Venstre raaber Ypperstepræsten, ved hvis Side to andre Præster staa, til Himlen om Hjælp. Som Illustration betragtet er saaledes Arbejdet klart nok; det er i sin Egenskab af plastisk Kunstværk, det har sine væsentlige

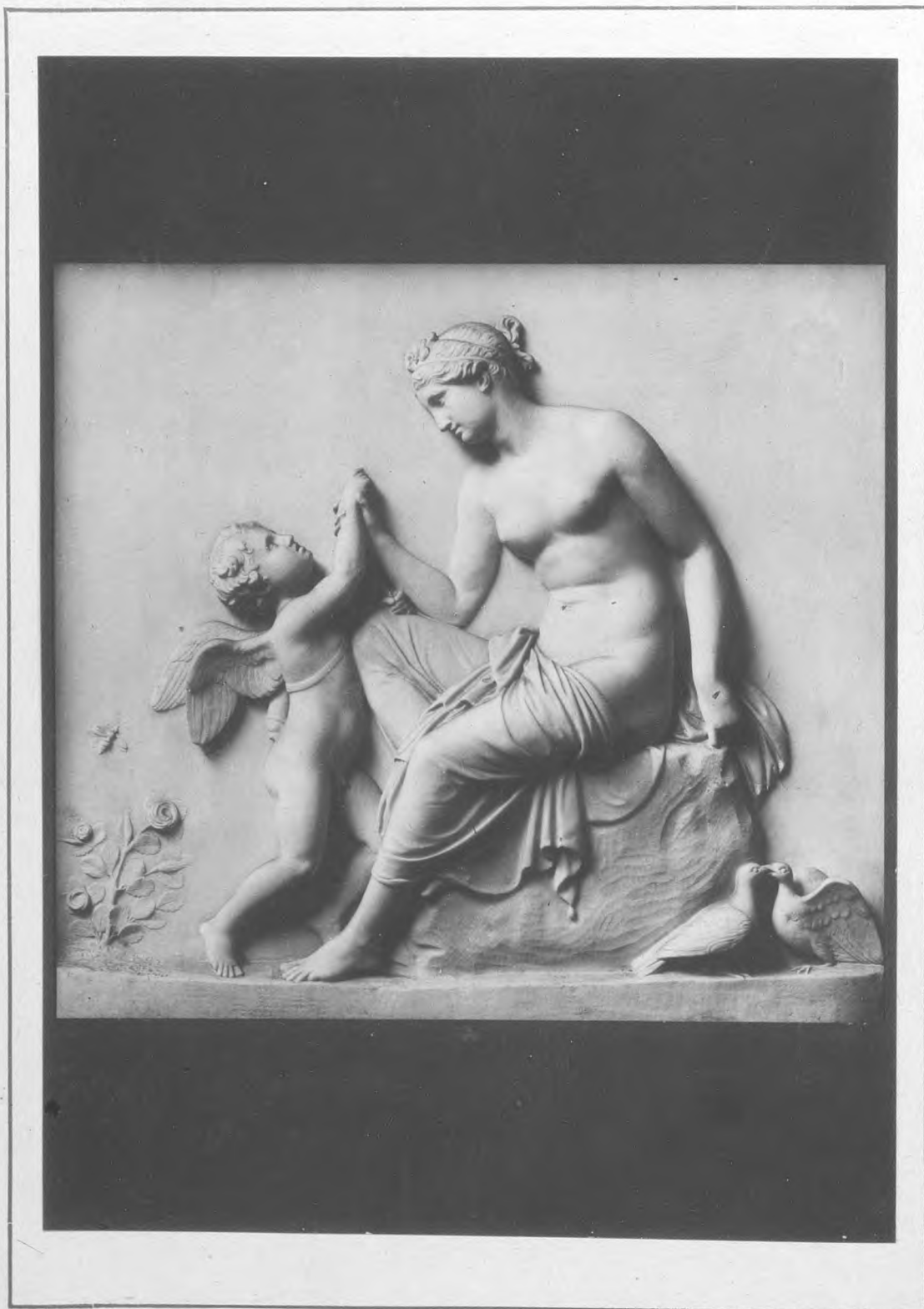
Gode H^o Justitsraad!

Med mig en fornøjelse har jeg modtaget Deres
Brev af 14de August: og udfinder jeg Bedst Deres
Bælgjællighed for mig. De 80 Rind for Museo
Pio Clementino har jeg reglet Br. Emmet.

Angaaende Misforstaaelsen med min fording
gaa Academiets. Da var det min Mening
at Gjøre H^o Justitsraaden vilde gøre Om-
sorg for: at de 3 sidste Rindlæser at med
Lijfe Regardium som jeg endnu gaves det.
gode, maatte blive mig udbetalt; og at de
til den Ende vilde forlange af Förlieh Comp
at meddele mig for en Anvisning gaa det af
med Lijfe Regardium som jeg endnu gaves det
gode. - Professor Badens Brev er fordrag og skal
efter forslagene blive afsendt källiga med
at andet Brev til Doctor Schel.

Naagled jeg er forresten om at de efter Lofte
gaves mig i frendring tager jeg dag mig den
forlagt: iggine at både den: at gøre Deres
for: at mig bliver sendt penge /aa /nar /om,

Amor saaret af en Bi.

Mangler. Det hele falder fra hinanden i Grupper, der hverken interessere ved Linieføringen eller ved Bevægelse og Karakteristik af de enkelte Figurer, hvem det gennemgaaende skorter paa Liv og Udtryk. Hovedgruppen hviler til Dels paa Reminiscenser fra Rafaels berømte Stanzebillede over samme Æmne, men hvor tarvelig ere ikke de Rafaeliske Motiver benyttede! man sammenligne saaledes den forreste af Relieffets løbende Figurer i al dens kølige Tamhed med Maleriets lidenskabelig fremstormende Engleskikkelse. I andre Partier vidner Kunstværket om Abildgaardsk Paavirkning, saaledes i nogle af Sidefigurerne med de unaturlig spredte Fingre; adskilligt er for øvrigt smukt og dygtig modelleret, andet mindre godt, især den stive og ilde proportionerede Hest, hvis Former just ikke tyde paa noget dybtgaaende Naturstudium.

Kort Tid efter, at Thorvaldsen havde vundet den lille Guldmedaille, bedredes hans Kaar, i det mindste for en Tid. Abildgaard, der ventede sig noget stort af sin unge Elev, og som navnlig var glad ved Konkursarbejdet, talte godt om ham, hvor han kom; saaledes anbefalede han ham varmt til Statsministeren Grev Reventlow, der viste den lovende Kunstner sin Interesse ved først at bekoste Heliodorrelieffet afstøbt i Gips og dernæst at tegne sig som Bidragyder paa en Liste, som Maleren Nicolai Wulff havde sat i Gang for derved at skaffe sin Ven Thorvaldsen de nødvendige Midler til videre Uddannelse i Kunsten. Indsamlingen lykkedes i det hele saa vel, at Thorvaldsen nu kunde give sig i Kast med et og andet selvstændigt Arbejde uden Hensyn til, om det kunde indbringe noget eller ej. I 1791 modellerede han saaledes et Relief, Priamos og Achilles. Den gamle Trojanerkonge er traadt ind i Teltet til den sejrrige Helt og er sunken paa Knæ for ham; mild og huldsalig rækker Achilles Oldingen sin venstre Haand, medens han løfter den anden over hans Hoved som for at tilsige ham Opfyldelsen af Bønnen om at faa den dræbte Søns Lig udleveret. Ogsaa i dette Arbejde er Abildgaards Indflydelse umiskjendelig, men den fast sluttede og stemningsrige Komposition saa vel som den ganske livfulde, om end ikke stærkt gennemførte Modellering giver det selvstændig Værd. Som bekjendt optog Kunstneren senere Æmnet paany og uddybede det i et af sine skjønneste Værker.

Fra Aaret 1792 er, saa vidt vides, kun et enkelt Arbejde af Thorvaldsen bevaret, et mindre Relief, forestillende Hercules og Omfale. Efter hvad der fortælles, blev det udført paa Opfordring af Abildgaard. Den tyske Billedhugger Gottfried Schadow opholdt sig nemlig paa den Tid i

Kjøbenhavn, hvor han havde modelleret et Relief, Bacchus og Ariadne, som Medlemsstykke til Kunstakademiet, og Abildgaard ønskede nu, at hans unge Ven skulde forelægge dette et tilsvarende Arbejde, der kunde godtgjøre, at han ikke stod tilbage for sin ældre og allerede berømte Kunstfælle. Relieffet er et af Thorvaldsens dygtigste Ungdomsværker; Situationen med den vældige

Priamos og Achilles. (1791.)

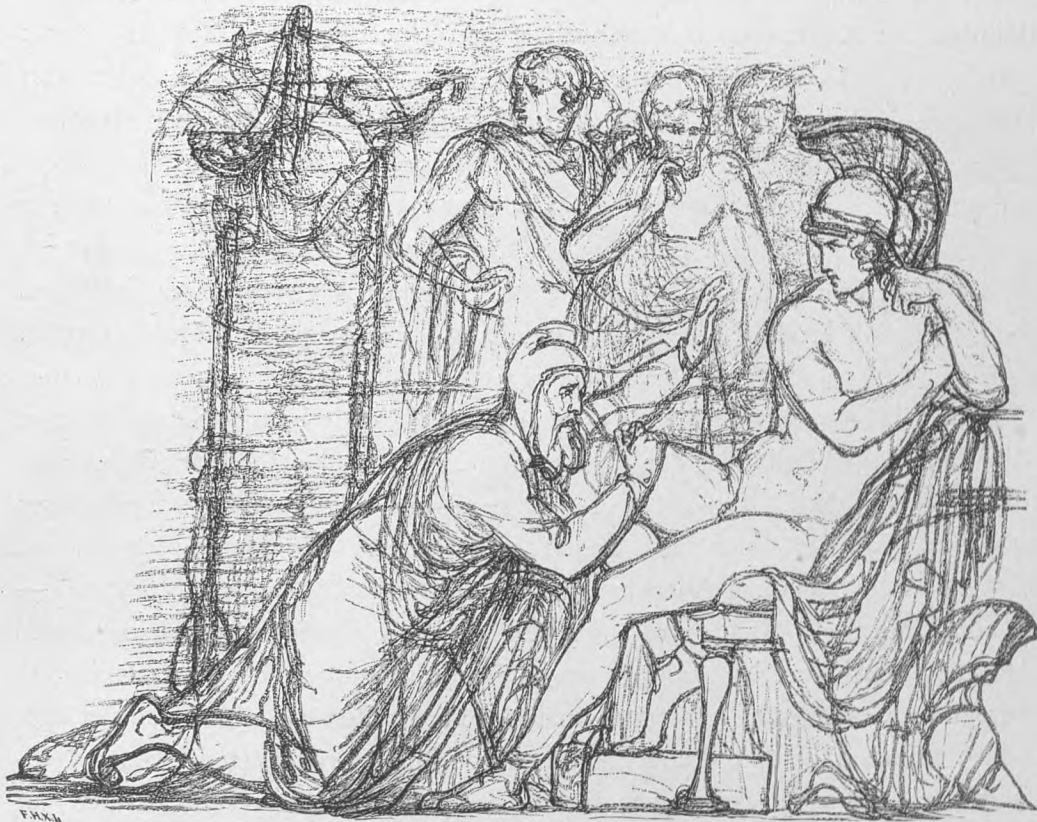
Helt, som halvt siddende, halvt liggende støtter sig til Omfale, der lærer ham at tvinde Traaden, er meget anskuelig given, og Udførelsen, ikke mindst af det nøgne, vidner om særlig Omhu. I dette Værk mindes man næppe paa noget Punkt om Abildgaards Kompositionsmaade og Formgivning, desto mere om, at Thorvaldsen allerede i Kjøbenhavn har haft nogen Lejlighed til at studere den antike Kunst. En Pendant til dette Arbejde, Numa og Nymfen Egeria, der blev modelleret samme Aar, kjender man nu kun fra

ADONIS

en Gjentakelse, fuldendt et eller to Aar senere; det er temmelig konventionelt i Stilen, men udført med ikke ringe Herredømme over Behandlingen af det høje Relief.

Hvornaar Thorvaldsen har modelleret den indtagende lille Gruppe af en Moder med sine to Sønner (Afbildning S. 8), der nu er opstillet i

Udkast til Omarbejdelsen af Relieffet Priamos og Achilles. (1815.)

Musæets Kjælder, lader sig i alt Fald for Øjeblikket ikke afgjøre med Sikkerhed; vist er det dog, at den er bleven til, før Kunstneren forlod sin Fødeby. Mellem Ungdomsarbejderne hævder den en fremragende Plads; maaske kan det endogsaa paastaas, at intet af dem alle i saa høj Grad som dette er præget af ejendommelig Thorvaldsensk Følelse og Stil. Ulastelig i Formen er den vel ikke; imod Proportionerne lader der sig saaledes gjøre en og anden Indvending; rejser Moderen sig op, vil hun tydelig vise sig

at være for langstrakt, navnlig i Partiet mellem Hofte og Knæ — et Abildgaardsk Træk —, Drengene staa ikke godt paa Fødderne — det gjorde Tidsalderens malede og modellerede Figurer næsten aldrig —, og Anbringelsen af Benene saa vel som af Børnenes to hvilende Arme er noget kejtet. Men hvor fint og yndefuldt slutte ikke de tre Figurer sig sammen til en Gruppe, hvor dejlig er ikke hele Moderens Bevægelse, hvor skjønt og nobelt Forholdet mellem hende og de to smaa og mellem disse til hinanden udtalt! Børnene har Kunstneren selv aabenbart været særlig glad over; i stærkt omarbejdet Skikkelse, mere foroverbøjede, har han ladet dem gaa igjen som Deltagere i Forsamlingen om Døberen Johannes. Betydning har Gruppen ogsaa i sin Egenskab af det tidligste os bevarede Værk, hvori Thorvaldsen har indladt sig paa en Redegjørelse for fritstaaende Figurer. Alt synes her gjort efter den nøgne Model, og i Henseende til levende Naturgjengivelse er Arbejdet, især i Børneskikkelserne og i Moderens venstre Arm, lykkedes fortræffelig til Trods for den i det mindste delvis noget flygtige Udførelse.

I 1793 meldte Thorvaldsen sig til Konkursen for Akademiets store Guldmedaille, og denne blev d. 13de August tilkjendt ham for det figurrige Basrelief »Petrus helbreder den værkbrudne«. Ligesom »Heliodors Udjagelse« bærer ogsaa dette Kunstværk Mærker af sin »akademiske« Oprindelse; adskilligt i det er, som man sagde, naar man i hine Dage vilde yde en »lovende Begynder« sin Anerkjendelse, »udført efter de bedste Mønstre« — *in casu* Mestrene Abildgaard og Rafael. Om førstnævnte minder selve Hovedfiguren i sin vel ingenlunde uægte, men dog noget for teatralske eller beregnede Grandiositet, og vidste man det ikke anden Steds fra, vilde et Blik paa Omridsene af den draperede Mand, der fra Forgrunden til venstre opmærksomt betragter Apostelens Færd, være nok til at overtøye os om, at den unge Thorvaldsen har fordybet sig i Rafaeliske Kompositioner; den er paa det nærmeste et Laan: Paulusfiguren i »Den hellige Cecilia« i Bolognas Pinakothek. Men som Helhed staar Relieffet meget højt over det, der to Aar i Forvejen havde skaffet Kunstneren den lille Guldmedaille. Først og fremmest er der i dette Arbejde, hvad det i saa høj Grad skortede paa i det ældre: Dramatisk Liv, talende Bevægelse i Figurerne og inderlig Vexelvirkning mellem disse. Selve Handlingen fortælles i Midten af Kompositionen: Petrus har grebet den værkbrudnes Haand og løftet ham halvt op fra Lejet; sin højre hæver han mod Himlen som for at give sin Forjættelse Vægt; ved hans Side og lidt tilbage ses Johannes, der lægger Haanden paa

Stakkelens Skulder. Til begge Sider staa Tilskuere, alle mere eller mindre grebne af, hvad der foregaar; genialt er især Sidegruppen til højre sammenknyttet med det centrale i Kompositionen: en Dreng leder en blind Olding og fortæller nu denne med ungdommelig Iver om Underet — »der kunde vist ogsaa du faa Hjælp!« Af de enkelte Figurer er især den værkbrudne original og fortræffelig i Udtrykket; i hele hans Skikkelse føler man den

Selvportræt. 24 Aar.

tilbagevendende Livskraft, og i det Blik, han løfter op imod den store Apostel, udtales klart hans Tillid og hans Haab. Denne Figur er den dygtigst modellerede i Relieffet, men ogsaa paa mange andre Punkter skjønnes det, hvor betydelige Fremskridt i Retning af sund, selvstændig Naturopfattelse og solid Teknik den unge Kunstner har gjort i Tidsrummet mellem de to Konkursarbejder.

Med Akademiets store Guldmedaille følger i Almindelighed et Rejsestipendium; den Kunstner, som vinder den, kan gjøre Regning paa en

fleraarig Understøttelse til Ophold i Udlandet. Men Summen, der aarlig kan afses til saadanne Øjemed, er selvfølgelig begrænset, og ofte kan vedkommende Kunstner komme til at vente temmelig længe, inden der gives ham Midler til at drage af Sted. I 1793 var det store Rejsestipendium optaget af Medailløren P. L. Gianelli, og der var ingen Udsigt til, at det skulde blive ledigt saa snart; Thorvaldsen maatte da foreløbig slaa sig til Ro i Hjemmet, og meget tyder paa, at han ikke gjorde det ugjærne. Han vidste jo, at Faderen saare vanskelig vilde kunne undvære hans Hjælp ved Arbejdet, og at det i det hele vilde blive svært for de gamle at faa det daglige Brød, naar han ikke længere støttede dem; saa hørte han vistnok ogsaa til de Naturer, der have mindre let ved at forsones sig med Tanken om indgribende Forandringer i den tilvante Levevis; hjemme havde han det nu ganske godt, men hvordan det vilde gaa ham i de ukjendte Forhold og mellem lutter fremmede Mennesker, turde jo være tvivlsomt nok. Han fandt sig da ret vel tilfreds ved at kunne leve endnu nogle Aar saaledes, som han hidtil havde plejet. Paa Midler til at tilfredsstille de nødvendige Livskrav manglede det ham ikke; naar han gjorde Tegningerne til Gallionsfigurerne og de andre Skibsornamenter, kunde Faderen faa sit Arbejde ret godt betalt; Portrætter tegnede han vedblivende, og jævnlig fik han ogsaa andre Bestillinger. Boghandlerne søgte ham af og til, naar de ønskede Tegninger til Titelbilleder; saadanne bleve stukne i Kobber, og man kjender sex af den Slags Blade, signerede med hans Navn. Det ene er et Portræt af Skuespillerinden Madam J. C. Rosing, tegnet til Rahbeks »Prosaiske Forsøg« 1796; Flint har stukket det saa maadelig, at man er afskaaren fra at faa nogen ret Forestilling om, hvorledes Originaltegningen har set ud. De andre fem ere ganske morsomme, netop ved deres udprægede Mangel paa Originalitet; Kunstneren har aabenbart her arbejdet »ikke for Ærens, men for Penges Erhvervelse« og hjulpet sig rask igjennem med Støtte af allehaande Reminiscenser. Et af dem, tegnet til den af Thorvaldsens Ven, Poeten P. H. Haste udgivne »Thalia«, er en rent Abildgaardsk Historie med en Gravurne og to allegoriske Figurer; i tre af de fire Blade til Suhms samlede Skrifter (Bind 11—14, 1793—94) er det ligeledes Abildgaard, der maa holde for; en enkelt Kvindefigur (B. 11) er endogsaa et ligefremt Laan fra en Penningtegning af den gamle Maler, en Fotis til Apulejus' Roman. Kun i en af disse Kompositioner har Thorvaldsen erindret sig den af ham saa højt skattede Carstens; det er i »Harald ved sin Faders Grav« (B. 13), hvor den i

HEBE

Luften svævende »Gejst« tydelig nok minder om Lodas Aand i det kongelig danske Galleris Fingalbillede.

Ved saadanne smaa Arbejder og ved enkelte mere anselige, der senere skulle omtales, havde Thorvaldsen i Aarene indtil 1796 nogen Fortjeneste; samtidig begyndte han efter en større Maalestok end forhen at tage Del i det selskabelige Liv. Hos flere af de Familier, hvor han tegnede Portrætter eller underviste, var han ikke sjælden Gjæst; han gjorde Bekjendtskab med fremragende Mænd som Steffens, Abrahamsen, Rahbek og Thaarup, nærmest vel derved, at han blev optagen som Medlem af det mest ansete af Tidens mangfoldige »dramatiske Selskaber«, det Borupske. Her kom han endogsaa en Gang til at vise sig paa Brædderne som scenisk Kunstner, men dette hans Forsøg paa at virke uden for sit egentlige Omraade faldt just ikke glimrende ud. Han havde to Replikker at sige som »en Dommer« i Beaumarchais Lystspil »Barberen i Sevilla«, men i det afgjørende Øjeblik gik Mælet fra ham, og han maatte forlade Scenen uden at have faaet et Ord frem. Mere Fornøjelse end af denne sin eneste Debut som Skuespiller havde han vistnok af sine musikalske Øvelser; han spillede ivrig baade Violin og Fløjte og modtog Undervisning paa begge disse Instrumenter; senere — i Rom — lagde han sig ogsaa efter Gitarspil, hvori han skal have opnaaet en ikke ringe Færdighed. En af hans kjæreste Adspredelser var det for øvrigt at lege med Hunden Primon eller »Monsieur Primon«, som den almindelig kaldtes — et ualmindelig intelligent Dyr, der »viste saa megen Forstand, at den en Gang bed en uforskammet Kreditor, hvorfor der senere blev Rift om dens Hvalpe«.

Baade ved sit Ydre og ved hele sin Optræden var den unge Thorvaldsen en i høj Grad tiltalende Personlighed. Hans Biograf J. M. Thiele udtaler sig om hans »uforfalskede Karakters Elskværdighed«, og en Ungdomsven af ham, den tidligere nævnte Literat P. H. Haste, søger at karakterisere ham paa følgende Maade: »Han er vel omtrent 66 à 67 Tommer høj, er mager, med bleg Ansigtssfarve, men har en skøn, harmonisk Lemmebygning og stille Livlighed i enhver Bevægelse. I hans blege Aasyn stod tidligere dyb, fortiet Kummer, der vel mest hidrørte fra smertende huslige Forhold. Paa hans herlig formede Pande aabenbares med Guddommens læseligste Skrift hans Slægtskab med det højere — det højeste, og i hans ikke store, men meget levende, lyseblaa Øjne udtalede sig idel Kjærlighed. Han var meget indesluttet i sig selv, ikke mistroisk, men forsigtig i sine Ytringer.

Han taledede lidet, men hørte gjerne; begge Dele hidrørte saa vel fra hans faa Forkundskaber som fra hans Videbegjærlighed. Egentlig Levemaade var ham fremmed; dertil var ikke hans Kreds; men en rigtig Takt besad han i høj Grad. Han var blid, kunde ogsaa i godt Lag være munter, men var aldrig overgiven. »Jeg kan ikke begribe«, sagde han, »hvor et voxent Menneske kan le ... Smile, det kan jeg begribe, men le!« — Han var ærlig Ven med Liv og Sjæl, fordrede lidet, ventede intet, men ydede alt, hvad han evnede. Og der føjes til, at han var i Besiddelse af en »Egenskab, som allerede hos Ynglingen spaaede den sande, store Kunstner: en næsten jomfruelig Beskedenhed i Ligevægt med mandig Selvstændighed«.

Kort Tid efter, at Thorvaldsen havde vundet den store Guldmedaille, indgik han til Akademiet med Ansøgning om at »maatte nyde de 100 Rigsdaler, som er udsat for en ung Kunstner«; det vilde, skrev han, ikke være ham muligt at dyrke Kunsten, naar han samtidig skulde arbejde for at tjene det nødvendige. Abildgaard virkede for ham, og »Pensionen« blev ham tilstaaet, foreløbig for to Aar; kort efter fik han flere større Værker at udføre. Christiansborg var brændt, og i 1794 tog man fat paa at indrette Palaierne paa Amalienborg til Bolig for den kongelige Familie. Abildgaard skulde besørge den kunstneriske Udsmykning af Arveprins Frederiks Palais, og atter ved denne Lejlighed viste han sin Interesse for den unge Billedhugger; han overdrog ham Udførelsen af to Relieffer — »Dagens Tider« og »Aarets Tider« — samt af fire anselige Statuer. De førstnævnte, der bleve udførte efter Tegninger af Abildgaard, ere i det hele lidet mærkelige; Modelleringen er, især i Hovederne, noget flygtig, hvilket virker saa meget desto uheldigere, som Relieffet er holdt meget højt. Men selvfølgelig var det under Forhold, som de i dette Tilfælde givne, nødvendigt for Kunstneren at skynde sig; det maatte han da ogsaa, da han fik fat paa Statuerne. Tid til at fuldende en større Model var der ikke; Thorvaldsen »murede« dem op af Sten og Stuk paa Pladserne, hvor de skulde staa, og han kom helt vel fra det vovelige Arbejde. Det er fire draperede Kvindefigurer, af hvilke de to, der ere opstillede i en af Palaiets Sale, ved deres Emblemer tydelig ere angivne som Muserne Terpsichore og Euterpe, medens de to, der staa i Nicher paa Hovedtrappen, ikke lade sig med Sikkerhed bestemme; en af dem, der aabenbart er tænkt syngende, er dog vistnok en Polyhymnia. Alle de fire Statuer lide, om end i forskjellig Grad, af Vilkaarligheder i Draperiernes Anlæg, men interessere ved deres udpræget plastiske Holdning og ved

skjønne Linier; særlig i en enkelt af dem, den helt anonyme, er der i Halsens Bevægelse og i Hovedets Udtryk ikke lidet af den ejendommelige Finhed og Ynde, der saa ofte senere har givet Thorvaldsens Billeder af unge Kvinder deres største Tiltrækning. Abildgaard var meget fornøjet med den Maade, hvorpaa hans Protegée løste den ham stillede Opgave, og førte en Dag den højt ansete svenske Billedhugger Professor Sergell, som den Gang opholdt sig i Kjøbenhavn, ud paa Amalienborg for at vise ham, hvad der var færdigt af Statuerne. Da de kom, stod Thorvaldsen og arbejdede paa en af disse med et »Skrabejern«; Sergell saa' paa hans Arbejde og spurgte omsider, hvordan han bar sig ad med at »gøre saadanne smukke Figurer«. Oplysningen, han fik, var mere kortfattet end høflig; Thorvaldsen, der hverken den Gang eller senere holdt af, at man talte til ham, naar han arbejdede, indskrænkede sig til at vise ham Redskabet og svare: »Med denne«.

For at faa den ham tidligere tilstaaede Understøttelse fornyet for endnu et Aar indgav Thorvaldsen i Januar 1795 en Ansøgning til Akademiet; han betonedede deri, at han trængte til Hjælp ikke blot til sine kunstneriske Studiers Fremme, men ogsaa for at han kunde blive sat i Stand til at erhverve sig »de Sprogkunderskaber, uden hvilke ethvert Fremskridt er umuligt«. En Prøve paa sin Kunst lod han følge med; det var den tidligere nævnte Omarbejdelse af Relieffet »Numa og Egeria«. Understøttelsen opnaaede han, og samtidig blev der givet ham Løfte om, at Rejsestipendiet skulde blive ham til Del i Løbet af det kommende Aar.

I Musæets Kjælder findes en Del Portrætarbejder, som Thorvaldsen har udført, før han forlod sit Fædreland; nogle af dem ere baade i Henseende til Opfattelse og til Modellering meget svage Arbejder, saaledes de broncerede Gipsmedailloner af Monrad og Hustru; i andre, som Busten af Maleren Chr. F. Høyers Moder, er der baade Liv og Finhed. En Buste af en af Tidens fremragende Mænd, Grev A. P. Bernstorff, modellerede han efter Tilskyndelse af sine Venner, der mente, at han ved dette Arbejde skulde kunne opnaa den mægtige Statsmands Protektion. Glad var han ikke, da han skulde tage fat paa Værket; han kunde nemlig ikke gøre sig stort Haab om at formaa Bernstorff til at sidde Model og maatte gaa ind paa at udføre Busten efter et af Juel malet Portræt samt efter de flygtige Indtryk, han kunde faa af Ministeren, naar denne passerede Steder, hvor Thorvaldsen havde stillet sig paa Vagt. Inden Arbejdet var fuldendt, opnaaede Kunstneren dog ved Grev Reventlows Hjælp at faa Bernstorff til at sidde et Par Gange

før ham; og Thorvaldsen vandt sig ved denne Lejlighed en ny Velynder. Busten blev god; vel lider den af nogen Tørhed i Behandlingen, men blandt alle Arbejderne fra Tiden før Udenlandsrejsen er den dog vel det, der bærer Præget af den fineste Formsans; i Opfattelsen minder den om Kunstværker fra den tidlige Florentinske Renaissance, af hvis Frembringelser Thorvaldsen vel for øvrigt intet havde set paa det givne Tidspunkt.

Meget begjærlig efter at faa sin Afrejse fra Hjemmet fremskyndet synes Thorvaldsen ikke at have været; det vides i alt Fald, at da han omsider bestemte sig til at ansøge hos Akademiet om Midler til Romafarten, skete det ifølge et Tryk, som hans kunstbegeistrede Venner, særlig Abildgaard, udøvede paa ham. Der var jo ogsaa meget, der kunde holde ham tilbage. Først og fremmest Hensynet til de fattige Forældre; de levede saa at sige af hans Arbejde; dels gav han vel direkte sit Bidrag til Husholdningen, dels var det kun i Tillid til hans Medvirken ved Faderens Dont, at Skibsbyggerne turde betro den gamle anseligere Bestillinger. Dernæst maa det have staaet klart for Bertel Thorvaldsen, at han ogsaa af andre Grunde vanskelig vilde kunne undværes i Hjemmet. Faderen drak jo, og Sønnen var, siges der, den eneste, som »kunde holde Husfreden nogenlunde vedlige«. Moderen klynkede og klagede, hver Gang der var Tale om Rejsen; at vove sig saa langt bort var jo det samme som den visse Undergang. Og et Forhold endnu maa her omtales, skjønt vi rigtignok ikke kunne vide noget bestemt om, hvor megen Vægt der bør tillægges det: Thorvaldsen var efter al Sandsynlighed forlovet. Den unge Pige, der nævnes i denne Sammenhæng, hed Margrethe; hendes Efternavn kjendes ikke. Hun tilhørte, saa vidt man kan slutte af en Tilføjelse, hun har gjort til et Brev fra Gottskalk Thorvaldsen til Sønnen, de samme Samfundslag som den vordende Mester og var ham vistnok oprigtig hengiven; hvor meget han i sin Tid har brudt sig om hende, lader sig ikke afgjøre. Af varig Natur vare hans Følelser for hende i alt Fald ikke; efter sin Bortrejse har han hurtig glemte hende, dels for sit Arbejde og de mange nye Indtryk, han modtog i Syden, dels for anden Elskov. Men umuligt er det dog ikke, at ogsaa hun har kunnet være med til at stramme de Baand, der holdt ham fast ved Hjemmet.

Ansøgningen blev omsider indgiven og besvaredes samme Dag — den 2den November 1795 — med et Løfte om aarlig Rejseunderstøttelse af 400 Rigsdaler dansk Kurant (1280 Kroner), foreløbig i tre Aar; Stipendiet skulde staa til Raadighed, saa snart det blev ledigt. Inden dette skete,

GANYMEDES

hengik imidlertid adskillige Maaneder, og denne Tid brugtes saa vel til at drøfte Rejseplaner som til Arbejde af forskjellig Slags. Thorvaldsen modelerede saaledes en ganske net, men i ingen Henseende betydelig Portrætmedaillon af A. P. Bernstorff og en Buste af den kort i Forvejen afdøde Tænker Tyge Rothe. Busten blev udført efter en Maske, tagen over Liget, og heri ligger maaske delvis Forklaringen til dens paafaldende strænge, noget skarptskaarne Form; den er dog et smukt og karakterfuldt Kunstværk, der baade i Opfattelsens Art og i Gjennemførelsen viser tydelig Paavirkning af tilsvarende Stykker fra den ældre romerske Kejsertid. Det sidste Arbejde i Kjøbenhavn blev en Portrætmedaillon af Kunstnerens gamle Ven og Tegnelærer E. H. Løffler.

Om Rejsens Maal var der selvfølgelig ingen Diskussion tænkelig mellem Thorvaldsen og hans Venner; en fremad stræbende Billedhugger skulde og maatte til Rom. Derimod kunde der vel være forskjellige Meninger om, hvilken Rejserute der burde vælges. Akademiets Stipendiater plejede i de Tider ligesom nu til Dags at lægge Vejen til Italien over Land; den oprindelige Plan for Thorvaldsens Rejse gik da ogsaa ud paa, at han skulde drage over Wien for i denne Stad at lære Tysk og Italiensk. Denne Tanke blev dog snart opgiven, nærmest af Hensyn til Krigsforholdene, der kunde gjøre en Rejse gennem Mellemeuropa baade besværlig og vovelig, og en af Vennerne, den tidligere nævnte P. H. Haste, der efter eget Sigende skal have været den virksomste til at »drive« Thorvaldsen til Rejsen, bragte da i Forslag, at man skulde søge at faa ham af Sted ad Søvejen. Det traf sig nemlig saa, at et af Marinens Skibe, Fregatten Thetis, laa for et Togt til Middelhavet; den skulde ledsage det saakaldte Presentskib, der aarlig bragte Gaver til Regeringen i Algier, for at denne »Røverstat« skulde lade de danske Sydfarere i Fred. Man henvendte sig da til Bernstorff, og denne udvirkede Tilladelse for Thorvaldsen til at følge med Fregatten, der saa kunde bringe ham i Land i en af Italiens Havnebyer. End videre henvendte Bernstorff sig til Thetis's Chef, Kaptajn Lorenz Fisker, og anbefalede Thorvaldsen til denne. Fisker var en varmt følende og elskværdig Mand; han lovede at gjøre for den unge Billedhugger, hvad han kunde, og holdt i fuldeste Maal sit Løfte baade før Rejsen, og saa længe denne varede. I Ventetiden lod han og hans Hustru Thorvaldsen spise til Middag ved deres Bord et Par Gange om Ugen; Gjæsten blev snart som hjemme i Huset, og da det viste sig, at hans Forsyning med Undertøj var meget ufuldkommen,

sørgede Fru Fisker for, at han blev tilstrækkelig udstyret med Skjorter og Strømper. Thorvaldsen udtrykte sin Taknemlighed ved at tegne Fruens Portræt til Kaptajnen og ved at skjænke Ægteparret et Exemplar af sin Bernstorffbuste.

Den 23de August 1796 udfærdigedes fra Kunstakademiet Thorvaldsens »Rejseinstrux«, der lyder saaledes:

Billedhugger, Hr. *Thorvaldsen*, som fra *1ste Julii* nyder *Academiets Reise-Stipendium*, 400 Rdlr. aarlig, for det første i 3 Aar, for i Italien, særdeles i Rom, at erhverve sig yderligere Fuldkommenhed i sin Konst, paaligger det, hver siette Maaned efter hans Afreise, at underrette *Academiet* om sit Opholdssted, og, efterat have nydt tvende Aars *Stipendium*, at indsende en Prøve af sin Fremgang i at arbeide i Marmor, eller en Afstøbning i Gips over et Marmor-Arbeide, han i denne Tid maatte have forfærdiget i *Rom*, og for Fremtiden hvert Aar, han endnu maatte blive udenlands, at indsende Prøver af sin Fremgang paa ovenmeldte Maade.

Det kongelige Maler-, Billedhugger- og Bygnings-*Akademie*,
d. 23 *Aug.* 1796.

J. Juel. Abildgaard. Meyn.

Og saa nærmede sig da Afskedens Stund. Vennerne gjorde Gilde for Thorvaldsen paa Skydebanen; Moderen fik, hvad han kunde afse af Penge, og Faderen vel sagtens nogle Tegninger til »smukke Gallioner«; paa Thetis gjorde man sig klar til at lette. Thorvaldsen kom om Bord den 29de August, og næste Morgen Kl. 6 gik Fregatten under Sejl.

Det blev en ingenlunde kortvarig og ret indholdsrig Rejse. Over Kattegat gik Farten helt stilfærdig, men i Nordsøen trak det flere Gange op til Sammenstød med engelske Orlogsmænd, og Thetis maatte skyde med Skarpt for at sætte sig i Respekt; én Gang i det mindste fik Thorvaldsen at føle, hvad det vil sige at være til Søs i haardt Vejr. Saa kom man da omsider vesten om Evropa og passerede Gibraltarstrædet den 7ende Oktober. I Malaga satte Thorvaldsen for første Gang sin Fod paa sydlandsk Grund, saa' lidt af det spanske Folkeliv og den katholske Ritus og var en Aften paa Komædie; en Ugestid senere afleveredes »Presentskibet« paa Algiers Rhed. Næste Station var Byen la Valetta paa Malta; der fik Fregatten, fordi den kom fra det pestbefængte Algier, dekretet en Quarantaine paa 40 Dage. Saa længe havde Kaptajn Fisker dog ikke Lyst at ligge ørkesløs; en Del af Tiden brugte han til at aflægge et Besøg i Tripolis, med hvis

Pascha han paa den danske Regerings Vegne skulde indlede nogle Underhandlinger. Først i December naaede man tilbage til La Valetta, hvor Fregatten efter 16 Dages Quarantine — ogsaa i Tripolis var der nemlig Pest — løb ind for at faa bødet paa det Havari, den havde lidt under flere Storme i Middelhavet. Thorvaldsen tilbragte adskillige Dage i Land og saa' sig om i Byen og dens Omegn; han begyndte at føre Dagbog over sine Oplevelser, men hermed blev det dog ikke til stort; i det hele taget synes han paa Rejsen til Italien at have næret en mærkelig Sky for alt, hvad der kunde hindre ham i at pleje sin Magelighed. Saa vel Kaptajnen som Skibspræsten, hans gode Ven Pavels, ønskede at give ham den Undervisning i fremmede Sprog, hvortil han saa højlig kunde trænge, men deres Tilbud blev ikke modtaget; til sine Forældre og Venner i Hjemmet skrev han foreløbig ikke, men nøjedes med at sende Hilsener i andres Breve. Mest tænkte han, skriver Kaptajn Fisker til sin Hustru, paa at sove og at spørge om, hvad der skulde vanke til Middag; saa legede han med sin Hund, Hektor, som han havde taget med som Extrapassager fra Kjøbenhavn; gik det haardt til, gjorde han flygtige Udkast til Kompositioner eller tegnede en og anden Skibskammerats Portræt. Det Skudsmaal, Kaptajn Fisker giver ham i sine Breve, er i det hele taget ikke glimrende. »Thorvaldsen vil ikke forlade Skibet; jeg tænker, at jeg kommer til at bringe ham tilbage til Danmark. — — Hvorledes det vil gaa ham, det maa Himlen vide! Han er saa luud doven, at han ikke selv har gidet skrive, har aldrig ombord villet lære et Ord Sprog. Jeg har besluttet, at sende ham til vores Gesandt i Neapel og lade ham besørge ham videre til Rom. Den Herre har 400 Rdlr. om Aaret, og, Gud hjælpe ham selv! han holder Hund, snuer hele Formiddagen og spørger og sørger bestandig for Magelighed og Lækkerhed. Men alle ombord holde af ham, da han er en godmodig Person.«

Men Rejsen maatte jo fortsættes, og Thorvaldsen skilles fra de gode Venner paa Fregatten. Kort efter Nytaar 1797 fik Kaptajnen fat paa Føreren af en mindre Skude, der agtede sig fra La Valetta til Palermo; med ham blev der da gjort Aftale, at han skulde tage den unge Kunstner med; fra Sicilien vilde der vel saa altid kunne findes Lejlighed videre til en Havneby paa Italiens Fastland. Thorvaldsen fik Anbefalingsbreve med til et Handelshus i Palermo og til den der værende danske Vicekonsul, og den 16de Januar sagde han med Taarer i Øjnene Farvel til alle de Landsmænd, der under hele den forløbne Del af Rejsen havde behandlet ham med saa

stor Venlighed. Tre Dage efter lettede det lille Fartøj, der skulde føre ham med sig, og i Løbet af fem Døgn naaede det Palermos Havn. Opholdet i denne By varede andre fem Dage, i hvilke Thorvaldsen saa' adskillige af Byens Paladser og Kirker; i et af de førstnævnte var der Malerier af Rubens, i en Kirke et Loft, malet af en der levende Kunstner, Vincenzo Manno, med hvem han gjorde personligt Bekjendtskab. Farten med Paketbaaden til Neapel var alt andet end behagelig. Da Thorvaldsen kom om Bord, var der saa fuldt af for største Delen lidet hyggelige Passagerer, at de vare stuede sammen »som Sild i en Tønde«, og at det holdt haardt at finde en Smule Liggeplads til Hektor. Det var en hel Lettelse for Thorvaldsen, da han om Morgenen den 1ste Februar kunde gaa i Land i Neapel, men ogsaa her maatte han døje en Del Bryderier. Under et omtrent fem Ugers Ophold i denne By plagedes han først af Toldvæsenet, der fratog ham hans Bøger, som han nær aldrig havde faaet igjen, senere af Urenligheden og Uhyggen i det Værtshus, hvor han havde faaet Logis, hele Tiden af Ensomhedsfølelse og af Hjemve. Ganske alene kom han dog ikke til at staa i den fremmede By; den danske Gesandt, Kammerherre Bourke, tog sig venlig ad ham og indbød ham flere Gange til sit Bord; en tysktalende Glashandler, med hvem han tilfældigvis havde gjort Bekjendtskab, støttede og vejledede ham paa mange Maader, og en af Embedsmændene ved de offentlige Musæer hjalp ham til Rette i disse. Selvfølgelig modtog Thorvaldsen her betydningsfulde Indtryk af Fortidens Kunst; i den Dagbog, han førte paa Malta og i Palermo, paa Rejsen her fra til Neapel og i selve denne By, taler han dog kun lidet derom. Han ser den farnesiske Tyregruppe, den farnesiske Hercules og andre »Figurer, som ere fortræffelige«, desuden »Malerier af Rafael og andre store Mestere, etrusiske Vaser, Mynter og Mosaik«, men Betragtninger over disse »mange skjøne Sager« giver han ingen Steds til bedste.

Man maa antage, at Opholdet i Neapel i det hele ikke har været Thorvaldsen helt ubehageligt; ellers var han vel ikke bleven der saa længe som fra 2den Februar til Begyndelsen af Marts. Under 13de Februar skrev han til Kunstakademiet i Kjøbenhavn og gjorde Rede for Grundene til, at han endnu ikke var naaet til sin Rejses Maal; han udtaler i Brevet sin Beklagelse over, »hvor ilde de Dage henrandt, som kunde været saa kostbare i Rom.« Hvad det er, der væsentligt har bidraget til at holde ham tilbage i Neapel endnu et Par Uger efter Afsendelsen af nævnte Skrivelse, véd man imidlertid ikke; Sagen lader sig maaske bedst forklare som en Følge af den Mangel

paa Beslutningsenergie og Foretagsomhed, der i Ungdomsaarene prægede hans Væsen. Sikkert er det, at han først den 28de Februar løste sit Pas, og at han blev i den dejlige Middelhavsby endnu nogle Dage derefter. Saa brød han endelig overtvært og gik med hastig Befordring til Rom, hvor han holdt sit Indtog den 8de Marts 1797.

Som bekjendt kaldte Thorvaldsen i sin mere fremrykkede Alder den 8de Marts sin »romerske Fødselsdag«, og det er jo ikke vanskeligt at forstaa, hvad han dermed har ment; i Rom smeltede, som han selv udtalte, »Sneen bort fra hans Øjne«; først her aabnedes de ret ved det Lys, der straalere ud fra den antike Kunsts udødelige Skikkelser. Men man vilde dog tage meget fejl, hvis man troede, at denne »Smeltningsproces« gik for sig som vel et Trylleslag. Mirakler vare ikke mindre sjældne i selve Pavens »evige Stad« end i »Kongens Kjøbenhavn«, og det fortjener af mere end én Grund at understreges, at der mellem Thorvaldsens første Optræden i Rom og den Dag, da han lagde den fuldendende Haand paa sit tidligste virkelige Stovværk, hengik en Tid af ikke mindre end sex Aar.

I et Brev til Hjemmet kalder Kaptajn Fisker den unge Thorvaldsen »en doven Hund«. Udtrykket er maaske i sig selv for strængt eller dog fremkommet paa Grundlag af en noget ensidig Opfattelse, men lige saa sandsynligt, som det er, at Thorvaldsen i de første Aar efter sin Afgang fra Kunstakademiet drev megen Tid hen — det ringe Tal af bevarede eller omtalte Arbejder fra denne Periode tyder derpaa —, lige saa vist er det, at han endnu længe efter, at han havde taget Ophold i Rom, kun havde udrettet saare lidet som Billedhugger. Dette har vel sin naturlige Forklaring i noget andet og mere end »Dovenskab«. Ganske vist har Thorvaldsen i sine unge Dage været en temmelig indolent Person; »flittig« i dette Ords almindelige Betydning blev han først, da han i al Ro og Mag havde klaret sig sine Idealer, havde fundet sin Stil og faaet en Formopfattelse ind, der nogenledes kunde tilfredsstille de Krav, han stillede til sig selv. Han har sikkert selv troet, enten at han var »doven«, eller at han »studerede«. Sandheden ligger i Midten. Han har ikke følt Drift, umoden, som han var, og med den store Kunst for Øje, til at tage fat paa noget selvstændigt Arbejde; saa driver han om i Samlingerne, modtager Indtryk, tegner lidt en Gang imellem, lives op i Selskabelighed og i smaa erotiske Forhold og modnes uden egentlig at bestille noget. Det er maskeret Dovenskab eller maaske snarere maskeret Flid. Thorvaldsen har rimeligvis i sine første

Romeraar været plaget ikke blot af Hjemve, Pengesorger og Feber, men ogsaa af Samvittighedsnag, fordi han ikke fik noget »gjort«. Drivaraarene

Bacchus og Ariadne.

have imidlertid bragt deres Udbytte: Ro i Sjælen og personlig saa vel som kunstnerisk Udvikling.

Og til noget saadant kunde han paa mange Maader trænge; han var kommen til Rom som et Fattigmandsbarn, der saa godt som intet havde

Merkur bringer den lille Bacchus til Ino.

lært uden for sit Fag. Kundskaber manglede han fuldstændig, han skrev sit Modersmaal med største Besvær og kjendte intet til fremmede Sprog. At han saaledes næppe vilde været i Stand til at klare sig uden Hjælp, er indlysende; en saadan blev ham imidlertid i rigeligt Maal til Del; mest kom den fra Zoëga.

Georg Zoëga, der var Søn af en sønderjydske Præst og født den 20de December 1755, havde dels ved Universiteterne i Göttingen og i Kjøbenhavn, dels og fornemmelig i Rom, hvor han med korte Mellemløb levede fra 1785 til sin Død, 1809, uddannet sig til en fremragende Kjender af Oldtidens Kultur og Mindesmærker. Oprindelig var Ægyptologien hans Hovedfag, og af hans betydeligste Værker omhandler det ene en Række gammelægyptiske Mønter, et andet Obeliskerne; senere var det den historiske og kritiske Betragtning af den græske og romerske Kunst, der stærkest optog ham, og som Kunstarchæolog stod han ved Slutningen af det attende og Begyndelsen af det nittende Aarhundrede højere end nogen anden af Tidsalderens Videnskabsmænd. Zoëga var ikke, som saa mange af sine navnkundige samtidige, en stuelærd, der naaede frem til sine Theorier og Idealer væsentlig ad Spekulationens Vej; sine Studier gjorde han paa første Haand og saa fordomsfrit, at Resultaterne overalt bleve fuldt ud hans egne. Inderlig begejstret, som han var, for den græske Plastik, saa' han i denne den højeste Skjønhedsaaenbaring, men heraf forlede han ingenlunde til at billige den ligefremme Efterligning af de gamles »Stil«, Kompositionsmaade og Formgivning, der paa hans Tid dyrkedes af saa mangfoldige Kunstnere og lovpristes i saa høje Toner. For Naturstudiets Værd havde han et aabent Øje, og fuldt vel forstod han, at Antikens Betydning for den fremadstræbende Kunstner nærmest maatte være den, at den gav ham et friere, sundere og finere forstaaende Blik for det skabte i al dets Herlighed og oprindelige Uskyld. Antiken skulde være en manende Vejleder for de unge, skulde aabne deres Syn og lutre deres Sans, men aldrig blive dem en despotisk Fører, i hvis Spor der skulde trædes med slavisk Nøjagtighed, aldrig en Tyran, der paatvang dem en for den fremskredne Tid unaturlig Følelsesart og Opfatning. Kjernesund, rig paa Lærdom, højt udviklet, alvorlig og dog human som Kunstdommer, klar i sin Udtryksmaade — hvad Under da, at Zoëga fik en betydelig Indflydelse paa de bedste af de Kunstnere, der paa hans Tid levede i Rom, og at han særlig maatte komme til at virke klarende og befrugtende paa den unge Dansker, i hvem han saa' en af Tidens rigeste Muligheder, og som selv kom til ham fuld af Tillid og Haab?

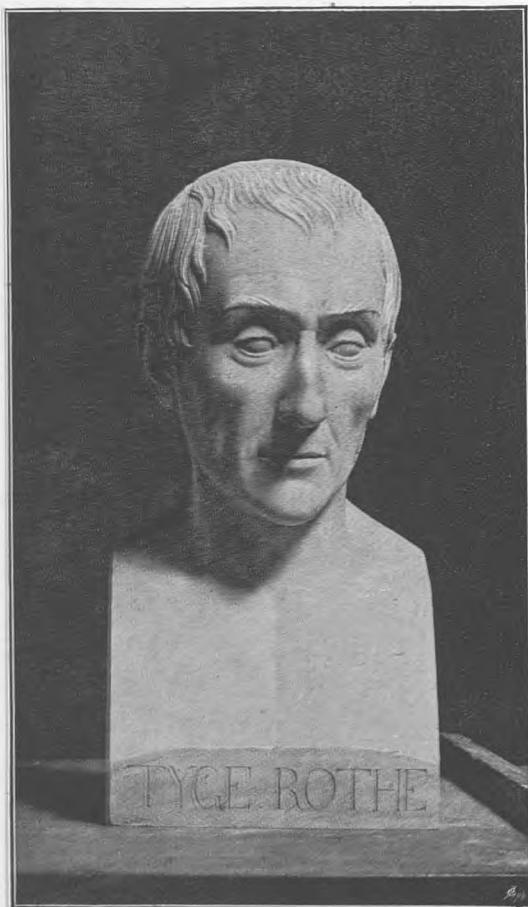
Zoëga blev da i en Række af Aar Thorvaldsens Lærer og Opdrager. Den unge Kunstner var anbefalet til ham af en af sine Velyndere i Kjøbenhavn, den i sin Tid som Oldgransker højt ansete Professor, senere Biskop Friedrich Münter, og blev modtagen med Venlighed af den udmærkede lærde. Denne gav ham strax det Raad, ikke for det første at tage fat paa noget Arbejde, men hellere bruge Tiden til at se sig om mellem Roms Kunstskatte; selv viste han ham omkring i Samlingerne, idet han overalt søgte at aabne hans Øjne for de enkelte Værkers Betydning, Karakter og Værd. En ublandet Fornøjelse vare disse Vandringer mellem Oldtidskunstens Frembringelser imidlertid ikke for nogen af Deltagerne. Begge maatte de beklage, at en stor Del af de Statuer og Relieffer, der hidtil havde prydet de romerske Gallerier, nu vare unddragne deres Studier; mange af dem vare allerede kort efter, at Franskmændene havde gjort sig til Herrer over Rom, ranede og førte til Paris; andre stode endnu i Sommeren 1797 indpakkede i Kasser og ventede paa Lejlighed til at komme afsted. Og en særlig Ærgrelse havde Zoëga under disse Besøg i Samlingerne af at opdage, hvor blottet for de nødvendige Forudsætninger til Forstaaelse af Kunstværkerne hans unge Lærling havde givet sig ud paa Rejsen; aabenbart har han taget sig hans Uvidenhed nær i samme Forhold, som han skjønnede paa hans Talent. »Thorvaldsen kom hertil,« skriver han i Begyndelsen af December 1797 til Münter, »i højeste Grad uvidende i alt, hvad der ligger uden for Kunsten. Det er meget ilde betænkt at sende et Menneske saa raat til Italien, hvor han maa spille en Mængde Tid paa at lære Ting, som han ikke kan undvære, naar han skal have den fulde Nytte af sit Ophold her nede, og som han kunde have lært lettere og hurtigere før Rejsen. Uden at kunne et Ord Italiensk eller Fransk, uden den ringeste Kundskab i Historie og Mythologie — hvordan skulde det da være muligt, at en Kunstner kunde studere her, som han burde? Havde han Kundskaber, saa fik det maaske være med Sprogene, eller hvis han havde Herredømme over Sprogene, saa kunde han her faa Bøger at lære noget af; men savner han begge Dele, saa er han om en Hals og véd ikke, hvordan han skal tage fat. — Jeg forlanger ikke, at en Kunstner skal være Videnskabsmand; det vilde jeg ikke engang synes om; men en Slags dunkelt Begreb maa han dog i det mindste have om Navnet paa og Betydningen af de Ting, han ser. Det andet kan han bøde paa ved at omgaa Videnskabsmænd; men naar man

skal begynde enhver Discurs med ABC'en, saa bliver det til Kjedsommelighed for begge Parter.«

Imidlertid, Zoëga tabte ikke Taalmodigheden; paa Vandringerne i Roms Kunstsamlinger vejledede han stadig Thorvaldsen, og da denne fik sig et Atelier — det laa i Via Babuina, en af Hovedgaderne i Byens nordre Del, — og havde begyndt saa smaat at modellere og hugge i Marmor, indfandt han sig meget ofte dér for at tilse Arbejdet og udtale sig om det. Og Zoëga var ikke den eneste fremragende Mand, til hvem Thorvaldsen kort efter sit Komme til Rom traadte i nærmere Forhold. Det er tidligere omtalt, at Thorvaldsen allerede som ung Akademielev i Kjøbenhavn havde haft Lejlighed til at lære Tegninger af den geniale Kompositør A. J. Carstens at kjende, og at han nærede dyb Beundring for hans Kunst; nu traf han ham selv der nede og kom til at staa ham nær. Men Thorvaldsens Forhold til Carstens blev ikke af lang Varighed; allerede i Maj 1798 døde den store Mester, til hvem han følte sig i saa dyb en Taknemlighedsgjæld; Carstens's rige Efterladenskab af Tegninger kom for Hovedmassens Vedkommende i Hænderne paa hans nærmeste Ven — senere hans Biograf — C. L. Fernow efter at være blevne ordnede af Thorvaldsen; nogle af dem erhvervede denne sig dog; dem alle studeredé han grundig, enkelte tegnede han færdig, andre kopierede han. Under dette Arbejde har han sikkert følt sig Vejen til dybere Indtrængen i Antikens Aand i væsentlig Grad lettet; direkte paavirket af Carstens blev han til en vis Grad ogsaa, og i enkelte Tilfælde fæstnede Indtrykket af Carstensske Motiver sig saa dybt i hans Sjæl, at det gav Gjenklang i hans senere Kompositioner.

Thorvaldsen blev ikke længe efter, at han var kommen til Rom, syg af Koldfeber, og denne plagede ham jævnlig ogsaa i de følgende Aar uden dog nogen Sinde at gjøre ham helt udygtig til Arbejde for længere Tid. Det første, han i 1797 tog fat paa, var Kopieringen af nogle antike Skulpturer samt Udførelsen i Marmor af den i 1795 modellerede Buste af Tyge Rothe; hans Instrux fra Kunstakademiet krævede jo udtrykkelig, at han skulde øve sig i Marmorhugning. Med dette Arbejdes Teknik havde han hidtil ikke haft Lejlighed til at gjøre sig fortrolig, og i Begyndelsen stillede han sig noget ængstlig til det, men det viste sig dog, at han hurtigt kom ud over Vanskelighederne derved. Rotheres Buste blev endogsaa et ualmindelig godt Stykke Marmorarbejde; at det ikke er nogen Virtuoso, men en forsigtig ung Kunstner, der har udført det, ser man let, om ikke af

andet, saa af den mindre karakterfulde end pyntelige Behandling af Overfladen, men den Sikkerhed, hvormed alle væsentlige Fortrin ved Gibbsmodellen ere førte over i Stenen, vidner bestemt om, at Thorvaldsen vilde have kunnet udvikle sig til en Marmorhugger af allerførste Rang, dersom ikke hans uhyre Konceptionsevne og Kompositionstrang i hans modnere Alder

Tyge Rothe.

og indbød der fra Thorvaldsen til at være hans Gjæst i nogle Maaneder. Thorvaldsen modtog gjerne Indbydelsen og nød nu lykkelige Dage »i dette Familieliv, hvor Aftenerne tilbragtes i skønne Kvinders Selskab med Musik, Dans og anden Lystighed«. Skønne Kvinder — ja for disses Tillokkelser var Thorvaldsen alle sine Dage i høj Grad modtagelig. Allerede i Ungdomsaarene i Kjøbenhavn maa han have lagt erotiske Tilbøjeligheder for Dagen; her sigtes ikke til hans Forhold til Margrethe, om

havde lagt saa stærkt Beslag paa hans bedste Kræfter. Ret interessant er det for øvrigt at lægge Mærke til, hvad det er for Antiker, der fristede ham til Kopiering. Det er gennemgaaende Værker fra en noget sen Tid, kraftig og populært karakteriserende Buster med realistisk Tilsnit og med en Formskarphed, der ikke lægger Efterlignerens særlige Vanskeligheder i Vejen — lutter meget instruktive Sager, men lige saa sikkert Kunstværker, der for den unge Billedhugger egne sig bedre til at lære end til at inspireres af.

Zoëga, der var gift med en smuk ung Italienerinde, plejede i den varme Aarstid at ligge paa Landet i en eller anden af de skønne Landsbyer i Bjærgene øst for Rom; i Sommeren 1797 boede han med sin Familie i Genzano

hvilket vi jo kun vide saa lidet, men mere til en Udtalelse i et Brev, Maj 1797, fra Gotskalk Thorvaldsen til Sønnen, hvis Tendenser han vel har kjendt; den gamle formaner ham her: »Vær for Guds Skyld forsigtig ved Venusses Tempel, at du ej kommer, hvor du kan frygte for Rivaler; Giannelli har sagt mig, at de ere farlige. Lev for øvrigt efter dit eget Godtbefindende, for jeg vil ej foreskrive dig Leveregler, da jeg kjender din Forstand.« Og i Rom — skriver Kunstnerens Veninde Frederikke Brun, født Münter — havde Kvinderne hurtig begyndt at lægge Mærke til »den karakteristisk skønne nordiske Drømmer og paatage sig at trøste ham; Thorvaldsen nægter ikke, at han har flittig studeret efter Naturen.« I Genzano traf det sig imidlertid saa, at Thorvaldsen blev indviklet i et erotisk Forhold, som blev af stor og varig Betydning for ham; dér knyttede han Forbindelsen med Fru Anna Maria von Uhden, født Magnani. Af dette Forhold har Almenheden indtil op i den nyeste Tid haft en urigtig Opfattelse, der vel skyldes Thorvaldsens Biograf J. M. Thieles noget overdrevne Forestillinger om den Pietet, Historikeren bør vise over for den Stormands Minde, han vil forherlige. Det hedder sig nemlig hos Thiele, at »Signora Zoëga havde en *Cameriera* [Stupige] ved Navn Anna Maria Magnani, der tændte vor unge Kunstners ubefæstede Hjærte med et Par saadanne Øjne, saa sorte og ildfulde, at de, end ikke da hun stod paa Gravens Rand, havde ophørt at brænde med en sydlig Flamme,« — at Thorvaldsen kom i Kjærlighedsforhold til den unge Pige, og at denne senere — i 1800; »vi have ikke erfaret noget om, hvorledes vor unge Kunstner fandt sig deri« — giftede sig med den tyske Archæolog Hr. von Uhden. Sagens rette Sammenhæng er imidlertid den, at Anna Maria var gift, da Thorvaldsen lærte hende at kjende; allerede to Aar i Forvejen havde hun, som det fremgaar af et Brev fra Zoëga til Münter, dateret 7ende Marts 1795, ægtet von Uhden. Med denne levede hun til Sommeren 1803, da hun forlod ham, som den Gang var bosiddende i Florents, for at drage til sin Elsker i Rom.

Om Anna Maria og om Thorvaldsens videre Forhold til hende kan der for øvrigt ikke gives nogen udførlig Beretning; det lidet, som vides, lader sig maaske naturligst anføre her, da der ikke foreligger Kjendsgjærninger, som tale om, hvorledes hun har grebet ind i hans senere Liv. Om hendes Udseende giver uden al Tvivl Eckersbergs ypperlige Portræt (den Hirschsprungeske Samling) en paalidelig Forestilling. Det er malet i 1814, da hun allerede for flere Aar siden havde født Thorvaldsen en Datter, som

han senere lyste i Kuld og Kjøen; en yppig Skikkelse med smilende Læber og mørke, bundløse Øjne. Nogen videre gaaende aandelig Udvikling var hun næppe i Besiddelse af, og en samtidig af hende, den for en Del Aar siden afdøde tyske Landskabsmaler von Rhoden, har mundtlig udtalt til Forf. heraf, at hun var »lidet elskværdig i Omgang, intrigant og klog, men fuldkommen aandløs og uden Begreb om Kunst. Thorvaldsens Kjærlighed til hende var udelukkende sanselig Betagethed.« — Forholdet til Anna Maria

blev da i Aarenes Løb paa mange Maader trykkende for Kunstneren; »det ligger«, siger Thiele, »som en mørk Traad indflettet i hans øvrige Liv.«

Efter at Thorvaldsen i Høsten 1797 havde tilendebragt sit Ferieophold i Genzano, fortsatte han med Arbejdet paa Kopierne, gjorde Rothes Buste færdig og begyndte at udføre sin Bernstorff i Marmor. For rolig Virksomhed vare Tilstandene i Rom imidlertid stadig ugunstige; der forefaldt ofte Uroligheder, og flere Gange kom det til blodige Sammenstød mellem den republikansk sindede, af Fransk-mændene ophidsede Del af Befolkningen og de pavelige Tropper. General Duphots Drab — han blev skudt under en Gade-

C. V. Eckersberg, Anna Maria Magnani.

kamp — førte til, at Joseph Bonaparte, den Gang fransk Gesandt, forlod Byen for at paakalde sine Landsmænds Hævn, og kort Tid derefter drog en fjendtlig Hær imod Rom. Thorvaldsen havde allerede gjort sig fortrolig med Tanken om at rejse til Paris og tage Ophold der, indtil Uvejret var drevet over, men inden han fik denne Plan sat i Værk, holdt General Berthier sit Indtog i Pavestaden, og den 18de Februar 1798 proklamerede han paa Capitolium den romerske Republik. Paven, der ikke vilde give

Afkald paa Resterne af sin verdslige Magt, blev bortført, først til Toscana, senere til Frankrig. Alt var i Rom Forvirring og Opløsning, rundt omkring i Byen plyndrede Franskmændene; Gaderne vare usikre. En Tid tilbragte Thorvaldsen som Gjæst i Zoëgas Hus, men gik dog jævnlig til sit Atelier og arbejdede. I Januar havde han tilmeldt Akademiet i Kjøbenhavn, at han havde gjort Udkast til en Gruppe, Bacchus og Ariadne (Afbildning S. 32), som han nu agtede at udføre og sende hjem; den blev i Løbet af Foraaret modelleret i omtrent to Fods Højde og støbt i Gips. Helt færdig var Lermodellen ikke, da den blev afformet; Thorvaldsen led netop paa den Tid haardt af Feberen, saa han ikke var i Stand til at lægge den sidste, fuldendende Haand paa Værket, og da Leret begyndte at tørre, saa der var Fare for, at Gruppen skulde sprække og falde fra hinanden, lod han den støbe, som den var. Afstøbningen blev tillige med et Brev, hvori der gjordes Undskyldninger for dens Mangler, samt med Rothes Buste i Marmor afsendt i Juni 1797, men paa Grund af tilfældige Omstændigheder kunde den først i September 1799 fremstilles i Akademiet. Hos dettes Professorer og Medlemmer vandt det lille Kunstværk imidlertid betydelig Anerkjendelse — næppe dog mere, end det fortjente.

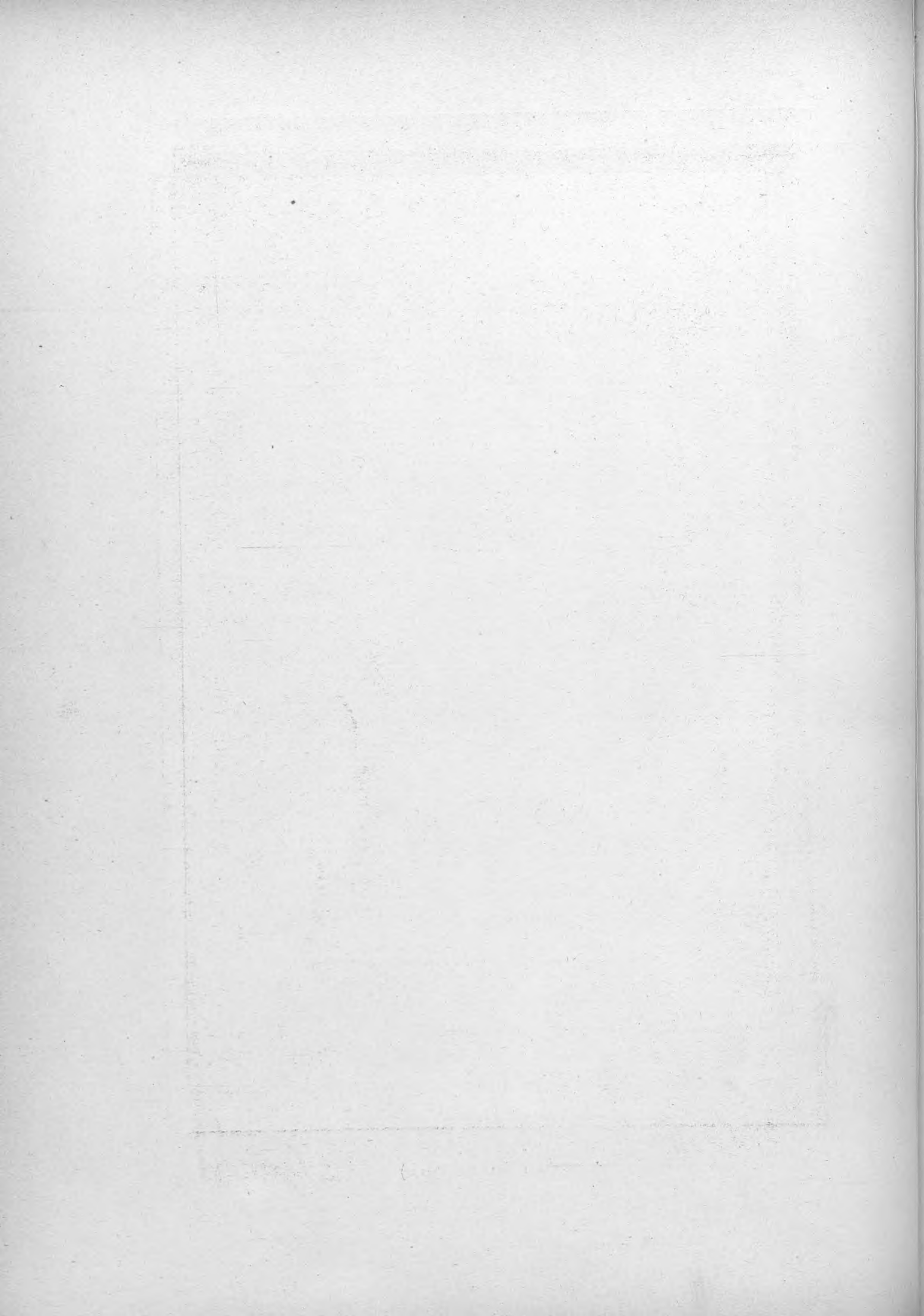
Bacchus og Ariadne er et talende Vidnesbyrd om, hvor stærkt Thorvaldsens Udvikling havde taget Fart i den korte Tid, han havde tilbragt i Syden — i Omgang med Zoëga og med de antike Mindesmærker. Gruppen er bygget op med en Sans for kunstnerisk Sammenslutning og Omhu, som næppe noget tidligere komponeret dansk Kunstværk — enkelte Ting af Abildgaard maaske alene undtagne; de prægtige Anlæg, der i saa Henseende havde givet sig Udslag allerede i »En Moder med sine to Sønner«, ere her fuldt ud komne til deres Ret. Situationen er given med fuldendt Klarhed og Ro — en ren Idyl: Hun, den forladte Elskerinde, har fundet Trøst og Hvile i den miskundelige Guddoms Favn; de sidde nær hinanden paa en Klippeblok med Bacchusdyrkelsens Attributer, Thyrsostaven og Cymblerne, for deres Fod; han har lagt sin Højre om hendes Liv, hun hviler Hovedet op til ham og rækker den venstre Arm med Vinkanden bag om hans Ryg for at skjænke i hans Bæger. Kunstneren er i dette Værk naaet langt ud over, hvad man i hans Hjemstavn havde stræbt at lære ham i Retning af oppustet Grandiositet og paatagen Ynde; nu er det Gjenklangen af den gode Aands Vingslag, der toner. Man har idelig og idelig gjentaget, at det var med den flere Aar senere fuldendte Jason, at Gjennembruddet hos

Thorvaldsen gav sig sit første Udtryk. Dette er næppe ubetinget sandt. Vel blev Jason et langt fuldkomnere, et i enhver Forstand »større« Kunstværk end Bacchus og Ariadne, men allerede i dette Arbejde er Omslaget i det væsentlige kundgjort. Skal Thorvaldsen betegnes som den »silde fødte Græker« — et Udtryk, som for øvrigt bør bruges med alt muligt Forbehold, — maa »Fødselen« dateres fra Bacchusgruppen. Om nogen ligefrem Efterligning af Antiken er der her dog ikke Tale. Ganske vist giver Vingudens Hoved en kjendelig Mindelse om en vel kjendt Buste, der snart har været kaldt Ariadne, snart Bacchus — et kosteligt Hoved i den Capitolinske Samling (Afstøbning i Musæets Kjælder) —, og vel er der i hele den paa én Gang udtryksfulde og beherskede Linieføring adskilligt, som ingen nyere Kunstner vilde kunnet yde, naar han ikke havde staaet dybt og kjærlighedsfuldt forstaaende over for den oldgræske Plastik. Men Arbejdet er dog en ægte Thorvaldsen. Det gamle er blevet nyt, — »indoptaget og gjenfødt«, som den ærværdige Filosof Sibbern kunde have sagt —, gjenfødt i ægte Personlighed. Ingen, der saa' Gipsgruppen gjengiven i nok saa flygtige Omrids, vilde kunne tage fejl ad den og tro, at han havde med en Antik at gjøre. Der er over det hele, Opstilling, Udtryk og Modellering, en Friskhed og Ejendommelighed i Følelsen, der vilde give Gruppen selvstændig Værd, selv om den var mindre indtagende ved de enkelte Figurers Bevægelse og ved deres kraftige Formskjønhed.

Noget senere er den fine lille Gruppe »Achilles og Penthesilea«. Helten har saaret den dejlige Amazone, der paa Trojanernes Side tager Del i Kampen om Ilion; først da hun segner for hans Vaaben, faar han Syn for hendes Skjønhed og bærer hende nu, helt betagen deraf, ud af Slagets Tummel, idet han med sin Højre omslynger hendes Liv og med sin Venstre holder hendes Arm, der er slynget om hans Nakke. Denne Skitse er bevaret ligesom en vistnok fra samme Tid stammende Skitse til en Melpomene med Køllen, en ganske smuk og udtryksfuld, men dog i Ordets mindre gode Forstand gammeldags og lidet ejendommelig Figur. En »Fredens Genius«, det maaske er udført lidt senere, omtaler Thorvaldsen i et Brev til Akademiet; Hovedfiguren var en vinget Skikkelse, der »siddende paa Jordkuglen holder i sin højre Haand en Caduceus [Merkurstav] og med den venstre Arm omfavner Overflødighedens Genius, som staaer ved hendes Side paa Kuglen; under hendes Fødder ligger Krigsredskaber, som hun sætter den venstre Fod paa«. Dette Arbejde, som Thorvaldsen havde tænkt at

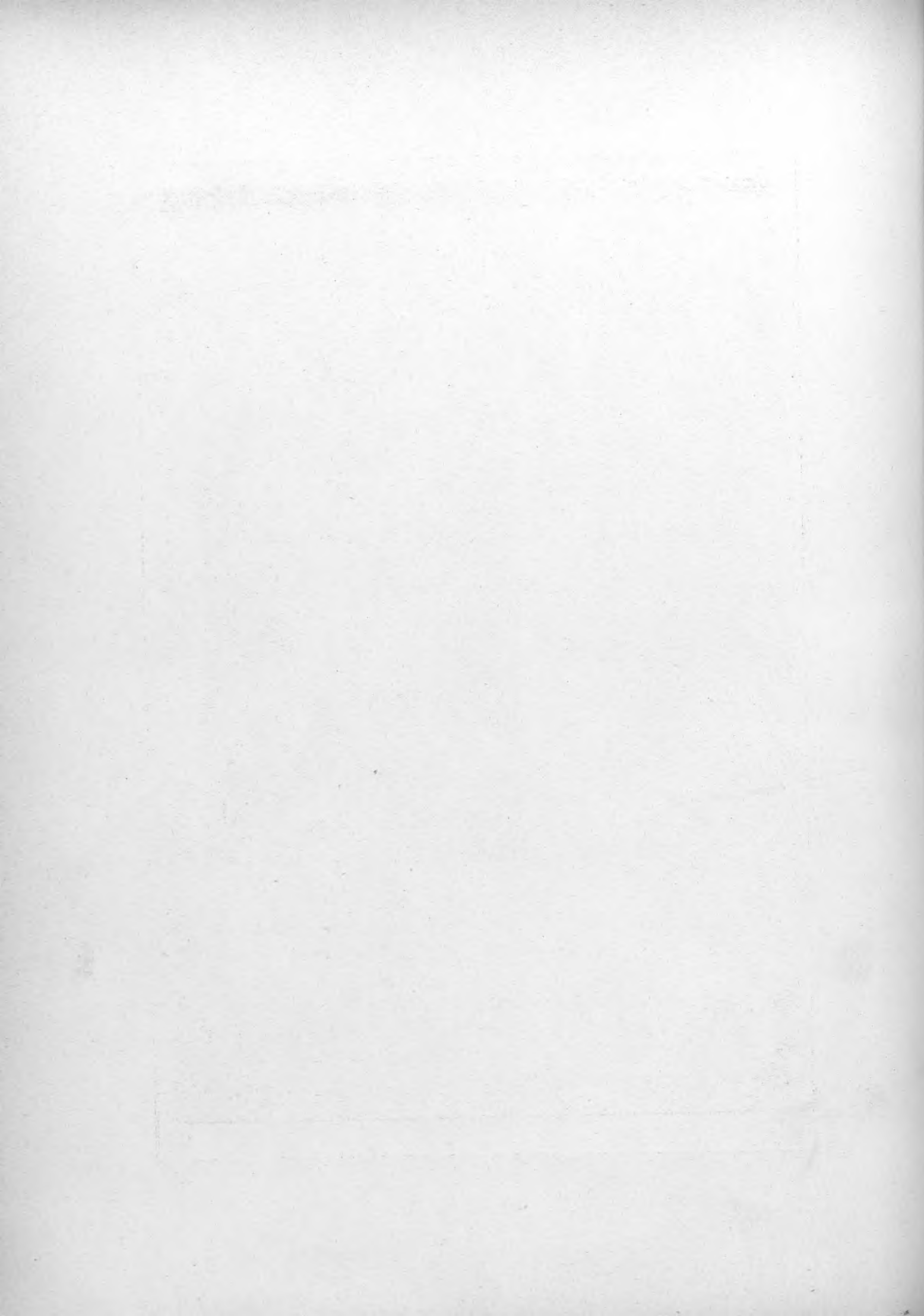

JASON (Figuren Profil).

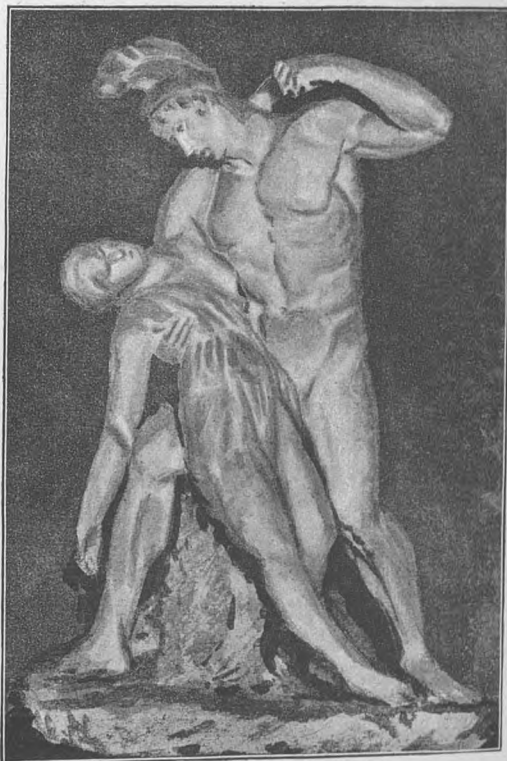
PSYCHE

sende hjem til Akademiet, kom dog aldrig afsted og er vel nu ikke mere til; det samme gjælder om to omtrent samtidige Statuer, Minerva og Hygieia, og om en Gruppe, Mars og Venus.

Af disse mindre Værker var der næppe Tale om at faa noget solgt, og heller ikke ad anden Vej havde Thorvaldsen Lejlighed til at tjene synderligt; det vides dog, at han i Slutningen af Halvfemserne en Tid for en Dagløn af en Scudo (omtrent fire Kroner) malede Figurer i en engelsk Kunstner, J. W. Wallis' »ossianske« Landskaber. Stipendiet var jo ikke meget rigeligt og tilmed foreløbig kun givet for et Tidsrum af tre Aar. Under 3dje Januar 1799 søgte Thorvaldsen om Forlængelse af det, og Ansøgningen blev bevilliget. I sine Breve til Akademiet kunde han forsikre, at han til Trods for de ugunstige Tidsforhold ikke laa ørkesløs i Rom; foruden de allerede nævnte Arbejder og Bernstorffbusten, der nu var færdig i Marmor, omtaler han forskellige Kopier efter Antiker, hvilke han agter at hjemsende, saaledes en Homerbuste i Marmor, Hovedet af den kolossale Pollux paa Quirinalpladsen, Monte Cavallo, og en mindre Gjengivelse af hele denne Statue. Hovedet modelerede han i sit Atelier, Statuen,

der nu bevares i Musæet, i et Lokale, hvis Vinduer vendte ud til selve Pladsen, og hvortil Zoëga havde skaffet ham Adgang. Den udmærkede Videnskabsmand vedblev i det hele at støtte Thorvaldsen med Raad og Daad, og bestandig viste han hans Arbejde den størst mulige Interesse. Streng var han i sin Dom; derom vidner blandt andre Kunstnerens Veninde Frederike Bruun (Molbechs »Athene«, IV. S. 12): »Georg Zoëga, som aner hans Geni, og at han er kaldet til det højeste, gaar ikke lemfældig tilværks med ham og

Achilles og Penthesilea.

eftergiver ham ingen af sine strenge antiquarisk-artistiske Fordringer, hvilke endnu forhøjes ved den ham egne fine Skjønhedssans. Sandelig, vor unge Phidias havde i ham en ubestikkelig Dommer, der ikke bortgav en Haarsbrede, ikke en Kjortelfolde af Oldtidens Værdighed. »Dette havde de gamle ikke gjort saaledes« — lød ofte hans Dom; eller: »Saaledes gik ingen ærbar Kvinde klædt i Oldtiden, langt mindre en Gudinde« — da en Gang en Pallas af Thorvaldsen havde faaet et Føldekast i Klædningen, lidt mindre sømmeligt. Og den unge, undseelig stolte Kunstner, i sin Kamp med Idealet, afhuggede Hoveder, sønderbrød Statuer, der allerede tidligen vilde have udmærket ham meget berømmeligt for den store Hob. — Men Kunstneren tabte ikke Modet, fordi hans Frembringelser bleve underkastede skarp Kritik; han har uden Tvivl følt tydelig nok, at Zoëga lastede hans Arbejder paa en saadan Maade, at Dadelen blev et klart Udtryk for de store Krav, der maatte stilles til de store Evner. Direkte Opmuntring fik Thorvaldsen for øvrigt i fuldt Maal hos sine jævnaldrende Kaldsfæller, i hvis Kreds han færdedes. Som Venner af ham kunne foruden Zoëga og Carstens nævnes Kobberstikkeren Gmelin samt Landskabsmalerne Reinhardt, von Rhoden og Joseph Koch. Denne sidste, der som fuldt udviklet Mester fik betydelig Indflydelse paa den tyske Kunst — han dyrkede ligesom de to andre nævnte Malere »det historiske Landskab« —, var sikkert den af Vennerne, der personlig kom til at staa ham nærmest. Koch og Thorvaldsen lejede i Fællesskab en Bolig i Via Felice og boede sammen i længere Tid; de førte der deres egen Husholdning, som styredes af en brav gammel Romerinde, hvem Thorvaldsen lærte at tilberede forskellige hjemlige Retter; særlig blev hun Virtuos i Pandekager.

Feberen vedblev jævnlig at hjemsøge Thorvaldsen kortere eller længere Tid ad Gangen, og ikke sjælden hindrede den ham helt i at arbejde. Plaget var han desuden af Bekymringer for Fremtiden; vel blev hans Stipendium fornyet — sidste Gang ifølge Skrivelse fra Akademiet, 3dje December 1799, paa to Aar, hvoraf han skulde have Lov at bruge det andet til Hjemrejsen og til et Ophold i Paris —, men Tanken om, hvad han skulde gribe til, naar det var endelig udløbet, har sikkert ofte hvilet paa ham med et haardt Tryk. En eneste Bestilling fik han; den kom fra Abildgaard, med hvem han stadig vedligeholdte en ret livlig Brevvexling; han ønskede foruden en Homerbuste en Marmorkopi af Rafaels Buste i Pantheon. Busten af Homer, Kopi efter Antiken, havde Kunstneren staaende

MARS OG AMOR.

4-11

4-11

4-11

4-11

færdig i Marmor; Rafael blev udført i Forsommeren 1800, og samtidig med, at Thorvaldsen under 4de April meddeler Abildgaard, at denne Kopi er under Arbejde, fortæller han ham tillige, at han, saa snart han er kommen til Ende dermed, agter at »lægge Haand paa en Marmorstatue i levende Størrelse, dersom ikke Bekostningerne i disse Tider, da ogsaa Marmoren er overmaade dyr, skulde hindre det.«

Uden Tvivl er det Tanken om Jason, der allerede nu foresvæver Thorvaldsen; med denne græske Sagnhelt var han jo, takket være sit begejstrede Studium af Carstens' efterladte Tegninger til Argonautertoget — de findes nu i den kongelige Kobberstiksamling i Kjøbenhavn — fortrolig som med faa af Oldtidens Skikkelser. I Oktober 1800 tog han fat paa Modelleringen af den legemsstore Statue, og omtrent et halvt Aar efter stod den færdig i Leret. Støbt blev den imidlertid aldrig, eftersom Thorvaldsen ikke havde Penge til at betale en Gipser med; den blev slaaet ned, da den truede med at falde sammen af sig selv, og vi vide nu ikke andet om den, end at den, som Thorvaldsen skriver til Akademiet, »forestiller Jason i Begreb at vende tilbage til Skibet, efter han har borttaget det gyldne Flies, som han bærer paa den venstre Arm, holdende i den højre Haand et Spyd.« Synderlig Opmærksomhed skal denne Statue ikke have vakt, men for Thorvaldsen selv har den sikkert haft stor Betydning som Studie eller Forarbejde, og i længere Tid, efter at den var bleven ødelagt, har han uden Tvivl været saa mægtig opfyldt af Tanken om en ny Behandling af samme Æmne, at han derved har været afskaaren fra fuldt at hengive sig til noget andet Arbejde. I alt Fald synes det ikke, at han i Løbet af Aaret 1801 har faaet andet færdigt end maaske nogle Skitser og Kopier samt en Buste af den danske Minister Bourke, der havde vist ham Venlighed under hans Ophold i Neapel.

Men i Eftersommeren 1802 tog han fat paany; nu skulde det være Alvor. Ilde saa det ud med Pengesagerne, og en Tid ventede Kunstneren blot paa at faa de nødvendige Midler til Hjemreisen sendte fra Kjøbenhavn, for at han kunde forlade Rom; senere opsatte han Afskeden for at kunne slaa Følge nord paa med Zoëga, der havde tænkt at overtage et Professorat i Kiel i Løbet af den tilstundende Vinter. Resten af den Tid, det var ham forundt at tilbringe i Rom, syntes kun at skulle blive kort, men nu skulde den bruges, og Thorvaldsen lod da Masser af Ler kjøre til sit Atelier.

bestilt til en Dag henimod Midten af Marts, og paa den fastsatte Tid holdt den uden for Thorvaldsens Bolig i Via Felice. »Kofferten var surret fast, og alt var færdigt til Rejsen; kun lod Hagemann længe vente paa sig. Omsider indfandt han sig, men kun for at erklære, at han umulig kunde rejse idag, da han ikke havde kunnet faa sit Pas i behørig Orden. Thorvaldsen vilde ikke rejse alene; Rejsen maatte derfor udsættes til næste Morgen, og Vetturinen bandede.«

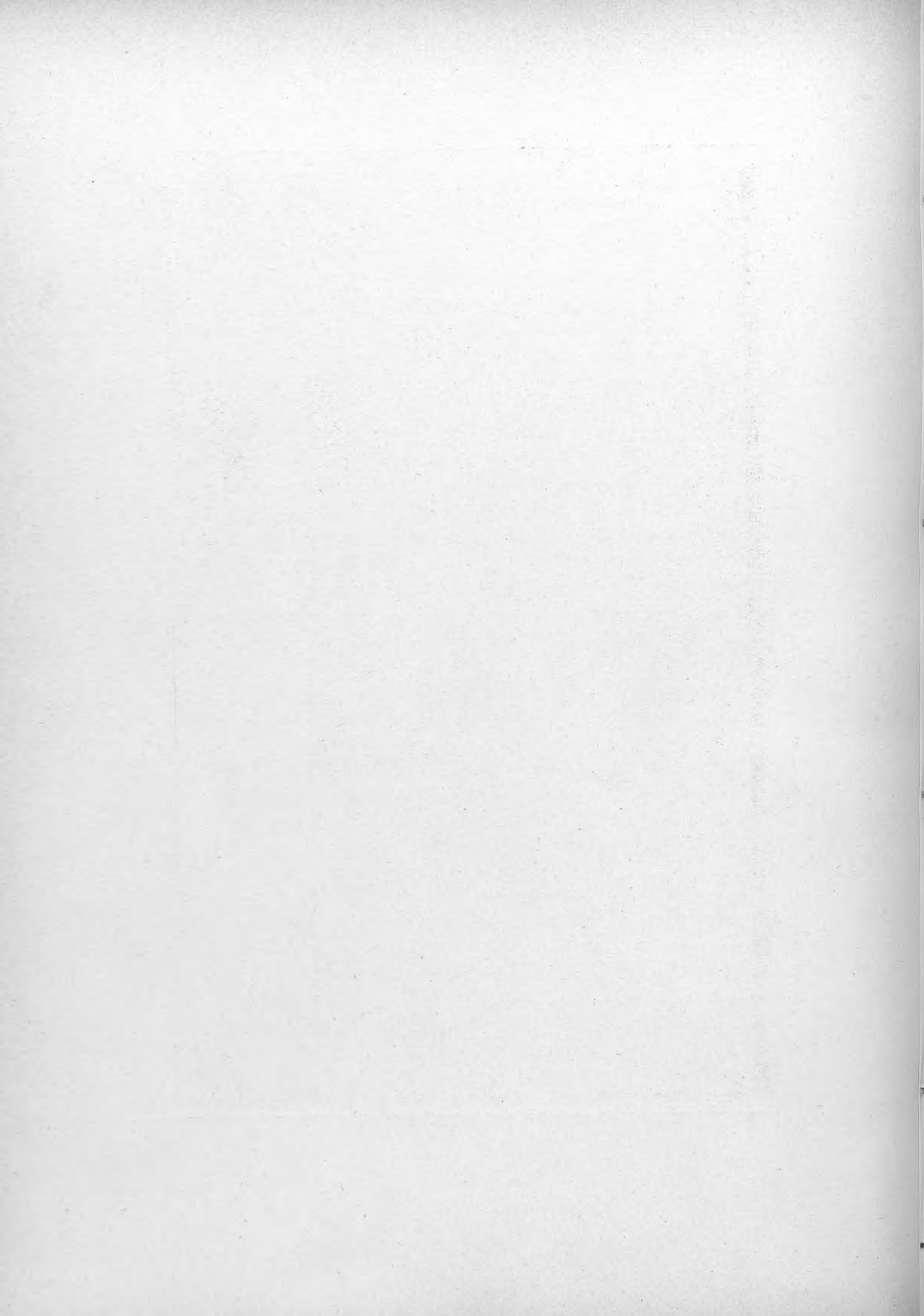
Til næste Morgen! — I Løbet af faa Timer havde Forholdene ændret sig saaledes, at Thorvaldsens Afrejse fra det nye Hjem til det gamle blev skudt mere end sexten Aar ud i Tiden.

En rig engelsk Bankier, Sir Thomas Hope, opholdt sig den Gang i Rom og lod sig af en Lejetjener, der skulde vise ham Stadens Kunstmærkværdigheder, føre hen i Atelieret, hvor den Statue, som der gik saa meget Ry af, var at se. Ansigt til Ansigt med Jason blev Beskueren stærkt greben af dens Skjønhed; han spurgte, hvad den vel vilde komme til at koste, udført i Marmor, og da Thorvaldsen nævnte den meget beskedne Sum 600 Zechiner — omtrent 5200 Kroner i vore Penge —, slog han strax til og lovede endog et Efterhonorar paa 200 Zechiner, at betale, naar Statuen blev leveret.

Saa var der ikke mere Tale om at forlade det herlige Rom; Thorvaldsen fik den første Fjerdedel af den fastsatte Sum udbetalt som Forskud og var saaledes foreløbig hjulpen ud over sine Pengesorger; den anden og den tredje modtog han i August 1804 og i Februar 1805. Men med den sidste Del af Beløbet trak det rigtignok længe ud; Grunden hertil var simpelt hen den, at Jason først i Aaret 1828 blev afsendt til Sir Thomas Hope. Man har talt ilde om Thorvaldsen for denne lange Forsinkelses Skyld og gjort gjældende, at han vel kunde have vist sin Taknemlighed mod den Mand, hvem han dog, i det mindste udvortes set, skyldte en væsentlig Del af sin Lykke, paa en smukkere Maade end ved at lade ham vente i fem og tyve Aar paa det Kunstværk, han dog vel kunde antages at længes efter. Men der er i alt Fald formildende Omstændigheder til Stede. For det første kom Blokken til Jason til at koste omtrent Halvdelen af den Sum, Kunstneren skulde have for det fuldendte Arbejde, og dernæst blev han, kort efter, at han havde sat en Medhjælper i Gang med Udhugningen, syg og maatte tilbringe adskillige Maaneder paa Landet for at gjenvinde sin Helbréd. Og saa kom der nye Ideer, som trængte paa og krævede Form;

Amor opvækker den afmægtige Psyche.

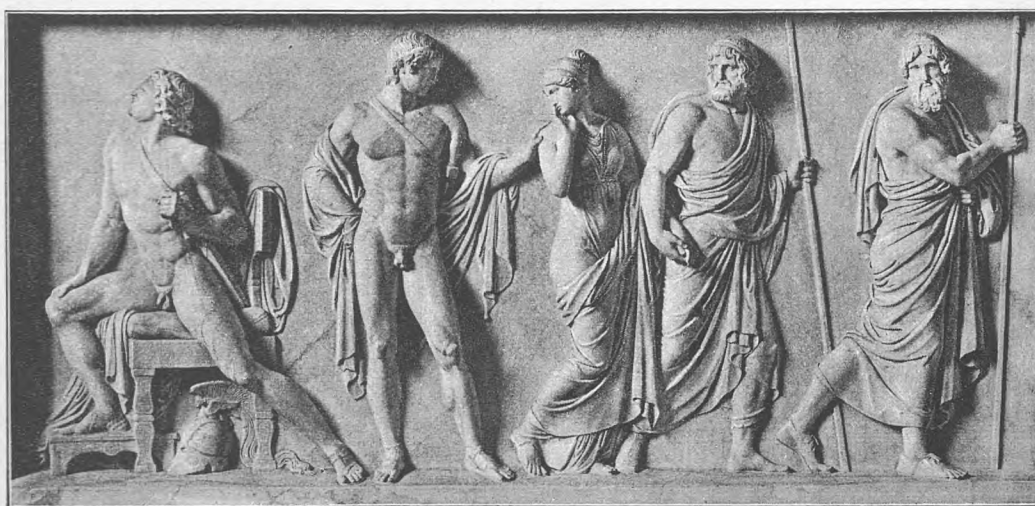

noget maatte der desuden erhverves; Thorvaldsen indsaa snart, at han havde forregnet sig, da han krævede de 600 Zechiner for sin Statue; der kom Bestillinger, som, om ikke af anden Grund, saa for Udkommets Skyld, ikke kunde afvises. Forstyrrelser var der nok af paa mange Maader; netop i Sommeren 1803 forlod Anna Maria sin Ægtefælle og drog til Rom for at gjøre sine Krav paa Thorvaldsen gjældende. Endnu maa det tilføjes, at Thorvaldsen, da han omsider fik Jason færdig til Afsendelse, gjorde Bod for sit Nøleri ved at give fuldgode Renter. Sammen med Statuen afsendte han nemlig Portrætbuster af Sir Thomas Hopes Hustru og hans tre Døtre samt to af sine ypperlige Relieffer, alt i Marmor.

Brevene, der kom fra Kjøbenhavn, indeholdt stadig Opfordringer til at komme hjem snarest muligt; Forældrene længtes, og den gamle Fader bebrejder ham, at han har skudt »Lykken« fra sig ved ikke at vende tilbage og overtage den Professorplads, hvortil han efter Wiedewelts Død sikkert vilde være bleven foretrukket for Dajon. Disse Skrivelser kunde vel bidrage deres til at trykke Thorvaldsens Sindsstemning, men friste ham til at opgive Livet i Syden mægtede de ikke. Bort fra Rom maatte han dog for en Tid; det krævede hans Helbredstilstand; han flyttede da ud til den lille Bjærgby Albano og tilbragte Sommermaanederne dér uden at give sig af med noget anstrengende Arbejde. Kort efter sin Tilbagekomst til Rom gjorde han et Bekjendtskab, der blev af Betydning saa vel for hans Virksomhed som for hans Velbefindende i de nærmest følgende Aar. Dansk Minister ved det neapolitanske Hof var paa den Tid Baron Schubart, en sikkert indtil Naragtighed forfængelig, men ellers elskværdig og i alt Fald meget kunstelskende Mand; med sin Hustru var denne rejst til Rom, og ved Hjælp af en Ven og Landsmand, Arkitekten Charles Stanley, fik Thorvaldsen Adgang til deres Hus. Her kom han sammen med betydelige og indflydelsesrige Mænd og Kvinder af forskjellige Nationer; snart blev han ogsaa indført i andre fornemme Kredse, og inden kort Tid havde han i disse vundet en saadan Anseelse, at Frugten deraf blev en hel Række større Bestillinger. I Spidsen for dem, der ønskede Arbejder fra hans Haand, gik den rige russiske Grevinde Woronzoff; for hende skulde han foruden Portrætbuster af to af hendes Slægtninge, Grev Woronzoff og Prinsesse Galizin, foreløbig udføre ikke mindre end tre større Værker i Marmor, nemlig Staturerne Bacchus og Ganymedes samt Gruppen Amor og Psyche; lidt senere bestilte hun endnu en Venus og en Apollo. Foreløbig blev dog kun

Busterne tagne i Arbejde; Thorvaldsen var stadig for svag til at give sig i Kast med større Værker. Men hans Beundrere haabede paa, at han snart skulde komme til Kræfter, og Tallet paa Bestillingerne voxede for hver Maaned, der gik.

Baron Schubart, der i Efteraaret 1803 vendte tilbage fra Rom til sin Post i Neapel, ønskede meget at modtage Thorvaldsen dér som sin Gjæst; han skrev flere Indbydelsesbreve til ham og sendte endog en An-

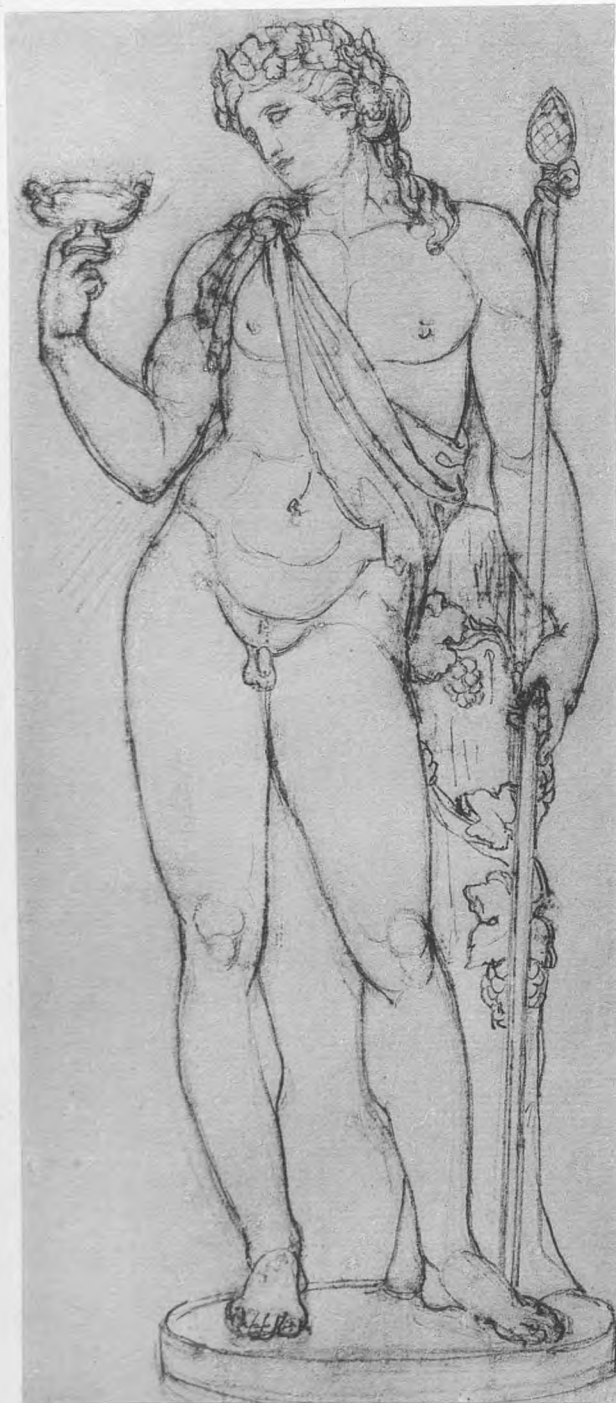

Briseis føres bort fra Achilles.

visning paa de fornødne Rejsepenge. Thorvaldsen havde imidlertid svært ved at bestemme sig til at forlade sit Atelier; dels skulde Modellerne til de af Grevinde Woronzoff bestilte Portrætbuster fuldendes, inden Familien rejste fra Rom, dels nærede han vel bestandig Haab om, at hans Helbredstilstand snart skulde forandre sig saa meget til det bedre, at han kunde give sig alvorlig hen til Arbejdet paa de nye Statuer. Hele Vinteren 1803—4 og det meste af Foraaret blev han saaledes rolig i Rom. Lidet var det som sagt, han fik udrettet i den Tid; dog modellerede han en smuk Buste af en af sine nye Venner, Grev Adam Moltke, der ogsaa bestilte et Par Marmorstatuer — en Bacchus og en Ariadne — hos ham, og anlagde Modellen til Grevinde Woronzoffs »Ganymedes«. Trak det end saaledes ud med det længselsfuldt ventede Besøg hos Schubart, vedblev denne dog bestandig at interessere sig for Kunstneren og at virke for hans Vel. Til sin Søster, Grevinde Charlotte Schimmelmänn, den danske Finansministers Hustru, skrev

AMOR HOS BACCHUS.

BACCHUS.

Efter Thorvaldsens Originaltegning paa den kgl. Kobberstiksamling.

han og anbefalede hende i varme Udtryk den unge Billedhugger; han bad hende gjøre, hvad hun kunde, for at skaffe denne Arbejde i Hjemmet saa vel som fortsat Understøttelse i Penge og lavede — paa nydeligt Fransk, et Sprog, hvoraf Thorvaldsen næppe forstod meget, — Koncepten til et Brev, som hans Protegée skulde afskrive, saa det kunde komme Grevinden i Hænde sammen med Broderens Brev. Den af Thorvaldsen undertegnede Skrivelse er, som Thiele bemærker, »fad, krybende og i enhver Henseende Thorvaldsen uværdig;« meget naivt giver den sig Udseende af at være en original Epistel fra Kunstneren ved at indeholde en tyk Kompliment til Baron Schubart selv. Men Brevet gjorde sin Virkning. Kort efter dets Modtagelse raadførte Grevinden sig med Abildgaard og blev enig med denne om, at det rigtigste vilde være at forsøge paa dels gennem Abildgaard selv, dels gennem hendes Mand og hendes Svoger, Statsministeren Grev Chr. D. F. Reventlow, at paavirke Magthaverne saaledes, at Thorvaldsen kunde faa et kontant Tilskud samt nogle Bestillinger paa en Del af de Kunstværker, hvormed det nye Kristiansborg skulde udsmykkes. Frugterne af Grevinde Schimmelmanns Anstrængelser udebleve som sagt ikke. Kort efter at Thorvaldsen havde modtaget Efterretningen om sin gamle Moders Død, meddeltes det ham i et Brev fra Baron Schubart, at hans Anseelse i Kjøbenhavn var i rask Stigen, og at der var sikker Udsigt baade til Pengeunderstøttelse og til Fortjeneste ved nye Arbejder. Og i en Skrivelse, dateret 6te Marts 1804, meddeltes det ham fra Direktionen for »Fonden ad usus publicos«, at den havde tilstaaet ham en Gratification af 300 Rigsdaler dansk Kurant (lidt over 900 Kroner) »som et Kjendetegn paa, hvor kjært det er Regeringen at se Dem fremvandre med Hæder paa en Bane, hvorpaa De saa vel havde begyndt, førend De rejste fra Fædrenelandet, inden hvis Grænser De, som man haaber, en Gang vil udbrede og befæste sand Smag i et Kunstfag, De med saa meget Held har dyrket.«

Thorvaldsen havde vistnok, da han modtog Anvisningen paa den ovennævnte Sum, i længere Tid levet væsentlig af Forskud paa bestilte, for en Del næppe paabegyndte Arbejder; nu syntes han, at han stod noget friere end hidtil, og besluttede sig strax til i Selskab med Grev Adam Moltke at give sig ud paa den længe paatænkte og af hans Læge saa stærkt tilraadete Rejse til Neapel. Han lagde sidste Haand paa sin Model til Ganymedes, for at den under hans Fraværelse kunde blive paabegyndt i Marmor. I April 1804 drog han da af Sted og fandt i det Schubartske

Hus den gjæstfrieste Modtagelse. Om Opholdet der nede vide vi for øvrigt lidet; det varede kun nogle faa Uger, og Tiden tilbragtes vel mest med Besøg i Musæet og med Udflugter i Byens skjønne Omegn, saaledes til Tempelruinerne i Pæstum.

Baron Schubart og hans Hustru rejste allerede inden Udgangen af April fra Neapel til deres i Toscana beliggende Landsted Villa Montenero, og i Maj fulgte Thorvaldsen efter, idet han lagde Vejen over Rom, hvor han denne Gang kun blev et Par Dage, Florents og Livorno; i Florents dvælede han en kort Tid for at gjøre sig bekendt med de vigtigste Kunstværker i denne Bys Samlinger og Kirker. Her skiltes han fra Grev Moltke, og ikke længe efter befandt han sig atter paa Landet hos de kjære Schubarts.

I Montenero gjorde man det mest mulige for at gjøre Kunstneren Opholdet der behageligt; Baron Schubart indrettede endogsaa et Arbejds-værelse til ham, og det nødvendige Ler blev skaffet til Veje for det Tilfældes Skyld, at Kunstneren skulde faa Lyst til under sit Ophold der at modellere et eller andet. Foreløbig blev der dog ikke arbejdet i det improviserede Atelier; nogen Tid medgik vel, inden Thorvaldsen ret kom til Kræfter; saa gjorde han ved Midsommertid paa ny en Udflugt til Florents, hvor han traadte i nært Forhold til adskillige af denne Bys mest ansete Kunstnere, og først ved Midten af Juli 1804 gav han efter for Schubarts indstændige Manelser og vendte tilbage til Montenero. Kort i Forvejen havde han fra Kjøbenhavn modtaget et Brev, hvis Indhold sikkert har voldt ham megen Glæde. Det var fra Christiansborgs Bygmester, Professor C. F. Hansen, der meddelte ham sit Ønske om, at han skulde »forfærdige nogle Kunstarbejder til Prydelse i Tiden af det nye Slot«, samt opfordrede ham til at udtale sig angaaende de Planer, han i saa Hensende kunde nære. Til Thorvaldsens Svar er der bevaret en Kladde; i den hedder det blandt andet: »Intet ærefuldere Paadrag kunde betros mig, ja selv den Tanke, at arbejde i Forening med Dem, er tilstrækkelig til at gjøre mig stolt af min Kunst og til at oplive min Enthusiasme for det ædle og skjønne. . . . Jeg gjør nu en Rejse til Carrara for selv at udsøge det skjønneste Marmor, og da vil jeg strax begynde noget, som De kunde anvende i Deres skjønne Architekturplan. Om De troede, f. Ex., at en Hebe eller anden mythologisk eller historisk Figur kunde være passende, saa behag at tilkjendegive mig det. Deres Mening skal tjene mig til Vejledning. De vil billige,

haaber jeg, at jeg blot beregner Hoffet mine Omkostninger, og at jeg overlader vor faderlige Regering selv at bestemme Kunstnerens aarlige Underholdning, da hans Ønske blot indskrænker sig til det nødvendige Udkomme. Hans sødeste Belønning vil blive at gjøre sig værdig til Fædrelandets Agtelse og hans Medborgeres Yndest.« Om dette Brev nogensinde er bleven renskrevet og afsendt, er tvivlsomt; at det er et af Baron Schubart »forfærdiget Kunstarbejde«, kan vistnok betragtes som en afgjort Sag; i alt Fald kan man sikkert gaa ud fra, at den unge Thorvaldsen ikke har været Verdensmand nok til at ødsle Smigrerier som ovenstaaende paa en saa betydningsløs og aandsforladt »Kunstner« som Christiansborgs Bygmester.

Efter sin Tilbagekomst til Montenero udførte Thorvaldsen to mere end legemstore Buste af sin gjæstfri Vært og hans Hustru; saa rejste han til Carrara, hvor han købte Marmor til Jason, og derfra til Genua; i Begyndelsen af September var han atter paa Montenero og gav sig strax i Færd med Modelleringen af et Kunstværk, der var bestemt til at skjænkes Baronesse Schubart som Fødselsdagsgave. I Løbet af fjorten Dage blev det færdigt; det var »Apollo, Muserne og Gratierne paa Helikon«, Kunstnerens første betydelige Relief over et antikt Æmne.

Kompositionen indbefatter tretten Figurer, idet Kunstneren med Rette har undladt at tage Hensyn til, at en af Muserne — Thalia — er identisk med den ene af Gratierne. Til venstre Side aabnes den af Apollo, der siddende paa et Klippestykke spiller paa sin Strengeleg, medens Muserne danse i Kor rundt om Gratierne, der omslynge hverandre og danne Midtgruppen; denne staar noget højere end de dansende og ses gennem et Brud i disses Kreds. I Baggrunden ses det hellige Væld Kastale med Svanen; denne blev i en Gjentakelse af Kompositionen (1816) flyttet hen foran Apollofiguren, ligesom der foretoges enkelte andre, dog ikke meget indgribende Forandringer, saaledes i nogle af Hovederne.

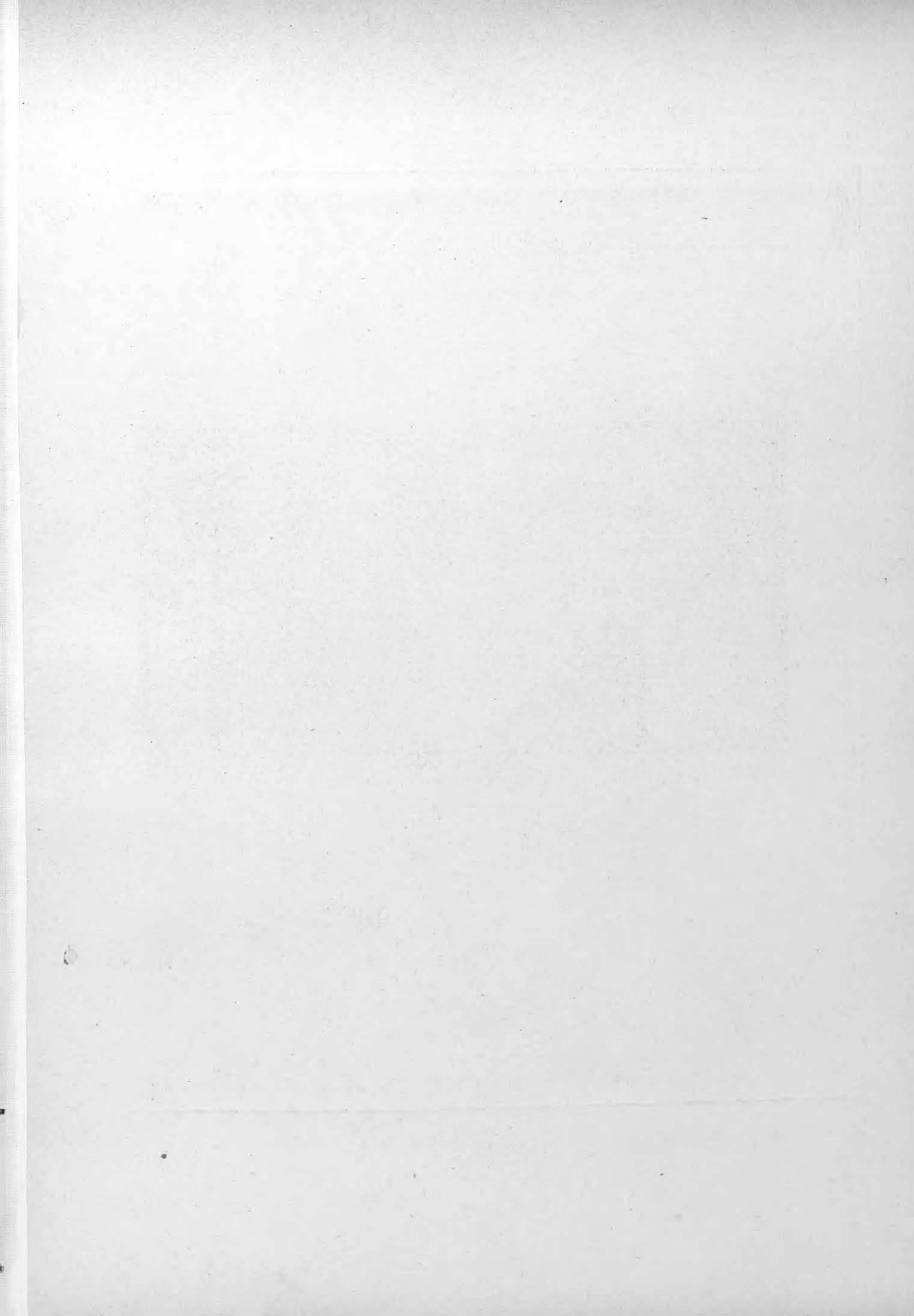
I sin bekjendte Artikel i Molbechs Athene, 1815, udtaler Fru Frederike Brun, der ellers hører til Thorvaldsens ivrigste Beundrere, sig noget køligt om dette Værk; navnlig finder hun, at dets Figurer »i det hele have mindre Elegants og Lethed, og Hovederne mindre Udtryk og Elskværdighed, end man ellers forud kan betinge sig af vor Kunstner«. Nu til Dags, da Materialet til en Bedømmelse af Thorvaldsens Kunst foreligger fuldstændigt, og da den Maalestok, der anlægges under Vurderingen

af hans enkelte Arbejder, altsaa maa være en anden end den fra Aarhundredets Begyndelse, vil man næppe være enig med den for øvrigt i mange Henseender ret skjønne Forfatterinde i hendes Betragtninger over Relieffet; en af Indvendingerne, der kunne rejses mod dette, bliver vel netop den, at »Elegancen« paa sine Steder er et noget for stærkt understreget Træk, og at der i flere af Skikkelserne gjør sig en »Elskværdighed« gjældende, der smager mere af Canovistisk Sødme end af Honning fra Hymettos. Denne Anke træffer ikke selve Apollofiguren, der er stor og

Musernes Dans paa Helikon.

simpel i sin Holdning, og hvis Aasyn lyser af guddommelig Begejstring, heller ikke de fleste af Muserne, blandt hvilke flere, som den fløjtespillende Euterpe, den alvorlige Melpomene og den lystig springende Thalia yderst til Højre helt vel kunde tænkes at være formede over Motiver fra ypperlige græske Vasebilleder. Men andre af Figurerne ere rigtignok temmelig stærkt mærkede af Tidsalderens Hang til det sentimentalt yndefulde; Terpsichore kan saaledes drage Tanken hen paa de Lady Hamiltonske og Ida Brunske »Attituder«, som Julius Lange har gjort Rede for i sin Bog om Sergel og Thorvaldsen, og den Maade, hvorpaa Klio »skrider frem og skuer tilbage«, er snarere sindrig tænkt end naturlig følt. Ogsaa Opstillingen af Gratiernerne — Thorvaldsen lagde den for øvrigt senere til

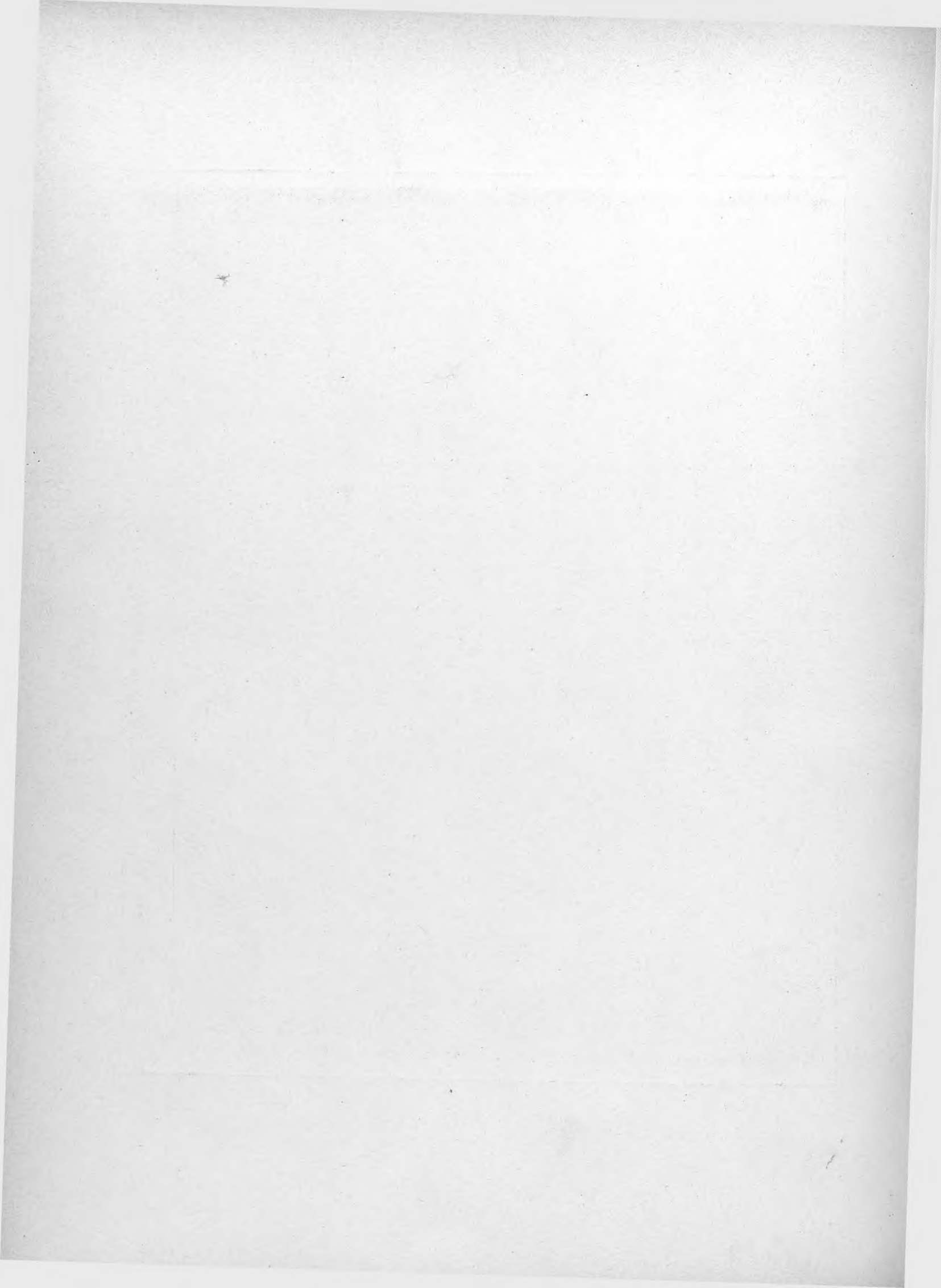

DAGEN.

NATTEN.

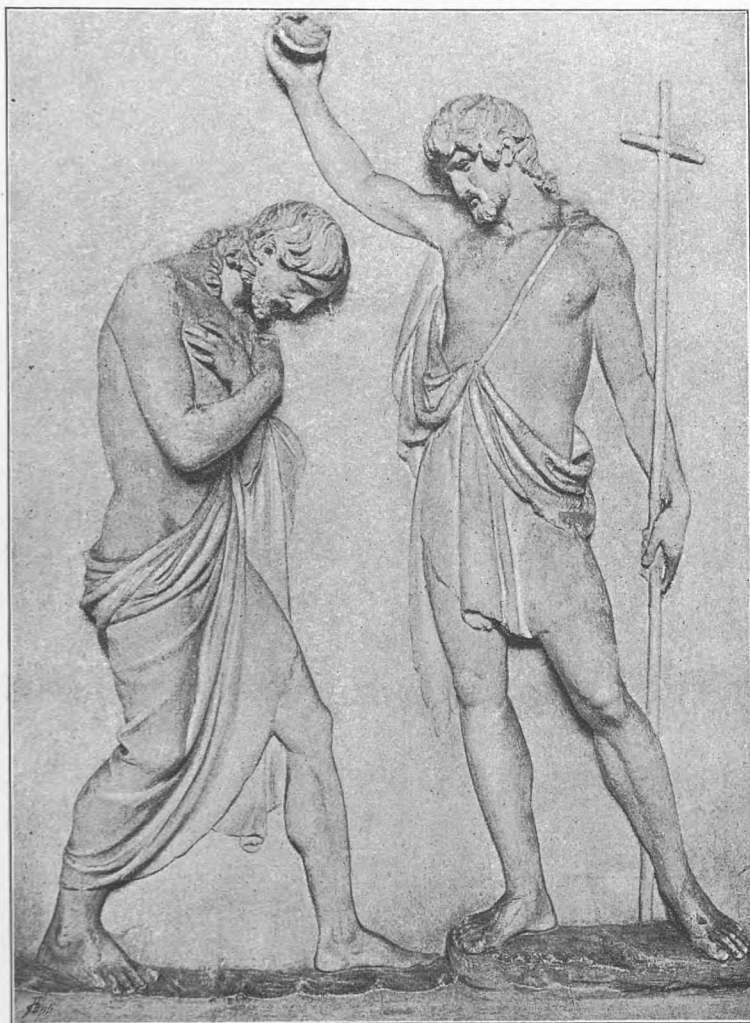
Grund for store, fritstaaende Grupper — har over sig en Blødhed og en Hensynsfuldhed, der vanskelig undgaar at virke noget afkølede. Men som Helhed er Kompositionen med dens mange fine Enkeltheder baade klar og smuk, og den bæres af en glad og festlig Stemning, som er det store og dristige Æmne værdig.

Et endnu betydeligere Arbejde modellerede Thorvaldsen i Atelieret paa Villa Montenero, hvorfra for øvrigt en Del aandfulde Lerskitser og tegnede Udkast have deres Oprindelse; Gruppen Amor og Psyche, 1804, vil til alle Tider regnes blandt hans mest fuldendte Frembringelser. Først og fremmest er her det skildrede Moment grebet med en Sikkerhed og udtømt med en Følelsens Energie og Klarhed, der søger sin Lige. Savnets og Lidelsernes Dage ere forbi, og Maalet naaet; Kjærlighedsguden har ført sin elskede til Olympens Sal og iskænket hende Udødelighedsdrikken. Nu skulle de to for evig være sammen. Han har slynget sin venstre Arm om hendes Liv; omkring hans Nakke har hun lagt sin højre, som han holder fast; i den frie Haand løfter hun Skaalen; Hovederne hælde de mod hinanden i stille, frydefuld Forventning. Som denne Gruppe i Kraft af sit dybe Tankeindhold og sin elskelige Naivitet indtager en fremragende Plads mellem Aarhundredets ypperste Kunstværker, saaledes staar den ogsaa i Henseende til alt, hvad Formen angaar, overordentlig højt — ved Bevægelsernes Ynde og Naturlighed, ved Liniernes Rhythmik og ved sund og kjødfuld Modellering af det nøgne.

Paa Montenero blev Thorvaldsen saa nogenlunde sine Feberanfald kvit og kom i det hele godt til Kræfter; han glædede sig over al den Venlighed, der blev ham til Del, over sit Arbejde og vel ogsaa over de Vidnesbyrd, der gaves ham om, at dette blev paaskjønnet. Faa Dage før han forlod Baron Schubarts Hjem, modtog han en Æresbevisning, som han af mere end én Grund maatte skjønne paa: han blev udnævnt til titulær Professor ved det florentinske Kunstakademi.

Sidst i September 1804 tog Kunstneren Afsked med sin venlige Vært og gav sig paa Hjemrejsen til Rom, hvor der under hans Fraværelse var arbejdet af flinke Marmorhuggere; sit Atelier havde han efterladt under Overopsyn af en Ven, Historiemaleren J. L. Lund. Nu skulde der ret tages fat for Alvor, Statuerne til Grevinde Woronzoff gjøres færdige — Ganymedes var saa vidt fremme, at den kun ventede paa hans egenhændige Overarbejdelse af Marmoret —, Baronesse Schubarts Relief gaas efter, og

nye Planer sættes i Værk. Gruppen Amor og Psyche havde han faaet støbt paa Montenero, men havde ikke strax kunnet føre den med sig til Rom, da Gipsen maatte have Tid til at tørres før Transporten; denne

Kristi Daab. — Forsiden til Døbefonten i Brahetrolleborg Kirke.

Omstændighed havde nær ført til det prægtige Kunstværks Undergang. Et Par Dage efter, at Thorvaldsen var rejst fra Montenero, trak et vældigt Uvejr op over Slottet; Lynet slog ned i det derværende Atelier og voldte svære Ulykker; alt, hvad der stod der inde, tog Skade —, kun Amor og Psyche gik Ram forbi. Kunstværkets Ry synes allerede den Gang at have

været udbredt i videre Kredse; i alt Fald er det berettet, at dets »mirakuløse« Frelse har givet Anledning til »adskillige italienske Sonetter«. Senere har en dansk Digter, H. P. Holst, smukt besunget Katastrofen.

Med de ventede Bestillinger til Christiansborg trak det noget i Langdrag, men Kunstneren havde Arbejde nok endda, og en enkelt nogenlunde bestemt Opfordring til at udføre et betydeligere Værk til Anbringelse paa dansk Grund kom dog til ham allerede inden Udgangen af 1804. Baron Schubart skrev nemlig til ham, at hans Søster Grevinde Schimmelmann ønskede at skjænke Trolleborg Kirke en Døbefont af hans Arbejde. Ideen tiltalte strax Thorvaldsen, og han gjorde i Begyndelsen af Vinteren Udkast til selve Døbefonten og dens plastiske Udsmykning, men paa Modelleringen blev der dog først senere taget fat. Det laa nærmere for, at faa de Woronzoffske Arbejder fra Haanden, og med Fuldendelsen af disse synes det at være gaaet ret hurtigt fremad. Ganymedes blev vel først færdig; den blev den skønneste af de Enkeltpigurer, der erhvervedes af den russiske Grevinde. Thorvaldsen modellerede senere flere Gange Billeder af den fagre trojanske Yngling, Jupiters Mundskjænk; her er Talen om den slanke, staaende Figur med Kanden i den sænkede højre Haand og Bægeret i den fremstrakte venstre. Statuen er ikke lige god helt igjennem; Hovedet er i sin Totalvirkning noget flegmatisk, hvad vel ikke mindst skyldes den stærkt dominerende Næse, og Lemmerne føres en Smule slapt, men her som i næsten alle Mesterens fritstaaende Skikkelser virkes der bedaarende ved de rene og noble Linier, ved hele Figurens olympisk rolige Plastik. — Bacchus er et af de faa Thorvaldsenske Arbejder, hvori der kan spores Reminiscentser fra Michelangelo, en Plastiker, hvem den rolige nordiske Kunstner jo ellers staaer saa fjernt som vel muligt. Ligheden gjør sig da ogsaa kun gjældende i Bevægelsens Hovedtræk. I sin Bacchusfigur har Thorvaldsen for øvrigt holdt sig til den gængse, antike, Opfattelse af Vinguden og skildret denne som den yppig udviklede Ungersvend, hvis Former gennemgaaende ere mere svulmende end muskelstærke, og i hvis Fysiognomi den halvt drømmende Hengivelse i Øjeblikkets Nyden er det fremherskende.

Men foruden disse Statuer og et Par andre, der senere skulle omtales, frembragte Thorvaldsen i Aaret 1805 endnu et større Arbejde, der i høj Grad bidrog til at fæstne hans Ry, og som i Virkeligheden ogsaa indtager en fremragende Plads i hans samlede Produktion, nemlig Relieffet

»Briseis's Bortførelse«. Det er i det foregaaende antydet, at Thorvaldsen kom til Italien, saa godt som blottet for boglige Kundskaber, og nogen lærd eller overhovedet meget læsende Kunstner blev han aldrig. Selv de Oldtidsdigtninger, fra hvilke han hentede Flertallet af sine bedste Æmner, har han næppe nogensinde studeret; med fuld Føje er det endogsaa gjort gjældende, at han næppe har haft blot et overfladisk Kjendskab til Homers Odysse. Men aabenbart har han siddet inde med en aldeles eminent Evne til at fange Motiverne, hvor de faldt for paa hans Vej; selv under det flygtigste Møde med en Skikkelse fra de gamle hellenske Sagnkredse har han mægtet at gribe den, leve sig ind i dens Væsen, gjøre den til sin Sjæls Ejendom og gjenfremstille den i den rette Aand. Deraf den vidunderlige Sikkerhed, hvormed han evner at vise os dem i de vexlende Situationer, at fortælle om deres indbyrdes Forhold, alt i ægte Stil, alt i Stemning. Han har overfor Tonerne, der klinge ud fra den oldgræske Kunst og Poesi, en saa fint mærkende Sangbund, at et enkelt antikt Fragment, en anakreontisk Strofe, et Par Vers af Iliaden i et Nu kan sætte den i Bevægelse til et Svar, der lærer os mere om Fortidens Aand og Skjønhed, end hele Bibliotheker have kunnet.

Herom taler en Figur som Jason, en Gruppe som Amor og Psyche; om det samme vidner, og maaske med endnu større Kraft, Relieffet med Achilles og Briseis. Fra Iliadens første Sang vil man kjende Situationen: Achaiernes Hærdrot Agamemnon sender sine Herolder til Achilles's Telt, for at de skulle bortføre den unge Helts fagre Elskerinde; Achilles byder sin Ven udlevere Pigen, og

»..... Patrokles adlød, hvad Vennen beføl ham,
Førte den væne Briseis af Tjald, og i Budenes Hænder
Kvinden han gav; da ginge de hjem til Achaiernes Skibe.
Nødig hun vandred med Mændene bort

Men Achilles gribes af den vældige Harmen, hvis Virkning er Udgangspunktet for hele det udødelige Epos.

Thorvaldsen har taget ganske simpelt paa Sagen, leveret, om man vil, en ligefrem Illustration til det anførte Vers. Helten skal for en Stund dæmpe sin Vrede; hvad der sker, maa ske. Saa har han da ladet sig synke ned paa Stolen og vendt sig bort som for ikke at skue det Syn, der, om han saa' det, maatte drive ham til at forgribe sig paa de fredhellige Sendemænd. Dette Øjeblik benytter Patroklos til med en mild

DEN TRIUMFERENDE AMOR.

Bevægelse at fremskynde Pigens Bortgang; hun vender Hovedet om med et sorgfuldt Afskedsblik til Elskeren, medens den ene Herold fører hende bort ved Haanden; den anden skrider allerede rask foran mod Teltets Udgang, men begge Mændene se ængstlige tilbage som i Frygt for, at den harmslagne Helt endnu skal kunne angre sin Eftergivenhed og øve Vold imod dem for at hævde sin Ret. Her er altsaa ikke givet mere, end hvad der oprindeligt ligger i den gamle Sangers Kvad — men heller ikke mindre. Her er ingen Stræben efter at lægge til eller udfylde, ingen søgt Dybsindighed; Maalet har blot været at omsætte i anden Form og Udtryksmaade, hvad Digteren har givet i Ord: Achilles er vred, Vennen klog og mild, Pigen bedrøvet, Herolderne grebne af »Forvirring og Blu«, Situationen kun, hvad Iliaden giver i jævn og ordknap Skildring. Man har ofte talt om, hvor stærkt Thorvaldsen i sine Værker er karakteriseret netop som dansk Kunstner; ikke overalt har det vist sig lige let at faa slaaet fast, hvori det ejendommelig nationale hos Mesteren egentlig gjør sig gjældende. Men ser man paa en Komposition som Briseis's Bortførelse, vil man maaske til Dels forstaa det. Den samme Naturlighed og Beherskethed i Følelsen, som giver vor Tids gode danske Genremalerier deres bedste Fortrin, den samme Sky for intetsigende Sentimentalitet, den samme Drift til at gaa lige løs paa det, der er Hovedsagen, uden at virke ved paaklistret Pynt finde vi her som saa ofte hos Thorvaldsen i en alvorlig Fortælling i stor Stil. Stor Stil — det er Heroer, der her ere satte i Bevægelse i en grandios Komposition, ædle Skikkelser, stærke og rene Linier. Det er græske Mænd og en græsk Kvinde, som vi forstaa dem ifølge vort Kjendskab til antik Kunst, men de ere sete med danske Øjne, trofast, sundt, roligt og resigneret.

Briseis-Relieffet vandt fuld Anerkjendelse hos alle, der saa' det, ikke mindst hos Zoëga; allerede i Foraaret 1805 blev et Exemplar og mod Slutningen af Aaret endnu et andet bestilt i Marmor. Travlheden i Atelieret og Antallet af Medhjælpere voxede stadig; der arbejdedes paa flere af de tidligere omtalte Statuer, saaledes udførtes for Grevinde Woronzoff en Venus med Æblet, halv Legemsstørrelse, og den skønne Apollostatue, Sangguden, der med Lyren i venstre Haand og Plektret i den højre, som han trykker op mod Brystet, drømmende ser frem for sig, medens Tønerne fødes i hans Indre. — Samtidig med, at disse Værker nærmede sig deres Fuldendelse, begyndte Anerkjendelsen fra Hjemmet ret at give sig Udtryk.

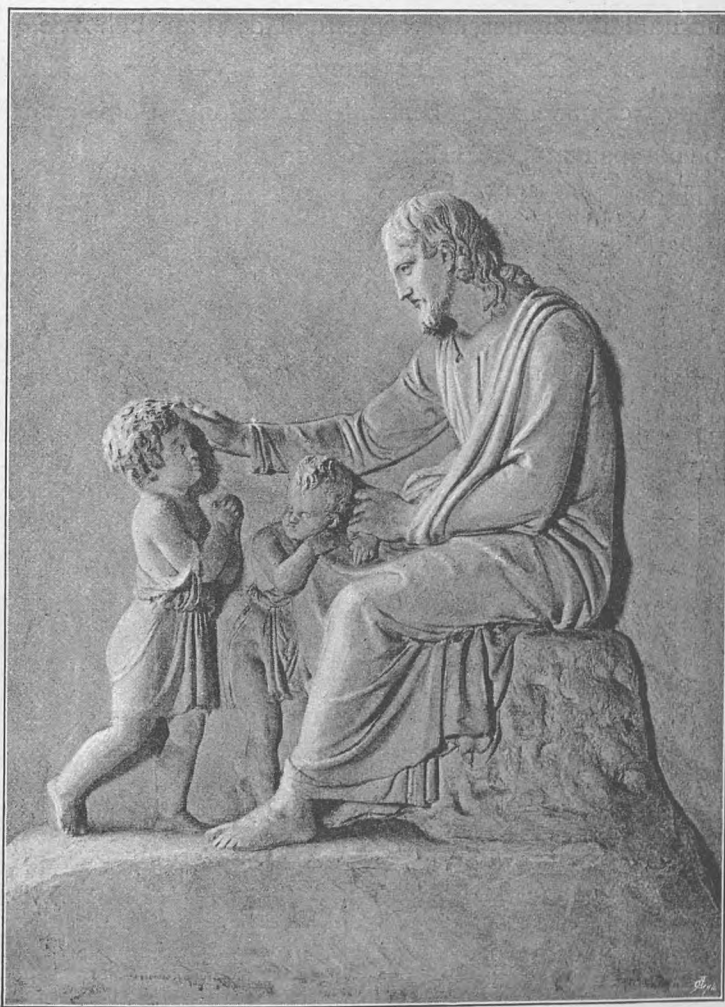
I Maj Maaned holdtes der paa Akademiet i Kjøbenhavn et Møde, i hvilket Abildgaard stillede Forslag om at optage Thorvaldsen som Medlem; ganske vist krævedes der paa den Tid, som endnu langt senere, af de Kunstnere,

Maria med Jesus og Johannes. (Alteret i Brahe-Trolleborg Kirke.)

som attraaede denne Ære, at de skulde indlevere et »Medlemsstykke«, men som saadant, mente Abildgaard, kunde man jo betragte den tidligere fremstillede Gruppe Bacchus og Ariadne. Forslaget gik igjennem, og umiddelbart derefter gjorde Akademiet det næste Skridt ved at indstille til Regeringen, at Thorvaldsen maatte blive ansat i den ved Weidenhaupts Død ledig

blevne Professorplads i Billedhuggerkunst. Ogsaa dette skete, og Thorvaldsen modtog Efterretningen om sin Forfremmelse fra »rejsende Artist« til virkelig Professor i Løbet af Sommeren. Glad blev han derover; vel

Kristus velsigner Børnene. (Almuelen i Brahe-Trolleborg Kirke.)

var det, som han udtalte i sin Takskrivelse til Akademiet, hans Ønske at blive endnu nogen Tid i Rom, nærmest for dèr at kunne fuldende de allerede paabegyndte Arbejder, men, skrev han til Abildgaard, »at gjøre mit Ophold bestandig i Rom har aldrig været min Tanke; at komme tilbage til mit Fødeland er mit bestemte Haab og Ønske, dersom jeg lever.«

Baron Schubart var den første, der bragte Thorvaldsen Efterretningen om Professoratet; han havde, før den officielle Udnævnelse indløb, læst derom i en Korrespondance fra Kjøbenhavn til et Hamburgerblad. Samtidig med, at han sendte Kunstneren den glædelige Meddelelse, opfordrede han ham indtrængende til at gjentage sit Besøg paa Montenero og blive der i alt Fald i Sommerens varmeste Tid; han behøvede jo ikke at ligge ledig der, men kunde f. Ex. bruge de 5—6 Uger til at modellere den til Grevinde Schimmelmans bestemte Døbefont, som man i Danmark var meget spændt paa at faa at se. Rejsen kom dog ikke strax i Stand; dertil havde Thorvaldsen for svært dels ved at komme bort fra den skinnsyge Anna Maria, der passede paa ham som en Drage, dels ved at løsrive sig fra sit Atelier. Men noget senere fjøede dog Forholdene sig saaledes, at Thorvaldsen gav efter for sine Venners stadige Indbydelser. Han gjorde i Rom Bekjendtskab med en yngre holstensk Adelsmand, Grev Rantzau-Breitenburg, der snart blev ham ikke alene en varm Beundrer, men ogsaa en trofast Ven. Hver Dag kom denne i Kunstnerens Værksted; han bestilte det andet Exemplar af »Briseis's Bortførelse« — det første var lovet til en Hr. von Ropp — fik desuden en Buste af sig selv modelleret, og saa inderligt blev Forholdet mellem de to, at Thorvaldsen, der hidtil havde holdt sig brav over for alle Baron Schubarts Angreb, ikke mægtede at staa imod, da den nye Ven bad ham følge med til Montenero og indføre ham der. Planen til Rejsen blev lagt og, vistnok under Angst og Bæven, meddelt Anna Maria. Hun blev rasende; men denne Gang var Thorvaldsens Beslutning fast. Det kom til et, desværre ikke ulægeligt, Brud, og de to Venner forlode Rom, efter at Atelieret var sat under Opsyn af Architekten Stanley. Kort efter sendte denne Thorvaldsen en Meddelelse om »den forladte Ariadnes« Sindsstemning. Hun var »halvvejs rasende« og især opbragt over, at hendes Elsker i et Brev til Stanley ikke saa meget som havde forhørt sig om hendes Befindende, men derimod omhyggelig havde spurgt til sin i Rom tilbageblevne Hund Perucca og sendt denne en Hilsen.

Paa Montenero, hvor Thorvaldsen kort efter sit Komme modtog en ny Æresbevisning, Diplomet som Medlem af Kunstakademiet i Bologna, nød han nu i omtrent en Maanedstid et sundt og roligt Liv, delt mellem Arbejde og Fornøjelser. Helt fri for Bekymringer var han dog ikke under dette sit Ophold hos Schubarts; fra Hjemmet fik han Breve, hvis Indhold ikke kunde andet end virke trykkende paa hans Stemning, i alt Fald for en Stund.

Som tidligere omtalt var Gotskalk Thorvaldsen bleven Enkemand ved Nytaar 1804; fra den Tid af gik det stærkt ned ad Bakke med den gamle; hans i Forvejen ringe Arbejdskraft forlod ham ganske, og Brændevinen fik stedse mere Magt over ham. Flere af Sønnens Venner, deriblandt Abildgaard, hjalp ham efter Evne, men i Længden kunde de dog vanskelig helt underholde ham, og i Januar 1805 skrev Abildgaard til Thorvaldsen: »Hvad gjør man ved Deres Fader? Jeg har i flere Aar understøttet Deres

Tre svævende Engle. (Altartavlen i Brahe-Trolleborg Kirke.)

Moder, naar hun trængte til min Hjælp, og endelig betalt hendes Begravelse, og Deres Fader er endnu i samme Tilstand. Jeg hjælper ham med, hvad jeg nogenlunde kan, men De vil selv indse, at denne Hjælp er utilstrækkelig. Svar mig lige saa venskabeligt, som jeg skriver i denne Anledning; De ved, det kommer ikke videre. Imidlertid skal jeg med Fornøjelse gjøre alt, hvad jeg kan.« — Støttede da Thorvaldsen selv aldeles ikke sin gamle Fader? — Ja, i dette Spørgsmaal er det nu ingen let Sag helt at komme til Bunds; af nogle er han bleven betegnet som en kjærlig Søn, medens andre i stærke Udtryk have gaaet i Rette med ham som den, der ingen Medfølelse havde med Faderens Elendighed. Selv beklager han i et Brev

fra Februar 1804, at han endnu ikke »har været i Stand til at kunne bidrage noget til sine Forældres Bedste«; han har sendt nogle Buster hjem og bestemt, hvad der kan indkomme ved Salget af dem, til Brug for de gamle, men véd ikke, om der, naar Fragten er betalt, vil blive noget Overskud. Muligheden af, at han senere, særlig efter Moderens Død, har ydet sin Fader en eller anden Understøttelse, kan ikke med fuld Sikkerhed benægtes, men sandsynligt er det ikke; den bitre Stemning, der raader i de Breve, hvori Gotskalk Thorvaldsen bebrejder Sønnen, at han ikke vil komme hjem, tyder i alt Fald ikke paa sligt. Det ligger da vel nærmest at give dem Medhold, der hævde, at Thorvaldsen har taget sig sine naturlige Forpligtelser alt for let. Selv Thiele indrømmer, at man maa »finde hans Følelse noget sløvet i dette Kapitel«, men søger for øvrigt at undskylde ham efter bedste Evne. »Hans Velstand var«, hedder det, »endnu paa den Tid [i 1806] kun tilsyneladende for dem, som i Afstand hørte Tale om de Bestillinger, der indløb til ham; de, som vare i hans Nærhed, kunde lettere begribe hans stadige Forlegenheder. Medens Rygtet gik i Kjøbenhavn og altsaa vist ogsaa naaede hans trængende Faders Øre, at Thorvaldsen nu var en Kapitalist, som holdt 40 Svende i Arbejde, og at han boede i mange Værelser og havde meget Sølvtoj, var der hverken i hans simple Levemaade eller i hans økonomiske Forhold indtraadt nogen betydelig Forandring. Den væsentlige Forandring var den, at han nu var traadt ind i en Virksomhed, som om føje Tid vilde betydelig forbedre hans Kaar. Men for at holde sig i denne Stilling havde han maattet udvide sit Værksted og antage flere Medhjælpere, og det nødvendige Indkjøb af Marmor i Forbindelse med de ugentlige Udgifter til Arbejderne i Studiet kunde let overskride det, han i Forudbetaling modtog, naar et Arbejde bestiltes hos ham. Han havde saaledes allerede paa denne Tid optaget alt, hvad han skulde have for Jason rede Penge havde han altsaa ikke at sende sin Fader, og hvad kunde det hjælpe at sende flere Arbejder til Kjøbenhavn, naar dog ingen købte dem, og Transportomkostningerne næsten opslugte de ringe Summer, han kunde vente at faa for dem?« — Enhver uhildet vil let se, at Forsvaret her er meget svagt. Thorvaldsens Pengeomsætning var paa det givne Tidspunkt ganske anselig, saa stor i alt Fald, at der nok ved passende Resignation paa et eller andet Punkt vilde have kunnet opspares de ringe Beløb, som krævedes for at fri Faderen for at lide Nød; det havde sikkert klædt ham nok saa godt, om han i det

foreliggende Tilfælde havde stillet sig noget mindre afgjort som »Overmenneske«. Og man har svært ved at holde den Tanke borte, at Thorvaldsen i det hele har været en af de Stormænd, der vanskelig bringes til at ofre noget, som vedrører hans egen Stilling og Fremgang, for andre. Penge forstod han sig af en Kunstner at være godt paa, al sin Tid; det viste han, baade naar han solgte, og naar han købte.

Da nu Brevet kom med Abildgaards direkte Forespørgsel om, hvorledes Thorvaldsen ønskede, at man skulde forholde sig med hans Fader, blev det nødvendigt at tage Sagen under alvorlig Overvejelse; Kunstneren raadførte sig med Stanley, og da denne foreslog at prøve paa at faa den gamle i Vartov ved Hjælp af en af Kjøbenhavns Borgmestre, til hvem Stanley stod i nært Forhold, gik Thorvaldsen ind paa Planen. Ved Midsommertid var alt for saa vidt i Orden, som Gotskalk Thorvaldsen da blev optagen som Lem i Stiftelsen, efter at Abildgaard havde indløst hans Sengklæder hos Pantelaaneren, men den gamle var alt andet end fornøjet med den Foranstaltning, man havde truffet med ham, og gav sin Vrede Luft i bitre Bebrejdelser, som Sønnen uden Tvivl tog sig nær. Efterhaanden synes dog Gotskalk Thorvaldsen at have forsonet sig saa nogenlunde med sin Skæbne, og Sønnen har vel slaaet sig til Ro med Bevidstheden om, hvor vanskeligt det vilde have været at faa den gamle drikkældige Mand anbragt under den fornødne Kontrol paa anden Maade, end sket var.

Selvfølgelig var det Schubarts magtpaaliggende, at Arbejdet paa Døbefonten blev hurtig fremmet, og Thorvaldsen tog da ogsaa, kort efter at han var kommen til Montenero, fat paa Modelleringen af Hovedrelieffet dertil, en Fremstilling af Kristi Daab, hvormed han aabnede Rækken af sine mangfoldige Behandlinger af kirkelige Æmner. De andre Relieffer, der pryde Siderne og Rygfladen af den fritstaaende Sokkel, bleve først udførte i Løbet af de nærmest følgende Aar; det var en Maria med Jesusbarnet og den lille Johannes, en Kristus, der velsigner Børnene, og, til Bagsiden, tre svævende Genier, om hvilke det ikke uden Grund er antaget, at de skulle symbolisere Troen, Kjærligheden og Haabet. Efter at Daabsrelieffet var færdigt, modellerede Thorvaldsen endnu paa Montenero en Medaillon med Promethevs og Minerva, der senere blev gjentagen i større Maalestok til Christiansborgs Façade, og rejste saa over Florents tilbage til Rom.

Der ventede ham nye Bestillinger, af hvilke imidlertid flere, og det endog af de omfangsrigeste, aldrig kom til Udførelse. En romersk Stormand, Marchese Torlonia, opfordrede ham saaledes til at modellere en kolossal Gruppe, der kunde opstilles i hans Palads som Sidestykke til Canovas Hercules og Cacus. Thorvaldsen var en Tid i Tvivl om, hvor vidt han skulde lægge den tidligere omtalte lille Gruppe, Achilles og Pentesilea, til Grund for Kunstværket eller udføre en hel ny, Mars og Venus; omsider bestemte han sig for det sidste og tog fat paa Modeleringen; Marsfiguren blev næsten færdig, men saa standsede Arbejdet, uvist af hvilken Grund. Torlonia fik aldrig sin Gruppe; det endelige Resultat blev nogle Aar senere Enkeltskikkelsen Den fredbringende Mars. Fra Nordamerika kom der omtrent samtidig to Bestillinger, den ene paa et meget stort Frihedsmonument for Byen Washington, den anden paa et Monument til Minde om Fristaternes Sejr over Tripolitanerne. Til det første af disse to Mindesmærker naaede Thorvaldsen at faa gjort et tegnet Udkast; med det andet kom det ikke engang saa vidt. Endelig bestiltes fra Florents et Dantemonument for Kirken Sta. Croce; heller ikke dette blev nogensinde udført.

Men der var jo alligevel nok at tage vare i Atelieret, saa meget endog, at Marmorexemplaret af Jason stadig fik Lov at staa ufuldført, skjønt Sir Thomas Hope skrev efter det den ene Gang efter den anden. Til Trods for den anselige Virksomhed var Kunstneren dog jævnlig mindre heldig stillet i økonomisk Henseende, og da han ved Siden heraf ogsaa havde Sorger og Bekymringer af anden Art — Vennen Stanleys Død, som indtraf i Foraaret 1806, tog han sig saaledes meget nær, og med Bestillingerne fra den danske Regering syntes det at skulle trække i Langdrag — begyndte han endog at tage under Overvejelse, om han ikke vilde gjøre bedst i at forlade sit Atelier i Rom og vende hjem til Fædrelandet, hvor der dog i alle Tilfælde ventede ham en fast lønnet Plads som Professor ved Akademiet. Maaske havde han virkelig gjort Alvor heraf, hvis ikke Baron Schubart dels havde holdt ham tilbage ved sine Forestillinger, dels af og til hjulpet ham i hans Pengeforlegenheder.

Af helt nye Værker bragte Aaret 1806 for øvrigt ikke mange; tre er der dog, som med Sikkerhed kunne henføres til denne Tid: det i det foregaaende nævnte Relief, Maria med Jesus og Johannes (til Døbefonten) og de to Statuer, Hebe og Psyche, som modelleredes i halv

GEORGINA ELISABETH RUSSEL.

AMOR MED BUEN.

Legemsstørrelse. Begge høre de til Mesterens yndefuldeste Arbejder; især virker Hebefiguren betagende ved Udtrykkets forunderlige Uskyld og Finhed, ved alle Liniers rhythmiske Dejlighed og ved den lige saa skønne som naturlige og selvstændige Draperibehandling. Psyche er fremstillet, som hun staar i Begreb med at tage Laaget af den Salveurne, hun paa Venus's Bud har hentet op fra Underverdenen; endnu tøver hun som i Uvished om, hvor vidt hun skal vove at løfte Laaget; i næste Øjeblik vil Nysgjerrigheden have sejret over Frygten. Figuren er et Kunstværk af næsten dramatisk Virkning; alt er her i en Bevægelse, der varsler om det umiddelbart paafølgende Møment; selv Draperiet er i Flugt; det har, medens Pigen skred fremad, været baaret oppe, hvilende paa hendes Hofter; nu, da hun standser, synker det ned, uden at hun ænser det, og snart vil hun staa nøgen i hele sin jomfruelige Skjønhed.

Fra Aaret, der saa' disse Værker fremstaa, maa man vel regne Begyndelsen af Thorvaldsens lange Kulminationsperiode, ligesom det tillige netop ved den Tid sloges fast for den almindelige Bevidsthed, at han nu havde Krav paa at nævnes som den største dalevende Plastiker. Allerede i April 1805 havde Zoëga i et Brev til Münter omtalt ham som en af de tvende mest fremragende Billedhuggere i Rom; længe skulde det ikke vare, før han i sin Egenskab af Reliefkunstner af alle stilledes over Canova, og snart lærte man ogsaa at se, hvor højt hans Statuer ved deres umiddelbare Friskhed i Anlægget, deres oprigtige Følelse og stilfulde Adel hævede sig over tilsvarende Frembringelser af den ældre, med al sin Dygtighed usundt raffinerede Salonvirtuos. At Thorvaldsen glædede sig over sin voxende Anseelse, er vel en Selvfølge; ogsaa af andre Grunde maatte han i dette Afsnit af sit Liv føle sig lykkeligere end nogensinde tilforn. Med hans Helbred gik det fremad, om han end ikke altid var fri for Anfald af Feberen; det Tungsind, der forhen saa jævnlig havde plaget ham, indfandt sig nu stedse sjældnere, alt som han blev sikrere paa sig selv, saa han ret kunde nyde Opholdet i det elskede Rom og Livet i den talrige Vennekreds, der efterhaanden samlede sig om ham. Faderens Død, der indtraf i Efteraaret 1806, men hvorom han først blev underrettet ved Midsommertid det følgende Aar — Breve, hvori Dødsfaldet omtaltes, gik tabt paa Vejen —, har næppe bidraget til for længere Tid at forringe hans Velvære.

Kort efter Nytaar 1807 fik Thorvaldsen fra Hjemmet Underretning om, at hans allerede længe nærede Ønske, at komme til at medvirke ved Udsmykningen af de nye offentlige Bygninger i hans Fødeby, nu omsider skulde opfyldes: fra Arkitekten Professor Hansen indløb der Brev med Bestilling paa fire Marmorrelieffer, der skulde anbringes paa Slottets Façade

Minerva og Promethevs.

og »have en Allegorie« paa de kolossale Sandstensfigurer, »Retfærdighed, Sandhed, Klogskab og Styrke«, som det var overdraget Professor Dajon at udføre til de fire Nicher paa Siderne af Porten. Dernæst ønskede man af ham forskellige Kunstværker til Raadhuset: et allegorisk Basrelief til Pryd for Frontispicen, to Statuer, forestillende de græske Lovgivere Lykurg og Solon, der skulde staa i Nicher ved Hovedindgangen, samt to Medailloner

GREVINDE OSTERMANN.

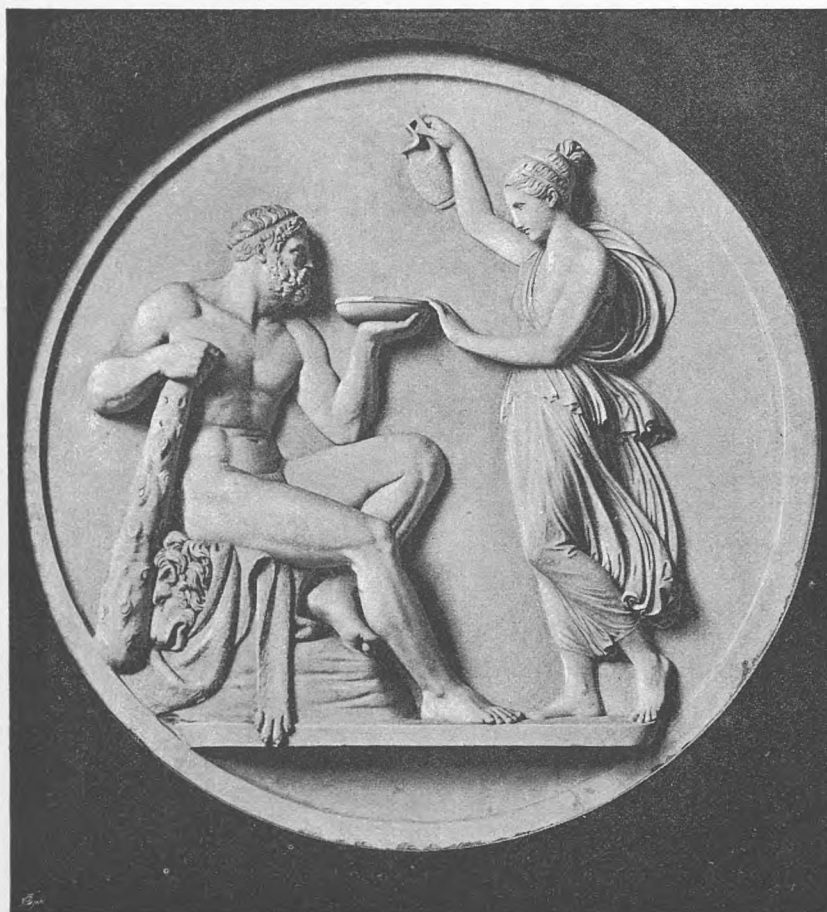
til Anbringelse over Statuerne. Det var jo en smuk Række Bestillinger paa én Gang, om end Kunstneren ikke kunde være ubetinget tilfreds med dens enkelte Bestemmelser. Dels maatte han vel have nogen Grund til at føle sig skuffet over, at ikke han, men den aldrende, ingenlunde betydelige Billedhugger Dajon skulde modellere Kolossalfigurerne til Slottet, — og det

Jupiter og Nemesis.

saa meget desto mere, som dette Arbejde allerede tidligere var stillet ham i Udsigt, dels fandt han Anledning til at beklage sig over, at »den smukke Ide med de tvende ærværdige Lovgiveres saa karakteristiske Figurer og smukke Kostumer dertil ikke skulde udføres i Marmor«, men i Sandsten, ligesom over, at der til det store allegoriske Relief til Raadhuset var valgt et saa tarveligt Materiale som Stuk. Angaaende denne Sag korresponderede

Thorvaldsen saa vel med Schubart som med Hansen; af den første fik han Løfte om, at hans Søster, Grevinde Schimmellmann, skulde søge at »formidle«, at Solon og Lykurg kunde blive udførte i Marmor; til Bygmesteren skrev han indtrængende for at opnaa et bedre Stof til sine Arbejder, men Resultatet af Forhandlingerne blev ikke gunstigt. Som et Ændringsforslag

Herkules og Hebe.

henstillede Hansen, at Kunstneren kunde udføre Lovgivernes Figurer i Travertin, hvis mange »Poris og Smaahuller« man vel maatte kunne »udstoppe« efter Hugningen, men dette afslog Thorvaldsen rent ud at gaa ind paa; saa vilde han dog hellere gjøre Modeller i halv Størrelse og lade dem hugge i Sandsten der hjemme. Som man véd, løstes Spørgsmaalet omsider paa den Maade, at Tanken om de to Statuer helt faldt bort.

Reliefmedaillonerne og Frontonkompositionen blev derimod udførte, den sidste rigtignok ikke til Raadhuset, men til Slottet, og da kun efter et Udkast af Thorvaldsen, de førstnævnte efter den oprindelige Bestemmelse.

Det var som sagt opgivet Kunstneren, at de fire Reliefmedailloner til Christiansborgs Façade skulde allegorisk fremstille Retfærdighed, Sandhed,

Æskulap og Hygæa.

Klogskab og Styrke; »Sandheden« blev imidlertid ikke tagen under Behandling; hvad enten nu Thorvaldsen har læst fejl i Professor Hansens Brev, eller han paa egen Haand har tilladt sig at ombytte et enkelt Bogstav med et andet: »Sandhed« blev til »Sundhed«. Det første af Reliefferne, der blev færdigt i Model, var Allegorien paa »Klogskab« eller rettere »Visdom«: Minerva og Promethevs, hvortil der allerede forelaa et Forarbejde i den

1805 paa Montenero udkastede Komposition. Titanen har fuldendt sin Del af Skabelsesværket og formet Mennesket i Ler; nu træder Visdomsgudinden til for at gjøre sin Gjerning; Sommerfuglen, hun sætter paa Mandens Isse, er Symbolet paa det Liv og den Aand, hun bringer; derfra udstrømmer Kraften, som faar Brystet til at hæve sig til det første Aandedræt, Musklernerne til at svulme og Lemmerne til at røre sig. De tre andre Medailloner bleve rimeligvis skitserede allerede i 1807, om de end først noget senere modelleredes i fuld Størrelse. I »Herkules og Hebe« — »Styrken« — se vi den vældige Heros, der nu efter Jordelivets Kampe og Møje har fundet Hvile i Olympen; siddende paa en Klippeblok modtager han Udødelighedsdrikken, der skjænkes ham af den fagre Ungdomsgudinde, hvem Gudernes Fader har givet ham til Hustru. At Kunstneren til Anlægget af sin Herkulesfigur har støttet sig til den berømte vaticanske Torso, er tydeligt nok; ikke mindre iøjnefaldende er dog den Friskhed og Selvstændighed, hvormed Motivet er udnyttet som Led i en Komposition, der i mærkelig Grad forener Grandiositet og Ynde. Det tredje Relief, »Sundhed«, fremstiller Lægedommens Gud, Æskulap, og Sundhedsgudinden, Hygæa; om Gudens Stav snor sig den hellige Slange, hvis Gift — »Farmakon« er det græske Ord saa vel for Gift som for Lægemedel — Hygæa opsamler i en Skaal. Det fjerde Relief, »Retfærdighed«, blev ligesom de tidligere modelleret med to Figurer, en siddende mandlig og en staaende kvindelig Skikkelse: Nemesis, den strenge Gjengjældelsens Guddom, oplæser Menneskenes Gjeringer for Jupiter.

Som man véd, var Thorvaldsen ved den Tid en ivrig Deltager i det Selskabsliv, der i Rom førtes af den derværende Fremmedkoloni, og vi kjende adskillige af de Venner, med hvem han i Særdeleshed færdedes. Et af de Huse, hvori han oftest kom, var den preussiske Minister, Carl Wilhelm von Humboldts. Denne, som havde opholdt sig i Rom fra 1801, var en fint dannet Videnskabsmand, fremragende navnlig paa Sprogforskningens Omraade, men ogsaa en varmtfølende Kjender af Poesi og Kunst; hos ham mødtes til Stadighed en stor Del af Tidens betydelige Mænd og Kvinder, saaledes, foruden Thorvaldsen, Canova og Zoëga, Billedhuggeren C. D. Rauch (født i Berlin 1777), Landskabsmaleren J. C. Reinhart og den gamle navnkundige Malerinde Angelica Kauffmann. Samtidig havde ogsaa Thorvaldsens trofaste Veninde, Fru Frederike Brun, født Münter, paany taget Ophold i Rom med sin Ægtefælle og sin femtenaarige Datter

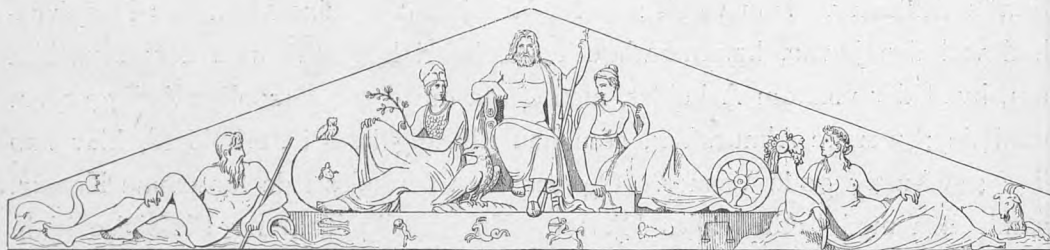

HYRDEDRENGEN.

Ida. Manden, en rig Handelsherre, stod paa et temmelig lavt Dannelsesstrin og var i det hele ikke af en saadan Natur, at aandfulde Kunstnere kunde have noget Udbytte af hans Selskab; det var da hellerikke ham, men Hustruen, der gav Hjemmet dets Præg og samlede om sig en Flok af »Skjønaander«, blandt hvilke Thorvaldsen snart befandt sig fortræffelig. Snart var han med en større eller mindre Kreds af disse sine Venner og Beundrere paa Udflugter i Omegnen af Rom, snart tog han Del i deres muntre Aftensammenkomster paa Osterier eller i Privatboligerne, snart modtog han dem i sit Atelier, der for øvrigt stod aabent for alle, og hvor enhver kunde være sikker paa at blive venligt modtagen, hvadenten han kom i Egenskab af Kjøber eller blot som Kunstven. Det viste sig her, at Thorvaldsen i ualmindelig høj Grad var i Besiddelse af den hos Kunstnere for øvrigt ingenlunde sjeldne Evne, at kunne omgaas med Folk af alle Samfundsklasser. Han vandt sine Medarbejderes og sine Modellers Hengivenhed ved den jævne, kammeratlige Tone, hvori han talte med dem ikke blot om, hvad der vedkom Arbejdet, men ogsaa om deres personlige Anliggender; med de romerske Almuesfolk, som han tilfældig kom i Forhold til, blev han lige saa hurtig gode Venner. Og naar han færdedes i de fornemme Kredse, vandt han med Lethed alles Hjerter. En naturlig Takt og Finfølelse hjalp ham i Reglen over alle Skjær, og hændte det imellem, at han stødte an mod de vedtagne selskabelige Former, skete det med et saadant Præg af Elskværdighed, at man indskrænkede sig til i al Venskabelighed at more sig derover. Med hans voxende Dygtighed og Anseelse steg selvfølgelig hans Selvfølelse; han vidste helt vel, hvad han og hans Gjerning var værd. Men hans Selvkritik svigtede ham sjælden eller aldrig; derfor holdt han sig fra først til sidst fri for Hovmod og smaalig Vigtighed eller Fornemhed. Fandt han af og til, at en eller anden vilde behandle ham overlegent eller gjøre sig stor paa hans Bekostning, kunde han vel bide fra sig, men det skete da gjerne under Form af godmodig Spøg, som da engang Frederike Brun, der jo i sin Tid havde hjulpet ham over de pekuniære Vanskeligheder med at faa Jason støbt, i hans Atelier pegede paa denne Statue og sagde: »Der staar vor Søn; ikke sandt, Thorvaldsen?« og han strax havde Svaret til Rede: »De har da kun haft lempelige Fødselsveer for hans Skyld«. Mellem Fru Brun og Thorvaldsen blev for øvrigt det venskabelige Forhold ved at bestaa lige til hendes Død; hun virkede kraftig for at udbrede hans Ry, baade med Mund og med Pen, han kastede til Gjengjæld Glans over

hendes talrige Soireer, hvor han ogsaa bidrog til den selskabelige Underholdning ved sin Dygtighed i Gittarspil. Paa sit Instrument ledsagede han da gjerne Datterens, den yndefulde Idas, Sang; endnu hellere lod han dog Strengene klinge, naar hun, til Fryd for de samlede Gjæster og ikke mindst for den store Kunstner selv, stillede sig eller af ham blev stillet i »Attituder«, som skulde gjenfrembringe en eller anden berømt Statue eller udtrykke en personlig Følelse eller Stemning.

Gik der nu end saaledes en Del Tid hen med Adspredelser, som dog vel ogsaa kunne have haft deres Betydning for Kunstnerens menneskelige Udvikling, maa man dog ingenlunde tro, at Arbejdet i Værkstedet af den Grund blev forsømt. Reliefferne til Døbefonten bleve modellerede færdig og huggedes i Marmor, og til den for Raadhuset bestemte Frontongruppe

Jupiter, Minerva, Nemesis, Oceanus og Jorden.

blev der gjort en Skitse, $14\frac{1}{4}$ danske Fod bred og $3\frac{1}{3}$ Fod i største Højde. Midt i den stumpvinklet tresidede Indfatning troner Jupiter i sit Højsæde; det er en vældig, halvnøgen Kæmpeskikkelse; Hovedet er dannet efter den almindelige Type, som bedst kjendes fra den berømte Buste fra Otricoli; Guden støtter sig til Herskerstaven med den oprakte Venstre, Ørnen sidder ved hans Fod paa Tordenkilen. Den hjelmklædte Gudinde ved hans højre Side er Minerva, der holder Oliegrenen som Fredens Symbol; saa følger Neptunus med den omstyrtede Vandurne og Havfladen, hvori en Delfin tumler sig. Til Venstre for Jupiter se vi Nemesis med Hjulet, og yderst til samme Side Jordens Gudinde med Overflødighedshornet og en liggende Buk; under Midtfigurerne løber en Frise, hvori sex Himmeltegn ere anbragte. Hvor meget end denne fortræffelig byggede Komposition maa have interesseret Thorvaldsen — alene det forholdsvis store Format, hvori han udførte Skitsen, synes at tyde paa, at den har været ham kjær —, naaede

Sanymedes skjænkende af Schaalen.

han dog aldrig til selv at faa den færdig i endelig Model. Om Kunstværkets videre Skæbne er at melde, at Skitsen dertil i en Række af Aar blev staaende i Atelieret i Rom — en Afstøbning i Gips findes nu paa Musæet —; da saa Thorvaldsen i 1819 kom til Kjøbenhavn, blev det bestemt, at Arbejdet skulde have sin Plads ikke, som oprindeligt aftalt, paa Raadhuset, men over Christiansborgs Portal. En Model blev da udført af H. E. Freund, og efter den udarbejdede langt senere G. Borup Gruppen i kolossal Maalestok; først i 1847, altsaa flere Aar efter Mesterens Død, blev den, i brændt Ler, opstillet paa Slottets Façade.

Efterretningen om Engelskmændenes Overfald paa Kjøbenhavn og om de store Tab, Fædrelandet derved havde lidt, ramte Thorvaldsen haardt; det antydes endog, at Grunden til, at Skitsen til Frontonen blev stillet hen, var den, at Kunstneren »oprørtes ved Tanken om at skulle arbejde for en By, som var ødelagt af Fjendehaand«. Med desto større Iver hengav han sig imidlertid til en anden Gjerning, Modelleringen af Gruppen Mars og Venus, som Torlonia havde bestilt. Den tog han nu fat paa igjen — men opgav den efter føje Tids Forløb, uvist, af hvilken Grund; Fortællingen om, at Torlonia selv skulde have taget Bestillingen tilbage, paavirket af Canova, der følte sig krænket over, at et Værk af en yngre Kunstner skulde opstilles som Pendant til hans Herkules og Lichas, synes i alt Fald ikke at fortjene Tiltro. Sikkert er det, at den omtalte Gruppe aldrig blev færdig, men at Thorvaldsen foretrak at udføre Marsskikkelsen som Enkeltfigur, og at Resultatet blev Statuen »Den fredbringende Mars«. Heller ikke denne Figur, hvortil den otte Fod høje Model stod færdig ved Nytaarstid 1808, skulde blive bevaret for Efterverdenen. Gjennem den bayerske Gesandt i Rom opfordredes Thorvaldsen til at udføre den i Marmor for Kronprins Ludvig, og det synes, at Kunstneren har sendt Modellen til Carrara for at faa den hugget dør. Arbejdet blev dog ikke fuldendt, maaske ikke engang paabegyndt, og Grunden hertil var rimeligvis den, at Kronprinsen kort efter at have gjort Bestillingen paa Mars hørte en ny Figur af Thorvaldsen prise i saa høje Toner, at han derved følte sig foranlediget til at bede Kunstneren hellere udføre den til ham. Det var Statuen Adonis, for hvilken Mars maatte træde i Baggrunden; for det nye Kunstværks Skyld er vistnok den lidt ældre Figur bleven sat til Side og foreløbig glemt — glemt saa grundig, at endog Modellen er gaaet tabt, uden at man nu har Rede paa, hvorledes Ulykken er sket.

»Den fredbringende Mars«, om hvilken fremmede Blade i sin Tid meddelte den urigtige Underretning, at den var udført i flere Marmor-exemplarer til Rusland og til England, kjendes nu kun af det Konturstik, der findes i Thieles Billedværk, samt af enkelte Udtalelser af samtidige. Kobberstikket viser os en nøgen Kæmpeskikkelse, over hvis bøjede venstre Arm — Haanden fatter, i Højde med Issen, om den mod Jorden støttede Lanse — Kappen hænger; højre Haand er sænket og holder en Oliegren; Figuren støttes af en Træstamme, hvorpaa Guden har hængt sit Sværd, og hviler paa højre Fod; paa Jorden er Hjelman stillet hen, paa den anden Side et Par Duer, der næbber. Som man vil se, var det en i høj Grad ejendommelig tænkt Figur, og Omridset viser os skjønne Forhold og Hovedlinier, om man end ved Betragtningen deraf næppe kan undgaa at mindes om, at den fra først af har været anlagt som Led i en Gruppe: den venstre Arm var oprindelig bestemt til at skulle omfavne Venus-skikkelsen, og Hovedets afgjorte Profilstilling synes ogsaa at vise hen til en Fortsættelse af Kompositionen. Hvad dette Arbejde for øvrigt angaar, have vi som sagt Referater fra den Tid, da det stod færdigt i Model. Den senere saa navnkundige tyske Billedhugger Wagner skriver saaledes i et Brev til Hjemmet: »Han sagde mig, at han, da han gjorde Udkast til Statuen, tænkte paa at gruppere den med en Venus. Senere havde han forandret Statuen saaledes, at han havde givet den en Lanse i den Haand, hvormed den skulde have omfavnet Venus. Min Dom over Arbejdet er følgende: Bevægelsen er smuk, Figurens Stilling fast og naturlig, Hovedet er drejet lidt for meget til Siden, hvilket Kunstneren selv indser, og han tænker at gjøre en Forandring derved, ligesom ved begge Armene, der ikke høre til det heldigste ved det hele. Men selve Kroppen og Benene ere meget smukke og behandlede i stor Stil; især finder jeg, at Ryggen er mesterlig gjort.« Frederike Brun hørte ogsaa til det tabte Kunstværks Beundrere. »Hans kolossale Mars«, skriver hun, »forener alt, hvad der kan tilfredsstillende selv de strengeste Fordringer paa marvfuld Kraft, forenet med let Bevægelse i uvisnelig, guddommelig Ungdom. Guden hviler sig efter en Sejer. Alt i hans herlige Legeme er Kraft, der svulmer ny Daad i Møde, men dog afbryder ingen overdrevent fremsvulmende Muskel de mildtbølgende Skjønhedslinier; thi enhver Overdrivelse vidner om Svaghed, og her er alting livfuld, bevidst Styrke. Arme, Ben, Hænder og Fødder ere af særdeles Korrektion og af fuldendt Skjønhed, uden al Maner. Men i

Sandhed guddommeligt fortjener Hovedet at kaldes, der stolt fra den kraftfulde Nakke, paa en let drejet Hals, stræber opad, bedækket med et genialske kruset, kortlokket, tæt Haar. Ansigtets Fysiognomi er fuldkommen nyt, og intet i den antike Kunstverden minder endog kun fjernt om denne Krigsgud, paa hvis mørke, vældige Pande Vredens Muskler endnu svulme, imedens man i det dybe Øje og omkring Munden, som aabner sig til et vordende Smil, aner den Sejersgud, der ser sin søde Løn i Elskovsgudindens Arme i Møde.«

»Umiddelbart derefter«, fortsætter Fru Brun, »modellerede vor Thorvaldsen sin Adonis, der blev fuldendt om Sommeren« (1808). Marmor-exemplaret, der nu er en af de ypperste Prydelser for de moderne Kunstneres Afdeling i Glyptotheket i München, blev først afleveret i 1832, efter at Mesteren havde viet det en Omhu, som kun saare faa af sine andre Værker; det hører til den lidet talrige Række Arbejder, som han har udført egenhændig fra først til sidst — fra det umiddelbart inspirerede Anlæg i Leret til det sidste Mejselhug. Kronprins Ludvig havde, da han gjorde sin Bestilling og enedes med Kunstneren om den for de Tider anselige Betaling af 2000 Scudi Romani — henved 8000 Kroner i vore Penge — udtrykkelig forlangt et helt igjennem egenhændigt Værk. Han vidste jo, at Thorvaldsen allerede tidlig havde vænnet sig til, naar et Arbejde skulde udgaa fra hans Værksted, at nøjes med selv at udføre Modellen — senere lod han det, som bekjendt, endog ofte bero med selv at gjøre en Skitse —, hvorefter Marmorarbejdet blev bragt Fuldendelsen nær af mere eller mindre dygtige Medhjælpere, indtil Mesteren gav det den sidste Efterbehandling; han vilde nu have en »hel« Thorvaldsen og fik den — da han allerede i en Række af Aar havde været Konge.

Modellen til Adonis findes i Musæet; den lærer os at kjende Thorvaldsen i al hans vidunderlige Evne til i en Enkeltfigur at vække en poetisk Stemning, lyrisk betagende som en Romance af den unge Oehenschläger, klar og stor som en Strofe af Goethe; Modelleringen af de dejlige Former, der præges af en Forening af ungdommelig Friskhed med mandig Kraft, hvortil den nyere Kunst næppe har mange Sidestykker at opvise, minder om de gode oldgræske Athletstatuer, der have været saa heldige at undgaa en senere Tids Oppudsning; overalt føler man den frit og aandfuldt opfattede levende Model — Bevægelsen, de elastiske Muskler over det faste Skelet, Blodet, Huden, det hele pulserende Liv. Thorvaldsens

franske Biograf, Eugène Plon, har sammenlignet Adonis med den antike Firbendræber i Uffiziegalleriet i Florents; snarere kunde dog vel Erindringen om den »Praxiteleiske« Faun i Capitoliumsmusæet antages at have virket paa Kunstneren under Opbygningen af Figuren. I alle Tilfælde er denne en af de Thorvaldsenske Statuer, der kraftigst bidrage til Opfattelsen af det Forhold, hvori den nordiske Mester staar til Oldtidens Plastik. Thorvaldsen forstaar det menneskelige Legentes Proportioner, dets Udtryk for organisk Liv, dets naturnødvendige Bevægelse paa samme kjernesunde Vis, som Grækerne, uden alt Raffinement, uden kølig Reflektion, men ogsaa uden at drives til en Efterligning, der stiller sig hindrende i Vejen for den personlige Følelses Udslag. Adonis ejer i sig Udtrykket for en romantisk Stemning, der ganske hører en nyere Tid til: kun en Mester fra det nittende Aarhundrede, kun en Mand som netop Thorvaldsen — den geniale Arbejder og den lidenskabelige Erotiker — kunde give Forholdet mellem Drøm og Liv saaledes, som det her er givet i Billedet af den dejlige, saa fuldt ud menneskelige og dog hartad forklarede Yngling, der hviler i Glæden over sin lykkelig tilendebragte Jagt og i Forudanselse om den Fryd, der venter ham i den elskede Gudindes Favn.

At en Statue som Adonis maatte vække betydelig Opmærksomhed i de for Kunsten interesserede Kredse i Rom, følger af sig selv; Wagner omtalte den i sine Breve i begejstrede Udtryk, og selv Canova, som dog i Thorvaldsen maatte se en farlig Medbejler, naar Talen var om »Mesterskabet for Verden«, sparede ikke paa Ros; »den er«, sagde han, »udført i en ædel og helt igjennem yndefuld Stil; den er fuld af Følelse; — Thorvaldsen er sandelig et guddommeligt Menneske«. Ogsaa til Danmark bredte sig dens Ry, ikke mindst ved Fru Bruns Bestræbelser. Rimeligvis var det Adonis, der gav den ydre Foranledning til, at Thorvaldsen kom til at nyde den for Udlændinge ingenlunde almindelige Ære at blive optagen som Medlem af det romerske Kunstakademi S. Luca, hvilket skete den 8de Marts 1808, og ved hvilken Lejlighed han fik Ret til at bære den klædelige Ordensdragt, som vi kjende fra Eckersbergs skønne Portræt af Mesteren. Med Udnævnelsen fulgte en Forpligtelse: Hvert nyoptaget Medlem skulde til Akademiet indlevere et egenhændigt Arbejde. Rimeligvis var det med Relieffet »Kunsten og den lysbringende Genius« eller, som det efter Indskriften paa et senere, noget omarbejdet Exemplar ogsaa kaldes, »A genio lumen«, at Thorvaldsen gjorde det Krav, som ved denne Lejlighed stilledes

til ham, Fyldest. Kunsten er her fremstillet som en draperet kvindelig Figur, der sidder bøjet over Tavlen, hvorpaa hun skal tegne. Endnu har hun intet faaet frembragt; først naar Lampen ret blusser klart, næret af den Olie, Genien hælder derpaa, vil Værket kunne trives. Som man vil se, er det en baade tvungen og haltende Allegorie, Mesteren her har udtænkt: at lade »Kunst« og »Genius« staa sondrede som to særskilte Begreber, der

A genio lumen.

supplere i Steden for at forudsætte hinanden, gaar dog ikke ret vel an. Men Tiden fandt selvfølgelig Ideen baade skjøn og sindrig; nu til Dags vil man være mere tilbøjelig til at smile ad den og indskrænke sin Aerkjendelse af Værket til at gjælde Formskjønheden og det fine Udtryk i de enkelte Skikkelser. En mærkelig Skavank ved den oprindelige Komposition var den paafaldende brede og kjedsommelige Piedestal, der, opstillet mellem Figurerne, bærer Lampen; Thorvaldsen følte det selv; i Omarbejdelsen — det her i Værket gjengivne Exemplar — er den betydelig reduceret.

Til Trods for Baron Schubarts gjentagne Indbydelser blev Thorvaldsen saa godt som hele Aaret 1808 i Rom, hvor han flittig arbejdede paa Reliefferne til Slottet og paa de andre hos ham bestilte Arbejder; af de trykkede politiske og sociale Forhold i Pavestaden lod han sig næppe i synderlig høj Grad paavirke, og de Breve, han i Aarets sidste Maaneder skrev til forskjellige Landsmænd, lade os slutte, at han i det hele ved den Tid har følt sig ret vel tilfreds. Men kort efter Aarsskiftet ramtes han af en tung Sorg. Hans trofaste Ven og Raadgiver Zoëga, hvis Helbred allerede i længere Tid havde været svækket, dels af Overanstrengelse, dels paa Grund af de Bekymringer, han med Rette nærede angaaende sit Fædrelands Skæbne, blev alvorlig syg, og snart viste det sig, at Haabet om hans Helbredelse maatte opgives. Fra dette Øjeblik var Thorvaldsen stadig hos ham indtil den 10ende Februar 1809, da den store Lærde lukkede sine Øjne, og Vennen tog den Gipsmaske, hvorefter han senere modellerede den afdødes Buste og tegnede det Portræt, som blev benyttet til Welckers Biografi af Zoëga. Dødsboet blev strax taget under Behandling af Thorvaldsen og en i Rom bosat Nordmand, Brown, og Kunstneren havde i det følgende Tidsrum ikke faa Bryderier af de for ham saa uvante Forretninger, som fulgte hermed.

Det er allerede omtalt, at Thorvaldsen i 1808 var traadt i Forhold til Kronprinsen af Bayern, idet denne havde bestilt det første Marmor-exemplar af Statuen Adonis. Som man véd, var Kronprins Ludvig en Mand af ualmindelig Dannelse og stærke aandelige Interesser; navnlig følte han varmt for de skjønne Kunster og udrettede overordentlig meget til disses Tarv, baade i sine yngre Dage og efter at han — i 1825 — var bleven Konge; ham skylder jo München sit Glyptothek og sit Pinakothek saa vel som flere andre storartede Pragtbygninger. Hvad der paa den Tid, som her omhandles, særlig laa ham paa Hjærte, var at erhverve udmærkede antike Skulpturer, og hertil var der god Lejlighed i Rom netop nu, da mange af de romerske Adelsfamilier, der fra gammel Tid af sade inde med store Kunstskatte, paa Grund af de urolige Forhold dels havde lidt store Tab, dels omgikkes med den Tanke at udvandre fra deres Fædreby. Kronprins Ludvig skrev nu til Thorvaldsen og bad om hans Bistand ved Indkjøbene, og da han fik et imødekommende Svar og senere ved flere Lejligheder virksom Hjælp, kom de to i stadig nærmere Forbindelse, til Ære og Gavn for Fyrsten og til ikke mindre kraftig Støtte for Kunstneren.

Til en anden af Tidens betydelige Mænd kom Thorvaldsen i 1809 i et endnu nærmere, mere personligt Forhold: Oehlenschläger naaede paa sin første store Udenlandsrejse til Rom, og mange Dage havde hans Ophold der ikke varet, før han af en fælles Bekjendt lod sig føre til Mesterens Værksted. »Hvor glad forbavsedes jeg,« siger Oehlenschläger i sine Erindringer, »ved at se hans Jason og alle de andre herlige Sager. Jeg kjendte hidindtil intet af hans Arbejder og havde aldrig set ham selv. Som jeg nu stod fordybet i at skue og endelig kastede Øjet til en Side, opdagede jeg en temmelig slet klædt Mand med et regelmæssigt, aandfuldt Ansigt, smukke blaa Øjne, med lerbestænkede Støvler staa ved min Side og betragte mig opmærksomt. »Thorvaldsen!« raabte jeg. — »Oehlenschläger!« raabte han. Vi omfavnede og kyssede hinanden, og fra det Øjeblik var Broderskabet sluttet Thorvaldsen og jeg omgikkes siden daglig, og for at vi desto sjeldnere skulde skilles ad, tingede vi os i Kost hos Malerne Riepenhausen De udførte i broderlig Forening hvert Stykke Thorvaldsen agtede deres Talent uden just at sympathisere med dem. Engang, da han om Middagen kom derhen med mig, laa en ny Tegning af dem paa Bordet. Thorvaldsen betragtede den opmærksomt. »Hvorledes finder du det, Thorvaldsen?« spurgte Christel beskeden. »Det er meget smukt.« — »Finder du ingen Fejl deri?« — »Hm!« — Christel gav ham Sortkridtet i Haanden; nu trak han med et Par dristige Strøg Ben, Knæ, Fødder, Albuer, Hænder ud paa Figurerne, og derved havde de vundet meget i et Øjeblik, inden Suppen kom paa Bordet.« — Mellem de to nordiske Mestere opstod der snart et Venskab, der havde Sandhed nok i sig til at kunne vare Livet igjennem. De færdedes sammen i Ateliererne, paa Landture og ved muntre Fester paa Osterierne og hos danske og tyske Familier i Rom; Oehlenschläger læste sine nye Digterværker, deriblandt Correggio, for Vennen, som glædede sig ved deres Skjønhed; til Gjengjæld gav Thorvaldsen sit Bidrag til at aabne Oehlenschlägers Blik for Billedhuggerkunsten. I Gallerierne kom de ikke meget; Thorvaldsen sagde, naar der var Tale om saadanne Ting: »I det første Aar, jeg var her, saa' jeg det altsammen; nu kan jeg ingen ret Besked give dig derom.«

Blandt de mange Værker, Thorvaldsen i 1809 havde under Arbejde, var det uden Tvivl dem, han haabede at kunne faa anbragt i Fædrelandet, der stærkest lagde Beslag paa hans Interesse, og stadig levede han i Haabet om, at det skulde lykkes ham at formaa Magthaverne i Hjemmet til i

udstrakt Maal at gjøre Brug af hans Hjælp til de nye monumentale Bygningers Udsmykning. I et Brev til Slotsbygningsskommissionen foreslog han denne at erhverve tre af hans »i det skjønneste hvide Marmor« udførte Arbejder, nemlig Statuen Psyche med Urnen, Gruppen Amor og Psyche og en to Alen høj Venus med Æblet; de vilde tilsammen kunne sælges for 2100 Scudi. Men Kommissionen vilde ikke inlade sig paa sligt; derimod trængte den paa med Hensyn til Leveringen af de fire Medaillons til Slottets Façade, Relieffet til Raadhusets Fronton og de til samme Bygning bestilte Statuer af Lykurg og Solon. Endvidere meddelte den, at man nu havde opgivet Tanken om at lade de fire kolossale Statuer til Slotsportalen udføre i Sandsten efter Modeller af Dajon; man ønskede dem i Marmor og vilde gjerne have dem fra Thorvaldsen, »hvis Forskjellen i Bekostning ej maatte være altfor stor«. Paa den sidst nævnte Henvendelse svarede Kunstneren, saa vidt vides, foreløbig ikke; han har rimeligvis følt sig krænket over, at man ikke vilde gaa ind paa hans Tilbud om det billige Kjøb af Marmorværkerne. Ideen om de fire Statuer blev først virkeliggjort langt senere, og da under Former, væsentlig forskjellige fra, hvad man oprindeligt havde tænkt sig.

I Hjemmet modtog man ved Breve fra Danskere i Rom stadige Meddelelser om Thorvaldsens Virksomhed og om hans voxende Anseelse; af selve hans Arbejder fik man derimod kun lidet at se, idet han først fra 1826 begyndte at yde sine Bidrag til de aarlig afholdte akademiske »Saloner«; det eneste Kunstværk af ham, der foreløbig blev udstillet i Kjøbenhavn, var Døbefonten, som i 1809 blev hjemsendt i Gipsafstøbning og en Tid var offentlig tilgængelig i Schimmelmans Palais, hvor den vakte stor og almindelig Beundring. Sine Bestillinger modtog Thorvaldsen da ogsaa for største Delens Vedkommende af fremmede; for flere Rigmænd modellerede han saaledes i Løbet af Aaret 1809 et ikke ringe Antal af mere eller mindre betydelige Kunstværker. Blandt disse nævnes en »Amor, der i sin højre Haand holder en Sommerfugl ved Vingerne for at saare den med en Pil, som han tager ud af Koggeret«. Beskrivelsen af denne Statue, der var tiltænkt en Baron Theodor de Hahn, men som næppe nogensinde er kommen ud over Modelstadiet, synes ikke at være korrekt. I Musæet findes den ikke — om overhovedet nogensteds —, men vi kunne danne os en Forestilling om den efter Kobberstikket i Thieles Billedværk fra 1831. Der se vi den vingede Gud halv siddende, halv staaende op ad en høj

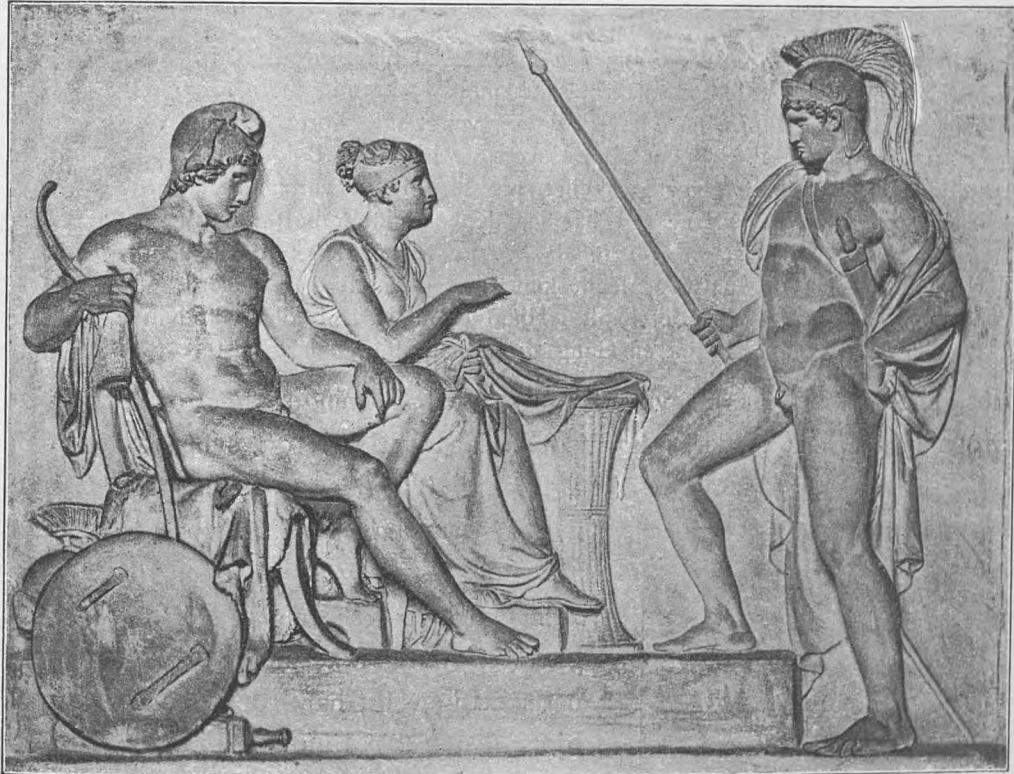

GRATIERNE.

AMOR OG BACCHUS STAMPE DRUER.

Træstub; venstre Haand er sænket med Pilen, der snarere synes medtagen blot som Attribut end tænkt som et Vaaben til dermed at »saare« Sommerfuglen, Psychen, paa hvilken Amor fæster sit Blik mere som i drømmende, elskovsfuld Betagenhed end med Udtryk af den Skadefryd, man efter Beskrivelsen skulde vente. Et andet samtidigt Værk fremkom efter Bestilling af den russiske General de Balck; det var det prægtige Relief »Hektor

Hektor, Paris og Helena.

hos Paris og Helena«. Situationen er skildret efter Iliadens sjette Sang: Hektor er traadt ind i Hallen, hvor Paris sidder ved Helenas Side, henskuden i ørkesløs Blødgighed; med haarde Ord taler han sin Broder til og ægger ham til Kamp mod Danaerne. Ikke mindre klart og energisk end i selve det homeriske Digt er her Modsætningen given mellem Hektors mandige Kraft og Blødgigheden hos den usle Paris, en Modsætning, der er glimrende udtrykt ved hele Behandlingen af de tvende overfor hinanden stillede Skikkelser, samtidig med, at Kunstneren her er naaet saa højt

i Henseende til Fysiognomik, som i kun faa af sine Kompositioner. Hvad Fortællingens Indhold angaar, er Thorvaldsen afvegen fra sin Kilde: dels er Relieffet komponeret med kun tre Figurer — det skal Bestilleren udtrykkelig have forlangt —, medens hos Homer Helena sidder »i Slavindernes Kreds«; dels er Helena i Thorvaldsens Værk stillet i en anden Belysning end i Digtet. Her viser hun sig under Sammenkomsten som den paa én Gang af Anger over sin Utroskab mod Ægtemanden og af Harme over sin Forførsers Usselhed dybt grebne Kvinde:

»— jeg forvorpne, jeg nedrige Ulykkens Redskab!
O, at dog alt hin Dag, saa snart min Moder mig fødte,
Frygtelig Storm havde rejst sig og vejret mig bort i sin Hvirvel
Op paa et Fjæld eller ud i Havets de brusende Bølger;
Bort havde Bølgen mig skyllet, før slig Ulykke var hændet.
Dog, siden Guderne selv har saa denne Jammer bestemt mig,
Gid det da var en bravere Mand, som var vorden min Husband,
En, som dog ænsede Menneskers Spot og utallige Haansord.
Dog, denne Mand, ej Kraft i Hjærtet han har, og den faar han
Aldrig, men vistnok en Gang sin Løn derfor vil han høste.«

Hos Thorvaldsen mærke vi intet til slige Stemninger hos den bortførte Dronning; Helena sidder rolig ved sit Haandarbejde og synes at forholde sig lidet deltagende overfor Brødrenes Ordvexel. Grunden til, at Kunstneren har taget Sagen saaledes, ligger klart for: det er Forholdet mellem Hektor og Paris, hvormed det gjælder, og for ikke at forstyrre den kunstneriske Ligevægt har han bestemt sig til at gjøre den tredje Figur til et for Indholdets Vedkommende »dødt Punkt«. I formel Henseende gjør Kvindeskikkelsen for øvrigt en ypperlig Virkning.

Venus's Fødsel.

Umiddelbart efter Parisrelieffet modelerede Thorvaldsen fire mindre Vægstykker, der alle blev bestilte i Marmor af Fyrst Malthe von Putbus fra Rügen og strax satte i Arbejde: Amor som Løvens Betvinger, Amor, saaret af en Bi, Mercurius med den lille Bacchus, som han bringer til Ino, og Venus's Fødsel. Det sidstnævnte Værk

er det svageste, en rent dekorativ Nipsgjenstand; Gudinden staar i koket Tableaustilling foran Muslingskallen, hvorpaa hun er ført i Land; den er sat paa Højkant som Baggrund for det nøgne Legeme og støttes for neden af to symmetrisk anbragte Delfiner. Et fint og friskt Arbejde er »Amor paa Løven«, morsomt ikke mindst ved det Udtryk af Energie, hvormed den lille Verdenstyran, sikker paa sin Magt, driver det vældige Dyr fremad, og ved dettes Præg af selvbevidst Resignation. I Relieffet med Bacchusbarnet se vi den unge, skjønt draperede Ino siddende paa et Klippestykke; hun strækker Armen, hvorover et Skind er bredt, ud for af Mercurius at modtage den lille, som helt muntert rækker efter sin venlige Fostermoder. Dette Kunstværk hører til Mesterens oftest reproducerede og bedst kjendte, ligesom det fjerde i Rækken, den yndefulde Komposition over et oldgræsk Digt, der har været tillagt Anakreon:

Gud Eros mærked ikke,
 At Bien havde skjult sig
 I Rosen -- men den stak ham
 I Fingeren. Han skraalte,
 Slog sine Hænder sammen
 Og løb og flagred hen til
 Den fagre Kytherea.
 »Nu er jeg væk,« han raabte,
 »Rent væk! nu dør jeg, Moder!
 Mig stak en lille Slange,
 En vinget en, som kaldes
 Af Folk paa Landet Bien.«
 Hun svared: »Hvis dig Brodden
 Af Bien saa kan smerte,
 Hvad tror du da, de lide,
 Som du, Gud Eros, rammer?«

I 1809 omgikkes Thorvaldsen med en Plan til Reproduktion og Offentliggjørelse af et Udvalg af de Haandtegninger, han i Løbet af de senere Aar havde udført; de skulde gjengives af hans Ven Landskabsmaleren Joseph Koch, der var en aandfuld og øvet Kobberstikker og Raderer, og Schubart lovede at støtte Foretagendet med et Pengebidrag, blandt andet under Form af Forskud til Koch, men Tanken kom desuagtet aldrig til Udførelse, uvist, af hvilken Grund. Man har imidlertid Lov til at gætte sig frem til en saadan: Schubarts pekuniære Forhold vare paa den Tid i Uorden, og det har vel, da det kom til Stykket, vist sig at være forbundet med Vanskeligheder at faa rejst de Penge, der udkrævedes, for at Arbejdets Fremgang

kunde sikres. Ogsaa paa anden Vis maatte Thorvaldsen i det paagjældende Tidsrum lære de ubehagelige Følger af den fornemme Vens Uvederheftighed at kjende. I Zoëga's Bo havde han fundet et kontant Beløb af noget over 3300 Scudi; disse Penge havde han deponeret hos en romersk Banquier, og derfra vare de blevne udbetalte til Schubart, der i sin Egenskab af dansk Minister stod som den afdødes Børns Værge. Men hverken for denne Sum eller for, hvad der ellers var udbragt af Dødsboet, var det i længere Tid Thorvaldsen muligt at opnaa Kvitering, selv da han i en meget tør og formel Skrivelse dristede sig til udtrykkelig at »forlange« en saadan. I dens Sted kom kun indtrængende Opfordringer til dog endelig at besøge Montenero sammen med Oehlenschläger, og først to Aar senere blev den pinlige Sag bragt i Orden til Thorvaldsens Tilfredshed.

Til Montenero kom Thorvaldsen ikke i 1809; de omtalte Bryderier med Zoëga's Efterladenskaber og med Baron Schubart betog ham foreløbig Lysten dertil; stærkt sysselsat var han desuden i Atelieret, og paa Adspredelser kunde det hellerikke skorte ham, saa meget mindre, som hans Omgangskreds stadig forøgedes med tilrejsende, af hvis Selskab han kunde have baade Glæde og Udbytte. Blandt disse bør særlig nævnes den fremragende danske Arkæolog P. O. Brøndsted, der paa sin store Udenlandsrejse, som skulde føre ham til et fleraarigt Ophold i Grækenland, tilbragte Vinteren i Rom. Brøndsted var ikke blot en aandfuld Lærd, men ogsaa en fortræffelig Selskabsmand, der forstod som den bedste at præsidere ved de muntre Aftengilder, hvor det undertiden gik saa haardt til med Vin og »Biskop«, at adskillige bleve kjendelig paavirkede deraf; hos Thorvaldsen ytrede sligt sig under Form af overstrømmende Venskabelighed. Mellem de fremmede Kunstnere, som paa den Tid sluttede sig nær til Thorvaldsen, lægge vi særlig Mærke til den italienske Historie- og Portrætmaler Vincenzo Camuccini og den unge tyske Billedhugger Christian Rauch. Den førstnævnte maalede et Portræt af Thorvaldsen, og denne modellerede hans Buste; Rauch, der senere vandt Navn som en af sit Fædrelands ypperste Kunstnere, arbejdede sammen med den ældre Mester paa Restaureringen af et antikt Relief og nød ogsaa paa anden Maade Fordel af Omgangen med ham. Til Gjengjæld har Rauch, som det synes, bidraget sit til at udbrede Thorvaldsens Ry i Tyskland, hvor forøvrigt den danske Billedhuggers Navn allerede i Forvejen var godt kjendt fra Korrespondancer til Bladene og ved Omtalen af de Værker, Kronprinsen af Bayern havde bestilt hos ham. Man véd saa-

ledes, at Goethe i saa høj Grad interesserede sig for hans Kunst, at han sendte sine Venner i Italien en Anmodning om at foranstalte udført en Række Konturtegninger af alle Thorvaldsens Værker, for at han derefter kunde danne sig en Forestilling om hans »Stil og Komposition«. Hvor megen Pris Thorvaldsen har sat paa denne Ære, vides ikke; derimod er det bekjendt, at det voldte ham stor Glæde, da Kong Frederik den Sjette i Januar 1810 udnævnte ham til Ridder af Danebrog, en Hædersbevisning, som den Gang var sjældnere, end den er nu til Dags, og som blandt andet medførte den Fordel, at Kunstneren slap for at høre sit Efternavn saa ofte mishandlet i Italienernes Mund som forhen; fra nu af tiltalte de, der ikke vilde betjene sig af den fortroligere Form »Signore Alberto«, ham almindeligvis som »Signore Cavalliere«.

I Atelieret vare Reliefferne til Slottet, Adonis og flere Værker under Udførelse i Marmor; samtidig fremstod adskilligt nyt, saaledes den aandfulde Buste af Ida Brun, udført efter Bestilling af Moderen, og Thorvaldsens egen kolossale Buste. Denne sidste blev bestilt i Marmor af den københavnske Kunstelsker Etatsraad West, en Mand, blandt hvis Fortjenester den ikke er den ringeste, at han aabnede sin store og smukke Malerisamling for Publikum paa en Tid, da det »kongelige Galleri« endnu ikke var almindelig tilgængeligt. Maaske havde Thorvaldsen allerede Busten færdig i Leret, inden West i 1810 kom til Rom, maaske skylder endog selve Modellen West sin Tilblivelse; færdig stod den i Gipsen ved Midsommerstid, men først fem Aar senere blev den fuldendt i det herlige Marmorexemplar, der nu tilhører det københavnske Kunstakademi, i hvis rige Portrætsamling den hævder sin Plads som et Mesterværk af høj Rang: Mellem alle de mange billedlige Fremstillinger, i hvilke mere eller mindre fremragende Kunstnere have søgt at gjøre Rede for den store Mesters Personlighed, findes der næppe nogen, der saa fint og med et saadant Krav paa Troværdighed fortæller os om den skarpt og aandfuldt skuende Skjønhedsdyrker, som den, der er given os af ham selv.

En Del af Sommeren 1810 gik med en Udflugt til Pisa og Florents samt med nogen Tids Ophold paa Montenero, hvor Thorvaldsen skitserede de to yndefulde Relieffer, der almindelig betegnes med Navnene »Sommeren« og »Høsten«. Det førstnævnte er en frit opfunden idyllisk Komposition: en af de smaa Drengene har taget den anden paa sine Skuldre, for at han skal kunne naa op mellem Grenene paa det høje Træ, hvor Frugten hænger;

den tredje, en vinget Genius, vender Ryggen til de andre, idet han med begge sine buttede Arme omfavner den store Svanes Hals og trykker den til sit Bryst. Det ligger nær at opkaste et Spørgsmaal om, hvad Kunstneren vel her har »ment« — hvilken Tanke, der kan have arbejdet paa Bunden af hans Sjæl, da han undfangede Ideen til Relieffet — den »dybere Mening«. Det kan vel være rimeligt, at Thorvaldsen selv har tænkt at give en Allegori — hvorfor har ellers kun den ene Figur Vinger? — men hvad han har ment, vide vi ikke, og Savnet af denne Viden er ikke stort. Findes der end mellem Thorvaldsens Arbejder en Mængde, der mere eller mindre tydelig bære Præg af at skulle være billedlige Udtryk for en Livsanskuelse, en Aforisme, et Epigram, saa bidrager dog kun rent undtagelsesvis dette »Indhold« til at give vedkommende Kunstværk væsentlig Betydning. Hvad der bærer det, er en Stemning, ikke en Tanke, og Stemningen hverken kan eller skal formuleres som i et Program. — Relieffet »Høsten« er inspireret af et anakreontisk Digt: »Dan mig, Hefaistos, et Sølvbæger med gyldne Billeder af Bacchos, Eros og Bathyllos, der stampe Druer under Vinløvet«. Saa se vi da Vinens og Elskovens Guddomme, her begge som Børneskikkelser og tæt omslyngende hinanden, knuse Druerne under deres Fødder i Karret, som Bathyllos, Menneskebarnet, fylder af sin Kurv.

Til Fru von Schubart's Fødselsdag, den 10ende September, plejede Thorvaldsen altid at møde med en Gave af sit eget Arbejde; som oftest var det en Tegning; i 1810 blev det Modellen til Relieffet Amor og Psyche: den unge Kvinde er sunken til Jorden, døvet af den giftige Damp, som stiger op fra Salvekrukken, hun bringer med sig fra Underverdenen og uforsigtig har aabnet; men hurtig er Guden hende nær; han løfter og støtter hendes fine Legeme og drager af sit Kogger den Pil, hvormed han skal vække hende til Liv og Salighed. — Midt i September var Thorvaldsen atter i Rom og sysselsat med Løsningen af nye Opgaver; han modellerede saaledes ved denne Tid det skønne Relief »Caritas«, der senere blev udført i Marmor og opstillet over Fattigblokken i Frue Kirke i Kjøbenhavn. Caritas er her »den kristelige Kjærlighed«, fremstillet som en ung Kvinde, der skrider frem med et lille Barn paa Armen; en noget større Dreng gaar foran hende, idet han med den ene Haand holder i hendes Klædebon og med den anden peger fremad som for at vise hende Vej til det Sted, hvor hun skal øve en Kjærlighedsgjerning. Relieffet »Amor og Bacchus«, der i sin første Skikkelse ligeledes skriver sig fra Aaret 1810, hører til

GANYMEDES MED JUPITERS ØRN.

Thorvaldsens fortrinligste Arbejder, men er ved Siden heraf utvivlsomt det mindst originale af alt, hvad han har udført: Kompositionen er, ikke blot i sine Hovedtræk, men i alle sine Enkeltheder — Figurernes Sammenstilling og Proportioner, Hovedernes og Lemmernes Bevægelse, .alt, lige til Pan-

Den kristelige Kjærlighed.

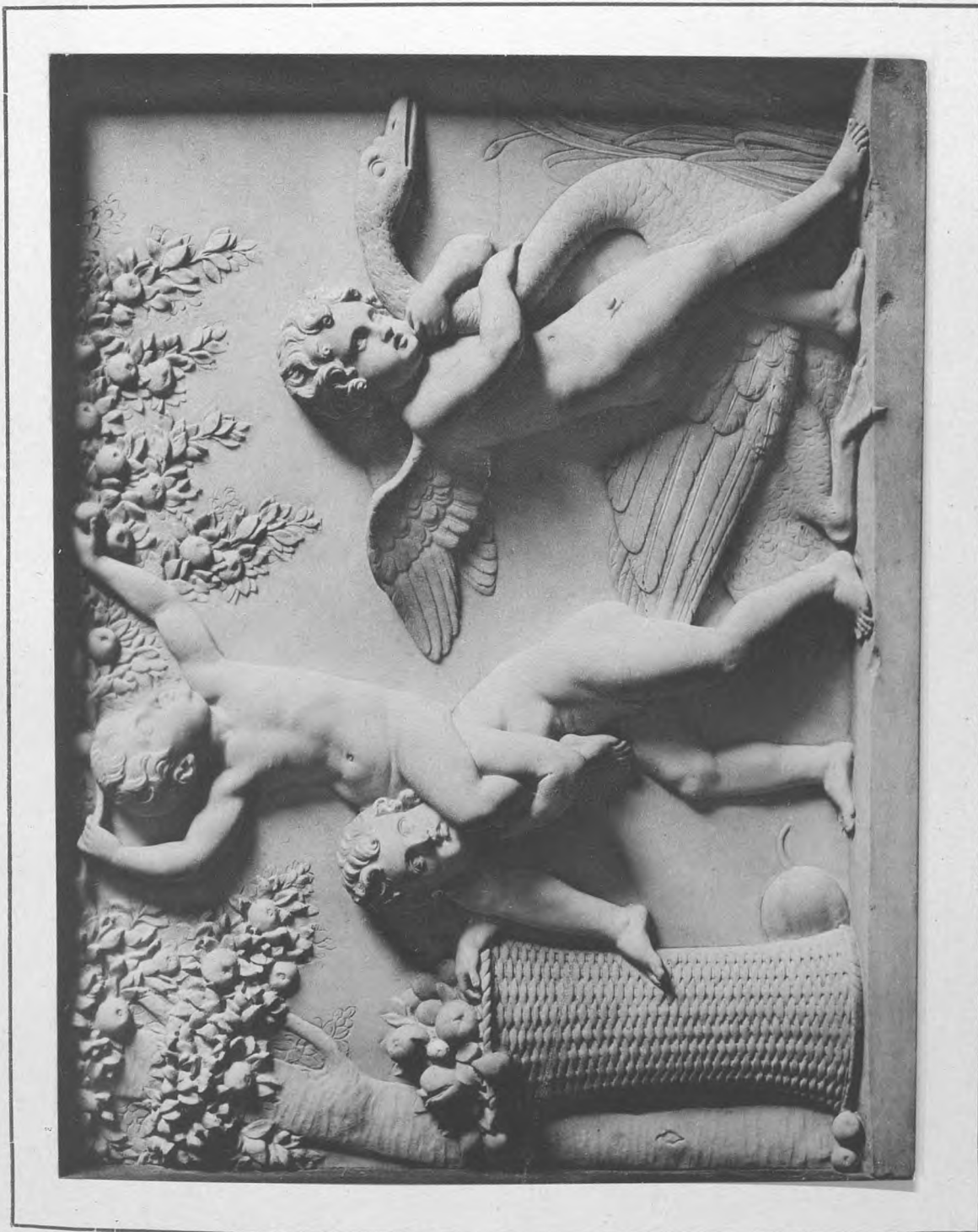
theren, som slikker Vindraaberne fra Kandens Bund — kopieret efter en antik Gemme, en Safir, som Kunstneren ejede. Rimeligvis var denne herlige Sten et Arvestykke efter Carstens eller en Gave fra denne til Thorvaldsen; at den store, i 1798 afdøde Tegner har været nøje fortrolig med den, fremgaar i alt Fald tydelig af to af hans Værker, i hvilke man,

dersom man ikke kjendte den omtalte Gemme, maatte se nære Forbilleder for det thorvaldsenske Relief. Det ene er en større Carton i Samlingen i Weimar, det andet et Oliebillede i den kongelige Malerisamling i Kjøbenhavn. I begge disse Arbejder, af hvilke det sidstnævnte uden Sammenligning er det skjønneste, udmærket ikke mindst ved den fine og ejendommelige

Amor og Bacchus. Maleri af Carstens.

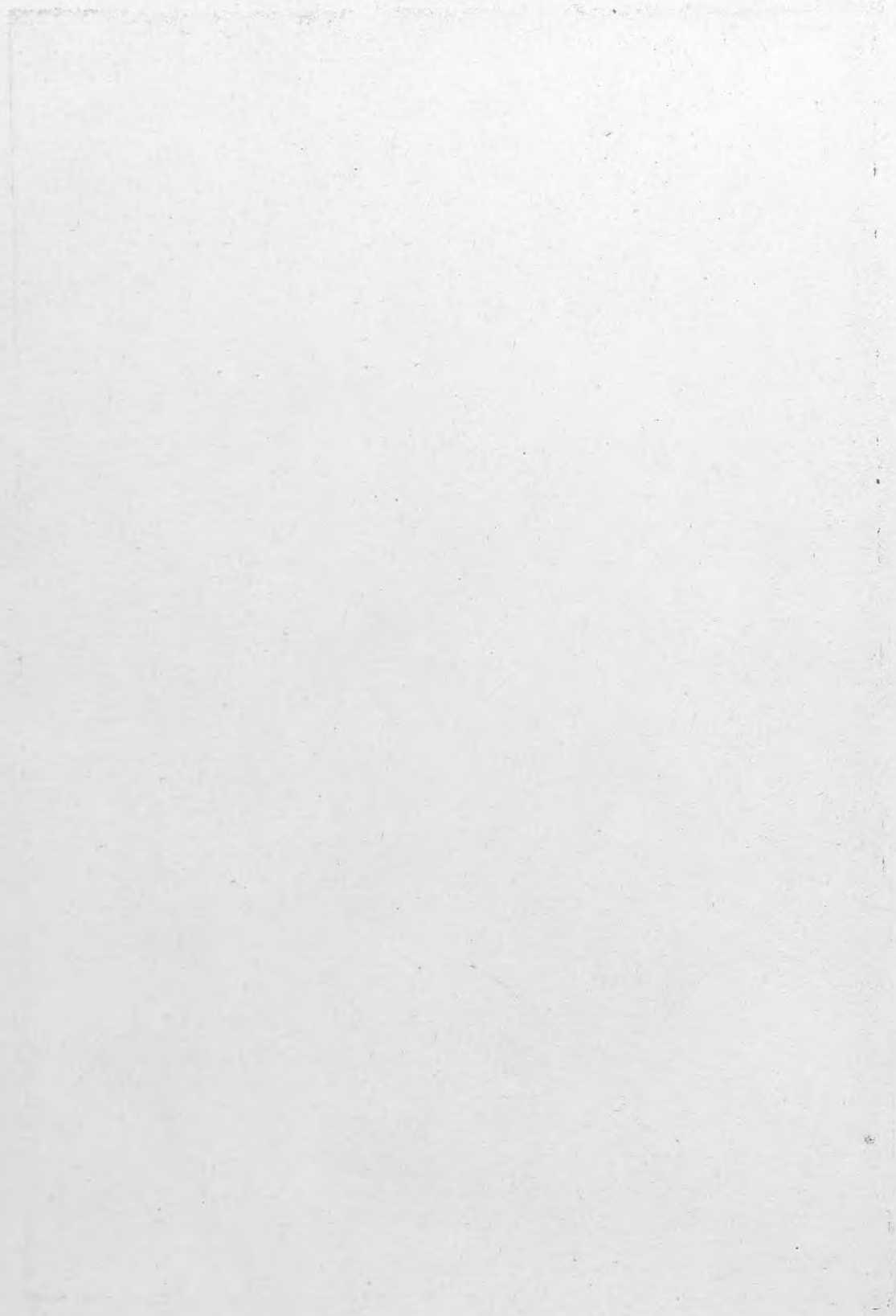
Bevægelse af Amors Ben, ere de to Figurer trukne nærmere til hinanden, end Tilfældet er i det antike Kunstværk og hos Thorvaldsen; Pantheren er ikke medtagen af Carstens, der ogsaa paa andre Punkter har omarbejdet Kompositionen, idet han har ladet Vinguden holde Skaalen i venstre Haand, Kanden i højre og støttet mod det højre Knæ; Amor, der i Thorvaldsens

AMOR MED SVANEN (DRENGE PLUKKE FRUGT).

FYRSTINDE BARIATINSKY.

Relief som i Antiken er en slank Yngling, er af Carstens given som en buttet lille Dreng.

Det næste Arbejde, Thorvaldsen tog fat paa, var vistnok Relieffet »Venus, Mars og Amor i Vulkans Værksted«. Ogsaa her er Ideen laant fra et anakreontisk Digt:

Af sin Esse hist paa Lemnos
 Kythereas Ægtefælle
 Jernet tog, hvoraf han smedder
 Pile smaa til Elskovsguden.
 Kypris tog de hvasse Brodde,
 Dypped dem i liflig Honning,
 — Eros blanded den med Galde.
 Da kom Ares ind fra Striden
 Rystende sin tunge Lanse,
 Saa' med Haan til Erospilen.
 Eros mælte da: »Den falder
 Tung; forsøg, saa skal du mærke!«
 Og den lille Pil Gud Ares
 Tog, imedens Kypris smilte;
 Men den stærke Ares sukked,
 »Tung!« han sagde, »tag den atter!«
 — »Nej,« ham svared liden Eros,
 »Nu kan du den selv beholde« —

— »du, som har smilet saa spotsk ad min Pil, skal nu bøjes under dens Vægt og aldrig slippe af med den« —, dette er vel Meningen med Eros's Ord; Kunstneren har ogsaa i sin Illustration til Digtet kraftig betonet Elskovsgudens Overlegenhed: selv tumler Barnet med Lethed det vældige Spær, han har taget fra Ares, medens denne øjensynlig føler, at den før saa ringeagtede Pil vejer til, og at han endda maa gjøre gode Miner til den triumferende Haan, der udslynges imod ham. Kjærlighedsgudinden, som er i Færd med at dyppe en Pil i den galdeblandede Honning, vender Hovedet om mod Ares's prægtige Skikkelse; det Blik, hvormed hun betragter ham, tyder paa, at Sønnens Værk alt er i Gang. Men den skikkelige Smed bliver tilsyneladende uforstyrret ved sin Gjerning, om end det, der foregaar, nok kan give ham et og andet at grunde paa.

I et Brev, som Billedhuggeren Rauch i April sendte Thorvaldsen fra Neapel, udtaler han det Haab, at han ved sin Tilbagekomst til Rom skal finde hans »store Gruppe« under Arbejde. Hvilket Kunstværk der her hentydes til, lader sig ikke bestemt afgjøre, men rimeligt er det, at Talen

er om Gruppen Mars og Amor, om hvilken vi netop vide, at den blev modelleret i 1810. Om en tidligere udført Statue af Krigsguden, den saakaldte »fredbringende Mars«, er der allerede i det foregaaende talt, og det er meddelt, at dette Kunstværk i Tidernes Løb er gaaet tabt. Afbildingen af det viser imidlertid, at Thorvaldsen, da han modellerede sin nye Mars for at gruppere denne Figur med en Amor, har kunnet benytte adskilligt af det ældre Arbejde; i Gruppen fra 1810 gjenfinde vi hele Underkroppen med Benene fra den fredbringende Mars; venstre Arm med Haanden, der støtter sig til Lansen, og med Kappen, som hænger over den, er ogsaa i det væsentlige bevæget og formet paa samme Maade i begge Kunstværker. Men ved Omarbejdelsen af Hoved, Hals, Overkrop og højre Arm er Figuren bleven til noget nyt og mere betydningsfuldt. Den fredbringende Mars synes at have været en rent dekorativ Figur; den nye Mars er i Aktion og vilde være helt let forstaaelig i denne, selv om den havde været opstillet som Enkeltskikkelse. Vi møde her den samme Tanke, den samme Følelse som i det nys omtalte Relief med Vulkans Værksted, simplere og mere stilfærdig udtrykt, men ikke mindre klart. »Tung« er Elskovspilen; det føler den vældige Kampgud, det véd ogsaa den lille Amor, der smutter op ved Siden ad ham og ser paa ham med sit paa én Gang barnlig skjælmske og overlegne Smil.

I Sommeren 1810 døde den preussiske Dronning Louise, Kong Friedrich Wilhelm den Tredjes Hustru; hendes Lig blev bragt til et Mausoleum i Charlottenburg nær ved Berlin, og dertil ønskede hendes efterladte Ægtefælle, at der skulde udføres et passende Gravmonument; selv gav han Ideen dertil: den døde skulde afbildes paa Sarkofagens Laag, som laa hun hvilende i en dyb Søvn. For at faa dette Gravmæle udført paa værdig Maade lod Kongen da Baron Wilhelm von Humboldt henvende sig til Tidens højest ansete Billedhuggere, Canova og Thorvaldsen, med Opfordring til at indsende Tegninger til et Monument som det paatænkte. Den førstnævnte skal have svaret imødekommende, men gjorde for øvrigt intet ved Sagen; Thorvaldsen derimod nægtede rent ud at ville have noget med denne at gøre. En væsentlig Grund til hans Afslag har, som han ogsaa selv i en efterladt Brevkladde har antydnet, uden Tvivl været den, at han principielt ikke vilde indlade sig paa Konkurrencer; han ønskede ikke at udsætte sig for den Krænkelse, det vilde medføre, om han ved en saadan blev sat i anden Række. I Svarskrivelsen til Humboldt

udtaler han sig imidlertid fra et noget andet Synspunkt. »Dersom hans Majestæt Kongen«, siger han, »ikke selv havde delige Kunstnere i sin Tjeneste, saa vilde jeg ingenlunde betænke mig paa strax og med Fornøjelse at føje mig efter Kongens hædrende Opfordring ... Og endnu en Grund er der, som holder mig tilbage. Jeg har aldrig gjort Tegninger, naar det paagjældende Arbejde ikke allerede var bestilt og paabegyndt. Thi naar en Tegning engang var indleveret og vedtagen, vilde den altid under Modelleringen i større Maalestok hindre mig i at forskjønne og forbedre, hvor jeg var overbevist om, at saadant burde ske, idet jeg ikke turde tillade mig nogen Afvigelse fra det godkjendte Udkast. Saaledes tror jeg at burde svare af Hensyn baade til mine Venner og til mig selv.« I Steden for Ordet »Venner« kunde Thorvaldsen have skrevet »Ven«; det er nemlig afgjort, at den tyske Billedhugger, til hvem han ønskede Bestillingen overdragen, var Rauch. Denne fik da ogsaa Arbejdet; vel kom han til at konkurrere med adskillige andre Kunstnere, men han gik sejrrig ud af Vædekampen og fuldendte sit Værk paa en saadan Maade, at det endnu den Dag idag maa regnes blandt den nyere Plastiks aandfuldeste og dygtigste Frembringelser.

Aaret 1811 begyndte glædeligt for Thorvaldsen: strax efter Nytaar fik han solgt Marmorarbejder for et ikke ringe Beløb — det var Gjentagelser af ældre Ting — til Grev Malthe von Putbus; lidt senere fik han Ende paa alle de Bekymringer, han havde haft i Anledning af Zoëgas Dødsbo, idet Baron Schubart nu sendte ham den længe ventede Opgjørelse og Kvittering, og endelig ydedes der ham nye Æresbevisninger, som han vel kunde have Grund til at sætte Pris paa: han blev, efter at forskjellige Arbejder af ham havde været at se paa Kunstudstillingen i Berlin, optagen som ordinært Medlem af denne Bys Kunstakademi og kort derefter som Æresmedlem af Akademiet i Milano. Senere paa Aaret kom der Modgang; Thorvaldsen blev syg, denne Gang foruden af den sædvanlige Feber tillige af Gigt og af Øjenbetændelse; han maatte forlade sit Værksted i Rom og for nogen Tid søge Rekreation i den lille Bjærgby Ariccia. Imidlertid var Virksomheden i Atelieret ingenlunde standset; dér havde en hel Stab af flinke Marmorarbejdere travlt med at gjøre Bestillingerne Fyldest, Gruppen Amor og Psyche til Grev Putbus paa Rügen, Sommeren og Høsten til den østerrikske Greve v. Schönborn og mange andre Statuer og Relieffer. Tilsynet med Udførelsen af slige Værker optog Thorvaldsen det meste af Aaret 1811,

i hvilket der ikke blev paabegyndt noget fuldstændig nyt Arbejde af Betydning; Statuen Psyche med Urnen blev fremdragen paany og modelleret om i noget større Maalestok end første Gang.

Hvad Thorvaldsen havde sendt hjem til Danmark af originale Værker at være, var hidtil kun lidet; ikke desto mindre var hans Navn allerede ved det givne Tidspunkt paa alles Læber i Fædrelandet, og mange af hans Statuer og Relieffer vel kjendte af de Kobberstik, som Brødrene Riepenhausen og andre dygtige Kunstnere havde udført efter dem. Ved rejsendes Beretninger og ved de udenlandske Blade holdtes man stadig i Kundskab om, hvad han tog sig for, og hvor megen Ære der fra de mest forskjellige Sider gjordes ad ham; det kan derfor ikke undre, at Landsmændene begyndte at længes efter engang at se ham i deres Midte, og at der blev gjort kraftige Forsøg paa at faa ham hjem, om end kun for kortere Tid. Schubart, som i denne Periode opholdt sig i Danmark, gjorde, hvad han kunde, for at oparbejde Stemningen til Fordel for sin navnkundige Ven, Frederike Brun virkede baade med Mund og med Pen i samme Retning, og, hvad der vel havde endnu mere at sige, Landets paa alle Kunstens Omraader indflydelsesrigeste Mand, Prins Christian Frederik, den senere Christian den Ottende, blev bestandig stærkere greben af Begejstring for Kunstneren og for Tanken om at faa ham til at udføre nye Størværker i og for Fædrelandet. Saa modtog da Thorvaldsen i Marts 1812 de mest indtrængende Opfordringer til at besøge Kjøbenhavn, først og fremmest fra Schubart, der, selvfølgelig efter Bemyndigelse fra højere Steder, stillede ham de gunstigst mulige Vilkaar i Udsigt, hvis han vilde gaa ind paa at efterkomme Kaldelsen fra Hjemmet. »Den ypperlige Prins«, skriver han, »indbyder Dem at komme til Kjøbenhavn. Hansen [Slottets Bygmester], som er den fortræffeligste Mand, jeg nogensinde har kjendt, ønsker iligemaade at se og tale Dem. Hele Bygningskommissionen har samme Ønske, og man har overdraget mig at foreslaa Dem at komme til Kjøbenhavn til Foraaret. Deres Rejse vil blive betalt, og De kan faa Pengene anvist, hvor De vil. Man tilstaar Dem at medtage en af Deres bedste Arbejdere for at gaa Dem til Haande, hvis De vil bevise vort Akademi den Velvilje at forarbejde noget i Fædrelandet til Erindring. Man har fundet en Mine i Norge af hvidt Marmor, af hvilket jeg har medbragt en Prøve til Dem fra Conferentsraadinde Brun. Prinsen saavel som Hansen ere liberale nok til at indse, at for at vedblive med at være en stor og

berømt Kunstner maa De arbejde og leve i Rom og ikke i Danmark, hvor Deres Genius snart vilde forlade Dem; men man ønsker, at De tilbringer et Aarstid i Danmark for tildels at fornye Bekjendtskabet med Deres Landsmænd, som overhovedet ynder og agter Dem, tildels og ønsker Prins Christian, at De hjælper ham med Deres gode Raad at organisere Akademiet, for hvilket denne ædle Prins blot lever og eksisterer. Bygningskommissionen ønsker, at De tager Dimensionerne af de forskjellige Steder, hvor man kunde anvende nogle af Deres Statuer, og tillige ønsker den, at De modellerer et eller andet, og derfor er det, at De kan medtage en af Deres Arbejdere. Jeg er overbevist om, at dersom De kommer til Kjøbenhavn, vil De faa staaende Gage foruden vigtige Bestillinger. Kort sagt, De vilde nedbryde Deres egen Lykke, om De ikke modtog denne Indbydelse. De vil af alle blive modtaget som en Halvgud. De maa gjøre Deres Konditioner. For Exempel fri Rejse for Dem og Deres Haandlanger; blot et Aars Forblivelse i Danmark; at De siden tilbagevender til Rom og nyder fri Rejse; at Bygningskommissionen, naar De afrejser, giver Dem nogle Aars Arbejde og Beskjæftigelse i Italien etc. etc. Deres Værelse og Studium [ø: Atelier] er allerede præpareret til at modtage Dem. Alle vente Dem med største Længsel, og De vil blive modtagen med almindelig Jubel og Enthusiasme.»

Indlagt i Baron Schubarts Brev fulgte en Skrivelse fra Prinsen selv; den er saa karakteristisk for Afsenderen og tillige saa oplysende med Hensyn til den Maade, hvorpaa man i Hjemmet ønskede at stille sig til Thorvaldsen, at den vel kan fortjene at meddeles i sin Helhed:

Hr. Professor, Ridder Thorvaldsen!

Det kan ikke andet end være Dem behageligt at modtage disse Linier fra en Landsmand, som højagter Dem og paaskjønner Deres Værd som Kunstner. Derfor benytter jeg denne Lejlighed til at sende Dem min varmeste Hilsen.

Min Følelse for Kunst, mine ivrige Ønsker for dens Udbredelse i mit Fødeland vækker naturligvis Ønsket, at se vort Olds største Kunstner i sit Fag her i vor Midte, i det ogsaa ham kjære Fædreland.

Her venter Dem Arbejde, her aabnes for Dem en gavnrig Virksomhed; De kan, og vil sikkert gjerne, gavne Akademiet, den Stiftelse, der

med Glæde saa' Deres første Fremskridt paa Kunstens Bane, og som med Tillid kaldte Dem til at virke for de vordende Kunstnere.

Italien er næppe det for Dem, som det var; Fædrelandet er altid det samme; maaske De selv vil finde Kunstens Lys at have vundet noget mere Kraft blandt os, og hvad vilde det ej vinde ved Dem!

Dog, jeg vil ej bruge Overtalelse; jeg vil lade Deres eget Sindelag bestemme Opfyldelsen af mit kjæreste Ønske som Dansk og som Præsens for Kunsternes Akademi.

Kammerherre, Baron Schubart, Kunstnernes sande Ven, der er saa god at besørge dette Brev, overbringer Dem et Stykke hvidt, norsk Marmor, hvoraf en stor Blok snarest forventes hertil, og flere maa skaffes til Dem, hvilket jeg ikke omtvivler vilde kunne gjøre det muligt for Dem, saa længe De bliver blandt os, at øve Deres Kunst i Marmoret. Lad dette være en Bevæggrund mere til at paaskynde Deres Tilbagekomst, og tro ikke, at jeg nogensinde vil bidrage til at indskrænke Deres Virksomhed til en Kreds, der maatte være Dem for snever. De maa altid beholde Frihed til at hente Deres Føde for Deres Aand i hine lykkeligere Egne, der nu besidder Dem; kun nogle af Deres Levedage fordrer jeg for Deres Fædreland.

Med Højagtelse nævner jeg mig

Deres velvillige

Christian Frederik,

Prinds til Danmark og Norge.

Men Thorvaldsen vilde ikke. Det er vel næppe rimeligt, at han, som Schubart forudsætter i sit Brev, skulde have næret nogen Frygt for, at hans »Genius skulde forlade ham«, hvis han forlagde sin Virksomhed fra Rom til Kjøbenhavn; ret sandsynligt er det endog, at han af mere end én Grund kan have følt sig fristet til at aflægge et om end kun kortvarigt Besøg i Hjemmet. I alt Fald skrev han selv til Prins Christian, at han var opfyldt af Længsel efter at gjense det danske Kunstakademi, til hvilket han følte sig i saa dyb en Taknemlighedsgjæld, og som nu stod »under en Prinses Bestyrelse, der vilde fremkalde en smilende Fremtid for de skønne Kunster« i Fædrelandet; han forsikrede, at han strax efter Modtagelsen af det ovenanførte Brev havde »begyndt at søge at jævne de Hindringer«, der kunde afholde ham fra at rejse hjem for nogen Tid. Synderlig brændende

har dog Længselen efter Hjemmet og det norske Marmor næppe været, — »Hindringerne« saa meget desto større.

At den vægtigste af disse var den storartede Bestilling, der gav Anledning til Udførelsen af Thorvaldsens betydeligste og navnkundigste Relief, »Alexandertoget«, vide vi blandt andet af Kunstnerens egen Meddelelse i et Brev til Baron Schubart af 27de Marts 1812: »Jeg har en Tid af 7 à 8 Maaneder lidt ubeskrivelig af Feber, som har sat mig tilbage i mine Forretninger; nu har jeg igjen begyndt at arbejde paa et Basrelief, som om føje Tid skal være færdigt og forestiller Alexanders Indtog i Babylon.« Allerede i December 1811 var der til det franske Kunstakademi i Rom indløbet Ordre til at lade foretage omfattende Restaurations- og Forskjønnelsesarbejder i Quirinalet, det paa Monte Cavallo liggende Palads, i hvilket ellers Paverne plejede at tilbringe en Del af den varmere Aarstid; Kejser Napoleon havde nemlig besluttet i Løbet af den tilstundende Sommer at aflægge et Besøg i Rom, og alt skulde nu paa det prægtigste indrettes til hans Modtagelse. Til at forestaa Arbejderne valgtes Raphael Stern, den dygtige Bygmester, som havde opført den nye Fløj til det vaticanske Musæum for Pave Pius den Syvende. Han var af tysk Slægt, men født og opdragen i Rom og følte sig helt og holdent som Italiener; intet Under derfor, at han, da han skulde fordele Dekorationsarbejdet mellem forskellige Kunstnere, først og fremmest gav sine Bestillinger til sydlandske Malere og Billedhuggere. Men da det viste sig, at den korte Frist, der var given, næppe vilde strække til, saa at disse kunde blive færdige i rette Tid, henvendte Stern sig til Thorvaldsen, med hvem han tilfældig traf sammen ved et Møde i Academiet S. Luca, og bad ham overtage Udførelsen af en rundtløbende Frise til en af de største Sale i Slottet; Æmnet kunde han selv bestemme. Thorvaldsen var, som allerede sagt, paa den Tid ingenlunde ved sin fulde Kraft, og den Tid — næppe tre Maaneder —, der kunde indrømmes ham til Modelleringen af det omfattende Værk, saare knapt tilmaalt, men Bestillingen var for fristende til, at Kunstneren kunde afvise den, og han tog da strax fat paa Arbejdet, der blev fremmet med rastløs Iver.

Fortællingen om, hvorledes Alexander den Store holdt sit Indtog i Staden Babylon efter at have vundet en afgjørende Sejr over Perserkongen, findes hos den romerske Historieskriver Quintus Curtius Rufus. »En af Darius's Feltherrer, Mazæus, som fra Slaget var flygtet her hen, aabnede ved Sejrherrens Komme Byens Porte og gik med sine Børn ud paa Vejen

for at falde ham til Fode. En stor Del af Indbyggerne, fortælles der, steg op paa Murene, begjærlige efter at se den inddragende Konge, men endnu flere gik ham i Møde. Blandt disse sidste var Bagofanes, som var Fæstningens Befalingsmand og Skatmester. Han vilde ikke staa tilbage for Mazæus i at vise sin Hyldest og lod derfor Vejen bestrø med Blomster og Kranse; paa begge Sider lod han opstille Sølvaltre, hvorpaa der var lagt Røgelse og vellugtende Blomster. Bag efter ham fulgte Gaver af Kvæg og Heste samt Løver og Panthere i Bur; efter disse kom Magerne, som efter Sædvane istemmede Sange; derpaa Kaldæere, babyloniske Spaamænd og Spillemand med forskellige Instrumenter. Toget sluttedes af det babyloniske Rytteri, hvis Folk og Heste vare smykkede med overdaadig Pragt. Alexander, som var omgivet af væbnede Mænd, holdt sit Indtog i Byen til Vogns. Denne Redegjørelse lagde Thorvaldsen til Grund for sin Komposition, hvoraf han senere efter Opfordring af Stern gav en paa Italiensk affattet Beskrivelse, der medgives dette Værk i Facsimile, og som i Oversættelse lyder, som følger:

»Beskrivelse af Basrelieffet, der forestiller Alexanders Indtog i Babylon og er anbragt i det kejserlige Palads i Rom; uddragen af Quintus Curtius Rufus, 1ste Del, 5te Bog, Paragraf 3.

Alexander paa sin Stridsvogn, der styres af Victoria, derefter to Vaabendragere, saa hans Ganger Bucefalus og derpaa Feltherrerne.

Følge af Ryttere og Fodfolk; en Elefant, hvorpaa Krigsbyttet er læsset; ved Siden en Krigsfange og Følge af Krigsfolk, der skride frem under Palmetræer.

Floden Tigris, der skiller Hæren fra Byen; ved dens Bred en Fisker og en Baad, der tjener som Færge til Byen. Tigerflodens Guddom sidder med en Aare i den ene Haand, Kornax i den anden, ved Siden en Tiger, bag denne er Babelstaarnet angivet; en Hyrde, der bringer Kvæg som Gave til Alexander; Folk, der samle sig paa Babylons Mur for at se den nye Hersker holde sit Indtog, og andre, som vente uden for Murene.

Et Røgelsealter nær ved Porten; Kaldæerne, som gaa ud af Staden Babylon for at gaa den sejrende Alexander i Møde; Løver, Panthere og Heste, der bringes som Gaver til Alexander; Spillemandene med deres Instrumenter; Darius's Skatmester Bagofanes lader kaste Røgelse paa Sølvalteret; Kvinder med Kranse strø Blomster paa Vejen, ad hvilken Alexander skal skride frem.

Descrizione del Baso rilievo
rappresentante

L'ingresso d' Alessandro in Babilonia

Situato nel Palazzo Imperiale a Roma
ricavato da Quinto Curzio Rufo tom 1 Lib 5 paragrafi 3

Alessandro sul Cocchio guidato della Vittoria, appreso
di due Scudieri, e poi il suo Cavallo Bucefalo, ed appres-
so li Generali.

Seguito di Cavalleria e Fanteria; un Elefante sopra di cui
sono messi le spoglie accanto un Prigioniero, e seguito dell'
Armata che viene fra gl' alberi delle palme. —

Il fiume Tigri che divide l' Armata dalla Città sulla riva
un Pescatore, una Barca di trasporto per la Città. Il fiume
Tigri sedendo cal remo in mano dell' altro mano spighe di
grano a canto un Erigne dietro di lui un indizio della Torre
di Babele; un Pastore che manda le Pecore in dono ad Alex-
sandro, gente che s' affaccia sul muro di Babilonia, per
vedere l' entrare il nuovo Sovrano, ed' altri, che aspettano
fuori delle mura

Un ara di profumi prossimo alla porta; li Caldei, che sortono
della Città di Babilonia per andare incontro ad Alessandro verso
porta Leoni Partene, e Cavalieri che si portano in dono ad
Alessandro, e i suonatori con e loro instrumenti, Bagofano
Tesorieri di Dario fa mettere su gl' altare d' argento con di
profumo. Le Donne ghirtande che spargono de sione per
dava la da passare Alessandro

Magio che va incontro con i Figliuoli per rendere la Città di
Babilonia ad Alessandro - La Pace, che trattiene il Cocchio
di Alessandro

Mazæus, som med sine Sønner gaar Alexander i Møde for at overgive Byen Babylon til ham. Freden, der standser Alexanders Vogn.«

Det vil let indses, at hverken den romerske Historieskrivers Text eller Thorvaldsens egen skematiske Beskrivelse kan give en blot nogenlunde fyldestgørende Forestilling om Indholdet af Værket, der i sin Art, ikke alene i Henseende til kunstnerisk Betydning, men ogsaa i rent udvortes Forstand, var det mest storartede, der var frembragt siden den hellenske Plastiks bedste Dage. Relieffet udførtes som rundtløbende Frise til en større Sal; dets Længde blev $35\frac{1}{5}$ Metre, Højden 1 Meter 17 Centimetre — en mægtig Billedflade altsaa, hvor det gjaldt at holde sammen paa en Mangfoldighed af Figurer, alle forenede til en enkelt Handling og grupperede om et fælles Tyngdepunkt. Tre Maaneder var der indrømmet Mesteren til at lægge sin Plan, komponere et Udkast, bygge de enkelte Grupper og samle disse til et Hele; han blev færdig i god Tid, og da Pladerne vare anbragte efter deres Bestemmelse, viste de sig at udgjøre et Kunstværk, der maatte bringe alle de Betæneligheder, man forud havde næret med Hensyn til Vovestykket, til at forstumme. At der ikke havde været Tid til at gennemføre Figurerne stærkt i det enkelte, følger af sig selv; om Brug af levende Model kunde der vel ikke være Tale. Men under Arbejdet viste det sig som ingensinde før, at Thorvaldsen ikke mindst i Kraft af sin Evne til at skitsere udtryksfuldt, at give meget med smaa Midler, at beregne Afstandsvirkningen af tilsyneladende flygtig udførte Skikkelser var en Mester af enestaaende Rang. Relieffet skulde være et Dekorationsstykke, og som saadant bragtes det allerede i sin oprindelige Skikkelse Fuldkommenheden nær: Festligt, klart og rigt i Fortælling og i Stemning, stort

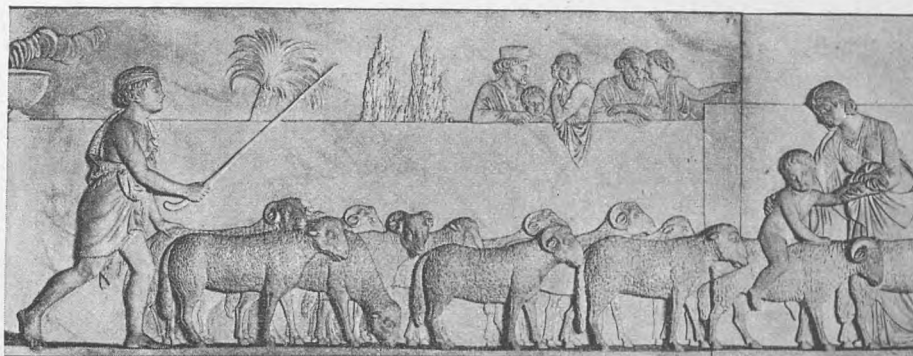
og rytmisk i Linierne og af den højeste Skjønhed i Figurernes Omrids og Bevægelser.

Frisen blev imidlertid, som det vil være almindelig bekjendt, senere flere Gange gjentagen og samtidig forøget med ikke uvæsentlige Tilføjelser. Fra første Færd tænkte Kunstneren ikke paa at udføre noget andet Exemplar end det til Quirinalpaladset bestilte; det faldt ham ikke engang ind at lade tage ægte Form over de enkelte Stykker og saaledes sikre sig Forbilleder til fremtidig Anvendelse; først da en Landsmand, Arkitekten Professor Malling, indgav ham den Tanke, at der muligvis med Tiden kunde blive Brug for en Gjentakelse, bleve i sidste Øjeblik de nødvendige Former tagne. Og snart viste det sig, at den saaledes trufne Foranstaltning skulde drage vigtige Følger efter sig.

Næppe var nemlig Frisen i fuldstændig Afstøbning opstillet i Atelieret, før Thorvaldsen med hele sin Energi gjenoptog Arbejdet paa den; han vilde modellere den om fra Ende til anden, fastholde det oprindelige Anlæg, men gennemføre alle Enkeltheder saaledes, at Værket ogsaa med Hensyn til dem skulde kunne staa for et Eftersyn paa nært Hold. Saa gik det da rask fremad med »Alexandertoget«, og for hvert Stykke, der blev færdigt, voxede dets Ry; Italienerne, der begejstredes for det, omtalte dets Mester som »il patriarca del rilievo«, og i Hjemmet virkede Beretningerne om dets Skjønhed saa stærkt, at Kommissionen for Slottets Gjenopførelse allerede inden Udgangen af Aaret 1812 henvendte sig til Kunstneren med Bestilling paa et Exemplar i Gips. Et saadant lovede han ogsaa at sende, men han forhastede sig ikke med at faa det afsted. Han nærede nemlig et Haab om, at der, hvis han gav sig Tid, kunde blive

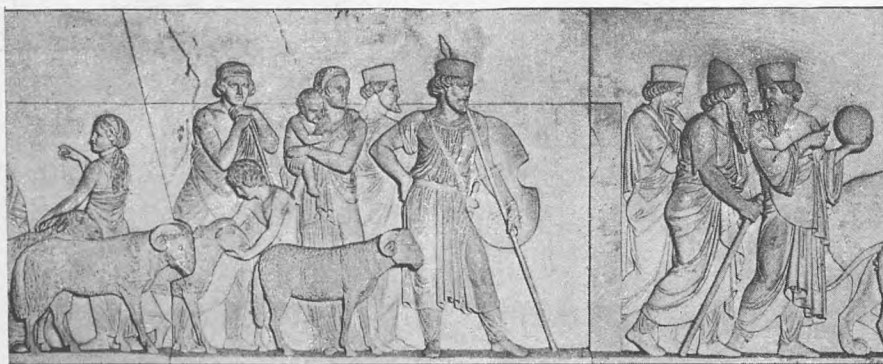

MERKUR SOM ARGUSDRÆBER.

Tale om Udførelsen af et Marmorexemplar for Slottet. Vel vidste han, at Fædrelandets Pengesager paa den Tid vare i en saa sørgelig Forfatning, at Myndighederne vanskelig kunde raade over store Summer til Kunstens Fremme, og vel havde han allerede i Løbet af Sommeren faaet Efterretning om, at de Forhaabninger, man havde sat til det norske Marmorbrud, syntes at skulle blive skuffede, men Tanken om at se sit »Yndlingsarbejde«, som han selv har kaldt Alexandertoget, udført i ædelt Materiale, kunde han dog ikke slippe. Og hans Haab blev ikke beskæmmet, om end Opfyldelsen deraf ikke kom fra den Kant, han fra først af havde ventet.

Som man véd, blev der intet af Kejser Napoleons bebudede Indtog i Rom, og man kunde for saa vidt have sparet sig den Hyldest, der var lagt til Rette for ham ved Parallelliseringen med Alexander den Store; Frisen blev nærmest, hvad der ofte nok er gjentaget, en Triumf for Thorvaldsen. Imidlertid har Napoleon dog hørt den omtale; han besluttede at lade den udføre i Marmor for »Ærens Tempel« — senere Madeleinekirken — i Paris, og der bestemtes en Sum af 320,000 Francs til Arbejdet. Men den store Kejser fik jo snart andet at tænke paa, og ingen kan undre sig over, at den Regering, der fulgte ham, viste sig lidet tilbøjelig til at lade sig binde af en Bestilling, der var gjort for at kaste Glans over »Usurpatorens« Navn. Om Thorvaldsen allerede havde taget fat paa Udførelsen i Marmor, da Bestillingen blev annulleret, vides ikke med Sikkerhed; vist er det, at hans til forskjellige Hoffer rettede Tilbud om at levere Værket til en Pris, der kun netop skulde dække hans Udgifter, ikke bleve modtagne, og at det blev en Privatmand, der fik

Æren for at have sikret sig det første Marmorexemplar af Thorvaldsens betydeligste Arbejde i Relief.

Det var Grev Sommariva, »en Rigmand, der, om just ikke nogen sand Kunstkjender, dog satte en Ære i at anvende en betydelig Del af sin store Formue paa Kunsten og dens Dyrkere«, og som prydede sin Villa ved Comosøen med Arbejder af Tidens fremragende Mestere. I December 1817 opholdt han sig i Rom — vi foregribe her Udviklingens Gang for at samle os om, hvad der vedrører »Alexandertoget« — og bestilte hos Thorvaldsen den navnkundige Frise i Marmor; efter Kontrakten, der er underskrevet Nyaarsdag 1818, skulde den ufortøvet sættes i Arbejde, og dette fremmes uden Standsning; 2,000 Scudi bleve udbetalte som Forskud, men først i 1828 kunde Relieffet bringes paa Plads i Villaen. I Mellemtiden havde Thorvaldsen fundet Anledning til at tage fat paa et andet Exemplar af det, og denne Gang for sit Hjemland.

Allerede i September 1812 havde Prins Christian antydet for ham, at Slottets Bygmester ønskede »i det mindste stykkevis at drage Fordel af Basrelieffet i det kejserlige Palais«; et Par Maaneder senere skriver Malling til Prinsen, at »et andet Exemplar af Thorvaldsens mesterlige Basrelief for Kejserpalaiet paa Montecavallo staar færdigt for Kjøbenhavn«.

Endelig syntes det, at der for Alvor skulde blive Tale om Udførelsen af et Marmorexemplar til Christiansborg. Den meget produktive Oversætter, Roman- og Skuespilforfatter Professor Laurids Kruse kom i 1812 til Rom, traadte snart i et nært personligt Forhold til Thorvaldsen og talte jævnlig med ham om, hvad der vel kunde gjøres for at faa Mesterens kjære, stadige Tanke virkeliggjort. Omsider modnedes en Plan, og da

FYRST POTOCKY.

AMOR MED LYREN.

Kruse i Sommeren 1817 rejste til Hjemmet, havde han af Kunstneren modtaget en Bemyndigelse til at sætte den i Værk. Ved Juletid udsendte han en trykt Opfordring til ved Sammenskud at tilvejebringe en Sum af 15,000 Scudi; for den vilde Thorvaldsen levere ikke blot et Marmor-exemplar af Alexandertoget, men desuden to i samme Materiale udførte Karyatider, der oprindelig vare bestilte af Napoleon til et Monument i Warschau, men som nu tænktes anbragte i Tronsalen paa Christiansborg. I Opfordringen fremhævedes det udtrykkelig, at Mesteren ikke ved denne Lejlighed tilsigtede noget som helst Kunstnerhonorar for sit Arbejde; den fastsatte Sum skulde kun forslaa til Dækning af hans Omkostninger. Aaret derpaa traadte den bekjendte Literat Peder Hjort i Skranken for samme Sag; ogsaa han tilskyndede til en Nationalsubskription, idet han i varme Ord udtalte en Beklagelse over de ringe Udsigter, der foreløbig vare til, at man nogensinde i Thorvaldsens eget Fædreland skulde kunne faa Lejlighed til ret at gjøre sig kjendt med Mesterens rige Produktion; »vi skulle nu rejse Verden rundt for at lære at kjende ham og for at undervises og udvikles af hans Værker Kunde man blot tilvejebringe saa meget, som Alexanders Triumftog vilde koste i Marmor, mindre end 16,000 Specier, da havde man gjort noget stort, som kunde kaste en Glemsels Skygge over den lange Dvælen«. Dernæst meddeler Forfatteren, at man »for halvandet Tusind Specier vilde kunne anskaffe sig en Samling Afstøbninger af alle Kunstnerens Værker, hvilken unegtelig hører hjemme i Danmarks Hovedstad, og hvis Virkning vilde være af uberegnelig Nytte, især paa den studerende Ungdom, som siden skal afgive Mænd med Aand og Fasthed til Statens

Styrelse. At købe enkelte var halvgjort Gjerning, som lidet vilde frugte«. Her se vi saaledes allerede Musæumstanken dæmre.

Inden man imidlertid i Hjemmet kom til noget endeligt Resultat i den Thorvaldsen saa magtpaaliggende Sag, var Frisen, som allerede antydet, bestilt af Grev Sommariva og sat i Arbejde. Da Efterretningen herom naaede til Kjøbenhavn, vakte den en Del Misstemning; navnlig viste Prins Christian sig i høj Grad utilfreds med, at den Gave, der tænktes ydet Kongeborgen ved frivillige Sømmenskud fra Undersaatter, nu ikke vilde blive noget »Unicum«, men snarere en Kopi. I denne Henseende søgte baade Professor Kruse og Thorvaldsen selv at berolige ham. Begge Relieffer vilde, forsikrede de, blive at betragte som selvstændige Arbejder eller »lige gode Originaler«; Christiansborgexemplaret vilde desuden faa ikke ubetydelige Tilføjelser af Figurer og Grupper, der skulde være særegne for det. Helt let gik det vel ikke at faa Prinsen stillet tilfreds; en Tid var han endog mest tilbøjelig til at give Afkald paa Alexandertoget og indledede Underhandlinger med Kunstneren om en anden Frise af samme Størrelse, men med nyt Æmne. Omsider slog han sig dog til Ro med den oprindelige Plan, og i Juni 1818 kunde Bygningskommissionen sende Thorvaldsen den endelige Bestilling. Frisen skulde udføres i hvidt Marmor og anbringes i en Sal, som var 39 Fod lang og 24 Fod bred; derved vilde der blive Brug for omtrent 16 Fod Figurer ud over, hvad der fandtes paa Exemplaret i Quirinalpaladset. Subskriptionen, der for øvrigt synes at have fundet en ikke ganske ringe Tilslutning, blev standset; det blev Regeringen selv, der kom til at udrede den for Arbejdet krævede Sum.

HAABET.

Intet af Thorvaldsens mangfoldige Værker har vistnok i den Grad som Alexandertoget optaget Kunstnerens Interesse; herpaa tyder allerede den Kjendsgjerning, at han i Løbet af en forholdsvis kort Aarrække udførte Frisen i fire forskellige Skikkelser. Efterat Quirinalexemplaret, hvoraf der findes Afstøbning i Musæets Forhal, var afformet, og samtidig med, at Frisen til Grev Sommariva blev paabegyndt, tog han nemlig fat paa en ny Bearbejdelse i mindre Format (73 Fod lang, 1 Fod 9 Tommer høj); den blev hugget i Marmor og er nu Hovedstykket i Musæets øvre Korridor. Efter denne Bearbejdelse blev saa det store, ved Slotsbranden tilintetgjorte, Christiansborgexemplar udført, og efter den er det, Frisen er gjengiven i nærværende Værk.

En Redegjørelse for Kunstværkets Indhold, lidt udførligere end den, Thorvaldsen selv har givet, turde maaske her være paa sin Plads. Forudskikkes skal kun den Bemærkning, at Relieffet i Quirinalpaladset er saaledes anbragt, at Triumfvognen med Alexander ses midt paa Væggen lige over for Vinduerne. Til Venstre for ham faa vi saa hans Følge, der desuden optager den venstre Sidevæg; Vinduesvæggen fyldes af de Fremstillinger, der gaa forud for Babyloniernes Tog, højre Sidevæg og den højre Halvdel af Væggen med Triumfatoren af selve dette. Marmorfrisen i Musæets øvre Korridor er opsat i ubrudt Linie; selvfølgelig begynde vi Overblikket over den fra venstre Side.

Billedrækken aabnes af en Gruppe paa den Flodbred, som er fjærnest fra Byen; en Dromedar er kommen med Varer, som skulle færges over til Babylon; Pakkerne ere læssede af den, og en lille Dreng er i Færd med at indtage deres Plads paa Dyrets Ryg for derfra at kunne

oprindelige Exemplar begynder Fremstillingen med Fiskeren ved Flodbredden; ved hans Side ses en Hund; Dromedaren med dens Omgivelser føjedes senere til, ligesom flere andre Grupper og Enkeltfigurer; nye ere saaledes Moderen, der sætter Barnet op at ride paa Vædderen, de tre forreste Spillemand, den staaende Kriger umiddelbart bag Mazæus og den forreste Halvdelen af de makedoniske Rytteres Tog. Tilføjelserne foranledigedes oprindelig af de Krav, som de større Rum, hvortil de nye Exemplarer vare bestemte; med Nødvendighed stillede, men vi kunne sikkert gaa ud fra, at Kunstneren med Glæde har grebet enhver Lejlighed, der frembød sig, til at udvide »Yndlingsværket« og berige det med nye Skjønheder. De senere »Udgaver« kom da heller ikke alene i Kraft af disse Supplementer til at adskille sig fra den oprindelige; som allerede sagt blev Relieffet, da det anden Gang toges for, helt gjennemarbejdet, saa det, hvad Modelleringen af Enkeltformerne angik, naaede en langt højere Grad af Fuldkommenhed. Men ikke nok hermed: overalt i Frisen blev under den frie Gjentakelse hver Skikkelse, hver Bevægelse, hver Linie gjennemtænkt eller gennemfølt paany; her er saa at sige intet simpelthen kopieret, alt er gjenfødt i større Friskhed og Ynde, i rigere og mere betagende Rhythmik. I adskillige Partier viser dette sig vel først ved et nøjagtigere Eftersyn; i andre lægger det sig strax for Dagen med al ønskelig Klarhed. Dette gjælder i ganske særlig Grad med Hensyn til selve Alexanderskikkelsen og dens nærmeste Omgivelser. Oprindelig staaer Kongen vendt næsten helt *en face* og med Legemsvægten nogenlunde ligelig fordelt paa de stærkt spredte Ben; den eneste Støtte, der for øvrigt ydes ham under den hurtige Kjørsel, har han af Spydet, hvis ene Ende han stemmer mod

Vognens Bund; venstre Haand samler Kappens Folder ved hans Side, Ansigtet er vendt fremad i $\frac{3}{4}$ Profil. I det hele gjør Figuren i denne sin Bevægelse et mere teatralsk end sundt imponerende Indtryk, og Kunstneren havde selv allerede tidlig en Følelse af, at her var noget, der burde ændres. I Grev Sommarivas Exemplar fik Hovedskikkelsen en paa én Gang naturligere og sikrere Stilling dels derved, at Vægten af den førtes mere over paa det forreste, bøjede Ben, dels ved, at venstre Haand blev flyttet fra Hoften til en Hank i Vognens Kant, hvorved den nu holder fast; Overkroppen drejedes lidt mere i Profil, medens Hovedet blev saaledes bevæget, at Alexander kan lade Blikket svæve ud over Følget. Samtidig bleve saavel Hestene som Sejersgudinden noget reducerede i Maalet, saa Hovedfiguren kom bedre til sin Ret som saadan; Victoria blev til en roligere og mindre fordringsfuld Skikkelse, Dyrene bleve skjønnere og mere livfuldt karakteriserede, og adskillige Biting helt omarbejdede; saaledes blev Triumfvognen højere og fik en finere og lettere Form. Helt tilfreds følte Thorvaldsen sig dog endnu ikke med det saaledes omdannede Led af Kompositionen, og i de to andre Exemplarer, Christiansborgfrisen og den mindre paa Musæet, er der atter foretaget Ændringer, af hvilke den væsentligste er den, at Alexanders Hoved og Blik nu atter er vendt mere fremad og opad, medens Figurens Bevægelse for øvrigt er saa nogenlunde den samme som i Sommarivarelieffet.

Efter at Frisen paa Christiansborg er gaaet til Grunde, er det til det formindskede Exemplar paa Musæet, vi have at vende os, naar vi ville lære Thorvaldsens Mesterværk at kjende i dets herligste Skikkelse; her have vi, som alt antydet, Frugten ikke blot af den store Billedhuggers rige

Inspiration, men ogsaa af al den kunstneriske Viden og Formaaen, hvorover han kunde raade, da hans Sol stod højest. Allerede ved sit Anlæg gjør Arbejdet en i Sandhed forbavsende Virkning; der er i hele Fortællingen om Sejerherren, der drager frem mod den indtagne By, ikke for at ødelægge, men for at sprede Fredens og Kulturens Velsignelse, og som modtages med oprigtig Jubel af de overvundne, en Klarhed og Simpelhed, der næppe kan tænkes overtruffen. Man eftertænke blot, hvor rig Lejlighed der her havde været for en Kunstner til at sætte stærke Rørelser i Gang, betone skarpe Modsætninger, skildre vældige Lidenskabers Brydning: Trods mod Overmod, Had og Fortvivelse mod triumferende Sejersglæde, — asiatisk Blødagtighed og Barbari mod Kraften i den hellenske Skjønhedsverden. Paa alt sligt har Mesteren givet Afkald; han har holdt hele sit Værk i en rolig behersket, i Sandhed klassisk Adagiostil, undgaaet ethvert Træk af Voldsomhed, udtrykt alt i mild og festlig Harmoni. Den historiske Side af Sagen har han ikke lagt Vægt paa; ud over, hvad der kunde opnaas ved en meget moderat Variation af Dragter, Vaaben og deslige, har han end ikke gjort synderligt for at karakterisere de forskellige Nationaliteter; de allerfleste af Babylonierne ere lige saa udprægede græske Typer, som Krigerne i Alexanders Følge. Og man maa vel glæde sig over, at Kunstneren i saa Henseende har afholdt sig fra, hvad han i Virkeligheden vilde været ude af Stand til at magte; for en paalidelig Skildring af vestasiatisk Kultur savnede man i 1812 selv et blot nogenlunde fast Grundlag, og Værket vilde, om en vidtgaaende Folkekaraktistik var bleven forsøgt, uden Tvivl have tabt langt mere i Retning af Sammenhold og Ro, end det kunde have vundet i ethnografisk Korrekthed. Som det fuldførtes, blev det et lødigt Udtryk

for Mesterens i den nyere Tid enestaaende Evne for paa én Gang alvorfuld og festglad Komposition, fik helt igjennem Præget af hans stilfærdige, men dog saa levende og saa livfuldt omfattende Aand. Der er paa Frisen omtrent halvandet Hundrede Figurer, deraf de to Tredjedele menneskelige. Blandt dem alle kan der næppe paavises én, som jo i og for sig interesserer, ikke i Kraft af fysiognomisk Karakteristik, men ved sin Aktion, sin Bevægelse, sin rent lineære Skjønhed. Og med hvilken uendelig Finfølelse er ikke enhver af disse Figurer sat ind som Led i Helheden! Selv hvor en enkelt vides at være senere tilføjet, tager den sig for den umiddelbare Betragtning ud, som var den motiveret ved den strengeste Konsekvens, — som krævedes den med Nødvendighed af, hvad der gaar forud, og hvad der følger efter.

At Thorvaldsens Alexandertog maatte fremkalde Sammenligninger med Oldtidens ypperste og navnkundigste Værk af lignende Art, følger af sig selv; mere end én Gang har man undersøgt og drøftet Spørgsmaalet om det Forhold, hvori den danske Mesters Arbejde staar til Parthenonsfrisen. Med Hensyn hertil kan det da siges, at Thorvaldsen, da han modellerede Relieffet til Paladset paa Monte Cavallo, ikke har været ukjendt med det berømte antike Kunstværk; Afstøbninger af det har han vel ikke haft Adgang til — saadanne bleve sikkert først tagne efter 1816, da Frisen var kommen til British Museum —, men han har kunnet gjøre sig fortrolig med de kobberstukne Gjengivelser, der allerede paa hin Tid forelaa i ikke ringe Antal. Paavirkningen er da ogsaa umiskjendelig nok; i flere Partier frembød Parthenonsfrisen Forbilleder, som kun barnagtig Selviskhed kunde have ladet upaaagtede, og Thorvaldsen var en altfor ægte Kunstnernatur til, at han

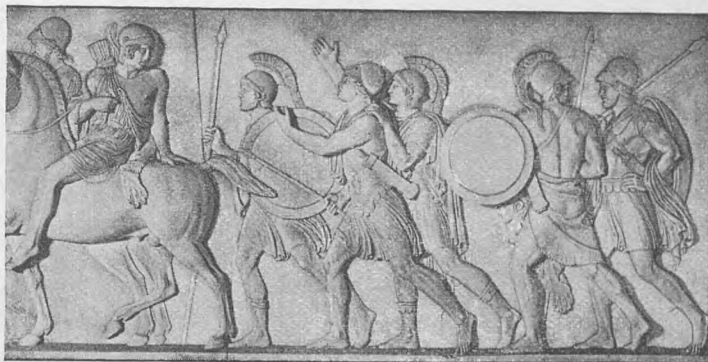
skulde foretrække en Originalitet af tvivlsomt Værd for, hvad der; om end delvis laant udenfra, maatte tykkes ham det reneste og skønneste Udtryk for hans Ide. Det er da især i Toget af Alexanders Ryttere, at man føler en saadan Indflydelse fra Antiken, at der kan være Tale om Efterligning; her vise enkelte af Figurerne i deres Omrids en stærk ydre Lighed med tilsvarende Led i den gamle Frise. Men her som saa godt som overalt, hvor Thorvaldsen har benyttet ældre Motiver, er der dog komponeret med en saadan Frihed, at de »laante« Bestanddele ere selvstændig indarbejdede i Helheden. Og en nærmere Undersøgelse af de to Kunstværker vil utvivlsomt føre til det Resultat, at den moderne Kunstner, hvad angaar Evnen til at opfinde, motivere og variere Grupper og Bevægelser, ingenlunde har behøvet at frygte nogen Sammenligning med den oldgræske Mester.

Som allerede omtalt var der samtidig med, at Alexandertoget modelleredes, hos Thorvaldsen bestilt to Marmorkaryatider til et Monument i Warschau; Kejser Napoleon havde, før han tiltraadte Felttoget til Rusland, lovet Polakkerne, at deres Fædreland atter skulde blive et selvstændigt Kongerige, og til Ihukommelse af dette Løfte var det, man havde vedtaget at opstille et Mindesmærke, bestaaende af en Malmtavle med Indskrift, baaren af tvende draperede Kvindefigurer. Til disse gjorde Kunstneren strax sine Udkast, og kort derefter tog han fat paa Modelleringen; men da begge Statuerne vare færdige, havde det vist sig, at Udsigterne for et frit Kongerige Polen atter vare blevne til intet. Saa fik de mere end sex Fod høje Figurer anden Anvendelse; de bleve kjøbt til Christiansborg, og der opstilledes de som Prydelser for den kongelige Trone. Marmorstatuerne gik til Grunde ved Slotsbranden; Musæet ejer kun Afstøbninger. Det er

Jacob Munch: Thorvaldsen i romersk Ridderdragt

Originalmaleriet tilhører Rentier C. F. J. Carlson

storladne og alvorlige Skikkelser; efter deres Bestemmelse maatte der af dem kræves en vis Symmetri, og dennes Fordringer ere ogsaa i rigeligt Maal fyldestgjorte, men paa den anden Side gjør der sig saa vel i Bevægelserne som navnlig i Draperibehandlingen en Variation gjældende, der i Sandhed maa kaldes beundringsværdig.

Medens Thorvaldsen arbejdede paa Frisen og paa Karyatiderne, kom der nyt Liv i Underhandlingerne om hans Hjemrejse til Danmark, og især var Kronprins Christian ivrig i sin Stræben efter at overtale ham til et om end kun kortvarigt Besøg i Kjøbenhavn. Paa Thorvaldsens Side var det væsentlig Malling, der førte Forhandlingerne i denne Sag; efter Kunstnerens Instrux nævnte han i et Brev til Prinsen de Vilkaar, under hvilke Hjemreisen vilde kunne finde Sted, og betonedede særlig, at det Indtægtstab, Thorvaldsen vilde komme til at lide ved at forlade Rom for længere Tid, nødvendig maatte erstattes. Som Professor ved Akademiet S. Luca havde Kunstneren nemlig en aarlig Lønning af 3,000 Francs, og denne vilde efter Akademiets Statuter blive ham fratagen, dersom han i mere end et Aar var borte fra Rom. Svaret, der blev sendt gjennem Bygningskommissionen, var i denne som i andre Henseender imødekommende; man forpligtede sig til, naar Thorvaldsen blot vilde vende hjem, at godtgjøre Tabet af Gagen, at yde fri Rejse til og frit Ophold i Kjøbenhavn, at stille Atelier og Bolig paa Charlottenborg til Raadighed og at lønne en Medhjælper; paa Arbejde vilde det, forsikrede man, ikke komme til at mangle. Thorvaldsen bestemte sig da til Rejsen og skrev d. 28nde April 1813 til Bygningskommissionen, at det var hans Hensigt at vende hjem i Foraaet 1814. Der skulde imidlertid gaa endnu godt og vel sex Aar, inden

Planen herom blev virkeliggjort. I sine Breve taler Kunstneren gjentagne Gange og i stærke Udtryk om den Længsel, han føler efter at se sit Fædreland igjen og virke inden for dets Grænser; vi maa imidlertid vogte os for at tillægge disse Udtalelser for stor Betydning. Han havde under sit mangeaarige Ophold i Rom lært at føle sig vel der nede, hædret og elsket som han var af Landsmændene og af de fremmede og glad ved Livet i de skønne Omgivelser og i Værkstederne, i hvilke han altid havde nok at tage vare; hvor gode Kaar man end vilde søge at byde ham i Hjemmet, vilde dog de smaa Forhold dør næppe kunne virke umiddelbart fristende paa ham. Hertil kom, at Thorvaldsen var af en saadan Natur, at det overhovedet altid faldt ham svært at inklade sig paa nogen Forandring, om det saa blot var den, at flytte fra et Lokale til et andet eller ombytte et udtjent Klædningsstykke med et nyt; hvad det daglige Liv angik, var han helt igjennem et Vanemenneske. Og hvor meget var der ikke, der saa at sige forpligtede ham til at blive i Rom i det mindste en Stund endnu! I Ateliererne stod der jo en hel Række af Arbejder, der havde Krav paa at fuldendes under hans eget Tilsyn, Modeller, der skulde udføres i Marmor, Skitser, hvorefter forlængst bestilte Værker skulde modelleres; man tænke blot paa Sir Thomas Hopes Jason, der var næsten fuldt ud betalt for længe siden, men endnu langt fra færdig til at afsendes!

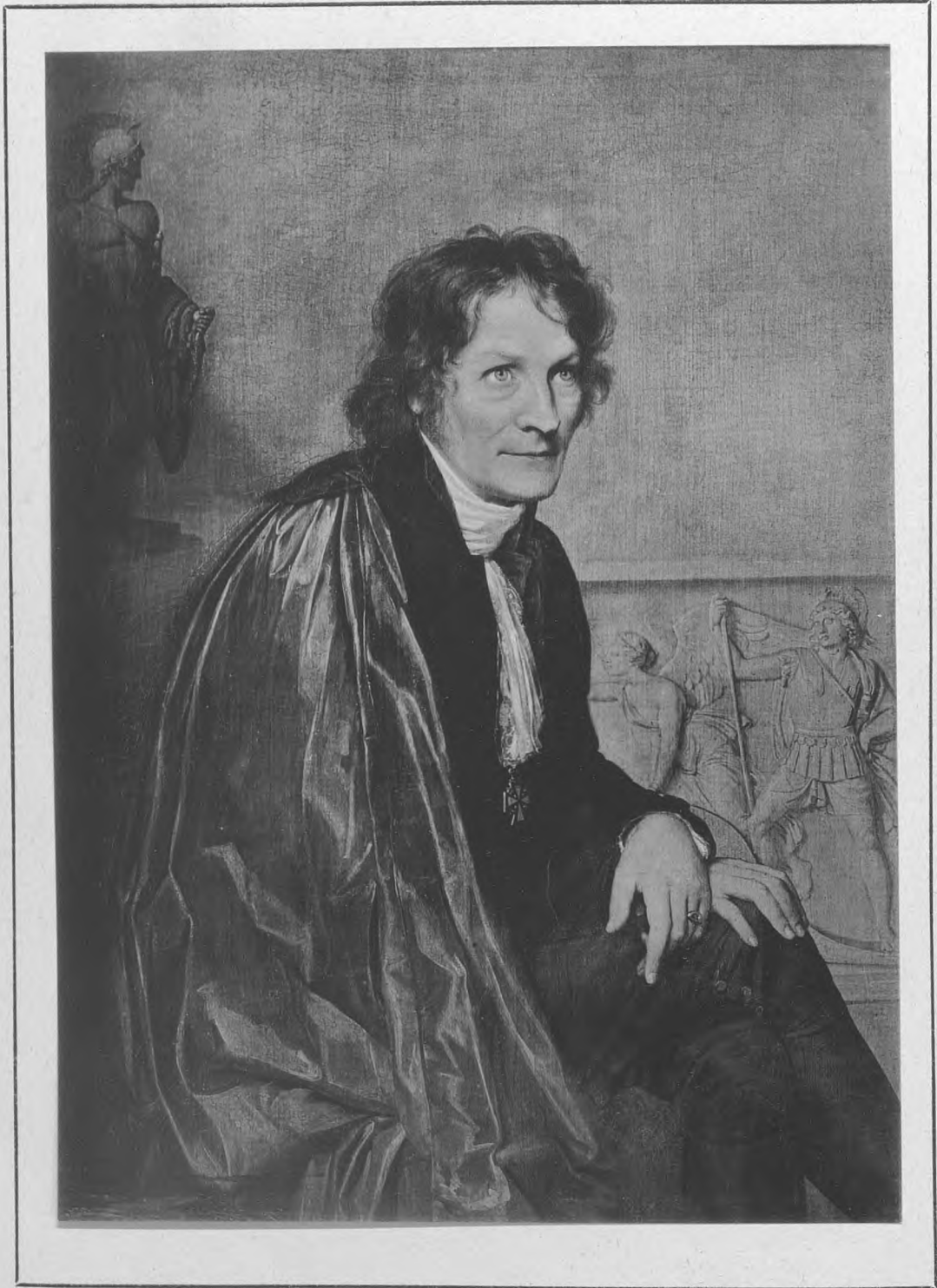
Det vil da findes forstaaeligt, at det trak i Langdrag med Thorvaldsens Rejse til Danmark; foreløbig blev han i Rom og afbrød kun et Par Gange Opholdet dør for kortere Tid; i Sommeren 1813 begav han sig saaledes til Lucca for ved de derværende Bade at søge Helbredelse for sin Feber. Det var Baron Schubart, der tilskyndede ham til Rejsen; selv

DEN TRIUMFERENDE AMOR.

havde denne gode Ven nylig overstaaet en alvorlig Sygdom, nu var hans Hustru meget svag, og begge skulde de efter Lægens Raad bruge Badene. Thorvaldsen rev sig da løs fra sit Atelier, og efterat have faaet Anna Maria og sin Datter med denne, den lille nyfødte Elisa anbragte i Huset hos en Kunsthandler Angelo Cremaschi, begav han sig til Montenero og derfra i Følge med Schubarts til Lucca. Her tilbragte han nogle Uger under meget behagelige Forhold; med Helbreden gik det godt fremad, og han fornøjede sig over den Hyldest, der vistest ham af de mangfoldige Badegjæster. Blandt disse var Storhertuginde af Toscana, der gjorde flere Bestillinger hos ham, blandt andet paa et Marmorexemplar af Relieffet »Musernes Dans paa Helikon«; efter hendes Opfordring rejste han i September fra Lucca til Florents, hvor der var givet ham Udsigt til forskjellige større Arbejder, af hvilke dog næppe noget er blevet fuldført. Af Værker fra hine Dage kjendes i alt Fald kun et enkelt, en Buste af den ansete Historiemaler Pietro Benvenuti. Under sin midlertidige Fraværelse fra Rom vexlede Kunstneren Breve med Kronprins Ludvig af Bayern, der sendte ham en Forespørgsel om, hvad vel en i karrarisk Marmor udført Relief-frise af ham vilde komme til at koste »pr. romersk Kvadratpalme«. Thorvaldsen opfattede Sagen, som om der her nødvendig maatte være Tale om en Gjentagelse af Alexanderfrisen, og svarede i Henhold hertil, at han med største Glæde skulde paatage sig Arbejdet og udføre det til den billigst mulige Pris; en ikke ringe Skuffelse var det ham derfor, da han af et nyt Brev fra Kronprinsen erfór, at denne ikke særlig havde tænkt paa Relieffet fra Monte Cavallo, der dog maaske vilde blive ham for dyrt. Brevvexlingen blev da vel fortsat, men førte ikke til noget Resultat. Paa andre Omraader vedligeholdtes imidlertid Forbindelsen mellem den store Billedhugger og den for Kunsten begejstrede Tronarving; der arbejdedes efter Thorvaldsens Tilbagekomst til Rom i December paa Adonisstatuen og med endnu større Iver paa Restaureringen af nogle af de antike Marmorværker, som Kronprinsen ved den Tid erhvervede i Rom fra Samlinger, der paa Grund af de ugunstige Forhold maatte opløses. Det angives almindelig, at Thorvaldsen foreløbig paatog sig at tilføje de manglende Dele af »en Musa, en Faun, et Fragment af en kvindelig Statue og et Medusahoved«. Med »Faunen« sigtes der til den berømte »barberiniske«; den var, da Kronprins Ludvig købte den, allerede restaureret, idet man havde erstattet de afhugne Ben saaledes med nye, at hele Figuren var fremstillet liggende

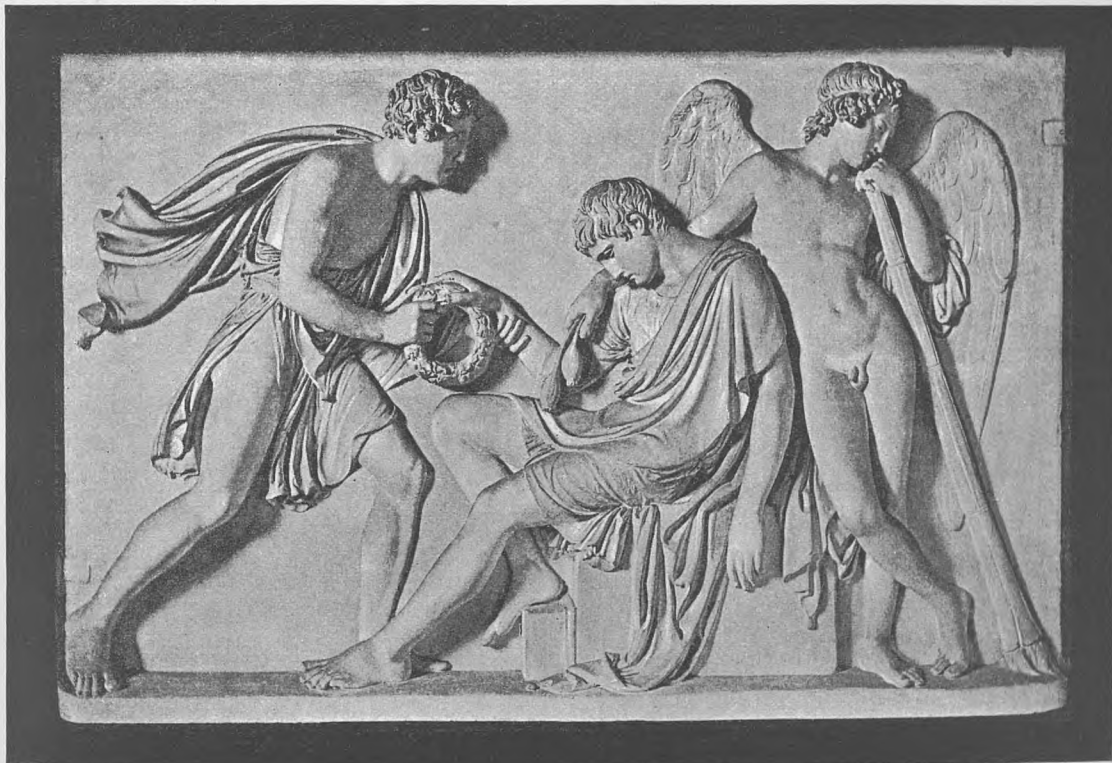
udstrakt. Nu blev Arbejdet gjort om, og Opgaven heldig løst, men Thorvaldsen havde næppe nogen umiddelbar Del deri; om han selv eller en af hans Medhjælpere har udbedret de ikke meget betydelige Mangler paa den »rondaniniske Medusa«, lader sig nu ikke afgjøre. Derimod er det sikkert, at han selv foretog de meget omfattende Restaurationsarbejder paa »Fragmentet« — en kvindelig Torso — og paa »Musen«. Det førstnævnte var et kosteligt Værk fra den bedste græske Tid, men ilde medhandlet; Hovedet var borte, ligeledes hele venstre Arm og højre Haand. Thorvaldsen opfattede Figuren som en Ceresstatue og gav den i den nye højre Haand Kornax, i venstre et Overflødighedshorn; nu menes det almindelig, at den snarere burde været restaureret som en Diana. Musastatuen manglede Hoved og Hals samt venstre Underarm og det meste af højre Arm; Thorvaldsen restaurerede den som en Clio med Griffel og Bogrulle; en Afstøbning af den findes i Musæets Kjælder. Selv gjorde Mesteren Modellerne til de Legemsdele, der skulde føjes til, men Udførelsen i Marmor overlod han i det mindste for den overvejende Dels Vedkommende til sine Medhjælpere; paa samme Maade restaureredes i de nærmest følgende Aar først en ypperlig Alexanderstatue (Münchener-Glyptothekets Katalog Nr. 153; Armene, højre Ben og venstre Fod) og dernæst de navnkundige Gavlfigurer fra Athenetemplet paa Ægina. Disse Kunstværker, der høre til de betydeligste fra den Periode, som ligger forud for den græske Plastiks egentlige Kulmination, bleve fundne i 1811 og Aaret derefter solgte til den bayerske Regering for en Sum af omtrent 100,000 Kroner. Billedhuggeren Wagner paatog sig efter Kronprins Ludvigs Ønske foreløbig at ordne Gavlgruppernes enkelte Bestanddele og de mangfoldige Brudstykker, men forøvrigt blev Arbejdet med dem overdraget Thorvaldsen til Trods for de Betæneligheder, man nærrede med Hensyn til hans »Sendrægtighed« i slige Sager og hans Tilbøjelighed til at lade Marmorhugningen udføre af andre; han lod en udmærket Tekniker, Antonio, sætte de foreliggende Stykker sammen, modellerede derpaa, hvad der manglede, og fik saa Restorationen tilendebragt af fire dygtige Arbejdere, der stode under Wagners stadige Tilsyn. Resultatet blev glimrende, og Thorvaldsen nød det selv som en af sine største Triumfer. Da en Kunstkritiker en Gang i Atelieret i Rom stod foran en Gipsafstøbning af en af de stærkest restaurerede Æginafigurer — paa flere af dem skyldes ikke blot Lemmer, men ogsaa Hoveder Thorvaldsen — og henvendte sig til Mesteren for at faa Bekræftelse paa, at

VOGEL v. VOGELSTEIN:
THORVALDSENS PORTRAIT.

hans Paavisning af de nye Stykker var rigtig, fik han til Svar: »Jeg har nu glemmt, hvad det er, jeg har gjort, og se det kan jeg ikke.«

Det første større Originalarbejde, Thorvaldsen tog fat paa efterat have modelleret Alexanderfrisen til Quirinalet og samtidig med, at de senere Exemplarer af samme Kunstværk bleve paabegyndte, var tre Relieffer til Gravmælet over Philip Bethmann-Holweg, en ung Frankfurter, som ved sine

Midpartiet af Philip Bethmann-Holwegs Gravmæle.

opofrende Forsøg paa at bringe Hjælp under en Ildebrand i den lille By Baden ved Wien havde paadraget sig en Sygdom, der noget efter gjorde Ende paa hans Liv. Han døde i Florents i December 1813, og kort derpaa henvendte hans nærmeste sig til Thorvaldsen med Opfordring til at skabe ham et Monument. Man henstillede til Kunstneren at udføre en Reliefkomposition, i hvilken den afdøde skulde afbildes med den fakkelslukkende Genius ved Siden; den efterlevende Broder skulde nærme sig med en Egekrans, hvormed der hentydedes til den Takskrivelse, som af

Østrigs Kejser var sendt til den unge Helt paa Dødslejet; Moderen skulde fremstilles med Armene udstrakte mod den døende, Søstrene i Sorg ved hendes Side. Delvis rettede Thorvaldsen sig efter den for Kunstværket antydede Plan og gjorde strax sine foreløbige Udkast; maaske bleve Modelerne til Reliefferne allerede til under Opholdet i Lucca, men med den endelige Udførelse trak det i den Grad i Langdrag, at Monumentet først i 1830 kunde opstilles i den Bethmann-Holwegske Familiebegravelse i Frankfurt. Paa Midtstykket ses den unge Mand i halvt siddende, halvt liggende Stilling; han saa vel som de øvrige Figurer er draperet i antik Stil. Dødens Genius læner sig staaende op til ham og trykker Faklen mod Jorden for at slukke den; fra den anden Side iler Broderen til med Kransen, som den døende modtager af hans Haand. Relieffet til Venstre viser os Moderen siddende med Armene udstrakte mod den døende som for at kalde ham tilbage; af Søstrene staar den ældre bag hende, medens den yngre knæler med Hovedet i hendes Skjød. Til Højre optegner Nemesis den henfarnes Daad paa sin Tavle; Foden støtter hun paa Skæbnens Hjul; Arnoflodens Gud og Løven ved hendes Side har Hentydning til Dødsstedet, Florents.

I 1814 fik Thorvaldsen endnu to Gravmæler at udføre; det ene, der var bestilt allerede tre Aar i Forvejen, skulde bevare Mindet om en ung Kvinde, Augusta Böhmer, Stifdatter af Filosofen Schelling og Skuespillerinde ved Theatret i Weimar; ved at pleje sin Moder under dennes farlige Sygdom blev hun saa angreben, at hun kort Tid derefter selv døde. Ogsaa her rettede Thorvaldsen sig efter en Ide, som den afdødes efterladte havde givet; paa Monumentets Forside ser man den unge Pige række sin Moder Lægedomsdrikken; paa den venstre Flade staar Nemesis med Bogrullen, paa den højre Dødens Genius lænet til Faklen, der slukkes. Det andet Gravmæle maatte han udføre over en kjær Veninde, Baronesse Schubart, der døde i Februar; allerede i den følgende Maaned brevvexlede han med Enkemanden om Monumentet, der skulde være »en Sten af hvid carrarisk Marmor med en simpel, men rørende Inskription og et Relief ved Hovedet af Stenen«. Thorvaldsen sendte strax et Udkast, »en Tegning«, skrev han i det medfølgende Brev, »søm jeg med Taarer har forfærdiget. Den forestiller Deres hensovede Kone, som De igjenkalder; ved hendes Hoved læner sig Dødens Genius, som udlæsker [ɔ: slukker — »auslösch«] Fakkelen ved en Candelabre.« Schubart billigede Planen, og Relieffet blev

ikke blot modelleret, men ogsaa udført i Marmor; til sit Bestemmelsessted, »den uforglemmelige Kones hellige Grav« paa den engelske Kirkegaard ved Florents, kom det dog aldrig, men blev indtil Thorvaldsens Død staaende i hans Atelier, hvorfra det senere kom til Musæet. Grunden hertil var sikkert den, at Forholdet mellem Thorvaldsen og hans fornemme Ven i Løbet af de nærmest paafølgende Aar i det hele undergik en væsentlig Forandring. I Oktober 1814 rejste Schubart til Danmark og var saaledes for en Tid hindret i personlig at udøve en Pression til Arbejdets Fremme; omtrent samtidig viste det sig, at hans Pengesager vare i en saadan Uorden, at det kunde blive ham vanskeligt at udrede den til Monumentet bestemte Sum. Lidt senere fik Thorvaldsen at vide, at Schubart i sin Egenskab af Formynder for Zoëgas Datter Laura havde bestyret dennes Arvelod saa uforsvarlig, at den var gaaet tabt; han bad da Thorvaldsen om et Laan, men fik det ikke, og hermed var Venskabet, om end de to vedbleve at omgaas tilsyneladende fortrolig, faktisk opløst. Der er for øvrigt vist heller ingen Tvivl om, at Hustruens Død har bidraget væsentlig til at slappe Forholdet; Baronesse Schubart var sikkert en langt friskere og finere Natur end hendes Ægtefælle, og Thorvaldsen har aandelig staaet hende nærmere end denne. Det var da ogsaa et herligt Mindesmærke, han havde tænkt sig som Prydelse for hendes Grav, en inderlig følt og sjælfuld Komposition. Den elskelige Kvinde ligger henstrakt paa Dødslejet; paa dettes Rand sidder ved hendes Side Ægtemanden, med sin ene Haand holder han hendes fast, den anden hæver han, som vilde han besværgede den bortflygtende Aand og standse den i dens Himmelfart; men Genien ved Hovedgjærdet vender Faklen mod Jorden. Særlig interessant er for øvrigt i dette Relief den Anvendelse, Kunstneren her har gjort af Portrætterne. Saavel Baronens som hans Hustrus Buster havde han tidligere modelleret; de høre i deres Art til hans friskeste og mest individuelle Arbejder. Baronessen er formelt styg; de uharmoniske Forhold i Hovedet, den skarpt fremjagende Næse, de smalle, sammenpressede Læber og den tørre Hud vilde i Forening med den noget barbariske Frisure give hende et næsten megæraagtigt Præg, hvis ikke det fine Udtryk vidnede saa klart baade om Hjertensgodhed og om Klogskab. Baronen er en kjøntformet Ubetydelighed med gammel romersk Tilsnit; man frigjør sig overfor hans Buste vanskelig for den Forestilling, at han direkte eller indirekte har forlangt af Kunstneren at blive modelleret som en Slags Seneca — og dog har Billedet

uden Tvivl lignet; Baron Schubart har sikkert ogsaa i levende Live produceret sig i »antik Stil«. De to Buste-Personligheder har Mesteren nu faaet ind i et stilfuldt Relief paa en saadan Maade, at de ligne slaaende og dog ere hver paa sin Vis gjennemidealiserede. Hvad Kvindehovedet angaar, er Idealiseringen foretagen ad den simple Vej, at de formelle Særheder ere blevne til en vis Grad afslebne, uden at det individuelle dog er opgivet; det er nærmest som genialt forynget. Gemalens Profil har faaet Lov at staa i det væsentlige, som den var, men her er det hele løftet, dels ved det antike Draperi, dels ved en, vistnok temmelig vidtdreven, Forskjønnelse af Kroppen, dels, og fornemmelig, ved den pathetiske Bevægelse. Læreren er, som man vil se, en Sammenligning mellem de to Buster og Relieffets Portrætbilleder. Vi faa ved den en Del Besked om, hvorledes Thorvaldsen betragtede Forholdet mellem Natur og Stil, Natur og Kunst.

Paa den Tid, da disse Gravrelieffer vare under Arbejde, opholdt den unge Maler C. W. Eckersberg sig i Rom; han var i Sommeren 1813 kommen dertil fra Paris, hvor han havde studeret under David, var af Kronprins Christian Frederik varmt anbefalet til Thorvaldsen og traadte snart i et nært Forhold til denne. Den vigtigste Frugt af Samlivet mellem de to Kunstnere blev Thorvaldsens af Eckersberg i 1815 malede legemsstore Portræt, et af de betydeligste, i alle Tilfælde vistnok det troværdigste blandt de mange, der gjengive den store Mesters skjønne og aandfulde Træk. Eckersberg har malet den 45-aarige Thorvaldsen iført den for Professorerne ved S. Lucas Akademi normerede Festdragt: Knæbuxer og rigt broderet Kjole, derover en Slængkappe af sort Silketøj; Kunstneren sidder i en noget foroverbøjet Stilling med Benene over hinanden; de korslagte Hænder hvile paa højre Knæ. Hovedet, der er drejet i halv Profil, har som Baggrund Midtstykket af Alexanderfrisen; Blikket fra de klare, lysblaa Øjne svæver halvt drømmende, halvt tankefuldt ud i det fjerne, som mødte det dør et Syn af de store, de dragende, de løftende. Eckersberg fik Lykke til i Thorvaldsenportrættet — der kort efter at være bleven fuldendt gik som Gave til det danske Kunstakademis Billedsamling — at skabe sit Hovedværk. Efter samtidiges Vidnesbyrd udmærker det sig i lige saa høj Grad ved korrekt Formgjengivelse som ved dyb og paalidelig Opfattelse af Karakteren; »den Sandhed,« skriver Brøndsted til Thorvaldsen, »hvormed din Personlighed og individuelle Maner er given i dette Portræt, maa overraske og forbavse enhver; mig rørte den ordentlig«; Schubart, der ligesom

Brøndsted har haft Lejlighed til at gjøre sig bekendt med Portrættet, da det i 1815 var udstillet paa »Salonen« i Kjøbenhavn, omtaler det som et udmærket Kunstværk, der »har været os alle desto kjærere, saasom det forener den frappanteste Lighed med den fortrinligste Pensel«. Denne Ros vil næppe forekomme en Beskuer i Nutiden overdreven. Billedet er virkelig et historisk Portræt af høj Rang, stort og nobelt i sin Opstilling, prægtigt i Modelleringen af Hoved og Hænder og frem for alt en aandfuld Redegjørelse for Modellens Væsensindhold. I Farven staar det saa fint og varmt som næppe noget andet Atelierbillede af Eckersberg, der ogsaa kun rent undtagelsesvis er naaet saa højt i Retning af Stofgjengivelse som i dette Værk; meget gennemført er det i alle Enkeltheder, skjønt det blev fuldendt i et Tidsrum af kun en Maaned. Mærkeligt nok omtaler ingen af de Forfattere, som have behandlet Thorvaldsens Levnedsløb i denne Periode, et andet Portræt, der i udvortes Henseende staar Eckersbergs meget nær, og som efter al Sandsynlighed er malet samtidig med dette, saaledes, at de to Kunstnere have siddet Side om Side og arbejdet. Det er et Værk af den tyske Kunstner Vogel (senere adlet under Navn af Vogel v. Vogelstein) og for kort siden erhvervet til Musæets Malerisamling. Som antydet er hele Figuren stillet som hos Eckersberg; med Omgivelserne er der foretaget nogle Ændringer, idet navnlig Relieffet, der danner en Del af Baggrunden, er flyttet længere ned og delvis skjult, og hist og her har Kunstneren i Behandlingen af Klædedragten sløjft mindre Enkeltheder, sagtens for at opnaa mere Storhed i Linierne. Den væsentlige Forskjel paa de to Arbejder ligger — bortset fra den tyske Malers mere konventionelle Farve — i Opfattelsen. Det drømmende, lyrisk-romantiske i Udtrykket er af Vogel betonet med en Ensidighed, hvortil der ikke er noget tilsvarende i den danske Mesters Værk; man føler vel, at man her staar foran Billedet af en stor Mand, men vidste man ikke paa Forhaand Besked, vilde man snarere tro i ham at se en Musiker end en Billedhugger. Og har man en Gang faaet et saadant Indtryk, vil dette vel endog forstærkes ved en nærmere Undersøgelse af Hænderne, i hvis Form og Bevægelse den tyske Kunstner aabenbart har taget sig Friheder, der kun tilsyneladende ere smaa.

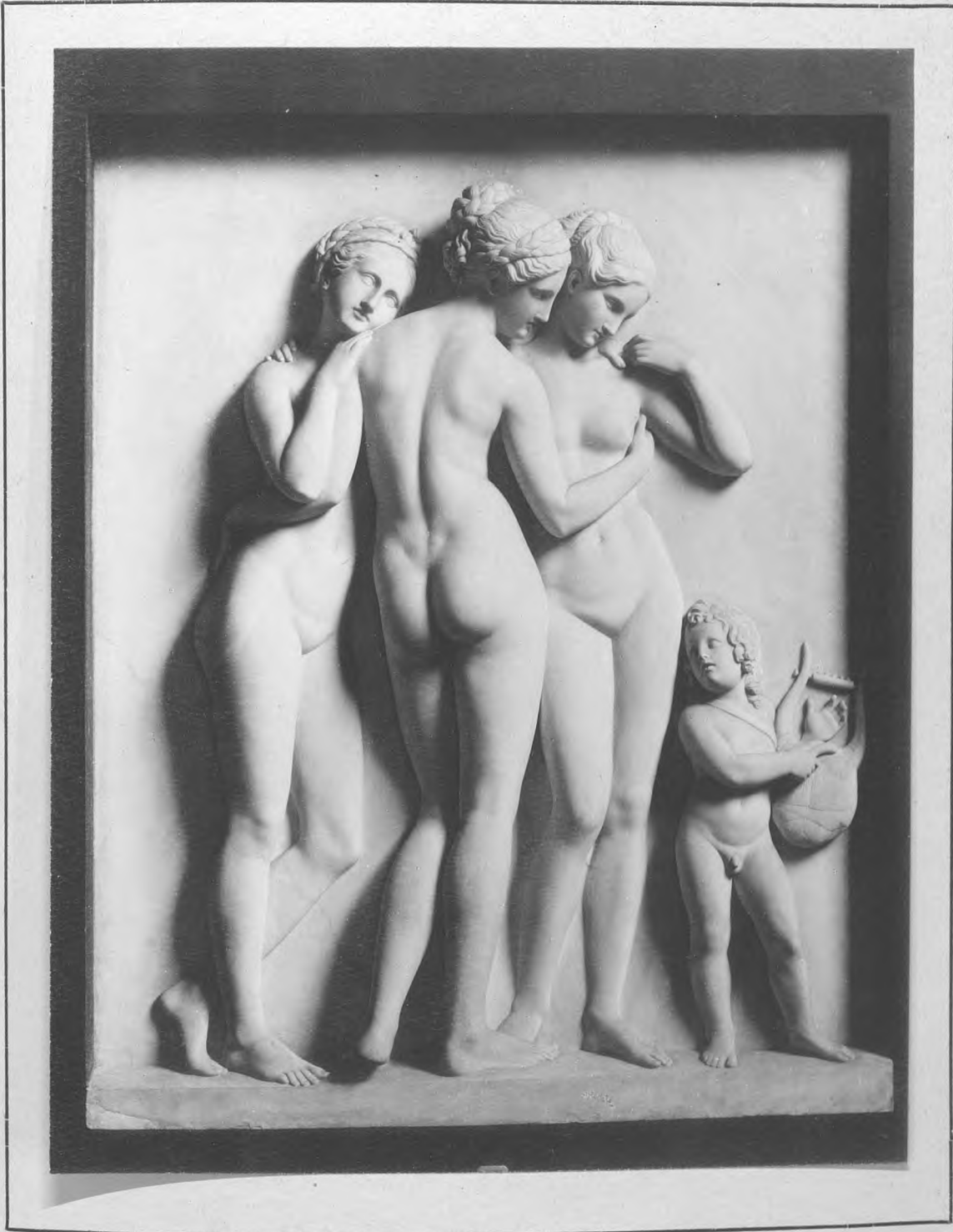
Foruden med de nævnte Gravrelieffer var Thorvaldsen i Aaret 1814 sysselsat med adskillige Værker, af hvilke nogle vare helt nye, medens andre vare Omarbejdelser af ældre Modeller. Blandt de sidste har den »triumferende Amor« Krav paa at nævnes. Det er i det foregaaende

omtalt, at han i 1808 modellerede en Amorstatue, der imidlertid synes at være gaaet tabt, saa den nu kun kjendes af et kobberstukket Omrids. Efter dette at dømme har Omarbejdelsen været meget indgaaende; den vingede Gud, der i det oprindelige Anlæg bøjer sig stærkt som halvt i Leg med Sommerfuglen, knejser nu rank og stolt: med venstre Haand støtter han sig til Buen, i den løftede højre holder han sin Pil, prøver med

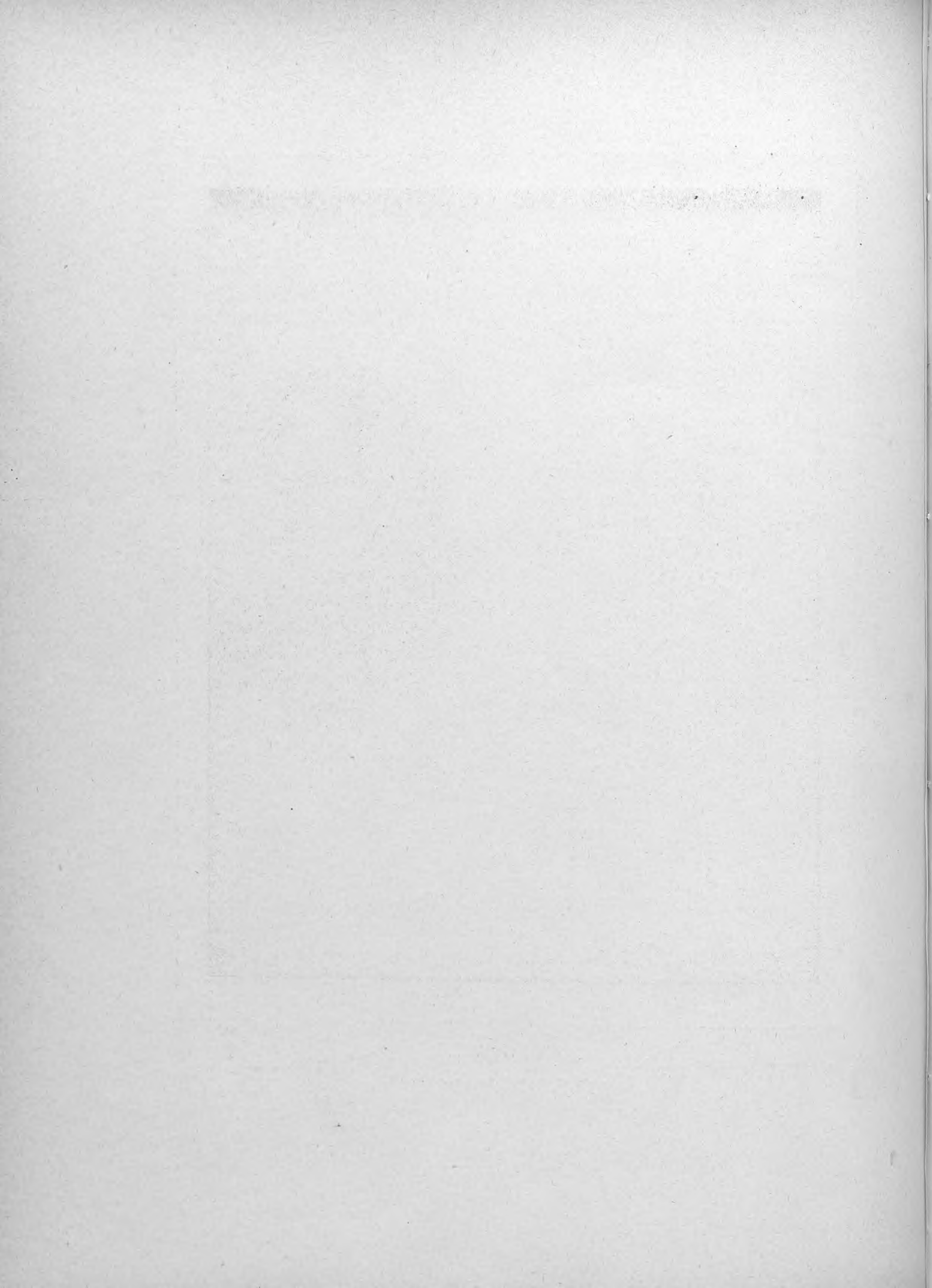
Nessus og Deianira.

Fingeren dens Od og viser, hvor skarp den er; paa Træstammen bag ham ses Herkules's Løvehud og Apollos Lyra, ved hans Fødder de andre af ham besejrede Guddommes Attributer, Jupiters Tordenkile og Mars's Hjælm. Statuen hører til Thorvaldsens skjønneste; sjelden er vel i Kunsten en saa ungdommelig Skikkelse fremtraadt med et mere imponerende Præg. Nogle Aar senere omarbejdedes Figuren paany og blev maaske lettere og elegantere i Linierne med det mere sænkede Hoved, men samtidig langt mindre frisk

DE TRE GRATIER.

(MONUMENT OVER MALEREN APPIANI).

og kraftig i Udtryk og Bevægelse. Et nyt Værk fra 1814 var Relieffet Nessus og Deianira, af hvilket det første Marmorexemplar blev udført til en Grev Marulli i Neapel. Den forelskede Kentaur har slynget Armen om den unge Kvinde, har løftet hende op til sig og søger nu, idet han galopperer frem i fuld Fart, at røve et Kys; hun vender sig fra ham og vinker i Angst sin Ægtefælle til Hjælp. Som Pendant til denne livfulde Komposition fremstod senere et andet Relief, Chiron, der lærer den unge Achilles at kaste med Spyd. Tilsammen afgive disse to Stykker et glimrende Vidnesbyrd om Thorvaldsens Sans for dekorativ Virkning; de slutte sig til hinanden i den mest gennemførte Symmetri og dog med en Frihed og Naturlighed i Linierne, der næppe kan tænkes overtruffen. — Fra 1814 skriver sig endvidere den kostelige Statue, der er kjendt under Navnet »*la fanciulla*«, »Barnet«: et legemstort Portræt af en lille fireaars Pige, Georgina Elisabeth Russel, Datter af en engelsk Rigmand og ivrig Kunstsamler, Hertugen af Bedford, som paa den Tid opholdt sig i Rom med sin Familie. Barnet er afbildet nøgent, kun med et lille Stykke Draperi, som det med venstre Haand holder op mod Hoftens, yndigt ved sine buttede Former og hele sin naive Holdning. Senere benyttede Kunstneren Modellens Grundtræk til en Statue af den lille Amor, der skuende opad støtter sin venstre Haand til Buen.

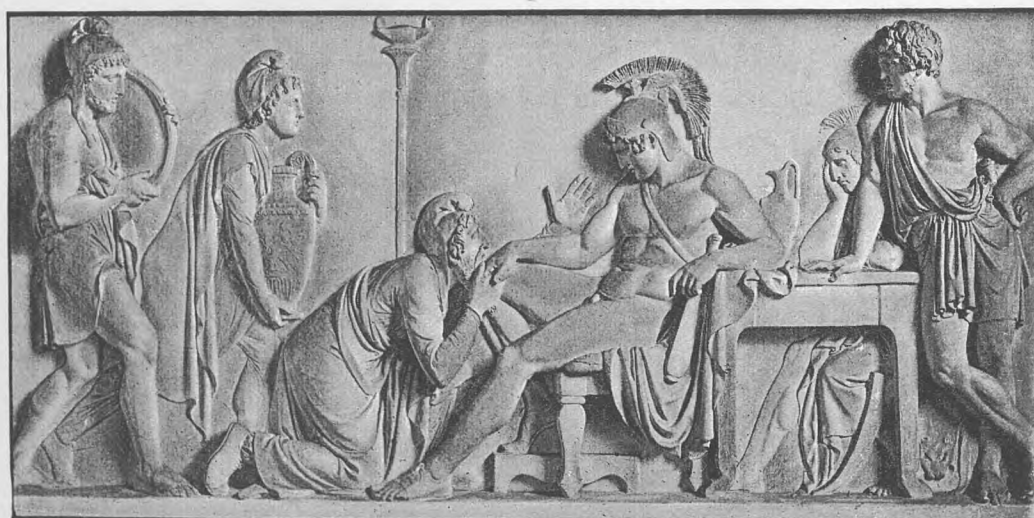
Det var ved Charlottenborg-Udstillingen i Sommeren 1815, at den større Almenhed i Kjøbenhavn først ret fik Lejlighed til at gjøre sig kjendt med originale Værker af Thorvaldsen; til den havde han foruden en Række Buster, deriblandt Baron og Baronesse Schubarts, Thyge Rothes og Ida Bruns samt en Del Tegninger hjemsendt den i Marmor udførte Døbefont til Brahetrolleborg Kirke. Navnlige det sidstnævnte Værk blev modtaget

C. W. Eckersbergs Portræt af Thorvaldsen.

med ualmindelig Begejstring; selv paa Kong Frederik den Sjette, der dog ellers ikke udmærkede sig ved Sans for de skjøne Kunster, skal dets simple og ædle Relieffer have gjort et dybt Indtryk, saa han fra nu af villig sluttede sig til de mange, der arbejdede paa at formaa Kunstneren til at vende tilbage til Fædrelandet.

Blandt Værkerne fra 1815 vare to af de mærkeligste Omarbejdelser af ældre Forsøg: »Vulkans Værksted« blev udført i Marmor, og Relieffet »Priamos bønfalder Achilles om Hektors Lig« modelleredes paany og fremstod i en Skikkelse, der forholder sig til Ungdomsarbejdet fra 1791,

Priamos bønfalder Achilles om Hektors Lig.

som den vingelette Sommerfugl til Puppen. Kompositionen blev væsentlig ændret; fra det oprindelige Anlæg blev i Hovedtrækkene kun den gamle Trojanerdrot beholdt, som han knælende anraaber om Barmhjertighed; Achilles, der i det ældre Relief staar op, sidder i det nye med Ryggen mod Bordet, ved hvilket to af hans Venner staa; bag Priamos ses de frygiske Trælle, som bære Gaverne, for hvilke Liget skal udløses. I Relieffet fra 1815 har Thorvaldsen naat sit Højdepunkt i Retning af lineær og i det hele af formel Skjønhed; alt er her afvejet til den fineste og mest velklingende Harmoni, og en herligere Ynglingskikkelse end Achilles har Mesteren næppe nogensinde skabt. Med Rette er der dog gjort opmærksom paa, at Thorvaldsen netop i dette Kunstværk viser sig

som en Plastiker, for hvem Reflektionen, Hensynet til det formelt fuldkomne, det »klassisk« rolige, til en vis Grad kan tage Magten fra Inspirationen. En Tegning til Omarbejdelsen af Relieffet — gengiven i nærværende Værk S. 19 — indeholder unegtelig en større Fylde af dramatisk Liv, end selve dette. Men Thorvaldsen har ikke mægtet her at forene den helt rammende psykologiske Udtryksfuldhed med den fuldkomne lineære Rhythmik; han har da valgt at ofre noget af den første paa den sidstes Altar. Maaske hænger dette sammen med, at Thorvaldsen, som der fortælles, netop i Sommeren 1815 følte sig lidet oplagt til original Produktion —, at det Tungvind, der fra de unge Dage jævnlig havde hvilet over ham, paany havde indfundet sig. Til Trods herfor frembragte han dog netop ved denne Tid et af sine herligste, friskest inspirerede Værker, det berømte Relief »Natten«. Det blev anlagt og i det væsentlige udført i Løbet af nogle faa Morgentimer; da Eckersberg, som han altid plejede, tidlig paa Formiddagen kom op i Atelieret for at besøge Kunstneren, sad denne — med Hunden Teverino ved sin ene Side, en Kat ved den anden — foran det næsten færdige Arbejde, fyldt af inderlig Glæde over dets Skjønhed. Saa blev der sendt Bud efter Gipseren Antonio, forat denne kunde tage Modellen hjem med sig til Afformning, men da han nogle Timer senere indfandt sig, var allerede Sidestykket til »Natten«, det andet Medaillonrelief, »Dagen«, under Modellering og vidt fremskredet. Gipseren spurgte, hvorledes »Natten« skulde omgrænses; »Kunstneren havde nemlig endnu ikke bestemt dets ydre Form og blev opmærksom herpaa ved Antonios Spørgsmaal. Da først trykkede Thorvaldsen den lille Lerkugle, som han rullede imellem Fingrene, ind paa Basrelieffet under Nattens sagte svævende Vinger. Med et Par Tryk var Lerkuglen dannet til en lille Ugle, hvis udstrakte Vinger skulde angive Billedets Vandlinie. Da det var gjort, afridsede han med et Stykke Kridt — Relieffet var modelleret op paa en sort Tavle — Cirkelen, der skulde begrænse Medaillonens. Som Antonio nu vilde gaa bort med »Natten« — saaledes fortælles der — raabte Thorvaldsen, der atter var i Færd med Sidestykket: »Bliv lidt, Antonio, saa kan du faa dette med!«

»Natten« og »Dagen« bleve Thorvaldsens mest populære Værker; intet af, hvad han for øvrigt har frembragt, er saa ofte og paa saa mangfoldige Maader reproduceret som disse to Medailloner; de findes i Marmor i Musæerne, i Metal eller Stuk paa Villamurene, i Biscuit i Salonerne og

i Gips i Halvtredsindstyveøre-Butikerne. Og dette Faktum er forklarligt nok; ved Siden af den formelle Dejlighed og de fremragende rent dekorative Egenskaber, der udmærke disse Relieffer, ere de hvert for sig vidunderlig klare Udtryk netop for den Art af Symbolik, der virker umiddelbart gribende paa ethvert for aandelige Indtryk modtageligt Sind og sætter baade Fantasi og Tanke i Bevægelse uden at kræve stor Anstrengelse. Betragtede fra dette Synspunkt staa de vel lige højt; rent kunstnerisk set er der næppe Tvivl om, at Forrangen maa tilkjendes »Natten«. Der er over dette Billede af den grandiose og dog saa yndefuldt stilfærdige Kvindekikkelse, der paa sine brede Vinger sagtelig bæres gennem Rummet med de to Børn, Søvn og Døden, trykkede til sit Bryst, en Friskhed og en Enfold, et Præg af den umiddelbare Indskydelse, af »Synet«, hvortil man kun saare sjældent træffer noget tilsvarende udenfor de store Mesters hurtig henkastede Tegninger og flygtige Skitser; »Natten« hører til de af Aanden undfangede Kunstværker, overfor hvilke enhver Rettelse vilde være en Mishandling, en Helligbrøde. Ogsaa »Dagen« er et udmærket smukt og virkelig følt Arbejde, men det bærer dog Præg af at være »bestilt«, om end i dette Tilfælde af Mesteren selv; det er og bliver en »Pendent«. At Kompositionen med den lystige lille Hesperus hængende paa Skulderen af »Fru Dagmor«, der strør sine Roser ud over al Jorden, delvis er et Laan fra Guido Renis berømte Loftsmaleri i Palazzo Rospigliosi, har vel ikke saa meget at sige, og i alt Fald viser Thorvaldsen sig paa glimrende Maade original i den Maade, hvorpaa han har samlet de to Figurer til en Gruppe; af større Betydning er det, at »Dagens« Hoved synes noget almindeligt i sit Udtryk, og at der i Lemmernes, særlig Armenes, Bevægelse er kommet noget vist bolognesisk eller, om man vil, balletagtig Canovistisk ind.

Blandt Thorvaldsens Værker findes flere kvindelige Draperistatuer af betydelig Værd; en af dem, Portrætstatuen af Grevinde Ostermann, blev til i den her omhandlede Periode. Den højbaarne russiske Dame, der kom til Rom i Eftersommeren 1815 og kort derpaa bestilte Kunstværket i carrarisk Marmor, blev afbildet siddende i antik Dragt, en tynd Kjortel, som under Brystet holdes sammen af et Bælte, og over hvilken et løst Klædebon er kastet; paa Fødderne bærer hun Sandaler; hun skuer tankefuld frem for sig; Hænderne hvile korslagte i Skjødets. Ung er hun ikke, heller ikke egentlig smuk af Ansigtstræk, men Formerne ere noble, Udtrykket sjælfødt og fint, og ved hele Figurens Holdning, der vidner stærkt om

Paavirkning af antik Portrætkunst, faar Værket et afgjort monumentalt Præg. Særlig mærkeligt er det ved den aldeles fuldendte Gjennemførelse af Draperiet, hvis mangfoldige Enkeltheder forene sig til en saa liflig rhythmisk Samklang om Figurens store og simple Linier, og hvorunder Legemet er givet med saa betagende Sikkerhed og Tilforladelighed.

Underhandlingerne om Hjemrejsen fortsattes i dette og de nærmest følgende Aar; i Kjøbenhavn anstrengte man sig stadig ivrigere for at bevæge Kunstneren til for en Tid at tage Ophold i Fædrelandet, og sikkert har det ikke været let for ham, der helst vilde blive, hvor han var, at værges sig mod de gjentagne Angreb. Foreløbig svarede han paa disse med at henvise til de betydelige Forpligtelser, han allerede havde paataget sig, og som det vilde være ham umuligt at fyldestgøre, dersom han for længere Tid skulde forlade sine Værksteder i Rom. »Jeg iler,« skriver han i Marts 1816 til Prins Christian, »med at tiltræde Rejsen, men visse Omstændigheder nøde mig til at opsætte den endnu nogen Tid. Rom, de skjønnede Kunstners Hovedstad, har siden nogen Tid igjen faaet et stort Tilløb af fremmede rejsende, som have tiltrukket mig mange nye og skjønnede Bestillinger; dog ej disse alene foraarsage saa meget mit Ophold, som flere ældre Bestillinger af Statuer og Basreliefs, som vel kun mangle den sidste Haand, men som jeg har forpligtet mig til at levere færdige denne Sommer. Men uden nu at antage flere nye Bestillinger vil min eneste Omsorg og Bestræbelse ene være henvendt paa disse Arbejders snarest mulige Fuldendelse og Befordring, for desmere ubunden og friere at kunne tiltræde Rejsen strax i Begyndelsen af næste Aar og desbedre benytte den hele paafølgende Sommer til de Arbejders Udførelse, Hans Majestæt, vor allernaadigste Konge, maatte ønske af mig forfærdiget.« Løftet om ikke at paatage sig nye Bestillinger før Hjemrejsen blev ikke holdt; det synes i det hele, som om Thorvaldsen har hørt til de Kunstnernaturer, der altid danne sig overdrevent sangvinske Forestillinger om, hvad de i en mere eller mindre uvis Fremtid ville kunne overkomme, og som i Sammenhæng hermed ere afgjort utilbøjelige til at afvise noget som helst forøvrigt lokkende Tilbud om Arbejde. I alt Fald maatte Thorvaldsen jævnlig og fra mange Sider døje haarde Bebrejdelser, fordi han ikke leverede de Værker, han havde lovet at udføre, ved Enden af den aftalte Frist, og sikkert er det, at han mangan Gang satte Bestillernes Taalmodighed paa en haard Prøve. Der er vel ikke Tvivl om, at han, da han lovede Prins Christian foreløbig at indskrænke sin Virksomhed

i Rom til Fuldendelsen af de allerede anlagte Statuer og Relieffer, har ment det alvorligt, men ikke desto mindre se vi, at han, da det kom til Stykket, ikke modstod Fristelsen til at sætte nye Arbejder i Gang, skjønt de ældre Forpligtelser skulde synes at kunne give ham fuldt op at skaffe. Bortset fra, at endog »Jason« til Sir Thomas Hope endnu henstod ufuldent, at Grevinde Ostermann forgjæves ventede paa sin Marmorstatue, og at det med Fuldendelsen af Reliefferne »Achilles og Briseis« samt »Priamos hos Achilles«, som Hertugen af Bedford havde bestilt, saa vel som med flere ældre Værker stadig trak i Langdrag, var der nu et saa omfangsrigt Arbejde som Restaurationen af Ægineterne at varetage. For dettes Skyld havde Thorvaldsen, der allerede i Efteraaret 1815 havde udvidet sine Værksteder, saa de kom til at omfatte tre store Rum i Havehusene paa Palazzo Barberinis Grund, indrettet sig et særligt Atelier længere inde i Byen, i Nærheden af Corsoen. I April 1816 var den foreløbige Sammensætning af Brudstykkerne færdig, men endnu var der selvfølgelig meget Arbejde tilbage, inden Statuerne kunde afleveres, og det netop den Del deraf, ved hvilken Kunstneren selv maatte være virksom.

Som tidligere meddelt havde Thorvaldsen i 1806 modelleret en Hebe; denne tog han nu, foranlediget ved en Bestilling fra en rig Amerikaner, for paany, beholdt Figurens Grundmotiv, men underkastede Draperiet en fuldstændig Omarbejdelse: medens i den ældre Statue hele den højre Side af Overkroppen er nøgen, idet Klædebonnet oventil kun hviler paa den venstre Skulder, blev Ungdomsgudinden nu fremstillet helt beklædt; kun Armene ere blottede. Ganymedesstatuen, hvoraf Grevinde Woronzoff havde faaet det oprindelige Exemplar, fremstod ligeledes i ændret Skikkelse, med Vinkanden i den løftede højre Haand, Bægeret i venstre; endelig blev Venusstatuen modelleret i større Maalestok end første Gang og kort efter udført i Marmor; et andet og tredje Exemplar i samme Materiale fulgte med faa Aars Mellemrum. Blandt alle Thorvaldsens Statuer findes der næppe nogen, i hvilken han har nedlagt et mere ihærdigt Arbejde end i denne; i Løbet af flere Aar syslede han dermed, han skal have brugt mere end tredive Kvinder til Model for den, og virkelig opnaaede han ogsaa et i flere Henseender overordentligt Resultat. Billedet af Gudinden, der med venstre Haand tager Klædebonnet fra Træstammen, hvorpaa hun har lagt det fra sig, medens hun i den højre holder Æblet, er utvivlsomt en af den nyere Kunsts allerskjønnest formede og bevægede Skikkelser. Ikke desto mindre

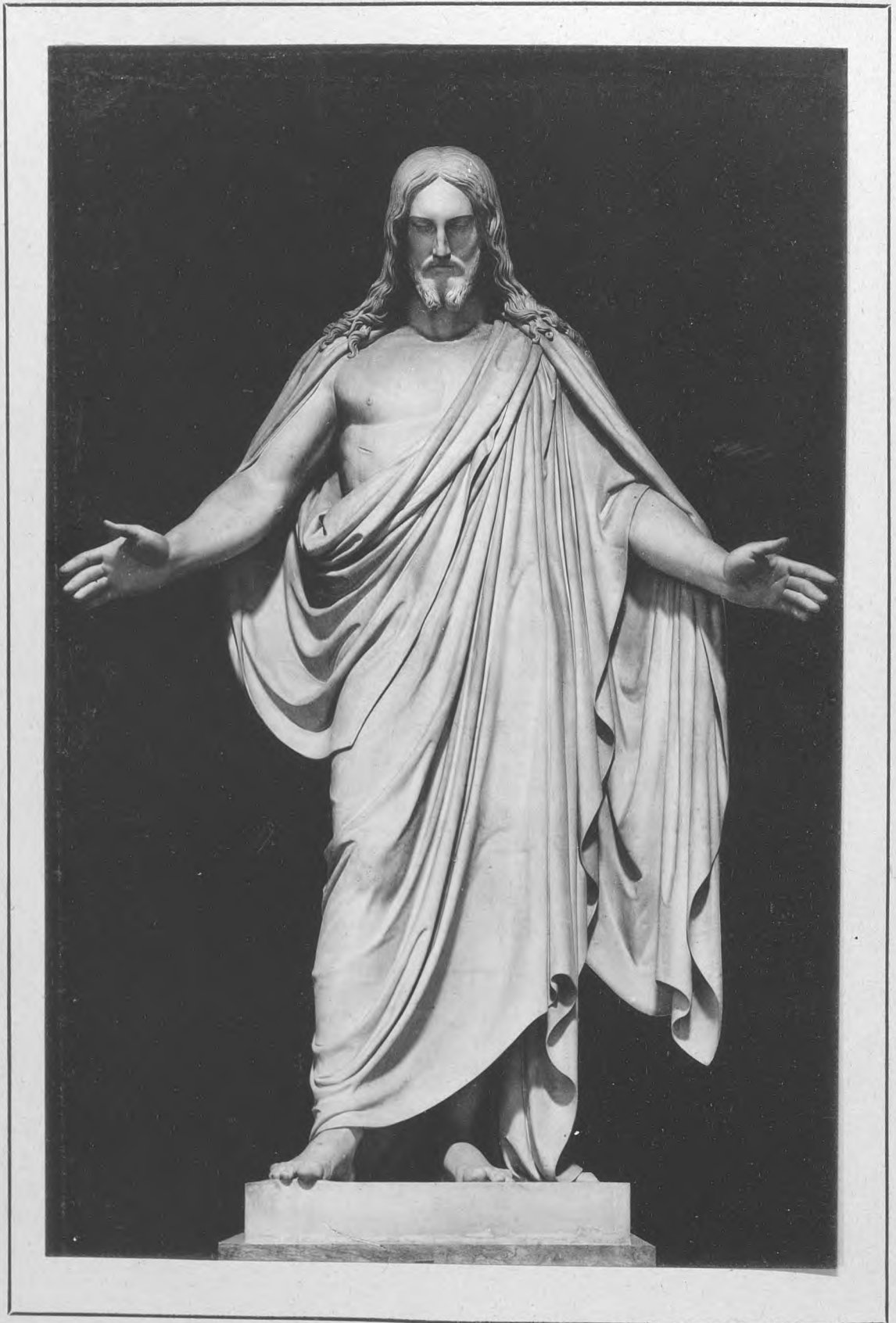
er den Beundring, Statuen vækker, af en noget kølig Art. Øjet følger med Velbehag de fint svungne Linier, man nyder Glæden over de prægtige Forhold og vil ikke føle sig fristet til at gaa i Rette med Kunstneren, fordi han med Hensyn til disse, som saa mange af sine Forgjængere, har »idealiseret« det kvindelige Legeme, der i Naturen altid er lavere fra Hofterne nedefter, end god Proportionalitet kræver; man anerkjender tilfulde det Mesterskab, hvormed det hele, særlig Bryst og Ryg, er modelleret. Men næppe vil man dog regne Thorvaldsens Venus med blandt dem af hans Værker, som man stedse gjemmer i kjærlig Erindring, fordi de have beriget ens Sjæl med nyt Indhold, givet Fantasien fast Stof at arbejde med, Følelsen rige Impulser. Sagen er den, at Thorvaldsens »triumferende Venus« til Trods for Udstyrelsen med Æblet og med det store Navn slet og ret er en udmærket kvindelig Aktfigur; den har over sig intet som helst af det, der kan lede Tanken hen paa guddommelig Byrd eller guddommelig Magt. Forklaringen hertil ligger ikke fjern: en nordisk Kunstner i det nittende Aarhundrede kan ikke skabe en græsk Guddomsskikkelse saa at sige paa bar Bund — og Forudsætningerne, hvorfra den moderne Mester skulde gjenføde, mangle. Af navnkundige nøgne Venusstatuer fra Oldtiden er der flere end nok, men ikke en af dem, der ere os bevarede, er et friskt og primitivt Værk, som kan give os blot en nødtørfdig Underretning om, hvad Helleneren mente, naar han talte om Gudinden Afrodite. Thorvaldsen har til Forbillede kun haft Figurer som den medicæiske Venus og dennes Hel- og Halvsøskende, af hvilke ingen har Værd som Illustration til den græske Gudetro, hvor prægtig de end fra andre Synspunkter betragtede kunne tage sig ud. Saa har han simpelt hen fortsat Rækken og frembragt noget smukt, men ingenlunde noget troværdigt eller gribende.

Venusstatuen gjorde imidlertid Lykke i Kraft af den Smag, der volder, at den medicæiske Venus altid vil have flere Dyrkere, end nogen Skikkelse fra Parthenongavlene. De tre første Marmorexemplarer af den gik til England og »havde, besynderligt nok, alle den Skæbne, at de kun gjennem Farer og Ulykker omsider landede paa den brittiske Kyst. Da Hertuginde af Devonshires Exemplar kom til England, skete det ved Statuens Udpakning, at den venstre Arm knækkedes, og denne Venus, som opbevares paa Chatsworth, bærer derfor et Guldarmaand paa venstre Arm. Da Lord Lucans Venus i 1824 nærmede sig den engelske Kyst, strandede Skibet, men Kisten blev fisket op, og Venus steg uskadt frem af Havets

Skum. Da Venus tredje Gang efter en lang Sørejse skulde betræde Englands Kyst og modtages af Sir Henry Labouchère, der længe havde maattet vente forgjæves, brast Tovet ved Udlosningen af Kisten, og den tunge Vægt styrtede gjennem en Luge ned i Lasten. Men Ceres tog Venus i sin Favn — Lasten var fyldt med Korn, og Statuen tog ingen Skade«. Senere blev Kunstværket udført, foruden i et meget smukt Exemplar til Thorvaldsens Musæum, ogsaa til Palazzo Pitti i Florents, til Louvresamlingen og til Berlinermusæet samt vistnok flere Gange.

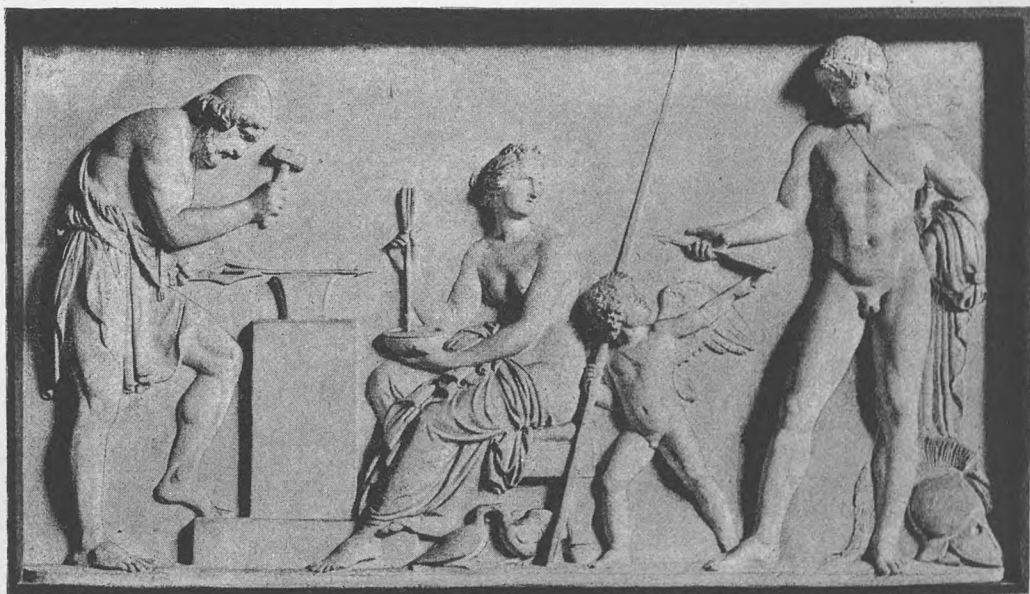
Samtidig med, at de nævnte Omarbejdelser foretoges, udførte Thorvaldsen en Del Portrætbuster, blandt hvilke Eckersbergs kan nævnes; stærkest var han dog i denne Periode sysselsat med Restaurationen af de æginetiske Statuer. Fra Polen modtog han endvidere Bestilling paa et Par monumentale Værker, af hvilke det ene blev modelleret i 1816; det var Relieffet til et Mindesmærke, hvormed en Grev Borkowski ønskede at pryde sin Moders Grav. Kompositionen bestaar af tre Figurer; hen imod Søjlen, der er betegnet med Ordet Meta — Maalet — fører Dødens Genius ved Haanden den afdøde, idet han slukker Faklen ved at vende den mod Jorden; Sønnen følger klagende efter og søger at holde Moderen tilbage. Det andet Monument var bestemt til et Kapel, som skulde opføres til Ære for en ung polsk Krieger, Grev Wladimir Potocki, der var falden i Slaget ved Leipzig; oprindelig var det tænkt anlagt med to Kolossalfigurer, Helten selv og en symbolsk Kvindeskikkelse med en Lavrbærgren, det sørgende Fædreland, men Planen blev reduceret, og da Kunstneren nogle Aar senere tog fat paa Arbejdet, var det kun Portrætstatuen, der blev udført.

Blandt de mange, der fra Aar til Aar ventede paa at se de Forpligtelser, Thorvaldsen overfor dem havde paataget sig, fyldestgjorte, hørte Hertugen af Bedford til de mindst taalmodige; i Januar 1817 indløb der fra ham et Brev, hvori han i skarpe Udtryk tolkede sin Beklagelse og sin Forundring over, at Kunstneren endnu ikke havde begyndt paa Marmor-exemplaret af Priamos-Relieffet, der var lovet færdigt i Løbet af sex Maaneder eller i det højeste et Aar, og hvorpaa der var betalt et Forskud af 500 Scudi. »Jeg er,« skrev han, »i Færd med at lade et stort Galleri dekorere med Marmorværker, og for Øjeblikket staar Arbejdet stille, fordi Deres to Basrelieffer, for hvilke jeg har bestemt den udmærkede Plads, som de fortjene, endnu ikke ere komne. Jeg beder Dem nu fuldende Basrelieffet med Priamos og Achilles saa hurtig som muligt og venter

CHRISTUS.

desuden med største Utaalmodighed paa Modtagelsen af Deres fortryllende Statue af min lille Datter.« Hvor ubehagelig denne Skrivelse end maa have været for Thorvaldsen, medførte den dog den Fordel, at han nu havde noget bestemt at holde sig til, naar han vilde møde de idelig gjentagne Kaldelser til Hjemmet med at henvise til Travlheden i de romerske Værksteder. Saa vel Slotsbygningsskommissionen som Prins Christian Frederik modtog da ogsaa Breve, hvori Kunstneren søgte at godtgjøre Nødvendigheden af, at han »for Øjeblikket« opsatte Hjemrejsen uden nøje at kunne fastslaa, for hvor lang Tid.

Amors Pile smedes.

Arbejdet paa Reliefferne og Statuerne til Hertugen af Bedford bleve nu virkelig fremmede; tillige blev adskilligt nyt sat i Værk, og flere Planer drøftede. Den største af disse sidste gik ud paa en kolossal Relieffrise til en Kirke, der tænktes opført lige over for det endnu ikke færdige Glyptothek i München; den skulde spænde over en Længde af 240 Fod og give en Fremstilling af Jesu hele jordiske Liv. Kronprins Ludwig indledede Forhandlingerne ved gennem sin Arkitekt Leo von Klenze at forespørge, om Thorvaldsen vilde være villig til strax efter at være bleven færdig med Restaurationen af Ægineterne at tage fat paa Udførelsen af Frisen i Gips, hvad den vilde komme til at koste i dette Materiale, og i hvor kort Tid

Modellen kunde gjøres færdig. Svaret lød paa, at Thorvaldsen ikke ønskede at paatage sig Arbejdet, med mindre det skulde udføres i Marmor, og kort derpaa blev det ham meddelt, at dette netop stemmede med Kronprinsens Plan; der ønskedes imidlertid to Exemplarer, og foreløbig et i Gips. Om nu Thorvaldsen har frygtet for, at man i München, naar han først havde modelleret Frisen færdig og afleveret den i dette Materiale, skulde finde sig foranlediget til at fratage Bestillingen paa Marmorexemplaret, lader sig ikke afgjøre; vist er det, at han i den følgende Tid ikke syntes at interessere sig synderlig for det omtalte Reliefværk. Som Prøve paa dets Holdning og Proportioner modellerede han dog paa Forlangende et enkelt mindre Stykke, Kvinderne ved Jesu Grav, men dette sendte han ikke til München; det blev foreløbig staaende i hans Atelier og ventede paa, at Kronprins Ludwig som paatænkt selv skulde komme til Rom for at varetage sine mangeartede kunstneriske Interesser. Da dette omsider skete, erhvervede Kronprinsen det; i Marmor blev det næppe nogensinde udført, heller ikke afstøbt, saa det eneste eksisterende Exemplar rimeligvis er det, som nu findes i München. Det viser os de tre Maria'er, der med Salvekrukker i Hænderne nærme sig Graven, en Sarkofag, hvis Laag er væltet af, og paa hvis Kant Engelen sidder, idet han med den højre Haand peger op mod Himlen. Det er en klar, men ikke særlig interessant eller beaandet Komposition.

Paa samme Tid, som Forhandlingerne om Frisen til Kirken i München vare i Gang, sendtes der Kunstneren en Bestilling af en noget særegen Art. Paa de ioniske Øer havde man vedtaget at hædre deres Lord-Commissær, Sir Thomas Maitland, der havde indlagt sig store Fortjenester af den af England »beskyttede« Republik, med et Monument; foruden af en kolossal Portrætbuste »i heroisk Stil« skulde det bestaa af et Broncerelief, og til dette sendte man Thorvaldsen en Tegning, som han under Modelleringen vilde have at rette sig efter, »som den forelaa, og uden den ringeste Afvigelse«. Kunstneren har sikkert moret sig over denne kostelige Naivetet, og det saa meget mere, som Tegningen fremstillede Minerva i Færd med at afsløre en kvindelig Skikkelse, saa at det viser sig, at denne har et Dødningehoved. Foreløbig blev da Bestillingen henlagt, uden at der blev saa meget som svaret derpaa. Men lidt senere kom der dog noget ud af Sagen. Der blev mundtlig forhandlet om den, man gav Thorvaldsen nogenlunde frie Hænder, og han lempede sig saa

PHILIPPUS.

vidt efter Bestillerne, at han gik ind paa deres Tanke om en Afsløringsproces. Resultatet blev et smukt, paa Øen Zante oprejst Monument, hvis arkitektoniske Del var korrigeret af Thorvaldsen selv, og som, foruden Portrætbusten, paa Forsiden havde Relieffet »Minerva afslører Lasten«. Gudinden, der bærer Hjelm og Ægide, slynger skjærmende sin venstre Arm om »Sandheden«, en yndefuld, let draperet Kvindeskikkelse; med venstre Haand løfter hun Sløret fra den flygtende »Lasts« eller »Løgn« Hoved.

Andre betydelige Værker fik Thorvaldsen i Løbet af Aaret 1817 at udføre for den rige ungarske Magnat Fyrst Esterhazy, der var paa Besøg i Rom, først hans Buste, dernæst et Marmor-exemplar af den triumferende Amor og endelig en ny Statue, der oprindeligt blev bestilt som »en dansende Bacchantinde«, men som, efterat der var tegnet adskillige Udkast, fremstod som første Exemplar af »Danserinden«. Den unge Kvinde er iført en folderig Chiton, der under Brystet holdes sammen af et Bælte; den lader kun Armene blottede og naar til Anklerne; af et løst Draperi løfter hun med venstre Haand den ene Flig i Højde med

det blomsterkransede Hoved, en anden Del deraf holder hun op mod den højre Hofte, medens det for øvrigt bevæges bag hende under hendes livlige, men dog højtidsfulde Fremskriden i Dansen. Kort efter at denne Statue var modelleret, blev den udført anden Gang, paa Bestilling af den romerske Banquier Torlonia; den blev ved denne Lejlighed noget omarbejdet, idet Hovedet blev drejet stærkt til Venstre, og venstre Arm sænket, det sidste

Danserinden.

af Hensyn til, at Figuren skulde have Plads i en Niche. Ingen af disse Danserinder hører til Mesterens fremragende eller ejendommelige Værker; det tør vel endogsaa siges, at de i hele deres Anlæg snarere kunne føre Tanken hen paa Canova og hans Skole end paa Thorvaldsen. Helt ægte synes deres Naivitet og »skyldfri Glæde« ikke at være, i Bevægelserne er der mere Zirlighed end Natur, og i Draperierne en Overdaadighed, som gaar for meget i Retning af det brillante til at virke med den fornødne Ro. Mon Thorvaldsen ikke her har overladt mere af Arbejdet end ønskeligt til en eller anden italiensk Medhjælper?

Til den navnkundige Gruppe »De tre Gratier« gjorde Thorvaldsen i 1817 en Skitse, efter hvilken en af hans bedste Elever, den nittenaarige Pietro Tenerani, udførte de store Modeller, der et Par Aar senere bleve fuldendte og samlede af Mesteren selv. I det hele blev det nævnte Aar et af de rigeste og frugtbareste for hele Thorvaldsens Produktion; da fremstod foruden de allerede nævnte Arbejder det yndefulde Relief til en engelsk Dame, Grevinde Pores, Grav, Byrons Buste samt flere Portrætter og endelig tre saa fremragende Hovedværker som den knælende Ganymedes, Hyrdrengen og Haabet. Gravrelieffet har som Midtfigur den sørgende Ægtemand; han sidder ved Hustruens Askeurne, paa hvilken den lille Søn trykker et Kys, medens den voxne Datter — en Gjentakelse fra en af Kompositionerne til Bethmann-Holwegs Gravmæle — trøstende lægger Haanden paa Faderens Skulder. Ganymedes, den skønne frygiske Unger-svend, som blev bortført til Olympen for dør at tjene som den øverste Guds Mundskjænk, hørte til de mythologiske Skikkelser, der tidligst og stærkest havde sat Thorvaldsens Fantasi i Bevægelse; to Gange havde han, som allerede omtalt, givet et Billede af ham som staaende Figur; nu viser han os Ynglingen knælende foran Ørnen, som han giver at drikke af sin Skaal. I det sidste Kunstværk har Kunstneren naaet det højeste. Der er i Kompositionen en uovertræffelig Ligevægt og Rhythmik, i alle Linier, fra hvilket Standpunkt man end betragter Gruppen, den fuldkomne Skjønhed og Harmoni, der kun lader sig tænke i Forening med den højeste Friskhed og Naturlighed. Og hvad Gjennemførelsen i det enkelte angaar, da er det klart, at Kunstneren her fra først til sidst har arbejdet med glødende Kjærlighed og under Indflydelse af en Inspiration, som han kun i enkelte Tilfælde har haft Lykke til i tilsvarende Grad at vedligeholde under Fuldendelsen af sine herligste Værker.

Om Oprindelsen til »Hyrdedrengen« fortælles der, at Thorvaldsen ved et Tilfælde — et Held imidlertid af den Slags, som kun vederfares de store Aander — fik Motivet til denne kostelige Statue: Han arbejdede paa Ganymedesgruppen og havde til Model en smuk Dreng; denne holdt Hvil og kom da uvilkaarlig til at indtage en Stilling, der ved sin Skjønhed greb Kunstneren saa stærkt, at han følte sig dreven til at fastholde den. Maaske hører denne Historie til den lange Række af »Sagn, opstaaede af Kunstværker«; indre Sandsynlighed mangler den dog ikke. Der er i hele Figurens Bevægelse et saa stærkt Præg af Umiddelbarhed, at man over for den næppe undgaar at mindes det banale Udtryk »et Træk, afluret selve Naturen«; her er drømmende, ørkesløs Hvile i sin skønneste Form, Sydboens ofte saa plastisk udtalte »*dolce farniente*«. Denne er nu imidlertid opfattet ikke blot af en følende og forstaaende, men ogsaa af en kundskabsrig, en »dreven« Mester. Modellen har næppe af sig selv fundet paa saa dejligt at bruge Hyrdestaven som Støtte, Hunden endnu mindre paa at fuldstændiggjøre den pyramidalske Opstilling saa fint ved at sætte sig nederst til venstre Side og afslutte Gruppen.

Statuen »Haabet« kan man vel betegne som en Studie, et kunstnerisk Experiment. Netop i 1817 var Thorvaldsen stærkt optagen af Istandsættelsen af de æginetiske Tempelskulpturer; mellem disse var der to smaa Akroteriefigurer, der opfattedes og restaureredes som Billeder af Haabet. Dem lagde han til Grund for sit Værk, i hvilket han har bevaret den archaiske Skikkelses storladne Alvor og Strenghed, dens symmetriske Holdning og — i Hovedtrækkene — Draperiets Stil, men hvori der tillige er saa uendelig meget oprindeligt, saa meget, der vidner om Mesterens eminente Evne til at blæse nyt Liv i gamle Former. De æginetiske Statuer ere, hvad Krop og Lemmer angaar, mejslede med den højeste Grad af Finfølelse og Dygtighed, men Hovederne ere udtryksløse som Masker; i mange af dem er Bevægelsen fortræffelig given, men dette gjælder ikke om Akroteriefigurerne, der synes »retstillede« i fuldstændig Hvile. I sin Statue har Thorvaldsen udtrykt en værdig og festlig Fremadskriden; med den halvt aabnede Granatblomst i højre Haand og løftende en Flig af sin Tunica med den venstre bevæger Gudinden sig os imøde, stor og rank; Aasynet taler om Naade, Forventning og tilbedelsesværdig Majestæt. Der findes vel Værker af Thorvaldsen, hvori han har givet de olympiske Skikkelser en umiddelbart mere tiltalende Form end her, Gudebilleder, som lettere

end dette opfattes i deres formelle Skjønhed, og hvis Indhold man med større Magelighed tilegner sig. Men blandt alt, hvad han har frembragt, er »Haabet« i særlig Forstand »Gudebilledet«; ingen af hans Statuer kan som denne give hans saa ofte misbrugte Tilnavn, »den sildig fødte Hellener«, Mening; det er den af dem alle, som man bedst kunde tænke sig opstillet i en græsk Tempelcelle. Og Grunden hertil er ikke fornemmelig den, at »Haabet« udvortes set slutter sig saa nær til en bestemt græsk Original —

B. A. Guérard: Portræt af Thorvaldsen.

meget mere den, at Kunstneren i det, han har lagt til og skabt fra nyt, virkelig har arbejdet ud fra en Følelse, der var i Slægt med de gamle Helleneres. Thorvaldsens »Haabet« er en sund og naturlig Udvikling af den æginetiske Kunst; at han fik Lykke til at udføre denne Statue, var vel den dyrebareste Del af den Løn, der blev ham forundt for Arbejdet med de gamle Marmorværker.

I Foraaret 1817 kom den engelske Digter Lord Byron til Rom, og skjønt han kun havde kort Tid at ofre paa sit Ophold dør, tog han dog Lejligheden i Agt til at besøge Thorvaldsen og formaa denne til at modellere hans Buste. Kunst-

neren har selv fortalt, og H. C. Andersen i sit »Livs Æventyr« refereret, hvad der tildrog sig mellem de to store Mænd »Det var i Rom; da jeg skulde gjøre Byrons Billede, satte han sig op for mig, men begyndte strax at stille et ganske andet Ansigt op, end han plejede. »Nå, vil De ikke sidde rolig«, sagde jeg; »De maa ikke gjøre de Miner«. »Det er mit Udtryk«, sagde Byron. »Saa!« sagde jeg, og saa gjorde jeg ham, som jeg vilde, og alle Mennesker sagde, da det var færdigt, at det lignede, men Byron saa' paa det; »det ligner slet ikke«, sagde han, »jeg ser mere

JACOBUS, ALPHÆI SØN.

ulykkelig ud«. — Han skulde nu altid være saa ulykkelig,« tilføjede Thorvaldsen med et humoristisk Udtryk.

Om et af den nyere Tids ypperste monumentale Kunstværker førtes der i Løbet af samme Aar vidtløftige Forhandlinger; de gjaldt Rytterstatuen til Mindesmærket over Fyrst Josef Poniatowski, der førte den polske Hærafdeling under Napoleon, og som i Slaget ved Leipzig havde mistet Livet under sit Forsøg paa til Hest at sætte over Floden Elster. Paa den i Warschau sammentraadte Komites Vegne henvendte en Grev Mokronoski sig til flere af Tidens mest ansete Billedhuggere for at forhøre om, hvorledes de vilde stille sig til den foreløbige Plan for Monumentet, der væsentlig skulde bestaa af en i Bronze støbt Rytterstatue, hvortil Motivet kunde tages enten fra Marcus Aurelius' Mindesmærke paa Capitolium eller fra »det berømte Relief af Curtius, som styrter sig i Svælget«. Dersom Thorvaldsen havde haft nogen Anelse om, at man med sine Forespørgsler henvendte sig til andre Kunstnere paa samme Tid som til ham, havde han sikkert ikke indladt sig paa Sagen; han vilde jo overhovedet ikke have med Concurrencer at gjøre. Men herom blev han først underrettet, da han allerede havde givet et imødekommende Svar. Det skulde, skrev han, være ham en Glæde at paatage sig Udførelsen af Monumentet, forudsat, at det kunde tilstedes ham at fuldende Modellen i Rom, hvorfra han af Hensyn til sine andre Arbejder ikke godt kunde fjerne sig for længere Tid, og hvor han desuden var omgivet af antike Kunstværker og meget andet, der kunde lette ham Arbejdet. For Modellen, der vilde kunne gjøres færdig i Løbet af 12—15 Maaneder, forlangte han 12,000 Scudi, men med Støbningen kunde han ikke have noget at gjøre; derimod forpligtede han sig til at eftergaa Kunstværket, naar det var støbt, og at lede Opstillingen af det i Warschau; Omkostningerne ved Rejsen dertil skulde han selv afholde. I en følgende Skrivelse takkede Grev Mokronoski Kunstneren for hans Imødekommenhed, — just ikke i de mest smagfulde Udtryk; »vi smigre os«, skrev han, »med den Tanke, at det ikke vil være af liden Interesse for Dem at knytte Deres Navn til et Monument, som et Folk, hvad der jo har faa Sidestykker i Historien, paa saa ædel Vis og med saa fuld Enstemmighed vier ikke en Regent, men en samtidig Medborger. — — Idet vi gaa ind paa at betale den af Dem fastsatte Sum, 12,000 Scudi, er det vort Haab, at De ikke vil spare nogen Umag for, at Udfaldet kan komme til at svare til vore Forventninger og den Tillid, vi have sat til

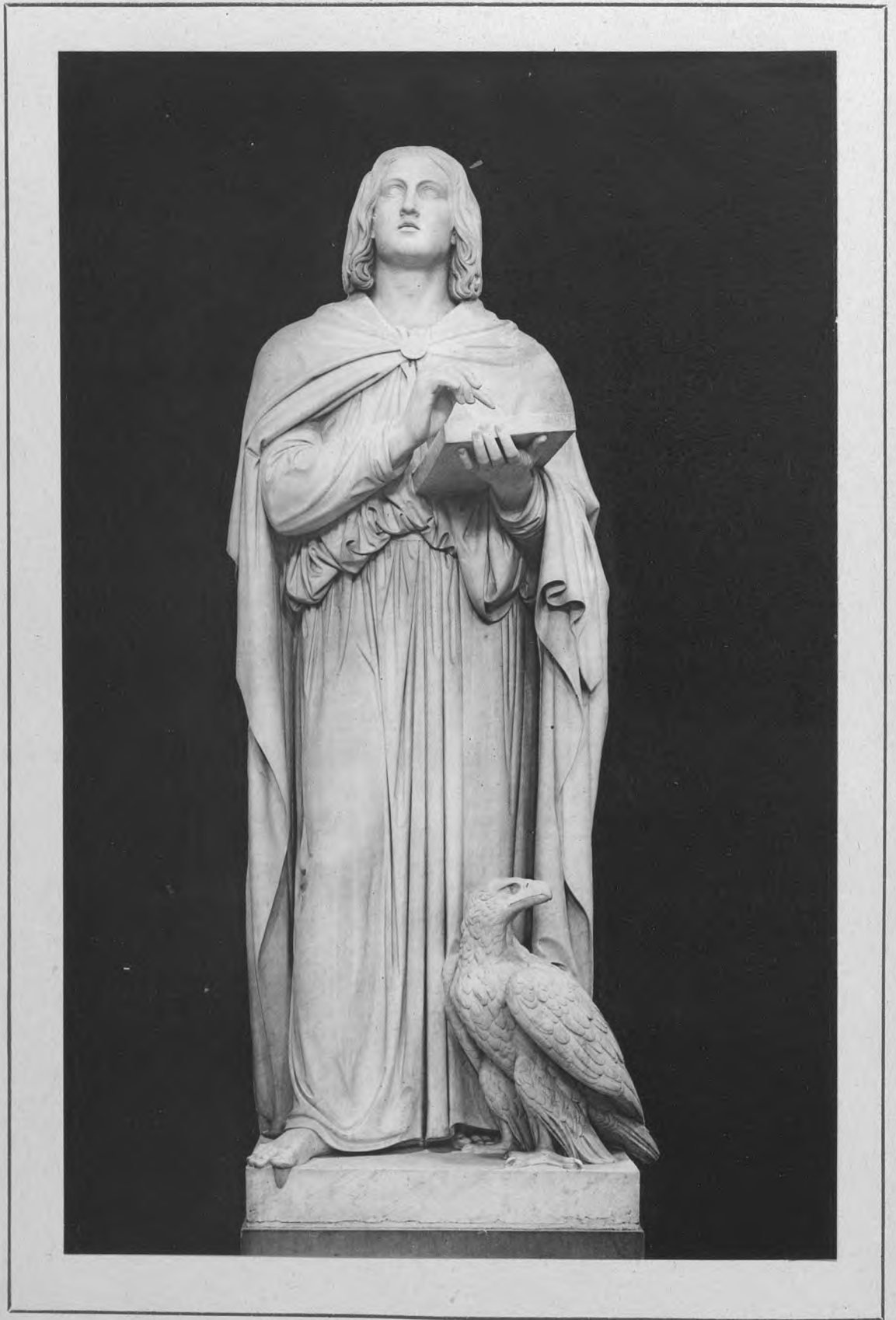
Dem«. Det tilføjedes dernæst, at man ønskede at se en Skitse til Kompositionen, og at det vilde være af højeste Vigtighed, at Hesten fik saa fuldendte Former som muligt; til Model kunde man kun bruge en østerlandsk Ganger, paa ingen Maade et Dyr af evropæisk Race. Fyrsten, hed det, havde Ry som sin Tids fortrinligste Rytter og red altid de skønneste Heste; »ce souvenir est profondement gravé dans tous les esprits.« Underhandlingerne afsluttedes i December 1817; som man kan tænke sig, blev det imidlertid lange »12—15 Maaneder«, der hengik, inden Modellen blev færdig; først efter ti Aars Forløb kunde den støbes i Gips, og efter sin oprindelige Bestemmelse blev den aldrig anvendt. Men herom vil der blive talt i det følgende.

Det har tidligere været berørt, at Thorvaldsen allerede i den første Del af sit Romerophold jævnligen led af Feber; han søgte snart den ene, snart den anden Læge derfor, brugte en Mangfoldighed af »Husraad« og prøvede ogsaa at faa Bugt med Sygdommen dels ved Bade, dels ved for kortere eller længere Tid at tage Ophold paa Steder, hvor Luften var sundere end i Rom, men alt uden noget kjendeligt Resultat; Anfaldene gjentog sig stadig, og i den Periode, der her omhandles, syntes de endog af og til ret foruroligende. Da der endelig optraadte Aandedrætsbesværligheder og stærke Smerter i Brystet, fik han selv den Tanke, at hans Lunger vare angrebne, og det lader til, at ogsaa hans Omgivelser have næret Frygt i denne Henseende. Han var imidlertid saa heldig i Efteraaret 1817 at komme i Forbindelse med en i Neapel bosat dansk Hospitalslæge, Dr. Albrecht von Schönberg, der synes hurtig at have dannet sig en saa rigtig og fuldstændig Forestilling om sin store Landsmands Helbredstilstand, at han ikke blot kunde berolige ham, men ogsaa give ham virksomme Raad. Sygdommen havde sit Sæde ikke i Lungerne, men i Leveren og Milten, hvor der fandtes »Forhærdelser«; den vilde, forsikrede Lægen, ved fornuftig Behandling kunne holdes i Tømme. Fremtiden viste, at Dr. Schönberg havde Ret.

Af Naturen maa Thorvaldsen have haft en ualmindelig stærk Helbred; en mindre kraftig Konstitution vilde ikke have kunnet udholde det Liv, han førte i Rom. Fra Morgen til Aften færdedes han i Ateliererne, hvor Luften var mere eller mindre fugtig, og hvor det var umuligt at skjærme sig mod Trækvind; saa godt som uafbrudt var han sysselsat med Arbejde, der stillede overordentlige Krav til Aand og til Legeme; tidlig tog han fat,

DAABENS ENGEL.

JOHANNES.

og sent kom han i Almindelighed til Ro; var han ikke i Selskab, sad han gjerne om Aftenen et Par Timer med gode Venner paa et eller andet Osteri, og hans Levemaade var i det hele alt andet end regelmæssig. Egen Husholdning førte han ikke; han havde hos en Signora Buti en lidet hyggelig Lejlighed paa tre Værelser, af hvilke det ene blev brugt som Atelier. Her stod Staffelierne med paabegyndte Relieffer rundt omkring; Gulvet, Bordene og Stolene vare bedækkede med Smaafigurer; om mindste Hensyn til noget, der kunde ligne Bekvemmelighed, var der ikke Tale; knap nok kunde den besøgende finde en Stol at sætte sig paa. Sovekamret var meget lille, men alligevel var der ogsaa i det lige op ad Sengen skaffet Plads til en Modellerestol, hvorpaa det Arbejde stod, som Kunstneren gav sig i Færd med, saa snart han var staaet op. Bag dette Kammer var der et noget større Rum med Malerier, som Thorvaldsen havde kjøbt, til Dels for at understøtte trængende Kunstnere; paa Bordene flød det med alle Slags udgravne Sager, Vaser, Mynter, Broncer o. s. v. Foruden Thorvaldsen boede i samme Hus og Dør om Dør flere Kunstnere, nemlig Billedhuggeren Schadow, Maleren Wach, der senere blev Direktor for Kunstakademiet i Berlin, og Maleren og Kobberstikkeren Senff. Disse fire samt Fru von Humboldt, den preussiske Minister Wilhelm von Humboldts Hustru, og dennes to Døtre spiste som oftest til Middag sammen; Maden besørgede Signora Buti. Hos Anna Maria, hvem han tilligemed Barnet havde lejet ind hos en tarvelig romersk Familie, vedblev Thorvaldsen jævnlig at komme, men Besøgene hos hende skulde næppe virke styrkende eller oplivende paa ham; hun plagede ham idelig med sin Skinsyge og med sine Anfald af »Rabbia«, der undertiden gik saa vidt, at hun kastede ham alskens Brugsgjenstande i Hovedet. Intet Under da, at hans Venner mangan Gang maatte tænke paa det ønskelige i, at han fik andre Forhold at leve under, og at man i deres Kreds ofte drøftede Sandsynligheden for at faa ham godt gift. Og netop i den her omhandlede Periode syntes det, som om der kunde være Udsigt til noget saadant.

I Følge med forskellige kvindelige Slægtninger kom nemlig i Begyndelsen af Aaret 1818 en skotsk Dame, Miss Frances Mackenzie Seaforth, til Rom. Hun var anbefalet til Thorvaldsen af en af dennes Venner; snart blev hun, der var stærkt begejstret for Kunsten og selv gav sig af med at modellere, en stadig Gjæst i hans Atelier, og i Løbet af Foraaret fik hun Lejlighed til at slutte sig nærmere til ham. Et heftigt

Feberanfald, som han havde paadraget sig ved en Aftenstund efter et lystigt Selskab at færdes ved Vandfaldene i Tivoli, nødte ham til en Tidlang at holde sig i Ro, og han besluttede da at lægge sig i Kur i Albano, hvor Luften var god og sund. I denne lille Bjergby eller dens Nærhed tog nu ogsaa Miss Mackenzie og hendes Ledsagerinder Ophold, og under Thorvaldsens Sygdom, der flere Gange tog en saadan Vending, at han selv begyndte at gjøre sig fortrolig med Tanken om Døden, plejede hun ham med den største Omhu. Nærmere og nærmere knyttede da de to sig til hinanden; hun blev forelsket, og han betagen af sin Højagtelse for hendes Karakter, hendes Aand og hendes Dannelse ikke mindre end af sin Taknemlighed. Enden — eller vel rettere Begyndelsen til Enden — blev en Forlovelse.

Hvad var da denne Miss Mackenzie, der en Tid syntes saa nær ved at blive den store Kunstners Hustru, for en Kvinde? — Fuldt ud lader Spørgsmaalet sig næppe klare nu; i mangt og meget stemme vel de Kildeskrifter, der staa til Raadighed, overens: de tillægge hende fortræffelige Egenskaber, men synes dog tilsammen at vidne om, at hun ikke har været en saadan Personlighed, at Thorvaldsen havde kunnet føle sig lykkelig og fremmet i sin Kunst, om han skulde have levet et Liv ved hendes Side. Men Oplysningerne, der foreligge, ere for faa til at give et fuldstændigt Billede. Udførligst omtales hun og hendes Forbindelse med Thorvaldsen i de Livserindringer, der ere efterladte af den tyske Malerinde Louise Seidler; de synes i det væsentlige at være paalidelige, men maa dog opfattes med et vist Forbehold, særlig fordi det af vedkommende Memoirer fremgaar, at Forfatterinden til dem har næret Ønsket om at se Kunstneren forenet med en af hendes nærmeste Veninder, en Dame, hvorefter der i det følgende vil blive Tale. Her skal imidlertid meddeles det væsentlige af, hvad Louise Seidler har at fortælle om Miss Mackenzie. »Denne Dame,« hedder det, »havde Kunstneren lært at kjende i Albano, hvor han, der var stærkt angreben af den romerske Feber, var flyttet hen for at gjenvinde sin Helbred; hun var ham dør en trofast Sygeplejerske, og i hende lærte han for første Gang i sit Liv en ædel Kvindenatur at kjende. Hun var fuld af Begejstring for Kunsten og sad inde med Kundskaber paa alle Omraader, var blid, sagtmodig og stiltfærdig i sin Optræden — noget, der fuldkommen harmonerede med hendes graalige Hudfarve og med hendes Dragt, der var graa fra øverst til nederst. Et betydeligt Indtryk gjorde

JACOBUS MAJOR.

Miss Mackenzie ikke; senere hen, da jeg lærte hende at kjende, mindede hun mig altid om en Flaggermus. Af Statur var hun lang, mager og knoglet; det vare hendes Hænder og Fødder ogsaa. I Øjnenes Udtryk og i Ansigtstrækkene var der imidlertid noget rart og tiltrækkende; et Præg af Hjertensgodhed forsonede med den for øvrigt overmaade uanselige, heller ikke længer helt unge Dame. Da Thorvaldsen tidligere var falden i Hænderne paa en ganske ordinær, yppig og ilter Romerinde, Anna Maria Magnani (gift med en Berliner Professor, der nu helt havde opgivet hende), saa kunde det ikke være andet, end at han stærkt maatte føle Kontrasten mellem de to Kvinder, og at Sammenligningen maatte falde ud til Gunst for den skotske Dame. — Miss Mackenzie havde, da Thorvaldsen i Albano virkelig var letsindig nok til at tilbyde hende sin Haand, ikke Mod til strax uden sin Families Samtykke at modtage den. Det var en Lykke for Thorvaldsen, thi selv en blind maatte kunne skjønne, at hun ikke var den, der kunde forsones Kunstneren, hvis Personlighed jo var saa ejendommeligt udviklet, med Ægteskabets Aag; selv vilde hun være bleven den ulykkeligste i Forholdet. De kom da begge til Rom; Miss Mackenzie indførte strax Thorvaldsen hos sine engelske Bekjendte, i hvis Aftenselskaber Kunstneren imidlertid kjedede sig saa grundig, at de inden føje Tid bleve ham uudholdelige, saa han snart med dobbelt Fryd vendte tilbage til sit sædvanlige Osteri og sin Foglietta, den straaflittede Vinflaske, som han satte ikke ringe Pris paa. Forgjæves søgte Miss Mackenzie at holde fast paa den egensindige Thorvaldsen, i det mindste som paa en Ven; han forlod hende helt og holdent og brød Ægteskabsløftet, hvorpaa hun trøstesløs vendte tilbage til sit Fædreland.«

Om Forlovelsen mellem Thorvaldsen og Miss Mackenzie blev indgaaet, allerede medens de boede i Albano, lader sig ikke afgjøre med Sikkerhed; vist er det imidlertid, at han, efter at han under Opholdet paa Landet havde gjenvundet sin Helbred, begav sig paa en Rekreatjonsrejse til Neapel i Følge med hende og hendes Selskab, at de paa denne Udflugt omgikkes med stor Fortrolighed, og at man i de danske og engelske Kredse i Rom betragtede det som en given Sag, at de to snart skulde holde Bryllup. I et Brev fra Schubart til Thorvaldsen hedder det saaledes: »Hele Rom er fuld af, at De ægter den gode Miss Mackenzie, og jeg tror det selv, siden De har ladet Dem overtale til at følge hende til Neapel. Alle Deres Venner ønske, at De maa etablere Dem, og jeg ønsker

det fremfor nogen anden. Miss Mackenzie er en rar Pige, af en udmærket Fødsel og en mageløs Opdragelse og Kultur. Alle Englænderne agte hende højt, og De vil tilvende Dem endnu mere deres Yndest ved at ægte Miss Mackenzie. Hun er for jegod til ikke at gjøre Dem fuldkommen lykkelig, og alle ville bifalde denne Forening af to saa gode Mennesker. Endog er jeg overbevist om, at hun gjerne tog den lille Elisa til sig som eget Barn, naar det kommer an derpaa. De kunde jo fra Danmark stikke over til England for at forene Dem med Miss Mackenzie, ifald hun til Foraaret [1819]

Frances Mackenzie,
efter en Tegning af Thorvaldsen.

rejser tilbage til Fædrelandet. — Jeg raader aldrig i Ægteskabssager, men Miss Mackenzie er et sjældent Fruentimmer, og at gjøre hende lykkelig bør De og kan De. Hun holder saa inderlig af Dem, at hun vil dø af Sorrig, dersom hendes Haab bliver skuffet. Dette maa De betænke, ligesom De ikke maa glemme, at De ere begge i Munden af alle Romerne, som tror vist, at De vil ægte denne gode og dydige Pige.« Det var dog ingenlunde alle Vennerne, der saa' paa Sagen med samme Øjne som den for den fornemme Englænderinde saa begejstrede Baron; adskillige af dem følte sig vistnok endog alt andet end fornøjede paa Kunst-

nerens Vegne, da Forlovelsen omsider — saa vidt det kan skjønnes, imod hans Ønske — den 29de Marts 1819 blev deklareret ved et Gilde i Frascati. Man kunde ikke være blind for, at Thorvaldsens Interesse for den paagjældende Dame allerede var betydelig kølnet; mange vidste vel endog, at han, faa Maaneder før Deklarationen fandt Sted, var bleven betagen af en anden og vistnok dybere Kjærlighed. Stærk Tvivl herskede der jo desuden om, hvor vidt Miss Mackenzie virkelig kunde blive en Hustru med Evne til at gjøre Thorvaldsen lykkelig. Allerede efter en Maanedstids Udløb blev da ogsaa Forlovelsen hævet, og i et Brev udtaler en af Thorvaldsens bedste Venner,

Arkæologen Brøndsted, sig om det Indtryk, denne Begivenhed har gjort paa ham: »Endskjønt Enden paa dette Forhold er højst ubehagelig, især for hende, maa jeg dog paa Thorvaldsens Vegne glæde mig over, at denne Forbindelse opløstes. Hun havde ennyeret ham til Døde; strax, da jeg saa' hende første Gang, indsaa jeg tydelig, at hun slet ikke var for ham, ihvor højst anstændig og dannet, endog mere boglærd end fornødent, men uden original Tanke eller munter Meddelelse, tilmed særdeles hæsliq. Thorvaldsen har begaaet den Fejl at antage den Velvilje og Tilbøjelighed, som gjensidig opstod ifjor mellem ham og Miss Mackenzie ved et Ophold i Albano og siden paa en Rejse til Napoli, for noget andet og vedvarigere, end hvad de vare. Miss Mackenzies Godhed for ham, medens han var syg i Albano, havde indtaget, endog rørt ham, og Thorvaldsens Geni og elskværdige Munterhed siden paa en Lysttur til Napoli havde indtaget hende. Ingen af dem tog sig i Agt for, at Forholdet let kunde blive ganske anderledes siden i Rom, hvor Thorvaldsen vendte tilbage til sine mangfoldige Arbejder og paa ingen Maade havde Tid til at bevæge sig om Miss Mackenzie, som paa hin Udflygt, og hvor han, som naturligt, har saa meget andet, der interesserer ham.«

Fanny Caspers,
 efter Louise Seidlers Maleri.

Det er allerede antydet, at Thorvaldsen, kort før han hævdede Forlovelsen med Miss Mackenzie, havde modtaget et stærkt Indtryk af en anden Kvinde. For denne og for hendes Forhold til Mesteren skal der nu i denne Sammenhæng gjøres Rede, inden vi paa ny vende os til Omtalen af de Kunstværker, der i den givne Periode frembragtes i hans Værksteder.

Hun hed Fanny Caspers og var, da hun i Egenskab af Selskabsdame hos en ungarsk Fyrstinde Grassalkowich og Guvernante for dennes lille Datter kom til Italien, vel et Par og tredive Aar gammel, men ungdoms-

frisk og overordentlig smuk. I Rom fornyede hun strax Bekjendtskabet med sin dør bosatte Ungdomsveninde, den tidligere omtalte Malerinde Louise Seidler; til denne kom hun for at faa sit Portræt malet, og i hendes Atelier var det, Bekjendtskabet mellem Fanny Caspers og Thorvaldsen blev stiftet. Som Louise Seidler fortæller, blev det snart Thorvaldsens Vane at indfinde sig, hver Gang der blev arbejdet paa Portrættet, og længe varede det ikke, før de to følte sig stærkt dragne til hinanden. »Fanny var,« hedder det, »et elskeligt Naturbarn, der virkede bedaarende paa alle, Mænd og Kvinder, unge og gamle, yndefuld naar hun talte, og naar hun bevægede sig; hun var livlig og munter, vittig og begavet, fuld af skjælmsk Lune; hele hendes Væsen var saa fortryllende, at det vel maatte vække Kjærlighed. Det var, som havde Gratierne skjænket hende alt, hvad der kan henrykke; hun sang nydelig, var bedaarende i let Konversation. . . . Alle disse hendes Egenskaber vare vel egnede til at sætte Thorvaldsens Hjerte i Brand, og hun ærede i ham den uovertræffelige Billedhugger, den nyere Tids Fidias . . . De to elskende kom, uden at der fandt nogen egentlig »Erklæring« Sted, bestandig hinanden nærmere, især naar de smaasnakkede sammen og udvexlede deres Tanker i de Timer, da Fanny sad for mig. Hun var en troende Katholik og opsendte til Madonna de inderligste Bønner om, at hendes Hjertes Ønske maatte gaa i Opfyldelse. Og alle ønskede vi, at hun maatte blive Thorvaldsens Hustru; hun vilde bleven en Støtte for de Tyske i Rom og have kunnet fri ham ud af de uværdige Baand, hvormed han var knyttet til den elendige Italienerinde; for hans Datter Elisa vilde hun sikkert være bleven en god Moder . . . Men desværre førte den gjensidige Interesse ikke til noget Resultat, og Grunden hertil var Kunstnerens Retskaffenhed. Han havde nemlig, kort før Fanny kom til Rom, hævet sin Forlovelse med en ædel, men alt andet end smuk skotsk Dame, en Miss Frances Mackenzie Seaforth, og søgt at berolige den trøstesløse med et Løfte om aldrig at gifte sig.«

Det var som sagt den 29de Marts 1819, at Thorvaldsens Forlovelse med Miss Mackenzie blev deklareret; da var han imidlertid uden Tvivl allerede saa træt af Forholdet, at et endeligt Brud maatte betragtes som nær forestaaende. Faa Uger i Forvejen havde der i Anledning af Fanny Caspers' Navnedag været holdt en Fest hos Louise Seidler; Thorvaldsen var med; han satte en Krans paa den elskedes Hoved, og »rørende var det at se, hvor haardt han kæmpede for at trænge sin Følelse for den

THOMAS.

herlige Pige tilbage — en Følelse, der dog stadig paa ny kom til Gjennembrud. Hvorfor skulde dog denne Englænderinde staa imellem dem som et graat Spøgelse! Fanny Caspers vilde have kunnet gjøre Thorvaldsen fuldkommen lykkelig«. Nogen Tid efter den omtalte Fest afæskede Brøndsted, der i høj Grad tog Del i den unge Dames Skæbne, Thorvaldsen en Erklæring om, hvorledes han agtede endelig at forholde sig i denne Sag, og fik da at vide, at Kunstneren vel havde hævet Forlovelsen med Miss Mackenzie, men at han samtidig havde givet hende sit ovenfor omtalte Løfte. Rimeligvis har saa Brøndsted underrettet Fanny Caspers derom; sikkert er det i alt Fald, at denne allerede i April formaaede Fyrstinde Grassalkowich til at bryde op fra Rom og tage hende med sig. Hun og Thorvaldsen mødtes aldrig senere; nogle Aar derefter giftede hun sig i Wien med en Hr. Doré, der var Associé i et stort Bankierfirma.

Miss Mackenzie forlod Rom den 2den Maj; i den følgende Tid skrev hun til sin fordums Trolovede Breve, »hvor i hun med Alvor og kvindelig Værdighed foreholdt den svage Thorvaldsen hans Forhold og tilgav ham med kristelig Sagtmodighed, hvad han havde syndet imod hende«. Nogle Aar opholdt hun sig derpaa i Schweitz; i 1826 var hun dog igjen i Rom og havde der et ganske flygtigt Møde med Thorvaldsen, »der en Aften i en Soirée stod og konverserede nogle Damer. Paa én Gang blev han stum og blegnede; hans Øjne fulgte en Dame, som traadte ind i Salen. Det var hende; men i næste Øjeblik var han forsvunden af Selskabet«. Da hun i 1837 for sidste Gang kom til Rom, mødtes de to i Fred og Venskab; Aarene havde vel slukket Flammen og gjort Ende paa Bitterheden. Tre Aar senere jordedes hun paa Roms protestantiske Kirkegaard.

Hvor stærkt bevæget end Thorvaldsen har maattet føle sig under Udviklingen og Afslutningen af de omtalte erotiske Konflikter og af det endelige Brud med Anna Maria, hvilket synes at være fuldbyrdet omtrent ved denne Tid, er det dog klart, at intet af alt dette i nogen væsentlig Grad har virket hemmende paa hans Arbejdskraft; foruden at han netop i denne Periode var stærkt optagen af Alexanderfrisen, Skulpturerne til Lord Bedford og adskillige andre tidligere bestilte Sager, fik han i Aarene 1818—1819 udført flere nye Værker, hvoraf et Par endog høre til hans mest fremragende.

Fra 1818 skriver sig saaledes foruden flere Portrætbuster et Par ret anselige Relieffer til Baronesse Chandrys og Lady Newbooks Grav-

monumenter; det førstnævnte viser en draperet Kvindeskikkelse, der med Korset trykket mod sit Bryst svæver op imod Himlen, medens en Genius slukker Faklen; i det andet deles Kompositionen af en Søjle med Kors og Askeurne; paa Fodstykkets ene Side knæler en Kvinde i Bøn, paa den anden staar den fakkelslukkende Dødsengel. Et mindre Relief fra samme Aar forestiller Kristus i Emmaus i det Øjeblik, da Disciplene gjenkjende Frelseren, som bryder Brødet; det blev udført i Sølv som Altarprydelse for Kirken Sta. Annunziata i Florents til stor Forargelse for ivrige Katholiker, der harmedes over, at et Arbejde af denne Art og med denne Bestemmelse skulde komme fra en Kætters Atelier.

Højt over disse Værker, af hvilke intet skulde yde noget væsentligt Bidrag til at forøge Thorvaldsens Kunstnerry, hæve sig to andre, modellerede i 1818: Mercurius og Portrætstatuen af Fyrstinde Baryatinski.

Om Oprindelsen til Merkurstatuen, der blev modelleret i den erotisk bevægede Foraarstid, fortælles følgende. Da Kunstneren en Dag gik sin sædvanlige Gang fra Studiet til Signora Butis Middagsbord, traf hans altid opmærksomme Blik i Via Sistina en ung Romer, der sad inden for en Gadedør i en Stilling, som greb ham ved sin Skjønhed og fordringsløse Natur. Han havde fra først af modtaget Indtrykket halvt ubevidst, men ved de næste Skridt blev det ham klart; han standsede sin Gang og vendte tilbage. Der sad Knøsen endnu, uden at have forandret Stilling, halvt staaende, halvt siddende og i Samtale, saa at han ikke opdagede, at han var Gjenstand for Opmærksomhed. Et Par Øjeblikke var Kunstneren nok til at fastholde dette Billede. I al Hast endte han sit Maaltid for at gjøre en lille Skitse af, hvad han havde set, og næste Dag begyndte han Modellen til sin navnkundige Merkur. — Til denne Fortælling er der den Bemærkning at vedføje, at der mellem Thorvaldsens i Musæet bevarede Tegninger findes Udkast til Merkurstatuen fra en saa tidlig Periode som Aarene 1809 til 1813. Derfor kan jo Anekdoten være paalidelig nok i Hovedsagen, kun at man maa forudsætte en længere Gjærings- og Modningsperiode mellem Undfangelsen og Fuldendelsen, end der betegnes ved Udtrykket »næste Dag«. I Løbet af adskillige Aar har det Motiv, Kunstneren fangede paa sin ensomme Vandring gennem Via Sistina, tilsyneladende hvilet, men i Virkeligheden udviklet sig i hans Sjæl; det er blevet ham altid kjærere ved sin Friskhed og Ynde; alt som Aarene randt,

PETRUS.

er det stadig dukket op, altid i større Rigdom og Fylde og med mere Fasthed og livfuldere Udtryk i Linierne.

Modellen, der helt igjennem blev udført af Mesteren selv, blev i Maj Maaned støbt i Gips; hurtig naaede dens Ry ved Breve og Bladartikler ud over alle Europas Lande; i Merkurstatuen hilste de mest fremragende Kunstnere og Kjendere et af den nyere Plastiks herligste Værker — den maaske af alle moderne Statuer, der kom Antiken nærmest.

Den unge Gud er af Zeus udsendt for at dræbe Argos, der af den skinsyge Hera er sat til at vogte den til en Kvie forvandlede Io. Ved Rørfløjten Toner har han dysset Uhyret i Søvn; nu er Øjeblikket kommet, da Gjerningen skal fuldbyrdes. Han har siddet paa en høj Træstub; nu stemmer han den venstre Fod mod Jorden for at rejse sig; Fløjten har han just taget fra Munden, med højre Haand drager han Sværdet, hvis Balg han klemmer fast mellem den højre Hæl og Træstammen. Fjenden tænkes foran ham, lidt til Højre, lavt; Guden sænker sit Blik imod ham, hvast, med et Udtryk af uendelig samlet Agtpaagivenhed, uendelig Forsigtighed; stille, tys! det er den snilde Hermes, der skal fuldbringe et Guddomsværk.

Den forslagne Hermes, ungdomsdejlige og stærk, let, som det bør sig et Gudernes Sendebud, smidig og elastisk i hvert Ledemod. Som i sin Jason og i sin Adonis har Kunstneren her opbudt det yderste for at give Billedet af den rene mandlige Skjønhed; i Forholdene den ædleste Rhythmik, i hver Form en Finhed og en Ynde som i et Sangfragment af Sappho. Og hvor fjernt har dog ikke Mesteren holdt sig fra al tom eller søgt Idealiseren! Overalt bærer Værket Præg af det finest opfattende Blik, den dybeste Agtelse for, hvad Naturen kan byde. Her, om nogen Sinde i nyere Skulptur, har en sanddru Kunstner fæstet Øjet paa det skabte i dets Enkeltheder og tilegnet sig disse for at føje dem sammen i aandfuld Opfattelse, i ufor-gængelig Harmoni. Thi fremfor alt er Merkurstatuen et Hele, en Organisme, i hvilken hvert Led synes med Nødvendighed forudsat af og forudsættende det øvrige; rent umiddelbart virker den som en ædel og storslaaet, rundt afsluttet Musikstrofe, hvori den ene Takt smertefrit føder den anden.

Og saa den vidunderlige Fortælling! — I sin Tid syslede Thorvaldsen med Tanken om et Relief med to Figurer, Hermes og Argos, Øjeblikket før Drabet; denne Plan søgtes kun virkeliggjort i en flygtig Tegning og blev derpaa opgivet for bestandig. Enhver, der lærer den udførte Statue at kjende, vil forstaa Grunden til, at Kunstneren ikke efter at have fuldendt

den er vendt tilbage til Reliefudkastet: Emnet er udtømt i Statuen, der behøves ikke mere; man savner her lige saa lidt en Sidefigur, som man f. Ex. beklager Mangelen af en Antagonist til den borghesiske Fægter — lige saa vist som paa den anden Side ingen af Canovas Boxere vinder i Interesse, fordi der er to af dem. Argos er godt nok »underforstaaet«; enhver Beskuer med sund Sans føler med al fornøden Klarhed hans Nærværelse uden at se ham for det legemlige Øje. Guden selv er nok til at drage os med som Tilskuere ved den dramatiske Handling, ikke blot til at vise os Momentet med Fløjtespillet, der er hørt op, Sværdet, af hvis Klinge et saa og saa langt Stykke er blottet, men til at lade os føle alt det foregaaende og alt det efterfølgende: Vi have hørt Gudens Syrinx, endnu dvæle dens Toner i vort Øre; vi se Sværdet glide ud af Skeden, og i næste Øjeblik — — vi gribe dettes Handling, tilegne os dets Indhold, idet vi følge Retningen af det spejdende Guddomsblik, Bevægelsen af de smidige Lemmer. Slægtskabet med den antike Kunst ligger her klart for Dagen. Som i dennes ejendommelige Frembringelser møde vi ogsaa i Thorvaldsens Mesterværk paa én Gang det svulmende Liv og den ægte plastiske Stil, der udelukker enhver Følelse af Uro eller manglende Anskuelighed. Over for Merkurbilledet staar enhver Beskuer med en egen Fornemmelse af Tryghed og Hvile; her er intet at misforstaa, intet at tvivle om — men saa forunderlig meget at frydes ved. Det kan da ikke undre, at Statuen kom til at høre til Kunstnerens mest populære, og at den gjentagne Gange maatte udføres i Marmor. Første Gang skete dette i 1819 paa Bestilling af Hertugen af Augustenborg, som imidlertid, uvist af hvilken Grund, ikke fik Kunstværket, der sammen med Hebe erhvervedes af en engelsk Bankier, Alexander Baring, for 5500 Scudi (omtrent 22000 Kroner); et smukt Marmorexemplar findes i Musæet, der ogsaa ejer Modellen, et tredje — med blottet Hoved — kom til Spanien, et fjerde til Grev Leon Potocki i Polen.

I Foraaret 1818 var Baron Schubart i Rom som Gjæst hos Thorvaldsen; da Merkur var støbt, foranstaltede han i den Anledning en Fest, ved hvilken han fremsagde et Digt til Mesterens Ære og satte en Krans paa hans Hoved. Omtrent ved samme Tid kom Kronprins Ludwig af Bayern til Rom, og snart traadte han og Kunstneren, der jo saa længe havde staaet i indbyrdes Forbindelse ved Brevvexling og Bestillinger, i nært personligt Forhold til hinanden. Forhandlingerne om den store Frise til

PAULUS.

Kirken i München bleve da maaske fortsatte, men førte ikke til noget Resultat; derimod gjorde Thorvaldsen en meget smuk Buste af Kronprinsen.

Som tidligere fortalt havde Thorvaldsen i Efteraaret 1815 modelleret en legemsstor Portrætstatue af den russiske Grevinde Elisabeth Ostermann, et ædelt og stilfuldt Kunstværk, som imidlertid blev overtruffet af et andet tilsvarende, den i 1818 udførte Billedstøtte af Fyrstinde Bariatinski. Hun var af fornem engelsk Byrd, og med Rette er der gjort opmærksom paa, at Statuen viser en udmærket Type paa Damerne af det britiske Aristokrati. Figuren er fremstillet oprejst med Vægten hvilende paa højre Fod; den venstre er let fremstrakt; begge ses de under Randen af det side Klædebon og bære pyntelige Sandaler. For øvrigt er Dragten næppe i væsentlig højere Grad antikiserende, end den i Virkeligheden var det i den Periode, da Kunstværket blev til; Underklædningen er noget nær en kortærmet Damekjole efter Tidens Brug, kun noget rigere paa Folder. Over venstre Skulder er kastet et løst Stykke Draperi, der falder saaledes, at det kun delvis dækker Underklædningen; en Flig holder Fyrstinden fast mellem Brystet og den venstre Haand, der tillige løfter et Parti af det op imod højre Hofte. Den højre blottede Arm er bøjet med Albuen hvilende paa Hoften; Pegefingern støtter under Hagen paa det let sænkede Hoved med Pandebaandet og den græske Haarsætning. Med Rette har man betegnet dette Værk som den fuldkomneste Draperistatue, der er frembragt siden den første romerske Kejsertid. Anordningen af Klædebonet er foretagen med et Mesterskab, der fuldt behersker den store Mængde af Folder, saaledes at de i al deres rige Formvariation danne et organisk sluttet Hele; ingensteds det ubetydeligste Spring eller Brud paa Sammenhængen, det ringeste Tilløb til noget vilkaarligt; alt er her ligesaa naturligt og selvfølgelig, som det er umiddelbart tiltalende. Og hvor nobel er ikke Opfattelsen af den fine og yndefulde Kvindeskikkelse, dette Draperi omhyller, hvor grandios og dog ægte menneskelig Stillingen, hvor talende Udtrykket for rolig Tænksomhed og sjælelig Fred! Næppe har Thorvaldsen i noget andet enkelt Værk tydeligere vist, hvilken Overflod af Evner der stod til hans Raadighed, hvor meget han mægtede at binde til en enkelt Form: — al denne Rigdom i et Portrætbillede! Fordringsløst som det er, har det større Indhold i sig end en hel Række af mere eller mindre lovpriste Statuer med »betydningsfulde« Navne. Men mon nogen kan tvivle om, at Kunstværket, dersom det var blevet udstillet f. Ex. under Titlen »La méditation«, vilde være blevet

saa populært, at det havde maattet udføres mindst en halv Snes Gange i Marmor?

Ved et sjældent Træf blev ikke blot Gipsmodellen til dette herlige Arbejde, men ogsaa det i Thorvaldsens Atelier udførte og af ham selv eftergaaede Marmorexemplar bevaret for Kunstnerens Fædreland. Det var bestilt af den afbildede Dames Ægtefælle, men da denne afgik ved Døden, inden Statuen var færdig, og Fyrstinden intet foretog for at komme i Besiddelse af den, blev den staaende i Atelieret, indtil den efter Kunstnerens Død blev sendt til Kjøbenhavn og indlemmet i Musæet. Imidlertid var ogsaa Fyrstinde Bariatinski død, og en Søn af hende gjorde Fordring paa at faa Statuen udleveret, men til at gaa ind paa noget saadant følte Musæets Bestyrelse sig hverken forpligtet eller berettiget, og der blev da truffet en Overenskomst, ifølge hvilken Arvingen modtog en af H. V. Bissen udført Kopi.

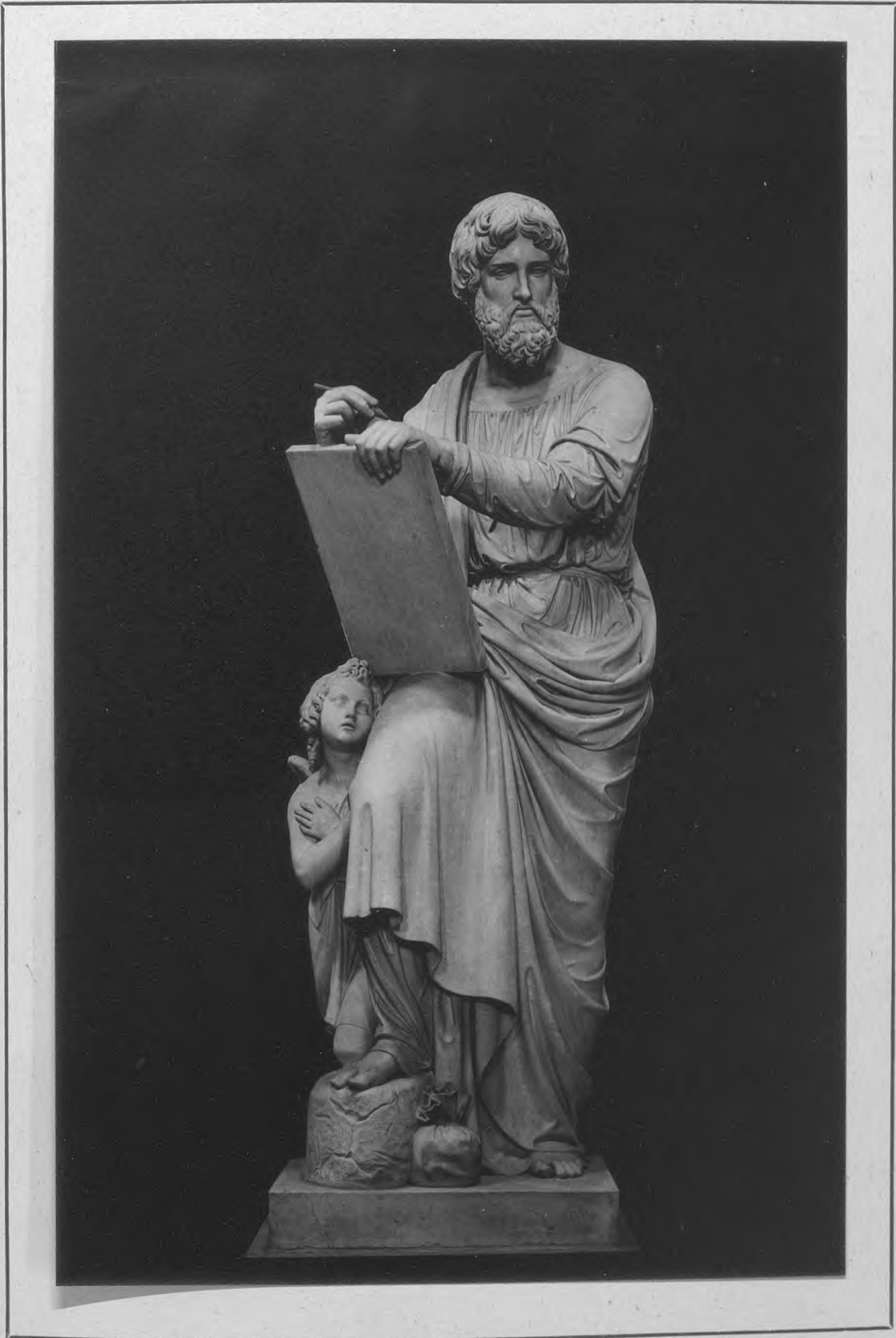
Af Arbejder fra Aar 1818 — et af de rigeste i Kunstnerens Liv — er endnu at nævne et Relief, der blev bestilt til Hofkapellet i Palazzo Pitti i Florenz; det blev modelleret færdigt imod Slutningen af Aaret, men først længere Tid derefter afleveret i Marmor. Det fremstiller den i Johannes-evangeliets Slutningskapitel skildrede Scene, hvor den opstandne Jesus, der ved Genesareth Sø har aabenharet sig for sine Apostle, »overdrager Kirkens Styrelse til St. Peter«. Midt i Apostelskaren staar Frelseren; med sin højre Haand peger han ned mod Faareflokken: »Vogt mine Lam!« den anden løfter han som til Indvielse over Petrus, der knæler ved hans Side med Nøglerne, som betegne den ham overdragne Magt til at »løse og binde«; til begge Sider ere de andre Apostle grupperede. Som man vil se, er Arbejdet anlagt paa en udpræget romersk-katholsk Opfattelse af den apostoliske Myndighed; Emnet har uden Tvivl ogsaa været Kunstneren opgivet i en ret bindende præciseret Form. At han ikke har kunnet føle sig stærkt interesseret for det, er da forstaaeligt nok; med alle sine gode Enkeltheder — saaledes særlig den knælende Apostel og den bag ved ham staaende Johannes, hvis Bevægelse er meget smuk og udtryksfuld — er Relieffet noget køligt i Stemningen, konventionelt desuden i mange af Detaillerne, baade Hoveder og Draperier, — vel nærmest at betragte som et af den Slags Rutinearbejder, der fra Tid til anden udgaa fra de fleste store og meget produktive Mestres Værksteder.

Poniatowski-Monumentet var sikkert et af de Arbejder, der paa den Tid laa Thorvaldsen stærkest paa Sinde. Mod Slutningen af 1818

modellerede han en Skitse til hele Mindesmærket og kort derpaa en Model til Hesten i naturlig Størrelse; som Grundlag for denne kunde han blandt andet benytte forskjellige Udkast, som han under sit Ophold i Neapel havde haft Lejlighed til at tegne efter en arabisk Ganger, der havde tilhørt Fyrst Poniatowski. Skitsen blev imidlertid ikke i sin oprindelige Form lagt til Grund for Monumentet, men væsentlig omarbejdet; den findes nu i Musæet. Man havde fra Warschau fra først af stillet den Fordring til Kunstneren, at Hestens Bevægelse skulde »antype det Moment, da den standses, pludselig tilbageholdt af sin Rytter førend Springet i Floden«, men dette Krav blev senere frafaldet til Fordel for et roligere Motiv. I Skitsen »standser Hesten, ansporet af Rytteren, studsende ved Flodbredden, ikke som om den vægrede sig ved at adlyde, men som tvivlrædig, om den ogsaa rigtig har fattet hans heltmodige Beslutning;« Fyrsten, der i Forhold til sin Stridshingst tager sig noget lille ud, drejer Overkroppen og Hovedet til Siden som for at give sine Folk Ordre til at følge; den højre Haand med Sværdet løfter han højt i Vejret. Om de betydelige Ændringer, Kunstværket undergik, inden det blev støbt i kolossal Størrelse, vil der blive talt i det følgende; her skal kun tilføjes, at Thorvaldsen ikke sendte Skitsen, men kun en Tegning af den til Warschau, at der under Brevvexlingen mellem Kunstneren og Grev Mokronoski gjordes Aftale om to Relieffer til Hestens Fodstykke, det ene forestillende Fyrst Poniatowskis Indtog i Krakau 1809, det andet hans Død, og endelig, at Kontrakten angaaende Monumentet blev underskrevet af Thorvaldsen og Grev Leo Potocki, der skulde varetage Komiteens Interesser i Rom, den 8de Juli 1819. Thorvaldsen fik 4000 Scudi, en Tredjedel af den for Modellen til selve Statuen og Formerne dertil aftalte Sum, paa Haanden; Reliefferne ønskede han, som det udtrykkelig udtales i Dokumentet, at levere uden særlig Betaling som et Vidnesbyrd om, at »han følte sig hædret ved at rejse et Mindesmærke for en med Rette saa navnkundig Helt«.

Som man vil mindes, havde Thorvaldsen i 1817 gjort Skitserne til de tre Gratier og sat Tenerani i Gang med Modelleringen af de enkelte Figurer i fuld Størrelse; nu, kort efter Nytaar 1819, bleve de føjede sammen til den berømte Gruppe. De tre Gudinder ere stillede saaledes, at den midterste, der, naar man staar lige over for Gruppen, ses helt *en face*, slynger Armene om Livet paa sine to Søstre, af hvilke den ene kjærtegnende berører hendes Hage, medens den anden rækker sin højre Arm frem foran

hende; bag ved dem sidder Amor med sin Lyre, og ved hans Side ligger over en høj Salvevase Draperierne, som Gudinderne have lagt fra sig for Badet, af hvilket de nys ere stegne op. Som bekjendt er denne Gruppe et af Mesterens mest lovpriste Værker, og man véd, at han selv, i alt Fald i den første Tid efter dets Fuldendelse, satte det meget højt. Nu, da man har Lejlighed til at sammenholde det med hele Rækken af hans ypperste Frembringelser, er det vel tvivlsomt, om man vil kunne enes om at regne det iblandt disse. At det ved Stilens Værdighed og ikke mindre ved den solide Gjennemførelse af de enkelte Skikkelser hæver sig højt over det tilsvarende, et Par Aar ældre Arbejde af Canova, er der ingen Tvivl om; Canovas Gratier hører til dem af hans Arbejder, over for hvis vamble Stemning og affekterede Blødhed man vanskelig undgaar at mindes det Sagn, der fortæller, at hans første opsigtvækkende Figur var modelleret i usaltet Smør. Thorvaldsen synes nu at have villet give et Modstykke hertil, men er da under Trykket af sin bevidste Stræben naaet ud i den anden Yderlighed: hans Gruppe gjør som Helhed et noget tørt Indtryk, Kompositionen kan næppe betegnes som særlig let eller gratiøs med de oftere paa mindre tiltalende Maade brudte end frit og harmonisk flydende Linier; som under Bestræbelsen for at undgaa alt Koketteri, al sansepirrende Leflen har han holdt Skikkelserne, af hvilke især den midterste er lidet egnet til at vække Længsler som dem, der fik Pygmalion til at bede Guderne om Liv for sin Statue, forunderlig knappe og stramme i Formen. At der imidlertid i Værket findes udmærkede Enkeltheder, følger jo saa at sige af sig selv; den lille Amor, der sidder ved Gudindernes Fødder — den findes ikke i Skitsen, men føjedes senere til —, er saaledes en i høj Grad frisk og fornøjelig Figur, som flere Gange blev udført for sig og ofte reproduceret i formindsket Maalestok. Kunstnerens Tilfredshed med hele Gruppen synes for øvrigt ikke at have holdt sig i Tidernes Løb; i 1842 modellerede han den om med ret betydelige Ændringer, der dog ikke bragte noget udmærket Resultat. I sin oprindelige Skikkelse udførtes den første Gang paa Bestilling af Hertugen af Augustenborg, men denne lod flere Aar hengaa uden at lade den afhente, maaske fordi Marmoret var stærkt skæmmet af Aarer, og den erhvervedes da af en rig Handelsmand i Altona, Konferentsraad Donner. At den gjorde Lykke i vide Kredse, er allerede antydet; af de Udtalelser, hvormed den hædredes, skal her kun for Kuriositetens Skyld anføres de Vers, i hvilke Kronprinsen af Bayern, der som bekjendt var

MATTHÆUS.

mindre heldig i sin Egenskab af Poet end som Fremmer af de skjøne Kunster, sammenlignede den med Canovas Behandling af Emnet:

Canovas Grazien:

Ueppige Mädchen sind hier die Graziën, Lüsternheit weckend;
Ist zu reizen jedoch je die Bestimmung der Kunst?

Thorvaldsens Grazien:

Unverhüllt sind auch die deinigen, unverhüllend uns zeigend
Hellas' Charitinnen, keusch, göttlich, in heiliger Kunst.

— Det synes, at Thorvaldsen, alt som Aarene randt — han nærmede sig jo nu stærkt de halvhundrede — har følt Længslen efter at gjense sit Fædreland og overtage Udførelsen af Kunstværker for Hjemmet voxte; med altid større Kraft lød ogsaa Landsmændenes Ønsker om at have ham i deres Midte, og Forholdene udviklede sig efterhaanden saaledes, at Betænkelighederne ved for en Stund at forlade Rom maatte mindskes i samme Forhold, som Fristelsen dertil øgedes. Vel var Tallet paa de Statuer og Relieffer, der vare under Arbejde i Værkstederne, mere overvældende end nogen Sinde forhen; nye Ting modelleredes i Mængde efter hans Skitser, og af de ældre udførtes der stadig Gjentakelser. Men Udsigterne til, at Virksomheden i Atelierne kunde holdes i god Gang under Mesterens Fraværelse, vare ogsaa langt gunstigere nu, end de havde kunnet være i nogen tidligere Periode. Ikke alene havde han knyttet til sig en Mængde flinke, for en stor Del af ham selv uddannede Arbejdere, Modellerere og Marmorhuggere, til hvem han særdeles vel kunde overlade Udførelsen af endog meget betydelige Værker, helt op til Grænsen af den sidste beaandende Fuldendelse, men om ham stod der nu en lille Stab af virkelige Kunstnere, talentfulde og dygtige unge Billedhuggere, hvem »det finere Arbejde« og Overtilsynet med Værkstederne uden Frygt kunde betroes. Vi have allerede nævnt Pietro Tenerani; en anden paalidelig Støtte havde Thorvaldsen i Giovanni Bienaimé, der efter at have faaet sin første Uddannelse i Marmorværkstederne i Carrara drog til Rom i 1818 og snart kom til at staa Mesteren meget nær. Samtidig traadte den toogtredivaarige Herman Ernst Freund, det danske Kunstakademis »rejsende Artist«, i Forbindelse med Thorvaldsen. Den geniale Kunstner, der oprindeligt var Smed, dernæst var uddannet til Medaillør, men senere — omtrent fra 1816 — næsten udelukkende viede sig til Skulpturen i strængere Forstand, havde i Efteraaret 1817 vundet

Akademiets store Guldmedaille og drog kort derpaa til Rom, hvor han strax søgte Thorvaldsen, der modtog ham med overordentlig Venlighed, aabnede sine Værksteder for ham, gjorde ham bekjendt med sine rige Samlinger og indrømmede ham Plads til at bo hos sig, naar det Værelse, der for Tiden var optaget af Baron Schubert, blev ledigt. Længe varede det ikke, før Freund, en ædel, selvfornægtende Natur og som Billedhugger en af de finest begavede og samvittighedsfuldeste, der have levet og virket paa dansk Grund, blev den ældre Mesters højre Haand. Snart kom han i Thorvaldsens Atelier til at indtage en overordnet Stilling; han, der »fulgte hele Udviklingen af Arbejderne lige fra den første Undfangelse til den sidste Glatning af Marmoret« og saaledes blev i ualmindelig Grad fortrolig med Mesterens Stil og Virkemaade, fik hurtig det rette Greb paa at give den store Mesters Tanker og Følelser Udtryk og at holde de underordnede Kræfter til at røgte deres Gjerning paa rette Maade; »Thorvaldsen kunde ikke have fundet en mere paalidelig og uegennyttig Støtte end Freund, der paa sin Side ikke betragtede det som Offer, naar han anvendte Tid og Kræfter paa at støtte Thorvaldsen og værne om hans Arbejder; det var noget, fandt han, der simpelt hen skyldtes en saadan Kunstner«. Der var saaledes nu saa lidet som muligt til Hinder for, at Thorvaldsen endelig fulgte Kaldelserne fra Hjemmet; en Bestilling, som han i September 1818 havde modtaget fra Udlandet, kunde endogsaa betragtes som en særlig Anledning til, at han netop nu gav sig ud paa Rejse.

Som bekjendt tjente endnu ved den store Revolutions Udbrud en Del Schweitzere i Frankrig som kongelig Garde; under Stormen paa Tuillierne den 10de August 1792 blev denne, der søgte at værges Kongen og hans Familie, nedsablet. En af dens Officerer, Oberst Pfyffer von Altshofen, havde dog undgaaet at dele Skæbne med sine Kamerater; nu fremkom han med et Forslag til i Schweiz at rejse de faldne Krigere et Mindesmærke, og Planen vandt, om end ikke almindeligt Bifald, saa dog en saa kraftig Tilslutning, at man snart kunde tænke paa at virkeliggjøre den. Mindesmærket skulde have sin Plads i et tæt ved Luzern liggende Parkanlæg, der tilhørte Obersten, men som han nu vilde gjøre til offentlig Ejendom; angaaende Modellen dertil henvendte man sig til Thorvaldsen, som erklærede sig villig til at paatage sig Arbejdet for en yderst ringe Godtgjørelse og strax udførte en Skitse til den senere saa berømte »Schweitzerløve«; Modelleringen i større Maalestok — omtrent naturlig Størrelse —

blev overdragen til Bienaimé. Saa snart denne var færdig med Arbejdet, og Thorvaldsen havde gaaet det efter, blev det sendt til Luzern. Efter den oprindelige Bestemmelse skulde Figuren have været støbt i Jern; senere tænkte man paa at vælge Bronze, men endelig vedtoges det at udhugge den kolossale Løve i en Klippevæg, der fandtes ved Indgangen til den omtalte Have, og som syntes at egne sig udmærket for Øjemedet. Den endelige

Løve monumentet ved Luzern.

Udførelse blev overdragen en Billedhugger fra Constanz, Lucas Ahorn, og denne skilte sig med saa overlegen Dygtighed ved det møjsommelige Arbejde, der tog ham godt og vel sytten Maaneder, at en ikke ringe Del af det imponerende Indtryk, Monumentet gjør, maa tilskrives ham.

Den 90 Fod høje Klippe, hvori Løven er hugget som kraftigt Relief, er en rødlig Granit, der ypperlig modstaar Luftens og Vejrligets Paavirkning; dels af Naturen, dels med Mejselen er der frembragt et lodret Plan, som dog ikke er afglattet; kraftige Furer skære hen over det paa

skraa fra øverst til nederst og bidrage ikke lidet til den rige maleriske Virkning, det hele frembyder. I Fjældvæggen er hugget en Niche; der ligger, med sit Hoved vendt mod den helvetiske Republiks Vaabenskjold, den vældige Løve og dækker et Rum af omtrent tredive Fods Længde. Fra dens Side rager Stumpen af et afbrækket Spyd frem; døende er den segnet om, dens Øjne lukke sig; Hovedet og den højre Forpote hvilé paa Skjoldet med de franske Liljer; den venstre hænger ned over Klippens Rand. En simpel Indskrift, »Helvetiorum fidei ac virtuti« — »Minde om Schweitzernes Troskab og Mandsmod« — kroner det hele; under Nichen læses Navnene paa Officererne og Tallet paa de menige Stridsmænd, der lode deres Liv for Kongen, de tjente. Ved Klippevæggens Fod er der et lille, roligt Vand, omgivet af mørke, skyggefulde Træer; det afspejler Løvens Billede. Sjældnen er det som her lykkedes at bringe Natur og Kunst til at virke sammen. Hvor skøn og grandios end selve Løven er med dens gribende Udtryk paa én Gang af Sorg og af ædel Kraft: den mægtige Stemning, der maa fylde hver den, som staar over for Luzernmonumentet, skyldes dog næppe mindre de Følelsen saa forunderlig betagende Omgivelser, den hemmelighedsfulde Ro paa Stedet, den i alt Fald til sine Tider næsten æventyrlige Belysning, der hviler over Kunstværket, end dette selv. Set i og for sig og betragtet som et dekorativt-monumentalt Arbejde bærer det imidlertid noksom Vidnesbyrd om Mesterens store Evne til karakterfuld Opfattelse af 'og Redegjørelse for en Dyretype; hele dets plastiske Holdning og dets Rigdom paa Udtryk er nok til at sikre dets Værd, saa længe der er noget tilbage af Stenen, hvori det er mejslet. Imod dets Enkeltheder vil der vel nok kunne rejses Indvendinger, hvilket har sin ret naturlige Forklaring deri, at hverken Thorvaldsen eller Bienaimé, da Monumentet blev til, nogen Sinde havde set en levende Løve, men maatte hjælpe sig med den Oplysning og de Indtryk, andre Kunstværker kunde give.

Om Relieffrisen til den paatænkte Kirke i München forhandlede der vedblivende baade mundtlig og skriftlig; i de bayerske Kunstnerkredse herskede i den Anledning en Del Misfornøjelse; man fandt det urigtigt, at et saa omfattende Værk skulde overdrages en fremmed, da der dog blandt Landets egne Børn fandtes Billedhuggere, som nok kunde have Krav paa at komme i Betragtning. Vred var især den ret talentfulde, dog ingenlunde særlig betydelige Eberhard, der havde tilbragt flere Aar i Rom med Statsunderstøttelse, og som allerede før sin Hjemkomst til München havde sluttet sig

JUDAS THADDÆUS.

til de saakaldte Nazarenere, en Kreds af Malere og Billedhuggere, hvis inderlig velmente, men selvfølgelig i samme Grad ufrugtbare som meningsløse Stræben gik ud paa at føre Kunsten tilbage til den tidlige Renaissances naivt uskyldige Stil. Han gik endog saa vidt, at han, som Arkitekten Leo von Klenze skriver i et Brev fra Januar 1819, »satte Kronen paa sine Taabeligheder ved et Brev, som han sendte Kronprinsen, med en uforbeholden Erklæring om, at han ønskede at indlade sig i Væddestrid med Thorvaldsen og ikke var bange for, at han jo nok skulde vise sig denne overlegen.« Ogsaa fra andre Sider blev der »intrigeret« i denne Sag, men hverken paa Kronprinsen eller paa Thorvaldsen gjorde dette noget væsentligt Indtryk. Thorvaldsen tog netop ved denne Tid atter fat paa det omtalte Arbejde — der jo for øvrigt aldrig blev udført som Helhed — og modellerede Frisens Begyndelsesstykke, Marias Bebudelse, en Komposition, der langt overgaar den senere Behandling af Emnet, navnlig ved Fortællingens andagt vækkende Poesi og Figurernes naive Ynde; det er, som havde Mesteren netop her villet vise, hvor meget en Nutidskunstner kan lære af de gamle »Prærafaeliter« uden med Nazarenene at falde ud i Sygelighed og Unatur. I det ældre Relief, hvoraf Musæet intet Exemplar ejer, er Englen fremstillet svævende hen imod den hellige Jomfru, der har lagt sit Arbejde fra sig og ydmyg foldet Hænderne. Det blev færdigt i Leret og støbt i Gips i Løbet af tre Dage, er vel ikke stærkt gennemført, men dog langt mere, end at det kan betegnes som en Skitse, og skylder vel delvis sit ualmindelige Præg af Friskhed i Formerne netop til den Hurtighed, hvormed det blev fuldendt.

Thorvaldsen havde lovet at komme til Luzern for at træffe Bestemmelse med Hensyn til Løverelieffet og dets Omgivelser; ogsaa til Komiteen i Warschau havde han givet et Løfte om at indfinde sig for Poniatowski-Monumentets Skyld. Han mente nu, at disse Forpligtelser bedst lode sig opfylde samtidig med, at han foretog den længe paatænkte Rejse til Danmark; i Forsommeren 1819 bleve da de sidste Forberedelser hertil truffene, og den 14de Juli gav han sig om Morgenen Klokken 4 paa Vejen Nord paa i Følgeskab med to gode Venner, Grev Rantzau-Breitenburg og Historiemaleren Johan Ludvig Lund; Kjøretøjet var den Karet, der nogle Aar i Forvejen havde bragt Oehlenschläger til Rom.

Vejen gik over Siena til Florens, hvor Selskabet dvælede i sex Dage; Grev Rantzau skiltes her fra Thorvaldsen, der imidlertid fik Erstatning i nye Bekjendtskaber; særlig lærte han at sætte Pris paa den ansete Historie-

maler, Kunstakademiets Direktør Pietro Benvenuti. Fra Florens drog man over Bologna til Parma, i hvilken By de rejsende bleve en Dag for at se Correggios Værker i Galleriet og i Kirkerne; Thorvaldsen følte sig kun i ringe Grad tiltalt af dem. Den næste Station paa Vejen var Milano; her gjordes atter et sex Dages Ophold, nærmest af Hensyn til et Arbejde, Thorvaldsen Aaret i Forvejen havde paataget sig at udføre paa Bestilling fra denne By. I 1817 var Maleren Andrea Appiani, der i sin Tid havde været Kejser Napoleons Hofportrættist, og som ved sine mythologiske Billeder havde erhvervet sig Navn af »Gratiernes Maler«, død i Savn og Elendighed; nu vilde man hædre hans Minde, og der dannedes en Komite med det Hverv at sætte ham et Monument. Gjennem Grev Sommariva kom Bestillingen til Thorvaldsen; den lød paa et Portræt af Appiani og et Relief med de sørgende Gratier. Da nu Kunstneren kom til Milano, benyttede man Lejligheden til at afslutte Forhandlingerne med ham, og han valgte selv den Plads, hvor Mindesmærket senere blev opstillet efter i 1821 at være blevet fuldtendt i Atelieret i Rom.

Den tredje August forlod Thorvaldsen Milano og rejste over Simplon, gennem Lausanne og Bern til Luzern, hvor han deltog i en til Ære for ham foranstaltet Fest og gav sine Anvisninger med Hensyn til Løve-monumentet; Ahorn var allerede i Færd med at udhugge Relieffet i Klippen, skjønt Arbejdet var blevet en Del forsinket ved, at Modellen var kommet til sit Bestemmelsessted i temmelig skadelidt Tilstand.

Over Schaffhausen fortsattes Rejsen til Stuttgart, hvorhen Thorvaldsen agtede sig for at gjæste den berømte Billedhugger Dannecker — en aandfuld og dygtig Mester, hvis »Ariadne paa Pantheren« hører til vort Aarhundredes oftest reproducerede Kunstværker. Paa den sidste Station paa denne Del af Vejen indfandt sig en ung Mand og bad, om han maatte kjøre med til Byen; Thorvaldsen gav Tilladelse dertil, og under den livlige Samtale, der nu kom i Gang, viste det sig, at den ny tilkomne var Billedhugger, Elev af Dannecker og paa Vej til Stuttgart i den Hensigt at faa et Glimt at se af Thorvaldsen, som han vidste ventedes dertil. »De kan se ham strax,« sagde Lund, »han sidder der lige over for Dem.« I munter Stemning fuldendte man nu Rejsen til den Würtembergske Hovedstad, hvor Danneckers Elev indførte Thorvaldsen i sin Mesters Atelier; de to berømte Billedhuggere tilbragte nogle Dage i hinandens Selskab, og Thorvaldsen havde megen Glæde af Opholdet i Stuttgart, ikke mindst af sine Besøg i

det Boisseréeske Billedgalleri, hvor han især skjønnede paa de smaa nytestamentlige Billeder, som den Gang gik under Hans Memlings Navn.

Oprindeligt havde det været paatænkt at lægge Vejen over München, men da Thorvaldsen hørte, at man der var i Færd med Forberedelserne til hans festlige Modtagelse, og han for Tiden helst vilde være fri for sligt, ændrede han sin Rejseplan. Fester undgik han dog ikke — og naar det endelig skulde være, morede han sig ogsaa godt ved saadanne —: i Heidelberg traf han sammen med Hertugen og Prinsen af Augustenborg, der paa et Hotel gjorde stort Gilde for ham, og i Frankfurt deltog han i en livlig Fest i Anledning af Goethes halvfjerdstindstyve Aars Fødselsdag. Ved denne Lejlighed gjordes der Aftale om, at Thorvaldsen skulde udføre et Monument for Goethe, men denne Tanke blev, som man véd, aldrig virkeliggjort.

I Ems gjorde Thorvaldsen Bekjendtskab med Prins Christian Frederik — den senere Christian den Ottende —, som med sin Hustru opholdt sig ved dette Badested; i Køllns Domkirke blev han vejledet af den kunstforstandige Sulpice Boisserée, der fra Frankfurt havde gjort Rejsen dertil alene for at have den Glæde at vise den store Kunstner om i Tysklands mærkeligste gothiske Bygning. Derfra rejste Thorvaldsen til Altona og blev festlig modtagen saa vel af Bankier Donner som af den danske Overpræsident, Grev Blücher-Altona, saa til Slesvig, hvor han beundrede Brüggemanns Altertavle, ogsaa for det Mesterskabs Skyld, hvormed Materialet — Egetræ — er behandlet; »man kan tro mig, naar jeg roser det,« sagde han, »jeg har jo selv været Træskærer.« Digteren Schack von Staffeldt var paa den Tid Amtmand i Slesvig; da han hørte, at Thorvaldsen var kommen til Byen, fik han i al Hast truffet Forberedelser til et Festmaal paa en Gjestgivergaard og holdt her Talen til hans Ære, »lakonisk, men udtryksfuldt, med Kraft og Værdighed, saa Ordene frembragte en egen, ikke ufordelagtig Virkning«. Fra Slesvig rejste Kunstneren over Flensborg til Als; nogle Dage opholdt han sig paa Augustenborg, gik derpaa over Fyen, hvor han paa Brahetrolleborg gjensaa sin Døbefont, til Korsør, og ved Middagstid den 3dje Oktober var han efter 23 Aars Fraværelse atter i sin Fødeby.

Paa Charlottenborg havde man i Henhold til de tidligere givne Løfter indrettet Bolig og Værksted for den længselsfuldt ventede Mester; dertil kjørte han strax efter sit Komme til Byen, hilste med en hjertelig Omfavnelse Slottets gamle Portner, som i sin Tid havde været Model ved

de akademiske Tegneøvelser, i hvilke Thorvaldsen havde taget Del, og tog saa sine Værelser i Besiddelse. Helst havde han vel ønsket at hvile ud en Stund efter den besværlige Rejse, men deraf blev der intet. Rygtet om, at han var kommen hjem, bredte sig snart over hele Staden; gamle og unge Venner søgte ham, og overalt gjorde man Krav paa hans Nærværelse ved festlige Sammenkomster. Allerede to Dage efter hans Hjemkomst indvarsledes der i Kunstakademiet et Møde, ved hvilket han maatte indfinde sig i sin Egenskab af Professor ved Modelskolen; saa fulgte der en Fest i den Moltkeske Malerisamlings Lokaler, hvor en Mængde af »Kunstens Dyrkere og Yndere« vare samlede, derpaa en anden i det Borupske dramatiske Selskab, af hvilket Thorvaldsen i sin Ungdom havde været Medlem, og endelig Hovedfesten den 15de Oktober paa den kongelige Skydebane. Her var det ingen ringere end Oehlenschläger, der, efter at en Sang af Christian Wilster var afsungen af de henvendte Hundrede tilstedeværende, holdt Velkomsttalen og i begejstrede Ord tolkede den store Kunstners Værd ikke blot for Fædrelandet, men for Alverden. Nordiske Mænd, udtalte han blandt andet, havde i fordums Dage hærget i Syden og ødt dets aandelige Skatte, »men,« tilføjede han, »har Gothen syndet, saa har Gothen nu atter godtgjort sin Brøde. Have vore Forfædre nedhugget Billedstøtter i Rom, saa staa de nu atter, Grækenland værdige, frem ved Nordboens Kunst.« Ved Festmaaltidet lød atter Tale og Sang til Thorvaldsens Forherligelse; en af Viserne var af Oehlenschläger, en anden af den senere som Læge saa højt fortjente Ole Bang. Under stormende Jubel tømte Hædersgjæsten sit Glas for Studenterne, de egentlige Indbydere til Højtideligheden, og først langt ud paa Natten ledsagedes han af en stor Skare af gamle og unge til sin Bolig. Flere Fester paafulgte; til en af dem, der holdtes i Selskabet Clio, havde Baggesen skrevet en smuk Sang. At de kjøbenhavnske Blade og Tidsskrifter i den nærmest paafølgende Tid bragte en Mangfoldighed af Artikler om Kunstneren og hans Værker, følger af sig selv; de trykte Meddelelser om ham bleve fra nu af ogsaa mere nøjagtige, end de havde været hidtil, da man — endnu faa Uger før hans Hjemkomst, kunde læse i et meget udbredt Organ, at hans Hovedværker vare »en Niobe og en Basrelief, forfærdiget for Napoleon«, samt at han »for ikke længe siden giftede sig med en engelsk Dame«.

Skjønt Thorvaldsen følte sig baade hædret og rørt over alt, hvad man i disse bevægede Dage gjorde for at lægge sin Kjærlighed og Beundring

ANDREAS.

for ham for Dagen, kunde det dog ikke være andet, end at han, der nu i saa mange Aar havde været vant til et tarveligt og forholdsvis stille, arbejdsomt Liv, snart maatte føle sig træt af den megen Selskabelighed; han længtes efter igjen at faa Modellerstokken i Brug, og længe varede det da heller ikke, før han, der umiddelbart efter sin Hjemkomst havde aflagt Kongen og Dronningen et Besøg — ved hvilken Lejlighed han, for at han kunde blive »hoffähig«, havde faaet Titel af »virkelig Etatsraad« — begyndte paa Udførelsen af Kongeparrets, Prinsesse Carolines, Prinsesse Vilhelmines og den tolvaarige Prins Frederik Carl Christians (den senere Frederik den Syvendes) Portrætbuster. Ligesom Tilfældet havde været i Rom, blev ogsaa i Kjøbenhavn hans Atelier snart regnet mellem Byens Seværdigheder, der skulde besøges saa vel af mere eller mindre kunstforstandige indfødte som af tilrejsende, og mangen Gang blev under Arbejdet hans Taalmodighed sat paa en haard Prøve af paatrængende og taktløse Gjæster. Men Thorvaldsen viste sig under disse Forhold godmodig som faa, fandt sig i taabelige saa vel som »vigtige« Bemærkninger og modstod enhver Fristelse til at vise sin Overlegenhed ved hvasse Svar. Et Par Anekdoter kunne her illustrere. En Dame, der saa' ham tumle med det vaade Ler, udbrød: »Det Arbejde gjør nok Professoren ikke selv, naar De er i Rom,« hvortil Thorvaldsen i al Godmodighed svarede: »Jeg forsikrer Dem, det er det allervigtigste.« En anden Dame, der gav sin Beundring over en af hans Statuer Luft i følgende Ord: »Det maa dog have været forfærdelig vanskeligt at gjøre saadan en; hvordan bar De dem dog ad dermed?« fik til Svar: »Aa — det var saamænd ikke saa svært; jeg tog noget Ler — og saa tog jeg den Pind der — og saa — saa gjorde jeg det.«

Busterne af den kongelige Families Medlemmer vare de eneste Arbejder, Kunstneren fuldendte i Kjøbenhavn i 1819, men kort efter Nytaar begyndte han paa Løsningen af større Opgaver. Som man vil mindes, var der allerede forlængst gjort Aftale mellem Myndighederne og Thorvaldsen om, at denne skulde yde væsentlige Bidrag til Udsmykningen af det nye Raadhus og af Salene i det nye Christiansborg; næppe var han nu kommen til Ro i Hjemmet, før der kom flere Bestillinger til, idet man henvendte sig til ham med Ønsket om, at han vilde udføre noget »Kunstarbejde efter eget Valg« til Frue Kirke. I den nærmest følgende Tid forhandlede Thorvaldsen saa vel skriftlig som mundtlig med de Kommissioner, der havde Tilsyn med de forskjellige offentlige Nybygninger, og det blev aftalt, at han for det

første skulde modellere en Kristusfigur til Slotskirken. Den gamle Overenskomst angaaende en Lykurg og en Solon til Raadhuset blev igjen bragt i Erindring, men med disse Statuer kom Thorvaldsen aldrig saa vidt, at han endog blot fik dem anlagt som Skitser. Med Hensyn til den oprindelig for Raadhusets Fronton modellerede Udsmykning blev der taget forandret Bestemmelse, idet man nu enedes om at anbringe den over Slottets Portal.

Tanken om at komme til at udstyre Frue Kirke — »Stadens Hovedkirke«, som man den Gang holdt af at kalde den — med Kunstværker tiltalte i høj Grad Thorvaldsen, og allerede paa det her omhandlede Tidspunkt har han vistnok syslet med vidtrækkende Planer i den Henseende. Emnerne kunde han jo vælge frit, og det synes, at han foreløbig ikke har raadført sig med Kirkebygningskommissionen desangaaende. Allerede i Januar 1820 tog han fat paa Modelleringen af sine første for Kirken bestemte Arbejder, to Basrelieffer til Anbringelse i Koret over Indgangene til et Døbekapel og til Skriftestolen og forestillende Kristi Daab og Nadverens Indstiftelse. I det førstnævnte Relief har han fremstillet selve Handlingen i Midten af Kompositionen; Jesus er traadt ud i Floden og bøjer sig med Hænderne samlede foran Brystet for den til venstre Side staaende Johannes, der, støttende sig til Korsstaven med den venstre Haand, med den højre løfter Skaalen over Frelseren og lader Daabens Vand rinde ned over hans Hoved. Bag ved Døberen staa to Smaaengle, som holde Kristi Overklædning; to andre, større, svæve ned paa brede Vinger som for at bringe den himmelske Faders Velsignelse. Til Højre fylder en Gruppe af Mennesker Rummet; det er en Familie, Mand, Hustru, to Børn og en Olding, der har indfundet sig for at modtage Johannes's Daab; Faderen tager det lille Barn fra dets Moders Arm for at bære det hen til Døberen; den større Dreng er i Færd med at aflægge sin Klædning, før han træder ned fra Flodbredden. Denne Sidegruppe er, i alt Fald bortset fra de to yndefulde Barneengle, Kompositionens værdifuldeste og ejendommeligste Bestanddel, et helt lille Genrestykke, baaret af den fineste Stemning; Hovedfigurerne bringe ikke noget væsentligt nyt. I det hele maa det vel siges, at Thorvaldsen i sin Fremstilling af Kristi Daab naaede mindre højt end i Nadverrelieffet. Først og fremmest er dette helt igjennem originalt i sit Anlæg, der for øvrigt netop ved sin Afvigelse fra det traditionelle fremkaldte Indsigelser. Medens de mangfoldige Malere og Billedhuggere, der tidligere have givet Billeder af den hellige Nadvers Indstiftelse, have været enige om at gruppere Kristus

og Apostlene om de tre Sider af et Bord, har Thorvaldsen taget Emnet friere; han har følt, at det med den sædvanlige Anordning maatte blive overmaade vanskeligt, maaske umuligt, for Billedhuggeren at undgaa tung Symmetri og deraf følgende Kjedsommelighed i Linierne. Han har da tilladt sig at give en Omfortælling. Paaskemaaltidet er endt, og de tretten have rejst sig fra Bordet. Ved Siden af dette staar nu Kristus, vendt imod Apostelskaren, med Kalken, som han velsigner; forrest blandt de fromme knæler Johannes, bag denne Petrus; derefter følge de andre Apostle, de fleste paa Knæ; en enkelt staar dog op som Midtpunkt i Gruppen; yderst til Højre danner Judas, der sniger sig bort, den plastiske Modvægt til den staaende Kristusfigur. Det hele er en gribende dramatisk Fremstilling, udmærket ved stærk og dyb personlig Karakteristik.

Begge disse Relieffer vandt de kyndiges Bifald; man beklagede kun, at der foreløbig ikke var Tale om at faa dem udført i noget skjønnere og varigere Materiale end Gips; det var kun smaa Midler, der kunde anvendes paa Kirkens Udsmykning med Kunstværker. Herpaa raadedes der dog hurtig Bod; en Del Privatmænd enedes om at sammenskyde, hvad det kunde koste at faa begge Reliefferne huggede i Marmor, og snart var der indsamlet en Sum af 4000 Specier dertil. Modellerne bleve nogle Aar efter sendte til Rom, og den endelige Udførelse paabegyndt. De pryde nu i Henhold til den oprindelige Bestemmelse Kjøbenhavns Frue Kirke.

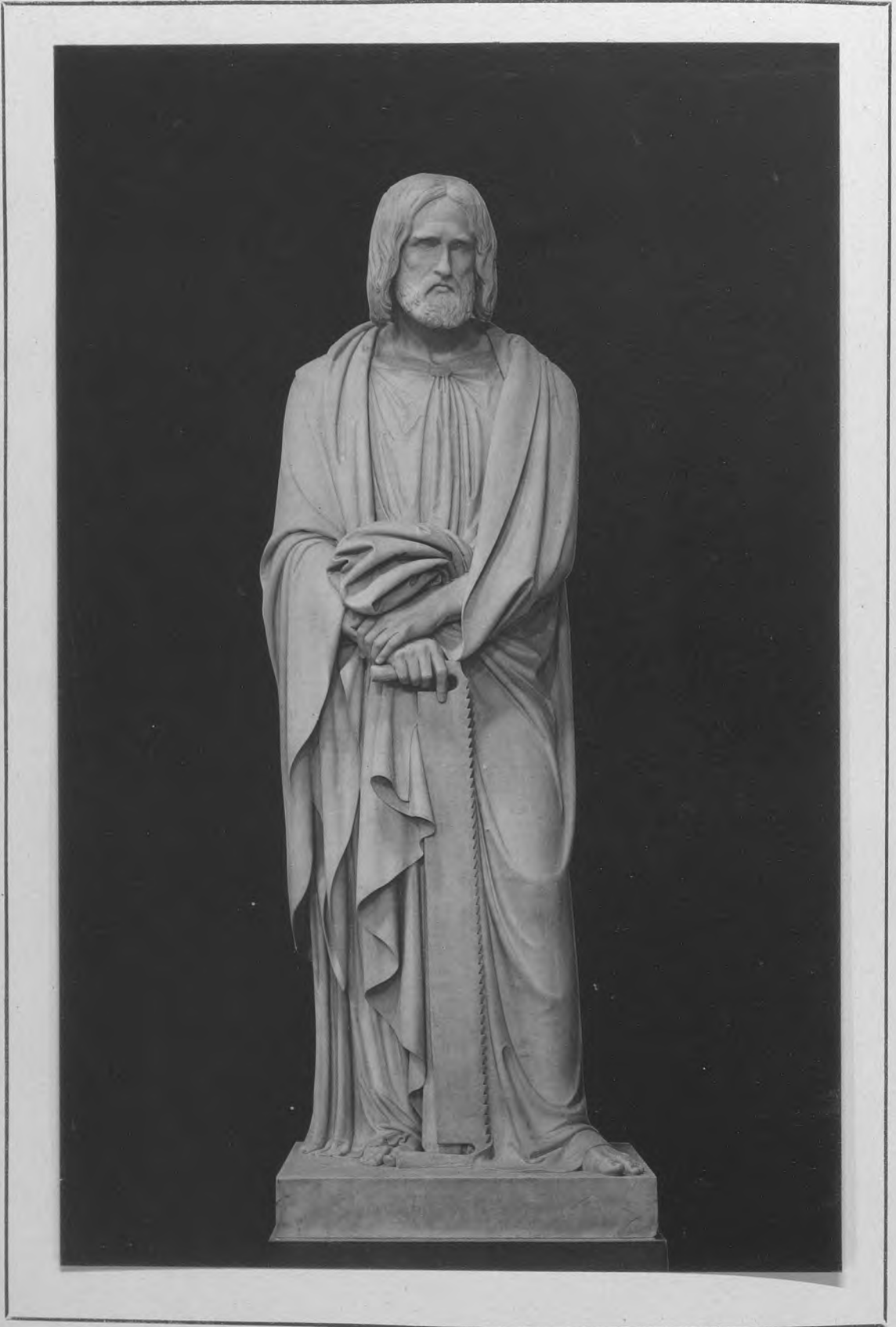
Som bekjendt er denne det Sted, hvor Thorvaldsens ypperste kirkelige Arbejder ere samlede; de smykke saa vel dens Ydre som dens Indre og give den i arkitektonisk Henseende saa kjedsommelige og i et og alt aandløse Bygning en Interesse som kun faa af Kirkerne i de nordiske Lande. Udvendig over Hovedindgangen hilser os Johannesgruppen, indvendig Frisen med Kristi Indtog i Jerusalem; gaa vi op gennem Skibet, følge vi Dobbelt-rækken af de tolv Apostle; i Koret staar bag Daabsengelen den mægtige Kristusstatue, derover ses Relieffet af Gangen til Golgatha; Kristi Daab og Nadverens Indstiftelse ere fremstillede i mindre Relieffer. Disse tvende Kunstværker have vi allerede omtalt; for de øvrige Arbejders Tilblivelse skal der i det følgende gøres Rede.

Som tidligere meddelt blev det kort efter Thorvaldsens Hjemkomst vedtaget, at han skulde modellere en Kristusstatue til Slotskirken. Det synes imidlertid, at denne Bygning og Planerne for dens Dekoration ikke ret have kunnet vinde hans Interesse, og saa vidt man kan skjønne, havde han ikke

opholdt sig mange Maaneder i sin Fødeby, før hans Tanker væsentlig samlede sig om Frue Kirkes Udsmykning med en Række Kunstværker fra hans Haand. Og Bygningskommissionen, i hvilken Kirkens Arkitekt, Etatsraad C. F. Hansen, var det ledende Medlem, gik villig ind paa hans Ideer i saa Henseende. Først blev det besluttet, at Kristusstatuen skulde udføres i to Exemplarer, det ene, i Marmor, til Slotskirken, det andet, i Gips, til Frue Kirke. Men Tanken om, at Landets »Metropolitankirke« til et Hovedværk af Tidsalderens største Billedhugger skulde nøjes med saa tarveligt et Materiale, lod sig vanskelig fastholde i Længden, og mindst af alle kunde Mesteren selv føle sig tiltalt deraf. Det lykkedes ham da ogsaa at overtale Bygningskommissionen til at gaa ind paa en Forandring af Planen: Frue Kirke skulde have Statuen i Marmor, og til Slotskirken skulde Thorvaldsen udføre et andet, mindre kostbart Arbejde; der var først Tale om en allegorisk Figur, »Religionen«, senere om et Krucifix. Ingen af disse Ideer kom dog til Udførelse; Slotskirken maatte, da det kom til Stykket, tage til Takke med et simpelt forgyldt Kors.

Som Alterprydelse for Frue Kirke havde man oprindelig tænkt sig et Maleri; om et saadant var der forhandlet med Historiemaleren Johan Ludvig Lund, der allerede havde indsendt sin Skitse til Approbation. Nu viste det sig imidlertid — for første, men ikke for sidste Gang —, at man i Kjøbenhavns ledende Kredse ikke var til Sinds at lade sig binde af moralske Forpligtelser, naar disse kunde stille sig hindrende i Vejen for den fejrede Mesters Ønsker. Kommissionen ytrede »i allerunderdanigst Forestilling til Hans Majestæt Kongen sine Tanker angaaende Fortrinet af en saadan Figur [som den af Thorvaldsen tilbødte Kristusstatue] frem for ethvert Maleri og henstillede derfor til Allerhøjstsammes Befaling, hvilken af disse to Dekorationer der maatte anvendes i Landets Hovedkirke«. Svaret fra Kong Frederik den Sjette lod ikke længe vente paa sig og var kort og fyndigt: »Vi ville allernaadigst, at en Kristusfigur af Etatsraad Thorvaldsen paa den allerunderdanigst foreslaaede Maade skal anbringes i Frue Kirkes Alter«.

Hermed var denne Sag bragt i Orden; Lund fik nu selv at se til, hvad han kunde bringe ud af sin paa Kommissionens Tilskyndelse udarbejdede Skitse. At Kirken maatte vinde ved Byttet, ja vilde have vundet betydeligt derved, selv om Kristusfiguren ikke havde draget stort Følge efter sig, er indlysende; Lund var til Trods for alle de Lovtaler, Samtiden viede ham,

SIMON ZELOTES.

ikke nogen Maler af Rang, og en Altertavle af ham vilde nu til Dags næppe have haft synderlig Værdi ud over den rent kunsthistoriske; Frue Kirke er dernæst en Bygning, der ifølge hele sin Stil kræver plastisk, ikke malerisk Udstyrelse. En anden Sag er det, at Lund med god Føje kunde føle sig krænket og forurettet ved den Maade, hvorpaa man satte ham og hans Arbejde til Side; Erstatning fik han dog i andre Bestillinger.

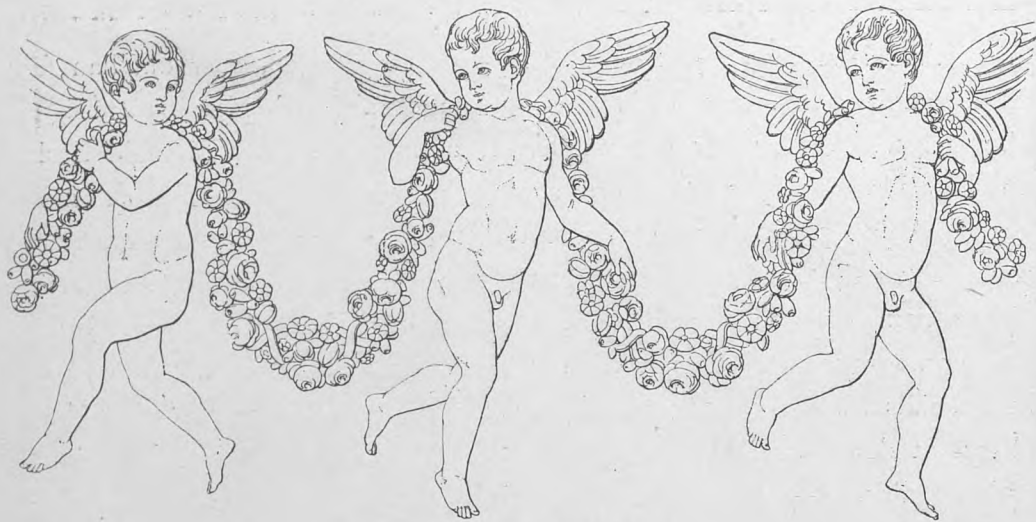
J. L. Lund blev da heller ikke den Kunstner, der ramtes haardest ved de magthavendes i sig selv meget forklarlige — om end ikke fuldt ud forsvarlige — Tilbøjelighed til overalt at føje sig efter Thorvaldsens Ønsker; et Slag af langt mere indgribende Betydning traf i Sammenhæng hermed Hermann Ernst Freund. Da Thorvaldsen havde faaet Bestillingen paa Kristusstatuen, modnedes som omtalt hans Plan om at skabe en hel Række Kunstværker til Frue Kirke, og hans første Forslag gik ud paa Udførelsen af de tolv Apostelfigurer. Men disse vare bestilte hos Freund, allerede før denne i December 1817 begav sig ud paa sin Rejse til Rom. I Thorvaldsens Atelier dernede havde den unge »Artist« taget fat paa Arbejdet; Bestillingen omfattede han »med hele den Begejstring, hans varme Kunstnersjæl raadede over; til den knyttede han de stolteste Forhaabninger om en rig Fremtid; i den saa' han en stor og værdig Opgave for den stærke Trang, han havde til at gaa i Dybden af de alvorligste Emner«. De tolv Skitser bleve anlagte, tre af dem stode i Foraaret 1819 endog færdige i en Femtedel af den naturlige Størrelse, og senere paa Aaret modellerede han, samtidig med at han netop med Tanken paa Apostelstatuerne ivrig øvede sig i Marmorhugning, endog en af dem, Judas Thaddæus, i fuld Størrelse. Hvorledes disse Kunstværker have set ud, vide vi nu ikke; baade Skitserne og den større Figur ere fuldstændig gaaet til Grunde. Men saa meget kunne vi dog slutte ifølge vort Kjendskab til Friends øvrige Virksomhed, at de vel kunde have fortjent en bedre Skæbne end den, der blev dem til Del. Freund var en genial og overordentlig dygtig Plastiker; i Apostelsuiten havde han tænkt at skulle udføre sit Livs vigtigste Gjerning; uden Tvivl har han da anvendt sine bedste Kræfter, sin fulde Energi paa den Del af Arbejdet, han fik gjort. At den Bestilling, hvortil han havde knyttet saa store Forhaabninger, blev Indledningen til hans »Livs Tragedie«, kan da langt mindre undre os, end den Kjendsgjerning, at hans dybe Sorg over Skuffelsen ikke i langt højere Grad, end Tilfældet var, antog Form af Bitterhed mod dem, der havde gjort ham Uret. Vel vides det, at han »følte

sig dybt saaret ved at blive berøvet en Bestilling, han betragtede som sin, og hvormed han allerede havde været alvorligere sysselsat«, og i et Brev fra Marts 1821 omtaler han Sagen paa en Maade, der tydelig viser, hvor nær den er gaaet ham til Hjerter: »Du véd, at de tolv Apostle vare overdragne mig til Frue Kirke . . ., men man har nu igjen frataget mig dette Arbejde og overdraget det til — Thorvaldsen. Da Thorvaldsen rejste, bad jeg ham om hans Understøttelse til hint Arbejdes Fremme, som han lovede mig og har holdt saa vidt muligt. Enden paa det hele bliver vist og sikkerlig, at Thorvaldsen udfører Apostlene, og jeg faar et andet Arbejde, formodentlig af lignende Omfang, til Slottets Hovedtrappe. Dette Arbejde har Thorvaldsen forskaffet mig . . . Siden Marts 1820 har jeg ikke arbejdet paa hint Arbejde og har ikke haft noget andet i Stedet, hvorved jeg kunde fordrive Grillerne, omendskjøndt man har lovet mig det . . . Hvor meget har ikke den hele Historie sat mig tilbage, og hvilket Forhold til Thorvaldsen og Kunstnerne! Dog, her er ikke Stedet at tale mere derom — jeg forholder mig aldeles lidende«. Helt rørende klinger hans Stemning gjennem et noget senere Brev, hvori det hedder: »Apostlene bestilte han [C. F. Hansen], og jeg maatte lade dem gaa, lig den fattige, der maatte give det eneste, kjæreste Lam, for at den rige kunde værdigen bespise den rige — og jeg stod gjerne tilbage, for at Danmark kunde vinde. Man erstattede mig Lammet med en hel Hjord, men, o Gud! ingen Foder . . . Jeg vogtede den riges Hjord, medens min egen brægede af Hunger i Stalden«. Men Freunds Forhold i hele denne Sag er et saadant, at det i høj Grad tjener ham til Ære. Efter at han har mistet sit »eneste Lam«, vedbliver han trofast at røgte den riges Hjord; han bevarer sin Kjærlighed til Thorvaldsen og arbejder med usvækket Iver og Begejstring for den, til hvis Fordel Lammet er bleven slagtet. Hans »nye Hjord« er de usikre Bestillinger, hvormed man mente at holde ham skadesløs for Tabet; den mangler »Foder«, med andre Ord: han faar ingen Penge at fremme Arbejdet paa sine selvstændige Værker for. Men selv Hjordens ynkelige »Brægen« mægter ikke at drage ham bort fra den Gjerning, hvortil han tror sig forpligtet: den, at staa den beundrede Rigmand bi.

Medens der saaledes ingen Tvivl kan være om, at Freund i den her omhandlede Sag fra først til sidst er optraadt med den udprægede Idealists fuldendte Noblesse, bliver det noget vanskeligere at komme til Klarhed men Hensyn til Thorvaldsens Færd over for den yngre Kunstfælle. Om

Thorvaldsen selv direkte har tilkjendegivet Bygningskommissionen sit Ønske om at faae Bestillingen paa de tolv Apostle overdragen, eller om han først paa Kommissionens Anmodning har paataget sig Arbejdet, lader sig nu ikke oplyse. Sikkert er det imidlertid, at han, der jo vidste fuld Besked om Friends lige saa dyrebare som velgrundede Forhaabninger, meget hurtigt gik ind paa at give et bestemt Tilsagn om at levere Apostelstatuerne, vistnok med det Forbehold, at Freund godvillig frafaldt sit Krav, og at der ydedes ham Erstatning ved andre Bestillinger. Hvad det første af disse Punkter angaar, vidste Thorvaldsen vel imidlertid sikkert nok, at en Protest fra Friends Side var fuldkommen utænkkelig; man kunde paa Forhaand gaa ud fra, at den beskedne Kunstner aldrig vilde gjøre sin Ret gjældende over for Thorvaldsen — at han efter hele sin Natur vilde og maatte træde tilbage for Mesteren, hvor tungt end det Offer var, hvorom der var Tale. Det regnes nu i Almindelighed ikke for »fint« at anmode om »frivillige Ofre« af den, der ifølge sin Personlighed eller sin Stilling ikke kan sige nej, og i en Sag som denne kommer man ikke uden for det almindeliges Regler, fordi man hedder Thorvaldsen. Denne havde sikkert stillet sig i et smukkere Lys, dersom han havde givet Afkald paa den Glæde og den Ære at være eneraadende Mester i »Metropolitankirken.« Vi staa her over for et Udslag af den relative Egoisme, hvorpaa vi finde Exempler i saa mange store Geniers Historie. En maskeret, en helt eller halvt ubevidst Egoisme. Man kan sikkert gaa ud fra, at Thorvaldsen har været overtudet om eller har kunnet overtude sig om, at der ikke vederfores Freund noget Uret. Hvad Betydning kunde det vel have for ham, om det just blev Frue Kirke, han kom til at knytte sit Navn til? I Slottet var der jo Plads nok for Billedhuggerarbejder, og Thorvaldsen skulde sikkert være Mand for at skaffe Freund Bestillinger nok for dets mange »Nicher«. Og saa var der jo, som Freund selv antyder — ogsaa et Hensyn at tage til det almene. Kunde der vel være Tvivl om, at Kirken vilde staa sig ved Byttet — om, at Thorvaldsens Arbejder hvert for sig vilde faa større Værd end noget af, hvad Freund mægtede at skabe, og at meget desuden maatte tale for, at alle Billedværkerne til den nye Bygning fik Præget af den samme Mesters Aand?

Saaledes kunde der argumenteres, og saaledes blev der sikkert baade tænkt og talt. Sagen gik hurtigt og stille i Orden, og allerede i Foraaret 1820 var det kontraktmæssig fastslaaet, at Apostelstatuerne skulde leveres ikke af Freund, men af Thorvaldsen. Denne udtalte dog bestemt, at han

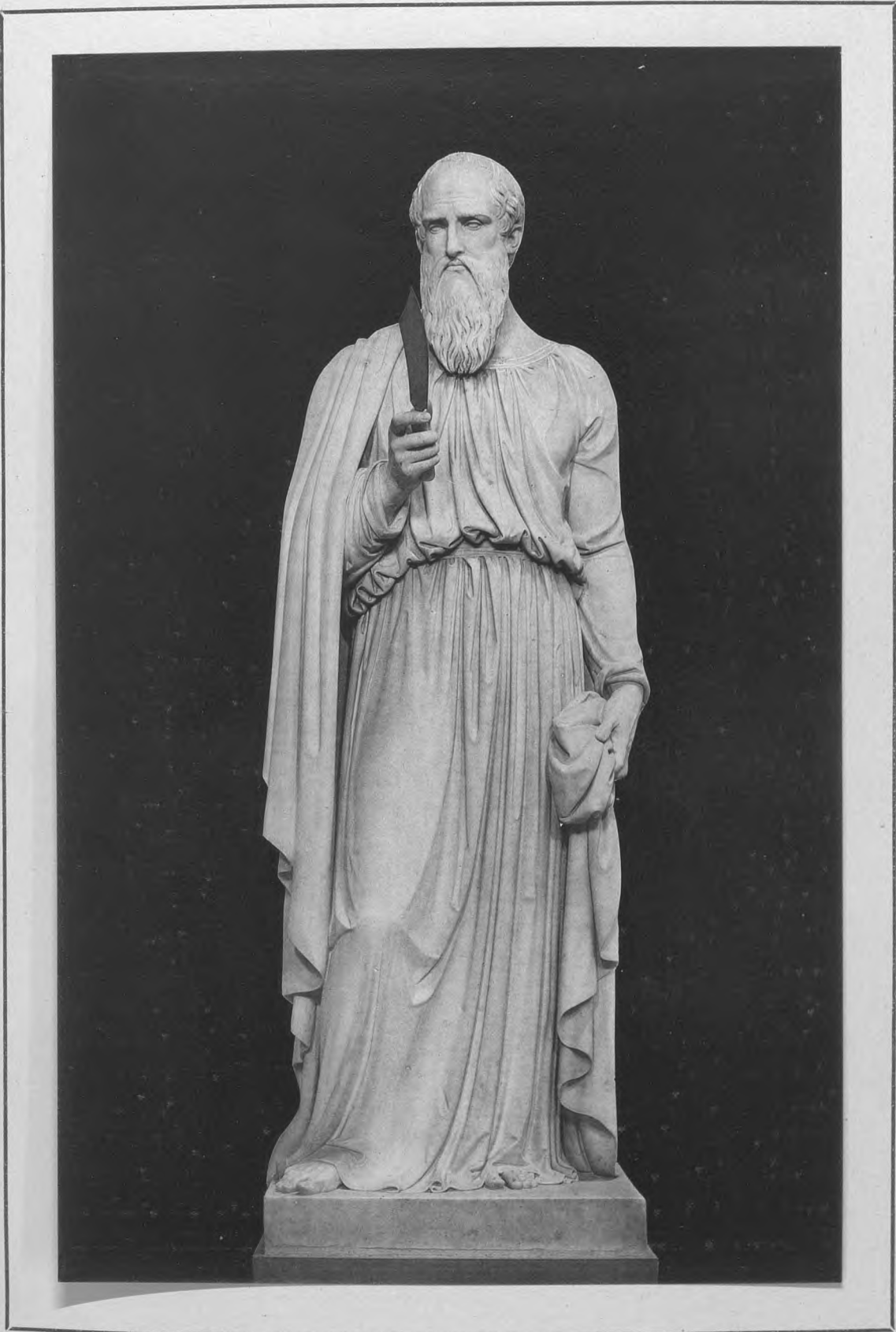

Tre svævende Engle (Slotskirken).

selvfølgelig ikke vilde kunne overkomme at modellere selve de kolossale Figurer; de skulde udføres af dygtige Medhjælpere efter hans Skitser og under hans Tilsyn. Tillige holdt han paa, at der burde gives den tilsidesatte Kunstner Erstatning i Form af andre Bestillinger.

Af de mange for Kirken bestemte Statuer blev imidlertid ingen paabegyndt under Thorvaldsens Ophold i Hjemmet; heller ikke for Slottet fik han i dette Tidsrum synderligt udrettet. Et enkelt smukt Stykke modellerede han dog efter C. F. Hansens Opfordring; det var de nydelige smaa guirlandebærende Engle, der benyttedes som rundtløbende Baand i Slotskirkens Kuppel. Af andre Værker fra samme Tid kjendes kun et enkelt, et Busteportræt af Professor Kolderup-Rosenvinges lille Søn; Thorvaldsen modellerede det efter Drengens Død, dels efter Erindringen, dels paa Grundlag af en Gipsmaske.

Men blev det end saaledes ikke nogen betydelig Virksomhed, Thorvaldsen som Billedhugger kom til at udfolde i Kjøbenhavn, var det dog langt fra, at han under sit Besøg her hjemme laa paa den lade Side. Dels var han meget optagen af Forhandlingerne angaaende de Arbejder, man ønskede af ham, dels lagdes der Beslag paa ham overalt, hvor der kunde være Brug for hans Raad i kunstneriske Anliggender. Ved Roskilde Domkirke havde den fremragende Arkitekt C. F. Harsdorff i 1774 begyndt paa Opførelsen af en Tilbygning, det saakaldte Frederik den Femtes Kapel; bortset fra, at dette ved hele sin Stil afveg saa meget som muligt fra selve

BARTHOLOMÆUS.

Kirkens — slikt ænsede man i de Tider ikke —, var det et ypperligt Kunstværk. Men faa Aar efter standsede man med Arbejdet, og da Mesteren døde i 1799, blev Fuldendelsen af det overdragen hans Elev C. F. Hansen. Denne var imidlertid saa fuldt optagen af sin selvstændige Virksomhed i Hovedstaden, at han vanskelig skulde kunne have synderlig Interesse og Tid til overs for den kunstneriske Arv, der var tilfalden ham; et Par Aar fremmedes Arbejdet i Roskilde langsomt, og omsider gik det helt i staa. Saa kom Thorvaldsen imidlertid der ud, og da han med Beklagelse saa, hvorledes Sagerne stode, gjorde han strax sin Indflydelse gjældende til Fordel for Harsdorffs Værk. Ganske vist blev dette i de nærmest følgende Aaringer ikke fremmet med synderlig stor Energi, men efterhaanden lykkedes det dog Thorvaldsen at paavirke Magthaverne saa stærkt, at det omsider bragtes til Afslutning. Ogsaa for den kongelige Malerisamling og for Akademiets Beholdning af Kunstsager virkede Thorvaldsen med Held; det var væsentlig efter hans Tilskyndelse, at det gamle »Kunstkammer« blev opløst, saa de mere værdifulde Malerier, det indeholdt, bleve udskilte fra »Rariteterne«, og forenede med et Udvalg af Billederne fra forskellige kongelige Slotte til et virkeligt »Galleri«.

Hvorvel Thorvaldsen saaledes ogsaa i Fædrelandet kunde virke i Kunstens Tjeneste og paa en Maade og efter en Udstrækning, der vel til en vis Grad maatte tilfredstille ham, længtes han dog altid efter sit andet Hjem i Rom, efter Værkstederne dernede og de der efterladte store Arbejder; Rækken af disse skulde jo nu endogsaa betydelig forøges, dels ved alt det, han havde at udføre for sin Fødebys monumentale Bygninger, dels i Henhold til nye Bestillinger fra Udlandet. Bestandig stilledes der nemlig fra de mest forskellige Sider nye Krav til ham; at en Del af dem til Trods for mere eller mindre vidtløftige Forhandlinger ikke blev fyldestgjorte, kan ikke undre. Blandt de ikke realiserede Planer kan her nævnes Projektet til et storartet Monument, som Letterne, Liffænderne og Kurlænderne havde tænkt at oprejse til Ære for Kejser Alexander den Første, som havde ophævet det Livegenskab, hvorunder Størstedelen af disse Folk hidtil havde sukket, samt den tidligere berørte Plan til et Goethemonument. Angaaende dette sidste modtog Kunstneren i Juni 1820 fra sin Ven Sulpice Boisseree, hvem det var overdraget at sørge for Oprettelsen af Mindesmærket, en Skrivelse, hvori det meddeltes, at man foreløbig tænkte paa at konstruere dette som en Rotunda af Marmor og Bronze; i den skulde Digterens Kolossalbuste, udført

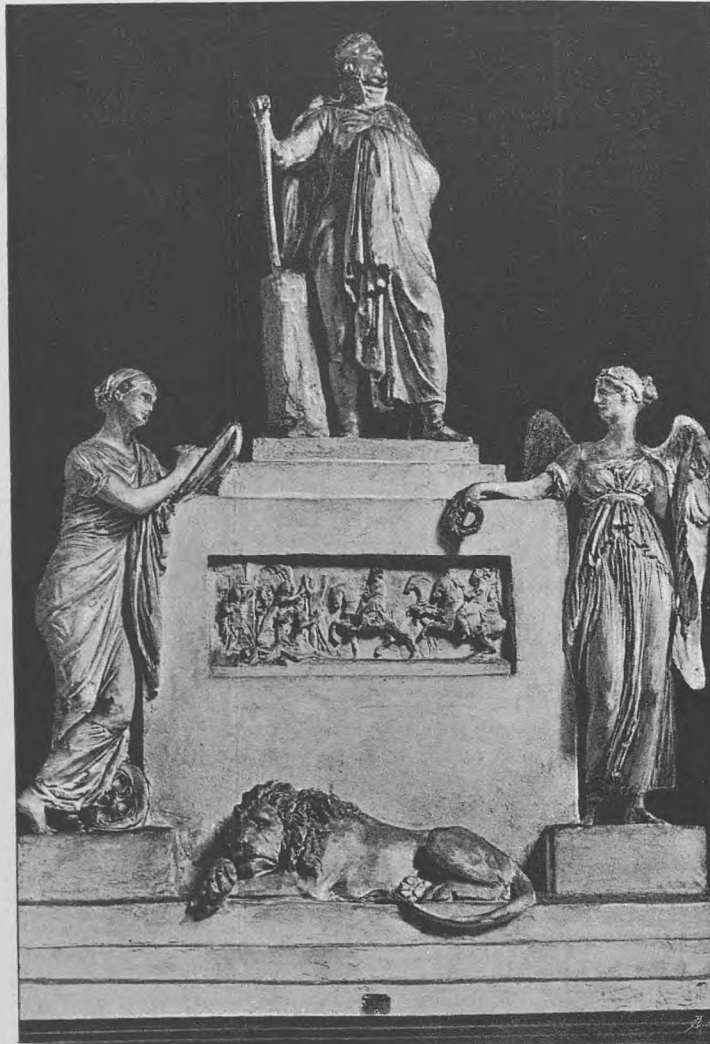
Corregios Madonna(?) og Raphaels sixtinske Madonna kunde han neppe rive sig løs. Om Eftermiddagen besøgte han Antikerne. Aftenen tilbragte han hos Tieck. Næste Dag besøgte han deels andre Samlinger, deels vendte han tilbage til Galleriet. Lørdag Formiddag hørte han Hofraad Böttichers [en anset Kunstarkeologs] Forelæsning; om Eftermiddagen besøgte han ganske alene Galleriet og om Aftenen den italienske Opera. Han befandt sig i den østerrigske Gesandt, Grev v. Bombelles Loge. Søndag Aften blev han indbudet til en glad Kunstnerfest hos [Billedhuggeren] Prof. Matthæi, hvor næsten alle Professorer vare tilstede. Prof. Matthæis Bolig er meget smuk; Spisesalen har en stor Balcon, som vender ud til Haugen. I denne slynge yndige Løvgange sig, og mellem disse er høje Springvand; tætte Buske og Træer skjule en Bagport. Da Klokken var 10, og alle Gjæsterne sadde ved Bordet, tonede langt fra en højtidelig Marsch. Man ilede op paa Balconen. En lang Række af Ynglinger, som bare Fakler, nærmede sig; alle ved Academiet studerende unge Kunstnere havde af egen Drift forenet sig til denne Fest. Da de fremtraadte paa Pladsen for Balconen, bragtes den store Kunstner et tre Gange gjentaget jublende Længeleve! Nu gik Musiken over i en rørende Adagio; Ynglingerne sluttede en Kreds, og to unge Kunstnere, Kraft fra Kjøbenhavn og Wagner fra Stralsund, klædte i gammeldysk Dragt og bærende Fakler, med en ung Kunstner, Coopmann fra Hamborg, i Midten, traadte frem; den sidste holdt en Tale til Thorvaldsen og overgav ham denne i Haandskrift, medens Musiken jublende tonede. Thorvaldsen var saa rørt, at Taarerne neppe tillode ham at tale; han trykkede de begeistrede Ynglinger til sit Bryst, lovede dem den faderligste Understøttelse i Rom og forsikrede dybt bevæget, at denne Aften vil høre til de saligste Erindringer i hans Liv.

Over Breslau, hvor Ungdomsvennen Steffens glædedes med et Besøg, gik det videre til Warschau; dertil kom Kunstneren den 19de September. Allerede længe havde man her ventet hans Komme og truffet Foranstaltninger til hans Modtagelse. Kejser Alexander var netop paa den Tid i Warschau; Thorvaldsen blev forestillet for ham og modtoges med den største Venlighed; da han havde ytret Ønsket om at faa Tilladelse til at modellere Kejserens Buste efter Naturen, blev denne Gunst ham indrømmet, skjønt det kort Tid i Forvejen var nægtet Canova. Kejseren sad flere Gange Model, og Busten lykkedes fortræffelig; i de følgende Aar udførtes en Mængde Exemplarer af den i Marmor.

Angaaende Poniatowski-Monumentet, for hvis Skyld jo Thorvaldsen var kommen til Warschau, bleve de endelige Bestemmelser truffe; Pladsen til det blev valgt, og der oprettedes en ny Kontrakt, hvis vigtigste Paragraf gik ud paa at give Kunstneren fuldstændig frie Hænder med Hensyn til Figurens Kostume og Bevægelse. Omtrent samtidig blev der gjort Aftale om endnu et kolossalt Monument; et videnskabeligt Selskab i Warschau havde vedtaget at rejse den navnkundige Astronom Nikolaus Kopernikus et Mindesmærke og henvendte sig desangaaende til Thorvaldsen, der uden Betænkning paatog sig at levere Modellen. Denne skulde være færdig i Løbet af halvandet Aar og betales med 2000 hollandske Dukater (noget over 16000 Kroner.)

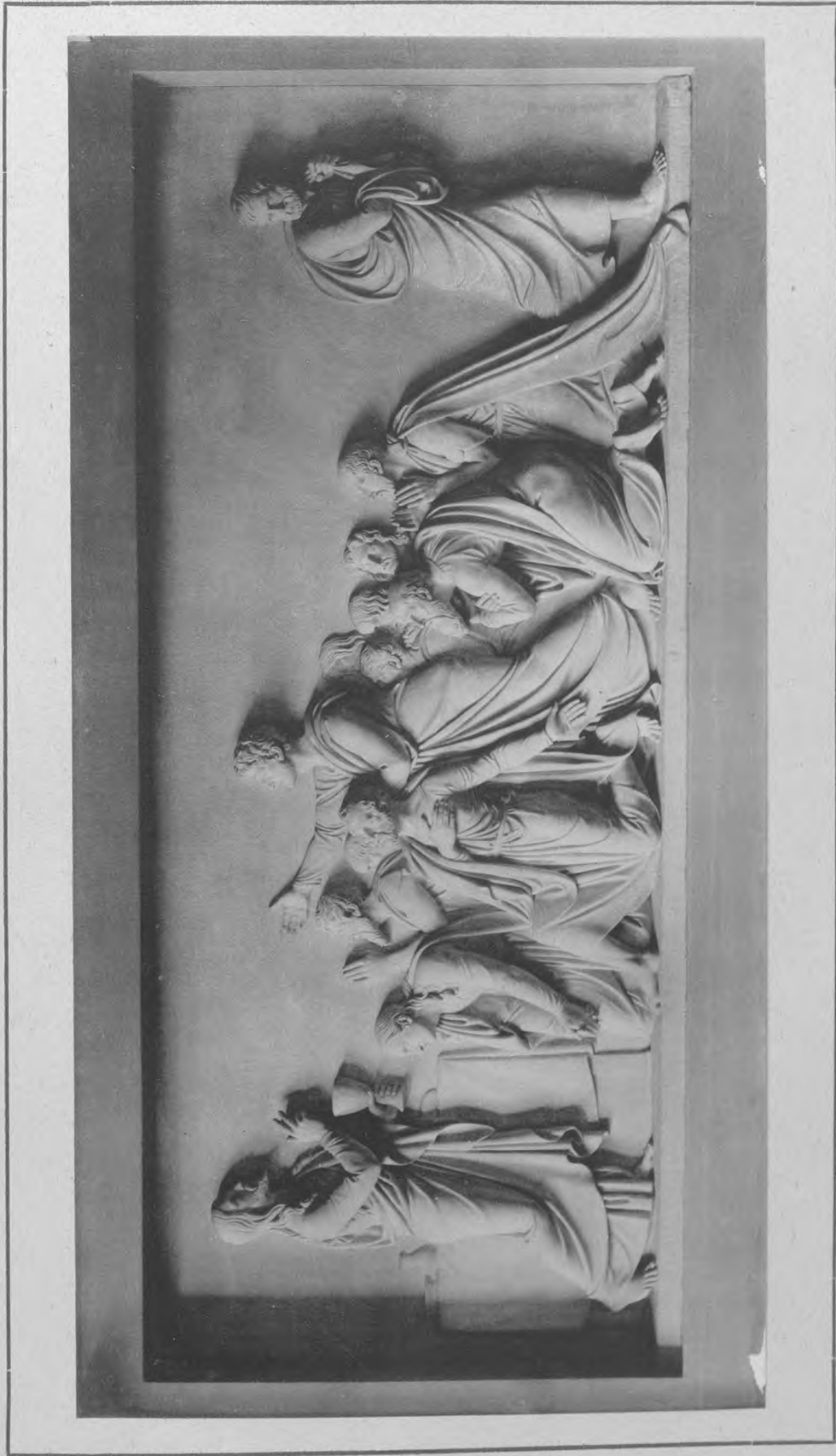
Opholdet i Warschau varede godt og vel en Maanedstid; kort før Kunstnerens Afrejse derfra havde Kejser Alexander forladt Byen, efter at have modtaget ham til Afskedsaudients. Thorvaldsen agtede sig nu til Wien, men lagde Vejen over Krakau, hvor Enken efter Grev Wladimir Potocki, over hvem et Monument tidligere var bestilt hos ham, boede; nu benyttede han Lejligheden til at faa truffet nærmere Aftale angaaende dette Kunstværk og dets Plads. Fra Krakau drog han til den lille schlesiske By Troppau og kom dertil netop i de Dage, da Kejseren af Rusland, Kejseren af Østerrig og Kongen af Preussen vare samlede der med Udsendinger fra de andre Stormagter til den bekjendte Kongres; den russiske Selvhersker forestillede Kunstneren for Kejser Frants, og Resultatet heraf blev Bestillingen paa et Monument over den nys afdøde østerrigske Feltherre Fyrst Carl Philip von Schwarzenberg, der havde vundet sig saa stort et Navn i Napoleonskrigene, navnlig som Sejrherr i Slaget ved Leipzig; det blev aftalt, at Thorvaldsen under sit forestaaende Ophold i Wien skulde se sig om i Kirkerne der og paavise Plads til Kunstværket i en af disse. Det kan allerede her meddeles, at Monumentet, uvist af hvilken Grund, aldrig blev udført. Kort efter sin Tilbagekomst til Rom modellerede Thorvaldsen en Skitse dertil; den findes nu, tillige med adskillige tegnede Forarbejder, i Musæet og er i og for sig et meget interessant Kunstværk. Nogen ubetinget tiltalende Opgave var det just ikke, der her var stillet Mesteren; Fyrst Schwarzenbergs hele Skikkelse egnede sig kun i ringe Grad til at foreviges i et plastisk Værk; Figuren var plump og ilde proportioneret, Hovedet — man kjender det fra en Buste, Thorvaldsen kort efter at have faaet Bestillingen udførte, rimeligvis paa Grundlag af en over Liget tagen Gips-

maske — noget »simpelt« i Formen. Desto mærkeligere er det at se, hvad Thorvaldsen dog har faaet ud af det hele. Den fede, korthalsede Mand staar i Skitsen med et Præg over sig af Friskhed og godt Humør, af en elskværdig,

Skitse til Monumentet over Fyrst Schwarzenberg.

i al sin Naivetet næsten grandios Selvbevidsthed, der forsoner med Skikkelsens i øvrigt ingenlunde imponerende Tilsnit og gjør Feltherrestaven, hvortil den støtter sig med højre Haand, medens den venstre samler den lange Slængkappes Folder foran Brystet, til et ret forklarligt Attribut. Hertil kommer,

NADVERENS INDSTIFTELSE.

KRISTUS DAAB.

at Kunstværket som Helhed er komponeret med al den Sans for monumental Virkning, hvorover Thorvaldsen kunde raade i sine bedste Øjeblikke. Portætstatuen hæver sig frit og rankt over et højt Fodstykke, ved hvis Sider to prægtig draperede Kvindeskikkelser ere opstillede: Nemesis optegner Heltens Bedrifter, den vingede Victoria holder hans Krans; paa Forsiden af Postamentet er anbragt et Relief, der skildrer Fyrstens Indtog i Leipzig; foran det hviler en Løve. Denne sidste var det eneste af Mindesmærket, der blev modelleret i fuld Størrelse; den blev endogsaa — om end først efter at Tanken om Schwarzenberg-Monumentet var opgivet — udført i Marmor. Medens Luzernløven jo havde været en Slags »Konstruktionsarbejde«, blev denne udført efter virkelige, endog meget indtrængende Naturstudier; Thorvaldsen fik Lejlighed til i et Menageri, der var kommet til Rom, at se og tegne efter en ualmindelig smuk Løve, og saa ivrig var han i denne Sag, at Udgifterne til Besøg i Menageriet i en Maanedstid løb op til omtrent 70 Kroner i vore Penge.

Opholdet i Wien strakte sig over tre Uger, og Thorvaldsen befandt sig saa vel i den skønne og muntre By, hvis Kunstsamlinger og Theatre i høj Grad tiltalte ham, at han sikkert vilde dvælet der endnu længere, dersom ikke Efterretninger, han modtog fra Rom, havde drevet ham til at ile med Hjemreisen. Først ved en Avismeddelelse, senere ved et Brev fra Freund bragtes det nemlig til hans Kundskab, at der den 8de November i et af hans Atelierer ved Palazzo Barberini havde fundet en Sammenstyrtning af Gulvet Sted, hvorved flere af de der opstillede Kunstværker havde lidt alvorlig Skade. Vedkommende Bygning var opført over en gammel tom Kjælder; Rummet mellem dennes Loft og Atelierets Gulv havde man fyldt med et svært Lag tørt Grus. I Aarens Løb var nu den Lem, der oprindeligt havde lukket for Nedgangen til Kjælderen, raadnet op; gennem den Aabning, der saaledes opstod, løb Gruset ned, saa Gulvet i Atelieret mistede sit Underlag og maatte give efter for den tunge Vægt af de der opstillede Figurer, af hvilke flere styrtede ned i Dybet. Særlig gik det ud over Marmorexemplaret af Hyrdedrengen, hvis Hoved og ene Arm sloges af, Amorstatuen, der mistede Hovedet, Vingerne og det højre Ben, og Gipsmodellen Ganymedes med Ørnen, som blev aldeles knust; lykkeligvis var der dog taget Form over dette Kunstværk. »De kan tro, kjære Thorvaldsen,« hedder det i Friends Brev, »det var et rædselsfuldt Øjeblik. Tenerani og jeg vare begge i Værkstedet, da det skete, just ikke i det samme, men

i et af de andre Værelser ved Siden, da jeg kom ind og saa' det nedstyrtede Gulv og tre Statuer borte og flere i Fare for at gaa samme Vej. Der var ikke lang Tid til at betænke sig, hvis man ikke vilde bebrejde sig selv for Fejghed eller Dumhed. Adonis i Marmor stod imellem Væggen og Hullet i Gulvet; den kunde ingenlunde tages, førend der var lagt Bjælker over Hullet. Dette Arbejde paa Bjælkerne drev Tenerani; imidlertid flyttede jeg med nogle Mands Hjælp de øvrige Figurer, som stode paa samme Grus, der truede hvert Øjeblik at styrte ned, og da det første farlige Øjeblik var forbi, flyttede vi alting i et andet Værksted, hvor Frisen staar, og ordnede det der, saa godt det lod sig gjøre. Omendskjønt alting gjordes i den muligste Hast og Anstrengelse, saa er dog ingenting af det, som vi flyttede, blevet i det mindste beskadiget eller sønderslaaet.»

At Thorvaldsen efter at have modtaget dette Budskab maatte føle Trang til at fremskynde Rejsen til Rom, følger af sig selv; dog foranledigedes han paa forskjellig Maade til flere mindre Ophold paa Hjemfarten, saaledes at han, der tog Afsted fra Wien den 26de November, først gjensaa sine Værksteder den 16de December. Der blev Jubel blandt Vennerne og Medarbejderne, da de atter saa' den elskede Mester i deres Kreds, og Stemningen kom ret til Udbrud ved en Fest, der fejredes til hans Ære paa en af Aarets sidste Aftener. I et af de romerske Værtshuse, hvor Nordboerne paa den Tid med Forkjærlighed søgte, samlede sig ved denne Lejlighed et Selskab af over halvandet Hundrede Kunstnere af forskjellige Nationaliteter for at hædre Thorvaldsen i Sang og i Tale; da Festglæden var paa sit højeste, indfandt sig en uventet Gjæst, den danske Kronprins, der kort i Forvejen var kommen tilbage til Rom fra en Udflugt til Neapel. Snart var han som hjemme blandt de muntre Bordfæller, udbragte en Skaal for Kunsten paa begge Sider af Alperne og lønnedes med jublende Leveraab. I de nærmest paafølgende Dage vare Kronprinsen og hans skønne Hustru jævnlig Gjæster i Værkstederne ved Palazzo Barberini, og Thorvaldsen viste paa den elskværdigste Maade Fyrsteparret om blandt Roms Oldtidslevninger og i Kunstsamlingerne; det blev Vandringer, som bevaredes i Erindringen af dem, der deltog deri; endnu i sin høje Alder omtalte Enkedronning Caroline Amalie dem gjerne som noget, der hørte sammen med hendes kjæreste Ungdomsminder. Thorvaldsen modellerede ved denne Tid de skønne Buster af Prinsen og Prinsessen samt begyndte paa en Portrætstatue af sidstnævnte; den blev dog først fuldendt fem Aar senere.

Omtrent samtidig med, at det danske Kronprinspar forlod Rom — det var kort efter Paasken 1821 —, kom Kronprins Ludvig af Bayern dertil, og med denne sin trofaste Beundrer tilbragte Thorvaldsen mange fornøjelige Timer, dels i Atelieret, hvor Prinsens Buste blev modelleret og strax derefter hugget i Marmor, dels paa Kunstnerknejerne; i sit eget Logis hos Signora Buti gjorde Thorvaldsen et lystigt Aftenselskab med Bal for Prinsen kort før dennes Afrejse. I det hele synes i de første Maaneder af Aaret 1821 en ikke ringe Del af Kunstnerens Tid at være gaaet med til Selskabelighed. Ganske vist holdtes Virksomheden i Ateliererne stadig i Gang ogsaa i denne Periode, men hvad der udførtes der, var mest ældre Bestillinger og Gjentagelser af tidligere Værker. Af nye Ting er der her foruden de alt omtalte Buster af fyrstelige Personer kun at nævne nogle flere Portrætter, blandt hvilke Busten af en Englænder, Lord Gower, Hertug af Sutherland, udmærker sig ved særlig livfuld Opfattelse af Karakteren. Meget højt i Rækken af Thorvaldsens Portrætbilleder staar ogsaa den samtidig udførte Buste af den udmærkede Landskabsmaler J. C. Dahl.

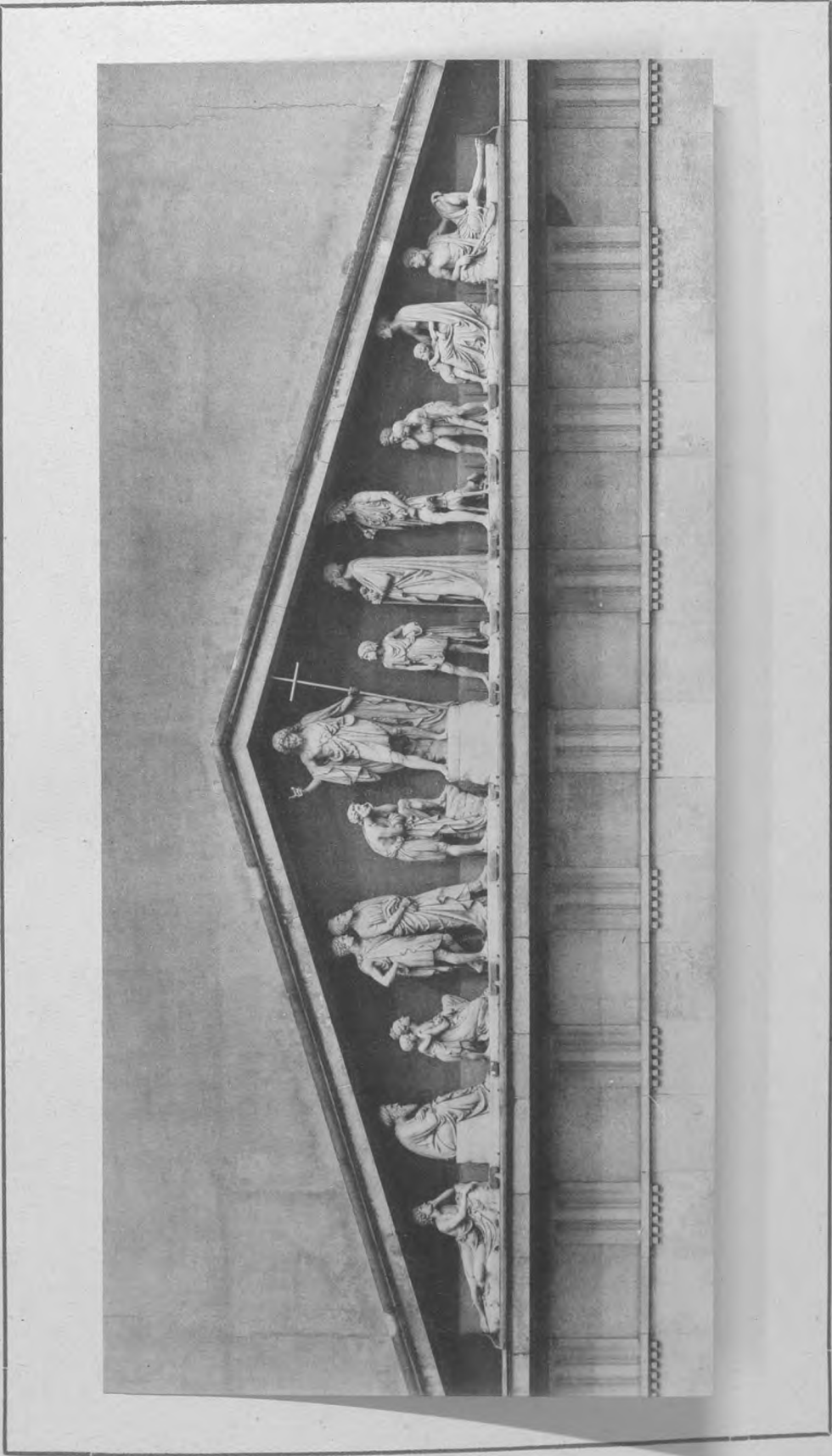
Hen paa Forsommeren blev der imidlertid taget fat paa flere af de store Bestillinger, først og fremmest paa Monumentet over Grev Wladimir Potocki, om hvilket der jo allerede i 1816 var truffet foreløbig Aftale. Da Skitsen var færdig, modellerede Tenerani Portrætstatuen, som derpaa fuldendtes af Mesteren selv og blev et af hans kosteligste Værker — i sin Art vistnok ved Siden af Fyrstinde Bariatinski Kunstnerens skønneste og aandsfuldste Arbejde. Thorvaldsen havde aldrig set den unge Helt, hvis Minde det var overdraget ham at forherlige; man havde, for at den nødvendige Portrætlighed kunde opnaas, leveret ham en af den bøhmiske Billedhugger Malinski udført Buste og med Hensyn til Figuren stillet den Fordring, at den saa vidt muligt skulde minde om den belvederiske Apollo. Hermed var det altsaa antydet, at det snarere var en Idealstatue end et Portrætbillede i strengere Forstand, man ønskede, og her var man i Overensstemmelse ikke alene med Tidsalderens almindelige Smagsretning, men ogsaa med Kunstnerens hele Syn og Arbejdsmaade.

Statuen er holdt noget over Legemsstørrelse. Helten har afført sig sit Harnisk; tilligemed Hjælmen staar det ved hans Fødder; venstre Haand hviler paa Sværdfæstet, medens den højre støttes mod Hoftens. Den unge Mand — Fyrst Potocki blev kun 26 Aar — er fremstillet i fuldkommen Ro; det er den sejrsslolte Krieger i Øjeblikket efter Kampen; nu

staar han, som om han i tryk og bevidst Eftertænken skuede ud over dens Resultater. Lemmerne og den halve Overkrop ere nøgne; Sværdbæltet holder fast paa Underklædningen og Kappen, af hvilken en Del er kastet over den venstre Skulder, medens et andet Parti af den er samlet over den højre Haand. Hele Draperibehandlingen er gennemført i ren antik Stil og staar i den mest fuldendte Harmoni med Legemets paa én Gang kraftige og elegante Bevægelse. Med andre Ord: Potockistatuen hører til de Kunstværker, der med størst Kraft hjemler Thorvaldsen Ret til at nævnes som Gjenopliver af Antiken. Spørgsmaalet om, hvor vidt der er nogen egentlig Portrætlighed til Stede, vil her vanskelig paatrænge sig, og kommer det endelig frem, vil det lige saa sikkert mødes med et benægtende Svar, som hvis det f. Ex. gjaldt en oldgræsk Diadumenos. Legemets Former ere, lige fra den dejlige Hals og Brystets kjødfulde Hvælving til de elastiske Ankler, givne ene og alene i Henhold til Kunstnerens fuldmodne Opfattelse af det skjønneste, Naturen kan byde paa; Hovedet er som en Halvguds, Udtrykket hævet over det blot menneskelige, uden mindste Præg af tilfældige Oplevelser, mere typisk end individuelt. Saa gribes vi da af Statuens Dejlighed væsentlig i samme Stemning som den, der slaar os i Møde fra en Praxiteleisk Figur eller som under Læsningen af rene jambiske Trimetre.

I det enkelte gennemgik Thorvaldsen Modellen med største Omhu; senere blev den udført i Marmor — et Exemplar til Graven i Krakau, et til Musæet —, og til Fodstykket modelleredes i 1829 et Relief, Dødens vingede Genius, der siddende i Slummer støtter sig til den omvendte Fakkell og holder Kransen, »Livets Krone«, i den venstre Haand.

Angaaende Monumentet over Fyrst Poniatowski modtog Thorvaldsen i 1821 gjentagne skarpe Paamindelser, hvilke dog foreløbig bleve uden kjendelig Virkning; ved Siden af Fyrst Potockis Statue var det væsentlig Værkerne til Frue Kirke, der ved denne Tid lagde Beslag paa hans Arbejdskraft. Inden vi gaa over til nærmere at gjøre Rede for disse, skulle vi dog omtale det Kunstværk, han nu, efter en tidligere modtagen Bestilling, udførte som Mindesmærke over den milanesiske Maler Andrea Appiani. Det er det berømte Relief, de sørgende Gratier. Tæt omslyngende hverandre lytte de tre guddommelige Søstre til den lille Amors Sang; ved Lyren tolker han Sorgen over deres Malers Død. Sammenholdt med den store Gruppe fra 1819 vil dette Arbejde sikkert vinde Prisen; det er en frisk og naturlig Komposition, let overskuelig og liflig i Liniernes Sammenspil, rig paa ægte elegisk Indhold.

JOHANNES DEN DØBER PRÆDIKER I ØRKENEN.

Af Skulpturerne til Frue Kirke vare, som vi have set, tvende Stykker modellerede allerede under Thorvaldsens Ophold i Hjemmet, nemlig Reliefferne Kristi Daab og Nadverens Indstiftelse. Men den største Del af det vidtløftige Arbejde stod endnu tilbage; i 1821 og 1822 fremmedes det imidlertid med en Energie, der i Kunstens Historie søger sin Lige. Fra det Øjeblik af, da det blev fastslaaet, at Thorvaldsen skulde udføre Kolossalstatuerne af Kristus og de tolv Apostle, samt hvad der for øvrigt var bestemt til den nye Kirkes Udsmykning, var det Tanken om disse Kunstværker, der væsentlig fyldte hans Sjæl; hvor meget han end for øvrigt havde at varetage, syslede han dog i denne Periode vistnok daglig med den Række nye Værker, som skulde blive en af hans lyse og rige Kunstnerlivs ypperste Bedrifter.

Selv gik han til Arbejdet med godt Mod, men i de Kredse, hvori han færdedes, saa' man det imøde med langt mindre Tillid til det lykkelige Udfald. At Kunstnerne af den nazarenske Retning paa Forhaand maatte føle sig overtydede om, at Thorvaldsen vilde vise sig ude af Stand til at frembringe et ægte og i Sandhed gribende Billede af Frelseren, følger af sig selv; men ogsaa Kunstnerens varmeste Beundrere og nærmeste Venner stillede sig denne Gang tvivlende; man savnede hos ham »det aandige Forhold til Kristendommen, som her maatte forudsættes«, — gik simpelt hen ud fra, at kun den oprigtig troende og varmt førende Kristne vilde være i Stand til at frembringe et Kristusbillede, der kunde tilfredsstille de troendes religiøse Trang. Med andre Ord: man stillede Værkets Prognose i Henhold til en kun halvvejs eller betingelsesvis rigtig æsthetisk Theori.

For os, der kjende baade de Forudsætninger, ud fra hvilke Thorvaldsen gik til sit Arbejde, og dem, hvorfra der paa Forhaand blev dømt, ligger det nær i al Korthed at søge at komme til Enighed med Hensyn baade til Mesterens personlige Stilling over for Opgaven og til den æsthetiske Theoris Gyldighed.

At Thorvaldsen ikke var en troende Kristen, er sikkert nok; i saa Henseende er det Svar, hvormed han imødegik en af sine Venners Betæneligheder, tilstrækkelig talende: »Jeg tror jo heller ikke paa de græske Guder, men dem har jeg dog kunnet fremstille«. Den eneste »religiøse« Paavirkning, han fik i sin tidlige Ungdom, modtog han af den rationalistiske Præst, der forberedte ham til Konfirmationen; i Rom forholdt han sig, som en af hans Ungdomsvenner der nede fra, den tyske Landskabs-

maler von Rhoden, har udtalt til Forfatteren af dette Skrift, »religiös ganz indifferent«, og Grundtvig rammer uden Tvivl Sømmet paa Hovedet, naar han i sit herlige Mindedigt over Kunstneren siger:

»Du kjendte kun den falske Kristendom,
Og den betragted' du med Ynk og Harme,
Hvor du den saa' i Axelstad og Rom:
Den istapkolde og den lummervarme;
Saa hele Verden véd det godt og grandt,
Du var ej Katholik, ej Protestant.

En Hedning altsaa af en egen Art —«

— en hedensk Skjønhedsdyrker, der elskede og tilbad det skjønne menneskelige og guddommelige, hvor han end fandt det: i Naturen, i den antike Kunst, i Mytherne — i Evangeliet. Var dette nu tilstrækkeligt Grundlag for den, der skulde give et andagt vækkende Billede af Verdens Frelser?

Den »æsthetiske Theori« siger Nej; kun for det, der aandelig talt helt fylder Kunstneren, kan denne finde den fyldestgjørende Form; saa vist som en Digter, der ikke selv har elsket, er afskaaren fra enhver Mulighed for at synge gribende sandt om Kjærligheds Fryd og Elskovs Smerte, saa vist vil det aldrig lykkes en Kunstner, der ikke er greben og fyldt af Kristentroen, at stille os dens Idealer klart for Øje. Men det er jo en bekjendt Sag, at Theorien ofte viser sig »graa« i Sammenligning med, hvad der voxer paa »Livets Træ«. Historien er fuld af Vidnesbyrd om, at en Kunstners Tro helt vel kan staa i det mest skærende Misforhold til hans Gjerninger; vi behøve kun at minde om den ryggesløse Falskner og Meneder Veit Stoss, hvis Træskulpturer høre til Reformationsaarhundredets fineste og mest følelsesfulde Andagtsbilleder, eller om hans Bysbørn; de »gudfornægtende« Malere«, Behamerne og Pencz; er der vel nogen, der har Mod til paa Grundlag af en Viden om disse Mænds Vandel og Livsanskuelse at henvise deres Værker til en Plads uden for den gode og ægte kristelige Kunst? Sandheden er den, at vi Mennesker, som det hedder i Skriften, maa nøjes med at se, hvad der er »i Efterligning« i Steden for »i Aand og Sandhed« — at vi ikke med Sikkerhed kunne sondre mellem Resultaterne af den kunstneriske Fantasi og af den personlige Følelsesinderlighed og heller ikke ønske at kunne det. Med andre Ord: en aandelig Dissection af Kunstneren, en Ransagelse af hans Hjerte og Nyre har for os blot en betinget Interesse; vi staa kun i Forhold til ham gennem den Verden,

EN SIDDENDE JØDE.

hvori han fantastisk færdes. Kan han i Fantasiens faa Billedet frem af Jesus som Guds Søn og Verdens Frelser, vedkommer det os ikke, om han menneskelig talt er Kristen eller ej; paa dette Omraade hverken ville eller kunne vi kontrollere ham. Og for at vende tilbage til det Spørgsmaal, der her ligger for: Thorvaldsen var begejstret for den Skikkelse, der fra Evangelierne Beretning traadte ham i Møde under Navnet Jesus; han elskede og han forstod ham vel som en Sagnfigur, men Billedet fik han frem for sit indre Syn og gav det Udtryk med en Klarhed og Kraft, der røver os al Ret til nærgaaende Spørgsmaal, ligesom den betager os Lysten til ufrugtbar Æsthetiseringen ud fra et doktrinært Standpunkt.

— Naar man har dannet sig en Forestilling om det betydelige Omfang af Frue Kirkes Dekoration og tillige véd, at Thorvaldsen ved Siden af de derhen hørende Arbejder havde en hel Række af større og mindre Værker under Modellering — vi behøve her kun at minde om Monumenterne for Poniatowski, Potocky og Copernicus —, vil man finde det ret forklarligt, at Mesteren ikke et Øieblik kunde tænke paa at udføre Modellerne til alle disse Statuer og Relieffer med egen Haand; han skriver da ogsaa allerede kort efter Nytaar 1820 til Prins Christian, at det er hans Hensigt at »lade Figurer og Basrelieffer modellere« under sin Opsigt; »af disse modellerede Sager kunde man saa tage to Afstøbninger, sende den ene til Danmark og lade den anden forblive i Rom; den hjemsendte kunde saaledes strax tage sin Plads som Dekoration paa Stedet, for dog at noget kunde synes færdigt; de tilbageblevne Afstøbninger kunde tjene til derefter at udføres i Marmor, efterhaanden som Landets Tarv og Tiden ville tillade samme.« I Rom blev da Arbejdet fremmet saaledes, at Thorvaldsen, der alt forhen paa Papiret havde gjort en Mængde Udkast til Statuerne og Reliefferne, nu i hurtig Rækkefølge udførte smaa Lerskitser til de enkelte Kunstværker. Disse Skitser, af hvilke Musæet bevarer adskillige, bleve saa fordelte mellem de dygtigste af Eleverne eller Medarbejderne og tjente som Grundlag for de store Modeller, der udførtes af disse under Mesterens stadige Opsyn og Korrektion.

Apostelstatuerne, Kristusfiguren og Johannesgruppen bleve modellerede i 1821 og de følgende Aar; den knælende Daabsengel er fra 1827, de store Relieffriser, Indtoget i Jerusalem og Gangen til Golgatha, blev først færdige i 1839—40. Her skulle vi imidlertid forsøge et Overblik over hele Thorvaldsens Værk i Frue Kirke under ét; vi give Afkald paa ethvert

Hensyn til Tidsfølgen og omtale Værkerne, som de vise sig for os, naar vi gaa dem igjennem fra Kirkens Portal til Altret.

Hovedindgangen til Frue Kirke betegnes af en Række doriske Søjler; over Arkitraven og den kraftig artikulerede Frise løftes det tresidede Gavlfelt med Johannesgruppens sexten Figurer. Hvad der strax ved første Blik vækker vor Beundring, er det Mesterskab, hvormed Kompositionen er given, den Klarhed, hvormed der er fortalt, den Sikkerhed og usvigelige Skjønhedssans, der har været raadende ved Udfyldningen af Rummet, og som har gjort Thorvaldsens Johannesgruppe til et dekorativt Kunstværk af højeste Rang. Opgaven, som Mesteren her havde at løse: inden for en skarpt begrænset Ramme, en stumpvinklet Trekant med meget spidse Sidevinkler, at anbringe en Mængde Figurer i aandelig og formel Sammenhæng, i sluttet Situation, havde vel været stillet og løst mange Gange forhen, særlig i den antike Tempelkunst, og Thorvaldsen havde selv, da han studerede de berømte Gavlgrupper fra Ægina, hvilke det var betroet ham at istandsætte og sammenstille, haft den bedst mulige Lejlighed til at gjøre sig fortrolig med Problemet i dettes Almindelighed. Men Vanskelighederne ved at løse Opgaven saaledes, at al Stivhed og trykkende Symmetri blev undgaaet, samtidig med at hver enkelt Figur bevægedes med fuld Naturalighed inden for det Maal af Højde, der kunde indrømmes den i »Trekanten«, maa dog synes at have været saa store, at de ene kunde overvindes i Kraft af en Klarhed og Simpelhed i Opfattelsen, der er saare sjelden hos de nyere Slægters Kunstnere. Her arbejdede Thorvaldsen imidlertid netop ud fra sin saa vidunderlig friskt undfangende Natursans, sin Evne til at gribe og fastholde det nærmestliggende, til at faa Columbusægget til at staa paa Spidsen. Johannes prædiker i Ørken for en stor Forsamling, han taler længe og med Vægt, saa det er et Arbejde at høre; hvor naturligt da, at de tilstrømmende indrette sig omkring ham, hver efter sit Tarv og sin Bekvemmelighed! Nogle ere lige komne til og lytte staaende, andre have fundet sig et Sæde, atter andre strakt sig hen ad Jorden. Saa er med det samme Kompositionen der; alle have faaet Plads.

Og hvilken Komposition, hvor fin og rhythmisk i alle Linier, hvor levende i Sammenspillet mellem de mange Skikkelser, der samle sig om dens Tyngdepunkt! Selvfølgelig er dette givet i Døberens Figur, der staaende paa en Klippeblok rager op over Mængden; den højre Haand løfter han som i manende Gestikulation; med den venstre støtter han sig

til Rørkorset. Sundt og kraftigt er hans Legeme; vi se i denne mægtige Skikkelse mindre af Eneboeren, hvis Føde har været Græshopper og vild Honning, end af Helten, der trodser Jordens mægtige; han staar som den, der stoler trygt paa Magten af sit Ord, rolig og behersket, vis paa den endelige Sejr, snarere end som den lidenskabelig bevægede Bodsprædikant, der vil ryste sine Tilhørere ved at vise dem »Øxen, der alt ligger ved Roden af Træet«; mærkelig har saaledes Kunstneren her fjernet sig fra sine Forgjængere, hvem det gennemgaaende har været magtpaaliggende at karakterisere Johannes som Forløber for den, der skal »opbrænde Avnerne med uudslukkelig Ild«, — som Asketen, hvis Legeme hentæres af Flammen, der luer i hans Indre. Den frodige Haarvæxt, den Kamelskinds Klædning, der kun dækker en ringe Del af Legemet, Muslingskallen, som bæres i en Snor, og Korsstaven ere bevarede som traditionelle Attributioner; dertil er føjet en folderig Kappe, som hænger løst over venstre Skulder og højre Arm.

Vi gennemgaa Rækken af Tilhørerne, hvis formelle Bevægelse frembyder lige saa megen Afvexling som deres fysiognomiske Udtryk, og træffe da nærmest ved Hovedfiguren paa dennes højre Side en yngre, stærktbygget Mand; træt og varm er han mødt til Stevnet ved Jordans Flod og har strax delvis befriet sig for Vægten af den tunge Kappe, som han nu folder op mod Brystet, idet en Flig af den er rullet op over den højre Underarm; sin venstre Fod har han sat op paa Klippeblokken ved Siden af den, hvorpaa Johannes staar, støtter sin Albu paa Knæet og hviler Hovedet i Haanden; saaledes vil han længe kunne udholde at staa og lytte til de Ord, der saa fuldstændig fængsle ham. Derpaa følger en Gruppe af to Personer, Fader og Søn, efter Klædedragten at dømme fornemme Folk. I den træffe vi uden Sammenligning det hele Kunstværks indholdsrigeste Led; ikke blot er den i sig selv fuldendt dejligt bygget, hver Figur gennemnobel i Holdningen og i alle Linier, hver Fold i Draperiet henkastet med ufeilbar Følelse for Skjønhed og Harmoni, men den staar — og det turde vel her være det væsentligste — med overordentlig Betydning netop som Led i Kompositionen. Ingen anden Gruppe eller Enkeltperson i denne udtrykker saa klart, som det her er Tilfældet, Forholdet mellem Given og Modtagen — mellem Johannes's Prædiken og den lyttendes Stemning, viser saa stærkt og tydeligt den aandelige Bevægelse, der her er i Gang. Hos disse to Skikkelser er der ikke, som hos flere af de andre i

Forsamlingen, givet Udtryk for en næsten passiv Optagen eller Optagethed — for Kar, der fyldes; alt er her, hos den unge som — i endnu højere Grad — hos den ældre bevidst Tilegnelse i Forening med vaagen Kritik.

En Moder med sit Barn (Johannesgruppen).

Ja, der er vel ikke Tvivl om, at de nok begge skulle »komme med«; maaske er der her endog Stof til et Par Apostle. Men de to ville i alt Fald ikke træde ind i Rækken uden efter Kamp, efter Selvprøvelse, efter at have »prøvet Aanderne«.

EN ROMERSK KRIGER.

I den følgende Gruppe, en ung Moder med sit Barn, er alt Fred og Hvile; den skjønnede, halvt knælende Kvinde, til hvis Skuldre den lille læner sig, tager imod Forkyndelsen, som Planten mod den kvægende Dug;

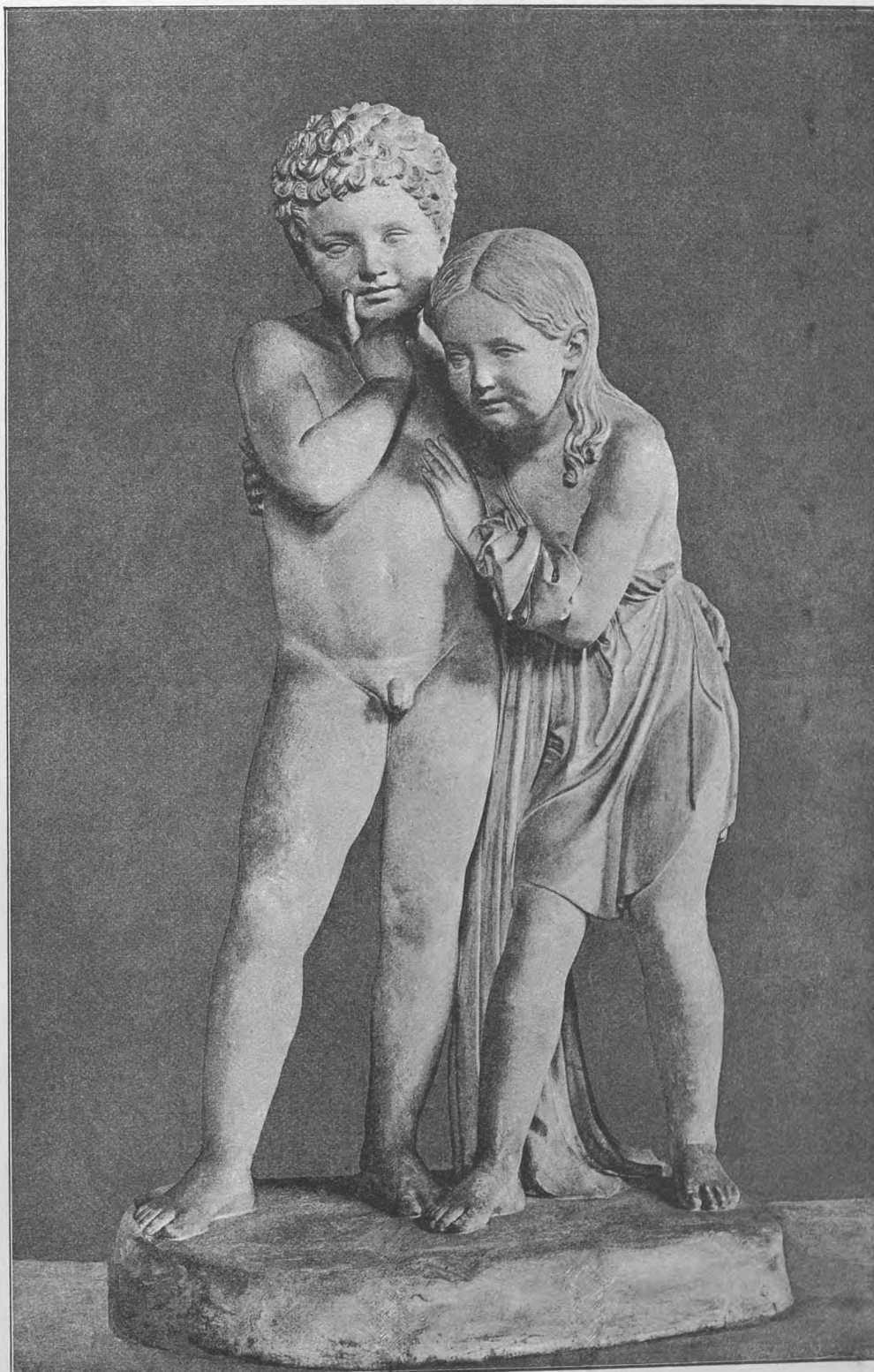
En Moder med sit Barn (Johannesgruppen).

Barnet hører efter, saa godt det kan, og behager sig i Stemningen, som de smaa saa tit kunne gjøre det uden egentlig at opfatte. Derpaa en gammel Skriftklog, atter en ærlig prøvende; med Turbanen paa det skjæggede Hoved og tæt indhyllet i sin lange Talar sidder han der, bunden og

fængslet af de mægtige Ord, som vel snart ganske skulle overbevise ham. Og endelig en halvliggende Ungersvend, der i andagtsfuld Lytten støtter Hagen mod den venstre Haand.

Paa den modsatte Side af Johannesfiguren staar en fager, næppe udvoxet Yngling. Han er sikker paa sig selv; i det Øjeblik, Prædikenen er endt, vil han kaste sin Kappe, som han alt har afført sig og nu bærer paa sin Arm, og træde ud til Daaben i Flodens Vand. Den følgende helt draperede Skikkelse er ved det symbolske Pandesmykke betegnet som jødisk Præst; næppe vil man i hans Aasyn finde Udtryk for mere end rolig og agtelsesfuld Opmærksomhed. Jægeren, der med Spydet paa Skulderen og en fældet Hare paa Ryggen og fulgt af sin store Hund har sluttet sig til Forsamlingen, er andagtsfuld bevæget, næsten som i Vemod; føler han, den verdslige Idrætsmand, sig stærkere end de andre truffen af de advarende Ord? — Saa en Scherzo hen imod Slutningen af den for øvrigt saa alvorsfulde Symfoni: de smaa Børn, som Moderen har taget med sig, og som, langt fra at laane Øre til den store Mands Tale, helt ere optagne af Jægerens Hund; de to, en Dreng og en Pige, rykke saa nær hen til den, som de tør; Lysten til Leg kæmper i dem med Ængstelsen. Moderen, der sidder lidt fjernere med den yngste, en lille nøgen Dreng, som nok ogsaa gjerne vilde hen til Hunden, gjør sig Umage for at holde sin Opmærksomhed ved Prædikenen, men synes lidt forlegen og adspredt ved Børnenes Bevægelse. Yderst til højre afsluttes Gruppen af en halvliggende Hyrde; han synes lidet deltagende, har vel nærmest indfundet sig, dreven af Nysgjerrighed, eller fordi han lige saa godt kan lægge sig til Hvile her som paa et andet Sted.

Thorvaldsens egenhændige Skitse til hele Johannesgruppen findes i Musæet, der ogsaa bevarer Modellerne til to Figurer, som Kunstneren i sin Tid havde tænkt at føje til, men som ikke kom med ved den endelige Sammenstilling: en siddende, midaldrende Jøde og en romersk Soldat. Enkelte af de legemsstore Modeller afvige ikke uvæsentlig fra de tilsvarende Led i Skitsen; i denne bærer saaledes Johannes ingen Kappe, den unge Kvinde med Barnet — tredje Figur fra Hjørnet til venstre — hviler paa begge Knæ og holder den lille foran sig; den anden Kvinde sidder med det sovende Barn paa sit Skjød. Yderst til venstre ses i Skitsen en lille Dreng med en Hund; denne Gruppe er i det færdige Værk afløst af den liggende Yngling.

To Børn (Johannesgruppen).

HEBE.
(FØRSTE UDARBEIDELSE).

Oprindelig havde Thorvaldsen haabet, at Johannesgruppen skulde blive støbt i Bronze, og Modelleringen af de store Figurer blev tilendebragt med Tanken paa dette Materiale og med stadigt Hensyn til de særlige Krav, det stillede. Pengemidlerne, der stode til Raadighed, vare imidlertid for ringe til, at denne Plan kunde virkeliggjøres; man nøjedes da — foreløbig, hed det — med at lade de store Lerfigurer brænde, hvorefter de bleve opstillede. Først i 1878 bleve de afløste af andre Exemplarer, og desværre viste man da saa liden Agtelse for den store, for længst afdøde Kunstners udtrykkelig udtalte Ønske og til hans Erklæring om, at Bronze maatte regnes for »den eneste Materie, som kan udholde at staa i fri Luft i vort Klima«, at man lod den — hugge i Marmor. Ved denne Lejlighed fik forskellige yngre danske Billedhuggere en Del ganske fordelagtige Bestillinger, men Resultatet, der opnaaedes, var ikke ubetinget heldigt; de hvide Figurer stode fra Begyndelsen grelt og koldt mod deres Baggrund og antage efterhaanden, paavirkede, som de blive, af Støv, Røg og Fugtighed, en lidet tiltalende Farve.

Den store Relieffrise, der i et Gipseksemplar er opsat over Kirkens Hovedindgang, fremstiller Kristi Indtog i Jerusalem; Thorvaldsen modellerede den 23 Fod lange Skitse under et Ophold paa Herregaarden Nysø i 1839—1840 og lod den senere i Kjøbenhavn udføre i dobbelt Størrelse.

Venstre Halvdel af Frisen viser Folkeskaren, der drager ud fra Jerusalems Port for at modtage den forjættede Messias, først en Fader, som med sine to Sønner iler frem, idet han i Forbigaaende opfordrer Kvinden med Smaabørnene til at følge, saa to Oldinge, af hvilke den ene synes at henlede den andens Opmærksomhed paa det sig nærmende Tog, derpaa unge og gamle, der strø Blomster og svinge Palmegrene. Midtpunktet i Kompositionen danner Kristus, ridende paa Aseninden, som Johannes fører ved Tøjlen; nærmest derefter følger Petrus, saa de andre Apostle, sidst Judas Ischariotes, som skjuler en Del af Ansigtet i sin Kappe; Toget sluttes af nye Skikkelser med Palmegrene samt to af de af Kristus helbredede, den lamme og den blindfødte.

Af de to mindre Relieffer, der bleve anbragte nær ved Kirkens Indgang over Fattigblokkene, er det ene et ældre Arbejde af Thorvaldsen, den berømte »Caritas« eller »Den kristelige Kjærlighed« der blev modelleret allerede i 1810, og som vi tidligere have omtalt; Sidestykket, »Barnets Skytsengel«, er fra 1838. Det førstnævnte Kunstværk, der bærer Indskriften

»Kommer de fattige i Hu«, er en af Mesterens fineste Genrekompositioner, jævn og naturlig i hele sin umiddelbart rørende Simpelhed, fuld af Ynde i Bevægelse og Udtryk. Barnets Skytsengel er en storladen, vinget Skikkelse, der holder Haanden velsignende og skjærmende over den lille, som skrider frem i andagtsfuld Tilbedelse. Begge Reliefferne ere udførte i Marmor, det førstnævnte med en høj Grad af Finfølelse og vistnok under Mesterens egen Medvirkning, det sidste mere tarveligt.

Og saa vandre vi da op ad Kirkens Skib for at hengive os til Indtrykket af de mægtige Statuer, Kristus og de tolv Apostle.

I Rækken paa højre Haand træffe vi først Simon Zelotes med Saven — han skal være bleven henrettet med et saadant Redskab —, en tætsluttet, energisk Skikkelse, hvis Udtryk af næppe helt behersket Harme hjemler ham Ret til hans Tilnavn »Ivreren«, »den lidenskabelige«. Judas Thaddæus er en rank, ungdommelig Skikkelse; Hænderne har han samlet foran Brystet som i stille Tilbedelse; med venstre Arm støtter han Hellebarden, det Vaaben, for hvilket han efter Legenden maatte lade sit Liv. Denne Statue blev oprindelig modelleret efter en Johannesskitse, men lykkedes mindre vel, hvorfor den blev sat til Side; paa et senere Tidspunkt blev den dog taget frem igjen, fik nyt Hoved og nye Arme samt forsynedes med Stridsøxen. Andreas læner sig til sit Kors; i den ældre Jacobus, Zebedæi Søn, møde vi Pilgrimmen, den fromme Vandringsmand. Derefter følger Johannes, af samtlige Apostelstatuer vistnok den, der rummer det dybeste Indhold — den skjønneste og stemningsrigeste af dem alle. Aasynet udtrykker al den Mildhed og Fred, som man tænker sig uadskillelig fra »Kjærlighedens Apostel«; Blikket vender han opad; det er den naadesvangre Stund, i hvilken han modtager Inspirationen fra det høje, den himmelske Aabenbaring, som han nedskriver i sin Bog; Ørnen, Evangelistens Symbol, sidder i rolig Majestæt ved hans Fod. Petrus, der indtager den øverste Plads i denne Række, kjendes paa Nøglerne, som han holder i den sænkede højre.

Lige over for Petrus staar en Apostelfigur, som har særlig Interesse derved, at den store Model til den helt igjennem er udført af Thorvaldsen selv; det er Paulus, der med venstre Haand støtter sig til Sværdet, Tegnet paa hans Martyrdød, og løfter den højre i talende Bevægelse. Matthæus er særtegnet som Evangelist; Engelen — der for øvrigt mere almindelig ses anvendt som det til Lucas hørende Attribut, medens Matthæus sædvanlig

EN DANDSERINDE.

afbildes med Oxen — bøjer med korslagte Arme Knæ ved hans Side; Pungen ved hans Fod betegner den forhenværende Tolder. Philippus, der er den næste i Rækken, holder i sin højre Haand op imod Brystet et

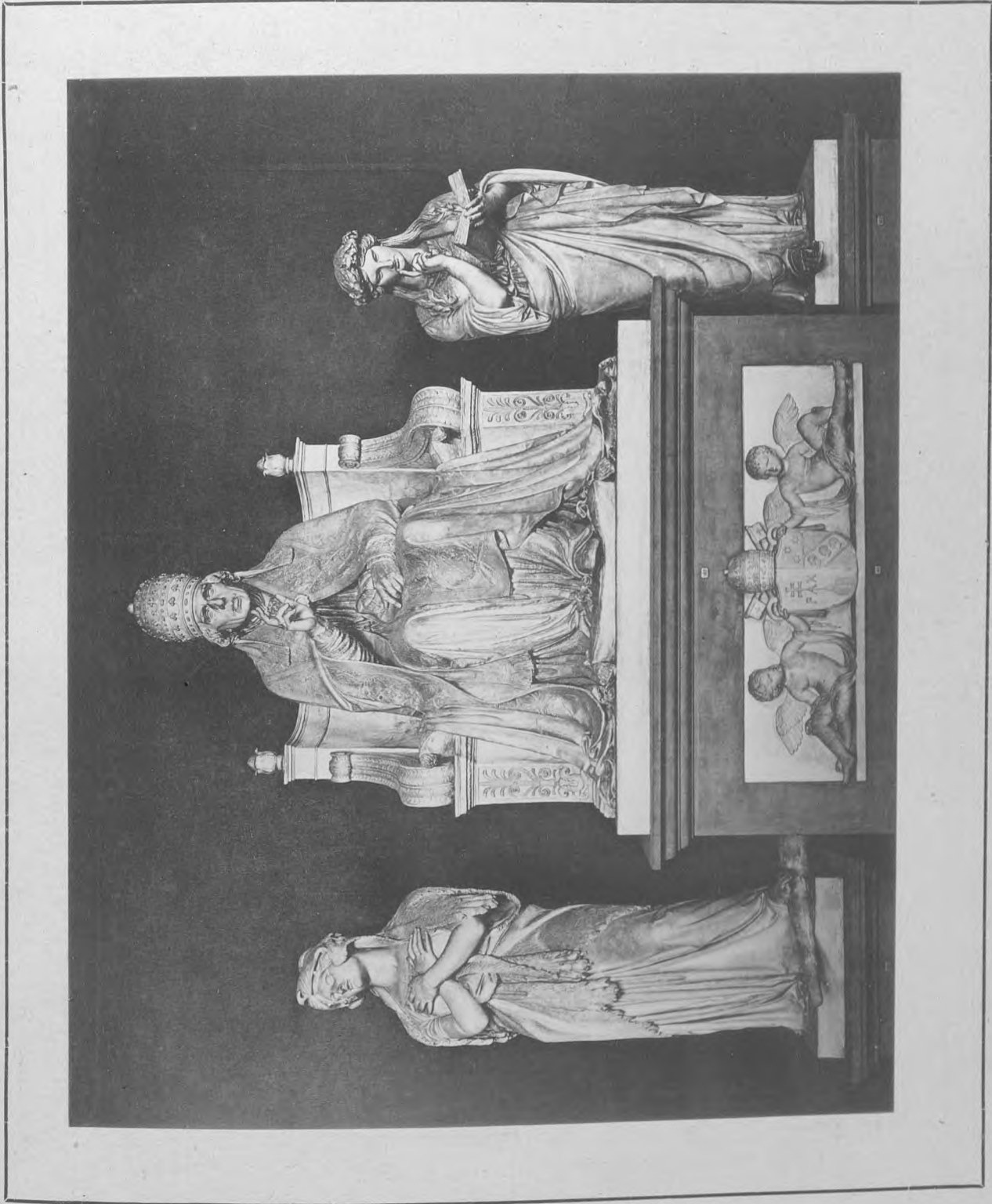

Barnets Skytsengel.

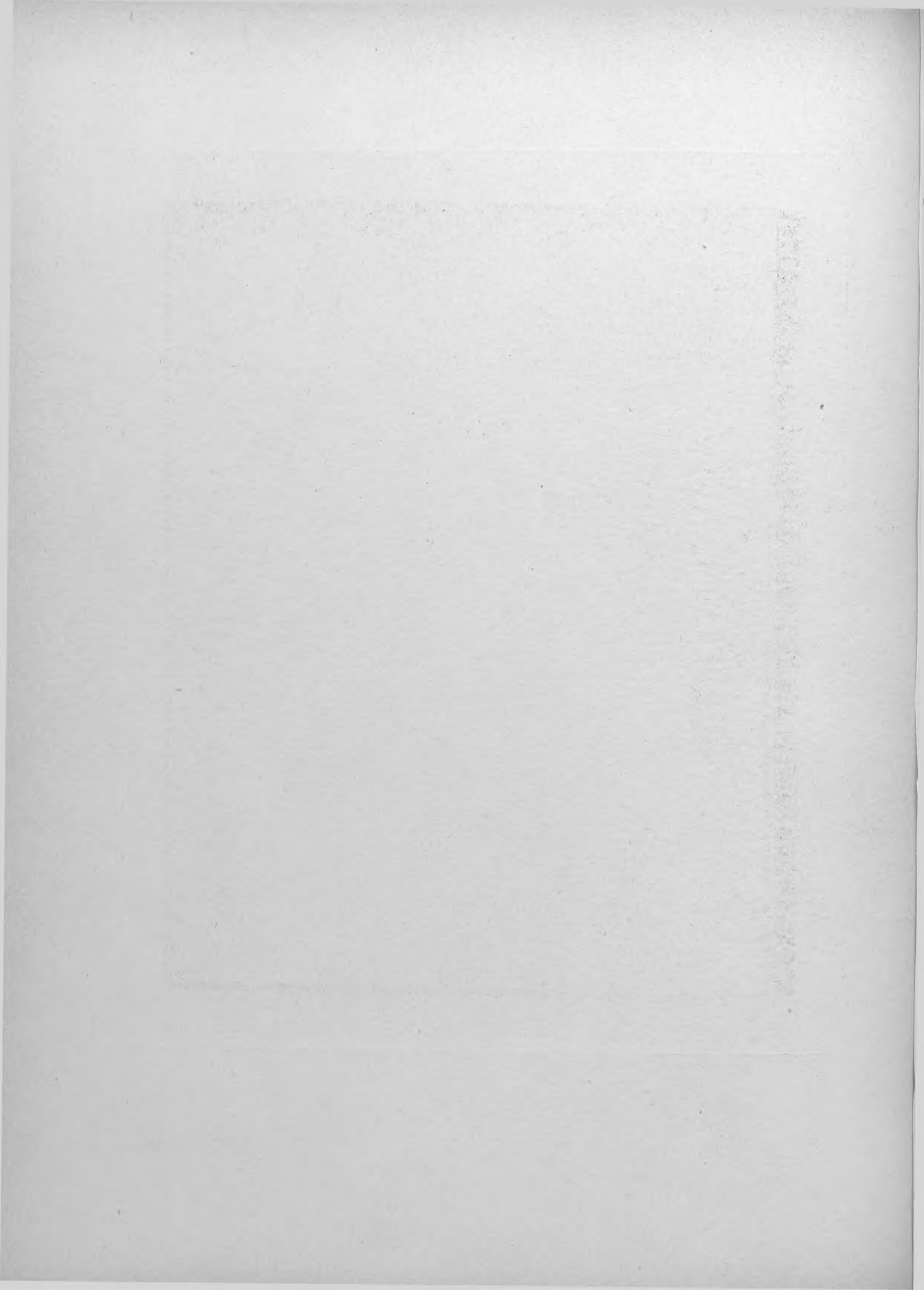
Kors, sammenbundet af Rør; ved Hovedets Bevægelse og Udtryk er han betegnet som den tungsindige Grubler. Jacobus den yngre, Alpei Søn, støtter sig til den høje Vandringsstav, som han holder foran sig, og hviler den højre Haand paa venstre Underarm; i det fint formede Hoved med

det opmærksomme, smertefulde Udtryk føle vi et Gjenskin af den almindelig vedtagne Kristustype; Kunstneren har her ladet sig bestemme af et Sagn, der fortæller, at denne Apostel skal have lignet sin Herre og Mester. Thomas er paa traditionel Vis karakteriseret som den undersøgende, tvivlende Aand, dels ved hele sin Bevægelse og ved sit Ansigtstudtryk, der vidner om utilfredsstillet Grublen, dels ved Vinkelmaalet, den nøjagtige Kontrolls Symbol, som han bærer i Haanden. Rækken slttes af Bartholomæus, der er skildret som en sindig Gubbe, der i tavs Resignation betragter Martyrredskabet, Kniven.

Som tidligere meddelt blev Apostelstatuerne paa en enkelt Undtagelse nær modellerede af yngre Billedhuggere efter Mesterens smaa Lerskitser. Gjennemgaaende vare disse, saa vidt man kan dømme efter de i Musæet opstillede Prøver — andre Exemplarer, som vi ikke kjende, skjænkede Thorvaldsen til de Kunstnere, der havde haft dem at arbejde efter — meget flygtige; de have væsentlig kun givet Forbilledet for vedkommende Statuers Proportioner, Holdning og Bevægelse samt Draperiernes Grundmotiver. Naar vi desuagtet betragte Skulpturerne i Frue Kirke rent ud som Thorvaldsens personlige Værk, har dette sin Hjemmel ikke blot i den Kjendsgjerning, at Skitsen, der af en fremragende Kunstner komponeres som Grundlag for et Arbejde, vel altid fra første Færd vil rumme dettes Væsensindhold, hvilket det altsaa for den videre udførende kun gjælder om at forstaa, fastholde og udvikle i et givet Spor, men ogsaa i vort Kjendskab til de Forhold, hvorunder de her omtalte Modeller blev fuldendte. De udførtes saa at sige efter Mesterens Diktat. Før vedkommende Kunstner gav sig i Færd med Værket, fik han af Thorvaldsen de nøjagtigste Instruxer med Hensyn til dettes Enkeltheder, og medens Arbejdet skred fremad, gik Mesteren stadig fra og til, gav sine korte og klare, som det er blevet sagt, altid »grandiose« Tilrettevisninger, og tog ikke sjælden fat med egen Haand. Var da Modellen Fuldendelsen saa nær, som Medhjælperen trøstede sig til at bringe den, gik Thorvaldsen den i Reglen efter, før den blev støbt i Gips. Naar nu hertil kommer, at alle de yngre Billedhuggere, der virkede i Thorvaldsens Atelier, vare hans kjærlighedsfulde Beundrere, hvis Higen gik ud paa i videst mulige Udstrækning at tilegne sig Mesterens Arbejdsmaade og Stil, samt at Thorvaldsens Personlighed efter alles Vidnesbyrd var saa stærk, at den nødvendig maatte beherske Omgivelserne og paa trykke dem sit Præg — hvad Under da, at de mange forskellige Hænders

MONUMENT OVER PAVE PIUS VII.

Gjærning her ikke blot samlede sig til en Totalitet, men endog gik op i »en højere Enhed«, der af den store Mester kunde stemples med hans Navn og af os betragtes som hans Værk?

Træde vi op i Koret og løfte Øjet mod Kuppelen, møder det under denne en 36 Alen lang i Gips udført Relieffrise, Kristi Vandring til Golgatha. I Midtpunktet, over Kirkens Alter, se vi Frelseren, der bærer sit Kors uden at tynges af dets Vægt; Simon fra Kyrene er i Færd med, frivillig, som det synes, at løfte Korset fra Kristi Skulder for selv at bære det Resten af Vejen; høj og rank skrider imidlertid Kristus frem, idet han skuer tilbage mod de sørgende Kvinder, som følge: »Græder ikke over mig, I Jerusalems Døtre, men græder over Eder selv og over eders Børn«. Efter dem kommer en Skare Apostle, blandt hvilke Johannes, som i Forening med Maria Magdalene søger at støtte Jesu Moder, der afmægtig synker til Jorden; jødiske Præster eller Raadsherrer til Hest, romerske Soldater og nogle Almuesfolk slutte Toget; yderst til venstre se vi Indgangen til Pilatus's Palads, hvor Landshøvdingen vasker sine Hænder i et Bækken, der holdes for ham af en knælende Svend. — Foran Kristus gaa, fulgte af en Dreng, to Bødler, af hvilke den ene bærer Stigen samt en Kurv med Hammer og Nagler; den anden trækker i et Tov, hvis ydre Ende er fæstet til Korset; foran disse igjen en tredje Bøddel, som holder ved Enden af det Reb, hvormed de tvende Ildgjerningsmænd, der skulle korsfæstes sammen med Kristus, ere bagbundne; af Røverne synes den ene, den yngre, betagen af Anger; den anden bøjer Hovedet som i skulende Trods. Forrest i Toget ses romerske Krigsfolk, dels til Hest og dels til Fods, samt jødiske Mænd, Kvinder og Børn, af hvilke nogle allerede ere begyndt at skride op ad Golgathas Skraaning.

Den mægtige Frise gjør fra det Sted, hvor den er anbragt, en ikke ringe Virkning ved sine store og skønne Linier, ved sin klare Fortælling og ved de mangfoldige Figurers udtryksfulde Bevægelse. Væsentlig maa den dog betragtes som et dekorativt Værk, i hvis Enkeltheder Beskueren kun rent undtagelsesvis vil føle sig dreven til at fordybe sig, hvor meget ypperligt de end frembyde, saaledes i Karakteristiken af de fornemme Jøder, af hvilke flere ere individualiserede med en Bestemthed, hvortil vi kun sjældnen finde noget fuldt tilsvarende i lignende Værker af Thorvaldsen. Hvad der imidlertid under vor Færden i Frue Kirkes Kor griber os stærkest,

er ikke »Gangen til Golgatha«, men dets to fritstaaende Kunstværker, Døbefonten og Kristusstatuen.

Til den først nævnte udførte Thorvaldsen i Efteraaret 1823 en Model, en rigt draperet staaende Engel med en Muslingskal som Døbefont; han fik den hugget i Marmor, og det var hans Hensigt at lade den følge med som Gave, naar han afleverede de andre Værker til Kirken. Det var et saare skjønt Arbejde, et Billede af den mest lysende Uskyld og den dybeste Andagt, stort og dejligt i Holdningen og af overordentlig Friskhed i Gjennemførelsen saa vel af Draperiet som af de nøgne Dele. Ikke desto mindre opgav Thorvaldsen Tanken om at lade denne Daabsengel opstille i Frue Kirke, man siger, fordi han blev gjort opmærksom paa en formel Lighed mellem den og nogle gammelkatholske Skulpturer; han solgte den til en engelsk Rigmand og udførte nogle Aar senere en Daabsengel, hvortil den oprindelige Type vel er beholdt, men hvor Figuren er fremstillet knælende med Muslingskallen i de udstrakte Arme og støttende denne mod det bøjede højre Knæ. Vi kjende alle dette vidunderlig stemningsrige Kunstværk, der nu staar i Kirkens Kor som en af dens ædleste Prydelser i et godt, om end maaske paa sine Steder noget for stærkt afglattet Marmorexemplar; i Henseende til Udtrykkets Finhed staar det ikke tilbage for den ældre Model, for hvilken det endog har enkelte Fortrin — i det rigere Draperi, i den livfuldere Behandling af Vingerne, som paa den knælende Engel slutte sig friere og naturligere til Kroppen end paa den staaende, i Haaret og i Hovedets Blomsterprydelse og endelig i det hele ejendommelige Bevægelsesmotiv, hvori det mildt og elskeligt indbydende, det store Tro og Tillid vækkende »Kommer til mig!« har faaet et Udtryk, der i hele den kristelig Kunst blot én Gang er bleven overtruffet — i Thorvaldsens eget Størværk, Kristusstatuen.

»Kommer til mig, alle I, som arbejde og ere besværede, og jeg vil give Eder Hvile!« — Den Kristus, som Thorvaldsen viser os, er Frelseren, hvis Ord har Magt, den, i hvis Tale der er Forjættelse, han, som ikke lover mere, end han kan staa ved. Ikke den lidende, udpinte Mand, Slagtofet fra Golgatha, men den opstandne Sejrherre over Grav og Død, han, der har brudt Helvedes Porte, stor og stærk, som naadig og miskundelig, — han, som kalder og aabner Favnen for alle dem, der ville modtage hans Gave.

Man véd, at det kostede Thorvaldsen en haard Kamp, inden han fik sit Kristusbillede saaledes legemliggjort, at det kunde tilfredsstillende ham selv; fem Lerskitser, af hvilke de to nu findes i Musæet, bleve udførte og forkastede; især faldt det ham svært at komme til en endelig Afgjørelse af Spørgsmaalet om, hvorledes og med hvilket Udtryk Figurens Arme skulde bevæges. Men pludselig og som ved en øjeblikkelig Inspiration kom han paa det rene hermed. En Middag, fortælles der, da han skulde i Selskab, stod han fuldt paaklædt i Værkstedet og ventede paa Freund, som efter Aftale skulde hente ham der. Han havde syslet med den sidste Skitse og stod nu, lidet tilfreds, foran den, da Vennen kom. Frelseren var fremstillet med begge Armene strakte i Bøn mod Himlen; ved et Spørgsmaal af Freund angaaende dette Motiv blev Thorvaldsen opmærksom, traadte atter hen til sin Skitse og bøjede med begge Hænder de mod Himlen løftede Arme nedad. Hurtig foretog han nu de Rettelser, der nødvendigjordes ved den gennemgribende Ændring af Bevægelsen, og udbrød: »Saa, nu har jeg det! Saaledes skal det være!« Og kort derpaa udtalte han for en anden Ven, Tyskeren Kestner, sin Opfattelse af det nyfundne Bevægelsesmotiv: »Simpel maa en saadan Skikkelse være, fordi Kristus staar over Aartusinder; dette er Menneskeskikkelsen lige op og ned« — her stillede han sig oprejst med nedhængende Arme, uden at røre sig og uden noget Udtryk; saa sænkede han Hovedet og løftede sagte Armene og de aabne Hænder ud fra Legemet med svagt bøjede Albuer —: »Kan nogen Bevægelse være simplere end min her?« sagde han; »men saa udtrykker den, at han elsker, omfavner Menneskene, og det, har jeg tænkt mig, maa være Grundpræget i Kristus.«

Den saaledes ændrede Skitse findes desværre ikke i Musæet; derimod ejer dette en $4\frac{1}{2}$ Fod høj, foreløbig Model, som blev udført efter den, vistnok af Thorvaldsens dygtigste italienske Medhjælper Tenerani; Figuren staar her med oprejst Hoved og med venstre Fod foran højre, men stemmer ellers i det væsentlige med den kolossale Model, der godkjendtes af Kunstneren selv, og efter hvilken Statuen senere blev hugget i Marmor. I denne sidste Model se vi Frelseren med Hovedet mildelig sænket ned mod Brystet, hvis højre Side er blottet, saa man ser Mærket af Spydsticket; over venstre Skulder og Arm bæres Draperiet, hvis rige Folder omgive Legemet.

Ikke alene ved sine kolossale Dimensioner rager Kristusfiguren op over Kirkens øvrige Statuer; ogsaa i aandelig Forstand er den det mægtigste af alt, hvad Thorvaldsen her har skabt. Og sin høje Rang hævder den da netop derved, at det er lykkedes Mesteren at faa det frem, som han selv udtrykker med saa slaaende Simpelhed i Ordene: »Han elsker, omfavner Menneskene; dette maa være Grundpræget i Kristus«. Hvad Thorvaldsen har fremstillet, er intet mindre end den guddommelig-menneskelige Kjærlighed og Barmhjertighed i samlet Begreb; han har for første Gang i den kristelige Kunst givet det almengyldige, det udtømmende Billede af »Guddomsmanden, korsfæstet og opstanden«.

— Saa blev da ved Johannesgruppen og de nytestamentlige Relieffer, ved Daabsenglen, Apostelfigurerne og Kristusstatuen Kjøbenhavns Frue Kirke det rigest udstyrede Gudshus i de protestantiske Lande — en Kunstens Helligdom, hvortil Verden ikke har Mage, præget, som den er, af én Mesters Aand. Tiderne vexle, og »Smagen« med den; meget er der vel af det, som vi nu beundre, der for de senere fødte vil have tabt sin Glans. Men det bedste vil leve: det, der er sanddru og kjærlighedsfuldt Udtryk for den beaandede Mesters Syn paa det højeste. Og saa vist som der er Evighedsliv i Kristendommen, Evighedsliv og Evighedstanke i dens Billeder, saa vist skal ogsaa for de kommende Slægter det staa som levende og sandt, der blev Thorvaldsens Udtryk for hans Kjærlighed til den menneskelevende Gud.

— Modelleringen af Statuerne til Frue Kirke gik ikke for sig uden Afbrydelser; dels skyldtes disse Kunstnerens mindre gode Helbredstilstand — han forkølede sig i det store Ateliers raa og fugtige Luft —, dels den Omstændighed, at saa meget andet Arbejde samtidig skulde fremmes. En enkelt mindre Standsning havde sin særlige Grund i et Uheld, der nær kunde være blevet til en Ulykke. Begivenheden omtales af forskjellige Samtidige; Referatet skal her gives efter et Brev, som den franske Maler Leopold Robert den 2den April 1823 skrev til en Ven i Hjemmet:

»Jeg maa fortælle Dig om en Tildragelse, der har sat alle Sind i Bevægelse, og som ikke er fri for at ligne et Mirakel. Thorvaldsen har været lige ved at blive dræbt af et Pistolskud. Langfredag Morgen var han i sit Hjem. Familiens [3: Signora Butis] lille Dreng kom ind til ham og bad om Lov til at laane hans Pistoler for at more sig med dem; Du husker jo nok, hvad man i Rom gjør for et Spektakel paa Kristi Opstandelsestest.

Thorvaldsen tager Pistolerne, og da han ikke kan huske, om de ere ladede eller ej, trykker han den ene af ud ad Vinduet; den var ikke ladt. Men i det samme tager Knægten den anden og er tosset nok til at bære sig ad, ligesom Thorvaldsen, uden at tænke paa, at Vaabenet peger lige mod denne. Skuddet gaar af, og Kuglen slaar mod Hjertekulen, tværs igjennem Frakken, Vesten, Skjorten og Uldtrøjen, standses af Ribbenene og giver en lille Skramme. Men hvad der er det mærkeligste: Kuglen var gaet mellem to Fingre og havde saaret dem ikke saa lidt. Ved Stødet faldt han bag over paa Sofaen. Først troede han, at han var dødelig saaret; han lagde ikke Mærke til Skrammen paa Haanden, og det første, han gjorde, var at føre denne op til det Sted, hvor han følte sig ramt. Blodet fra Haanden plettede hele Skjorten og fik ham til at tro, at han kun havde faa Timer igjen. Men han kom snart paa det rene med sin Fejltagelse. Nu spørger jeg Dig, om dette ikke smager af et Mirakel; man fortæller i alt Fald adskillige, der ikke ere mere forbavsende. Han kunde snart have fulgt efter Canova«.

At Thorvaldsen slap saa vel fra dette Uheld — kun faa Dage maatte han holde sig i Ro og derefter nogen Tid gaa med den venstre Haand i Bind —, skyldes vel nærmest den ejendommelige Maade, hvorpaa han sædvanlig gik klædt. Maaske er det en Overdrivelse, naar Kunstnerens Ven, den berømte Arkæolog Brøndsted, i det Brev, hvori han omtaler Uheldet, forsikrer, at Kuglen »havde ti Lag af forskjelligt Tøj at gjennem-bryde«, før den, »flad som en Knap«, kom til Ro imellem den Flonels Trøje og Skjorten, men sikkert er det dog, at Thorvaldsen havde for Skik at bære en Mængde Klædningsstykker — Veste, Brystduge og Uldtrøjer — under sin Frakke eller sin Arbejdsbluse. At Begivenheden gjorde Opsigt baade i og uden for Rom, er lige saa naturligt, som at den, efter hvad Brøndsted videre meddeler, »blev fortalt med de latterligste Tilsætninger. Pfafferne [de katholske Præster] gjorde snart et Mirakel deraf. Først mentes (og mig synes med god Grund), at Thorvaldsen maa være en af Forsynet og den hellige Jomfru særdeles yndet Mand; siden hørte vi, at Pfafferne havde fundet paa (formodentlig paa Grund af, at det ej var passende, at Madonna saa meget ulejlige sig for en Kætter), at Miraklet skete for at redde den stakkels lille Dreng fra den Ulykke at dræbe et Menneske«. At Thorvaldsen modtog en Mængde Lykønskninger baade paa Vers og paa Prosa i Anledning af sin Frelse fra den overhængende Fare, følger af sig selv; man benyttede desuden Lejligheden til at hædre ham med en stor Kunstnerfest,

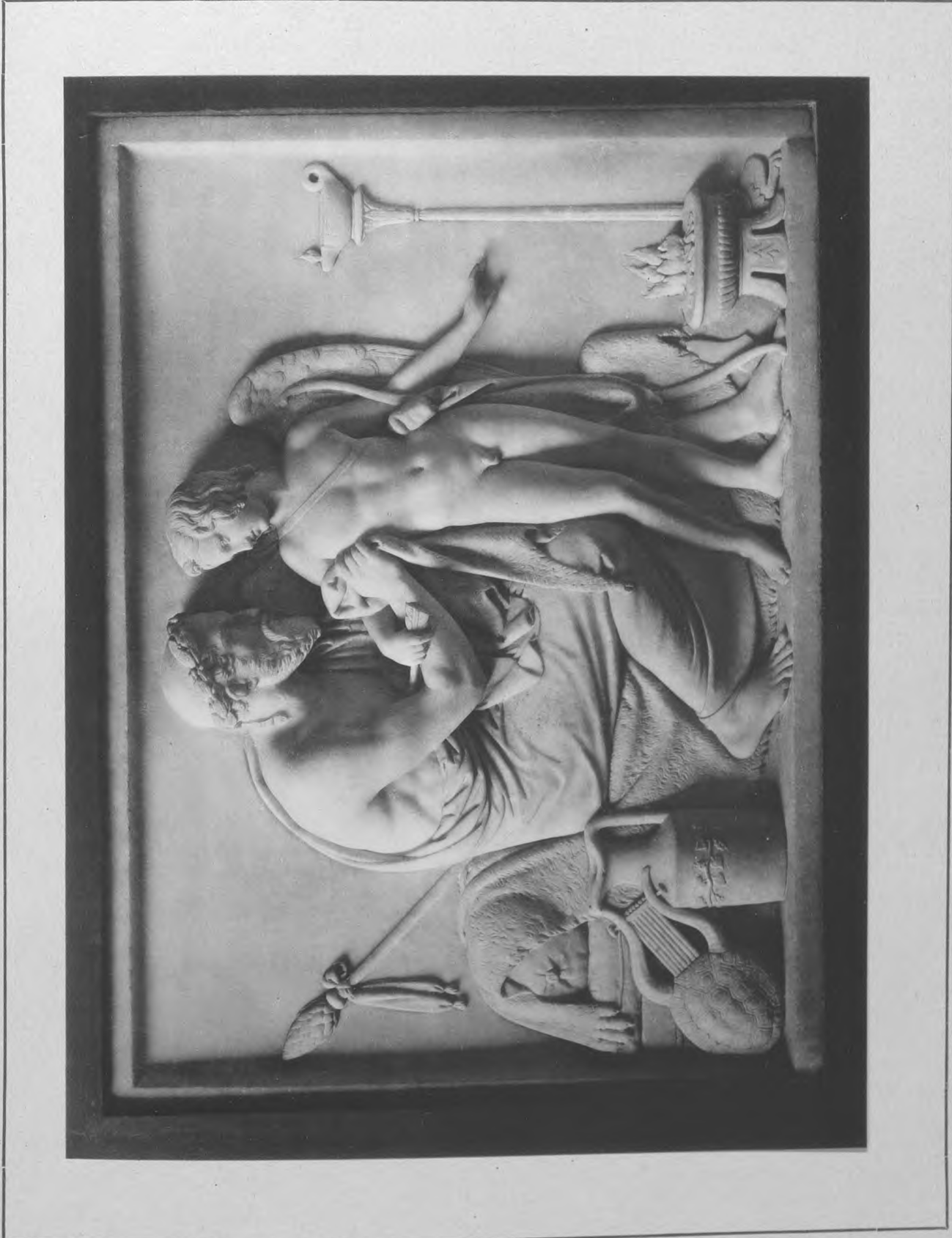
der holdtes i Slutningen af April. Mellem Lykønskingsbrevene var der et enkelt, som ikke indeholdt lutter Behageligheder; det kom fra Sir Thomas Hope, den oprindelige Bestiller af Jason; i en Række af Aar havde jo nu Kunstneren sat hans Taalmodighed paa en haard Prøve, og de Paamindelser, der indløb, dels skriftlig, dels gjennem Torlonia, Sir Thomas Hopes Kommissionær i Rom, bleve stadig mere indtrængende. Som det synes, blev der dog foreløbig ikke taget synderligt Hensyn til disse Formaninger; bedrog det med Arbejdet paa et andet forlængst bestilt Værk, Alexanderfrisen til Grev Sommarivas Villa ved Comosøen. Hermed sysselsattes netop ved denne Tid adskillige Medhjælpere i Thorvaldsens Værksted, og Frisen modtog de Ændringer og Tilføjelser, der skulde give Sommarivas Exemplar dets Særpræg. Endelig fuldført blev dette Arbejde dog først hen imod Slutningen af 1825.

Om de to Kolossalmonumenter, der vare bestilte til Polen, brevexledes der stadig, og paa dem begge blev der arbejdet, snart med større, snart med ringere Kraft. Mindesmærket for Poniatowski voldte Kunstneren de fleste Bryderier, ikke mindst, fordi det af og til faldt ham noget vanskeligt at komme overens med vedkommende Kommission angaaende Værkets Enkeltheder. Modellen til Hesten havde han allerede i Foraaret 1822 taget alvorlig fat paa; saa lod han den staa urørt i længere Tid, saa at den endog blev helt overgroet med Skimmel, men i Sommeren 1823 gjenoptog han Arbejdet paa den. Modellen til Statuen af Kopernicus blev anlagt af Tenerani og i Løbet af 1823 og de nærmest følgende Aar fuldendt af Thorvaldsen; først i 1828 afgik den imidlertid til Warschau, hvor Monumentet blev støbt i Bronze og opstillet foran Stadens Universitet. Den navnkundige Astronom er fremstillet siddende og iført en Dragt, der siges at være efter gammel polsk Snit, en folderig Underklædning og en lang Kappe med Slag og vide Ærmer; i den venstre Haand, der hviler paa Knæet, holder han et astronomisk Instrument, i højre en Passer. Blikket er rettet mod Himlen med et Udtryk af andagtsfuld Beskuen, der ikke mindre end hele Figurens Ligeformighed og Liniernes Storhed giver Monumentet et eget Præg af simpel Værdighed.

I 1823 kom den rige Bayerske Godsejer Grev Erwin von Schönborn til Rom og bestilte hos Thorvaldsen foruden et Marmorexemplar af Hyrde-drengen ogsaa de to i 1810 og 1811 modellerede Reliefmedailloner »Sommeren« og »Høsten« samt en ny, dertil svarende, »Vinteren«. Som Emne

NESSUS OG DEIANIRA.

AMOR OG ANAKREON.

for dette sidste Kunstværk benyttedes et af de bedst kjendte Anakreontiske Digte, det samme, som H. C. Andersen har lagt til Grund for sit Æventyr »Den uartige Dreng«. Den gamle Digter er i den stille Midnatsstund bleven vækket af Kjærlighedsguden, som banker paa hans Dør; han rejser sig fra Lejet, ved hvis Side Vinkanden og Lyren ere anbragte i skøn Enighed, har taget venlig mod den lille og er nu i Færd med at tørre Regndraaberne af ham. Guden saarer ham da lumskelig med sin Pil og lader Spot følge med Skade: »Nu kan du selv skjønne, at mine Vaaben intet have lidt; det er dig, der faar Svien at føle«. Thorvaldsen gjorde mærkeligt nok ikke dette lille Arbejde færdigt i ét Træk; han begyndte paa det og fik det temmelig vidt fremmet i Begyndelsen af Aaret, men syntes saa mest tilbøjelig til at opgive det; han lod det staa urørt hele Sommeren og Efteraaret igjennem, og det vilde være gaaet til Grunde, hvis ikke den trofaste Freund havde taget sig af det, holdt det med den nødvendige Fugtighed og endelig, en Dag hen ad Juletid, opstillet det paa et Sted, hvor det nødvendigt maatte blive set af Mesteren. Denne følte sig nu saa tiltalt af, hvad der allerede var udført, at han fik Lyst til at tage fat paa Arbejdet igjen, og snart stod det færdigt til Afstøbning. Kort efter fik Grev Schönborn sit Marmorexemplar, og det yndefulde Relief, en af Kunstnerens mest indtagende Kompositioner over et antikt Emne, blev i de følgende Aar flere Gange reproduceret.

I Efteraaret 1822 var Canova død, den eneste, der havde kunnet tænke paa at gjøre Thorvaldsen Rangen som Aarhundredets mest fremragende Billedhugger stridig. Forholdet mellem de to navnkundige Mestere havde bestandig været køligt; Canova stod mistænksom og skinsyg over for sin yngre Kunstfælle, og denne havde lige saa lidet til overs for den italienske Billedhuggers Person som for hans Virksomhed. N. C. L. Abrahams har i sine Livserindringer meddelt, hvad han udtrykkelig kalder et ordret Referat af Thorvaldsens Udtalelser om det nævnte Forhold. »Canova var«, hedder det her, »en Mand af Talent, men Forfængelighed og Smiger fordærvede ham aldeles. Hans Forfængelighed ytrede sig i de barnagtigste Smaating . . . ; hans Smigrere manglede ikke Ubluhed. Først overgik han efter deres Sigende Romerne, derefter Grækerne, og da der til sidst ikke var nogen, han kunde overgaa, hed det, at han overgik sig selv. Dette gjorde ham skjødesløs, og at arbejde en Statue i Ler var for ham et Arbejde af fjorten Dage. Da jeg nu begyndte at faa et Navn, vidste Canovas Tilhængere ikke rigtigt,

hvorledes de skulde bære sig ad, og de anviste mig derfor Storheden i Basrelieffet og Canova i Statuen. Da en sagde til mig, at det var mærkeligt, at jeg endog overgik Canova i Basreliefferne, kunde jeg ikke bare mig for at svare ham, at det dog havde været mærkeligere, om jeg gjorde dem endnu slettere, end han. Canova behandlede mig med tilsyneladende Artighed, men han var min hemmelige Fjende. Da Kongen af Neapel var i Rom, bestilte han hos Canova den ene Rytterstatue til Piazza Reale i Neapel og den anden hos mig; i mit Atelier, i mine Arbejderes Nærværelse erklærede han dette. Imidlertid hørte jeg intet videre derom, og Tingen var, at Canova havde tilvendt sig begge Arbejder. Efter Canovas Død kom jeg tilfældigvis ind i hans Atelier, hvor jeg saa' de to Heste til disse Statuer. Jeg havde i Mellemtiden studeret Heste for at gjøre min kolossale Hest [til Poniatowskimonumentet], og jeg maa tilstaa, at jeg forbavsedes; den ene er taalelig, den anden under al Kritik; at det er et firbenet Dyr, er alt, hvad man kan sige om den. Man vilde nu formaa mig til at gjøre Figurerne til disse to Heste, men jeg afslog det med den Sidebemærkning, at jeg, om jeg skulde gjøre en saadan Figur, vilde have mere for den alene end for at gjøre hele Statuen fra ny af. Canovas tilsyneladende Høflighed ytrede sig ogsaa en Gang derved, at han skriftlig indbød mig til at se en af ham modelleret Figur, med Tilføjende, at han først vilde anse den for færdig, naar jeg havde set den. Jeg gik da til ham, saa' Figuren, roste den, maaske mere end den fortjente, og for at vise, at jeg mente det ærligt, gjorde jeg ham opmærksom paa en liden ønskelig Forandring, der ikke blot var nødvendig, for at et Ben ikke skulde blive skævt, men tillige var en Bagatel at gjøre. Canova billigede det, men Statuen blev udført i Marmor, og Benet blev skævt som før. For at vise Canova en Gjenhøflighed bad jeg ham igjen om at se en af mig modelleret Figur. Han saa' den, men gjorde ikke en eneste Bemærkning. Da jeg imidlertid trængte lidt paa ham for at høre hans Mening, forsikrede han mig, at jeg maatte arbejde slettere, for at han kunde se Fejl deri, o. s. v. Jeg holdt mig da fra ham, kom ikke i hans Atelier, og naar vi traf sammen i Akademiet, var det, som om vi blot kjendte hinanden, og vore Samtaler vare de sædvanlige Høfligheder!«

— »Efter Canovas Død,« skriver den tyske Billedhugger Wagner i Januar 1823 til Kronprins Ludwig af Bayern, »er der i Rom opstaaet et temmelig stærkt Røre, især i Billedhuggerens Kreds. De italienske Billed-

huggere samt nogle Udlændinge synes at ville danne et Modparti mod Thorvaldsen for at hindre, at Vægtskaalen synker til udelukkende Fordel for denne, og det lader for saa vidt til, at de skulle opnaa, hvad de tilsigte, som nogle af dem har faaet store Bestillinger, medens Thorvaldsen er bleven forbigaaet. Imidlertid vil han ikke have nødig at tage sig den Sag nær, da han allerede har flere Bestillinger, end han vil kunne efterkomme i et helt Liv. De vigtigste Medlemmer af Modpartiet ere følgende Kunstnere: Finelli fra Carrara, Paruzi fra Bologna, Tadolini — alle Elever af Canova —, Englænderen Gibson, Kessels [en oprindelig i Frankrig uddannet Belgier, i Rom Elev af Thorvaldsen, senere af Canova], Florentineren Pozzi og Fabris fra Lombardiet.« Netop i den her omhandlede Periode fik dette »Modparti« særlig Grund til at ærgre sig — ikke mindst Klikens katholske Medlemmer, for hvem det maatte være en Krænkelse af den føleligste Art, at »Kætteren fra Norden« med Forbigaaelse af dem alle fik Bestilling paa intet mindre end et Pavemonument til Anbringelse i selve den katholske Menigheds højeste Helligdom, Peterskirken. For denne Sag skal der nu her kortelig gjøres Rede.

Mellem Pavestadens ypperste Stormænd indtog i Aarhundredets første Fjerdedel den ædle og rigt begavede Cardinal Ercole Consalvi en fremragende Plads; ham skyldtes det for en stor Del, at Cardinal Luigi Chiaramonti i Aaret 1800 blev valgt til Pave under Navnet Pius den Syvende; ved dennes Side stod han derpaa i en Række af Aar som den trofasteste Støtte, gavnede Pavemagten og Pavestaten paa mangfoldige Maader baade som Diplomat og som Organisator, vandt i Rom en uhyre Popularitet og var Paven personlig en nær og opofrende Ven. I Sommeren 1822 — Consalvi var den Gang 65 Aar gammel — oprettede han sit Testamente og bestemte deri en Sum af 20000 Scudi til et Monument for Pius den Syvende; det skulde, naar denne lukkede sine Øjne — »gid Herren forlænge hans Dage!« — udføres af »den berømmelige Marchese Canova eller, hvis denne er forhindret, af den berømmelige Ridder Thorvaldsen eller, dersom han ikke kan paatage sig Arbejdet, af en anden af Roms dygtigste Billedhuggere« og opstilles i Peterskirken. Til Monumentet skulde der modelleres tre Statuer, først og fremmest hans Helligheds kolossale Billede, dernæst de allegoriske Figurer »Styrken« og »Visdommen«. En Maanedstid efter at dette Testamente var oprettet, døde Canova; kort derpaa satte Consalvi sig i Forbindelse med Thorvaldsen, kaldte ham til sig og bad ham paatage

sig Udførelsen af Monumentet. Kunstneren gik med Glæde ind herpaa, og det kan vel siges, at ingen Bestilling nogen Sinde er forekommet ham saa hædrende som denne; paa Hjemvejen fra Cardinalens Pallads standsede han de Venner, han mødte, for at meddele dem, hvor lykkelig han følte sig ved Tanken om at skulle udføre dette Arbejde, hvorvel han indsaa, at det ikke vilde kunde skaffe ham nogen synderlig Pengefordel.

Pius den Syvende døde i August 1823, Consalvi i Januar det følgende Aar, omtrent paa samme Tid, som Thorvaldsen gjorde sin første Lerskitse til Pavestatuen. Vi skulle senere komme til at omtale den nærmere; her ville vi opholde os et Øjeblik ved nogle Kunstværker, hvortil Cardinalens Død gav Anledning.

Den hannoveranske Minister i Rom, Baron von Reden, og en for-maaende engelsk Dame, Hertuginde af Devonshire, der begge havde staaet Cardinal Consalvi nær, sluttede sig kort efter hans Død sammen med det Formaal at lade en Medaille præge til Minde om ham. Der blev aabnet en Subskription, og denne havde saa god Fremgang, at der ikke alene blev Raad til to forskjellige Medailler, men endda et ikke ringe Overskud. For dette vilde man sætte Cardinalen et Monument i Pantheon og henvendte sig i den Anledning til Thorvaldsen, der paatog sig at udføre Arbejdet; allerede i September 1824 kunde Mindesmærket, der bestod af en Sarkofag med en skjøn og udmærket lignende Portrætbuste, opstilles. Da Thorvaldsen første Gang saa det paa dets Plads, var han imidlertid ikke helt fornøjet med det, fandt, at det tog sig noget tomt ud i Sammenligning med de andre Kunstværker, der prydede den nævnte Helligdom, og erklærede sig villig til at modellere et Relief dertil uden Betaling. Dette Tilbud modtoges selvfølgelig med Glæde, og Relieffet blev ikke lang Tid efter modelleret, hugget i Marmor og indsat i Forsiden af Sarkofagen. Det foreviger en af Consalvis fortjenstfuldeste Handlinger, idet det minder om hans Virksomhed ved Fredskongressen i Wien, hvor det lykkedes ham at skaffe sex Provinser, der ved Freden i Tolentino havde maattet afstaas af Pavestaten, tilbage til denne. I Kompositionens Midte ses Cardinalen, som med en Bevægelse af venstre Haand — i den sænkede højre holder han Overdragelsesdokumentet — synes at anbefale Provinserne, der ere personificerede som skjønne, knælende Kvinder med Murkroner paa Hovederne, til den hellige Fader; denne sidder ved sit Arbejdsbord, tager glad mod de tilbagevendende og strækker Haanden ud mod dem til Velsignelse. Kvindeskikkelserne bære

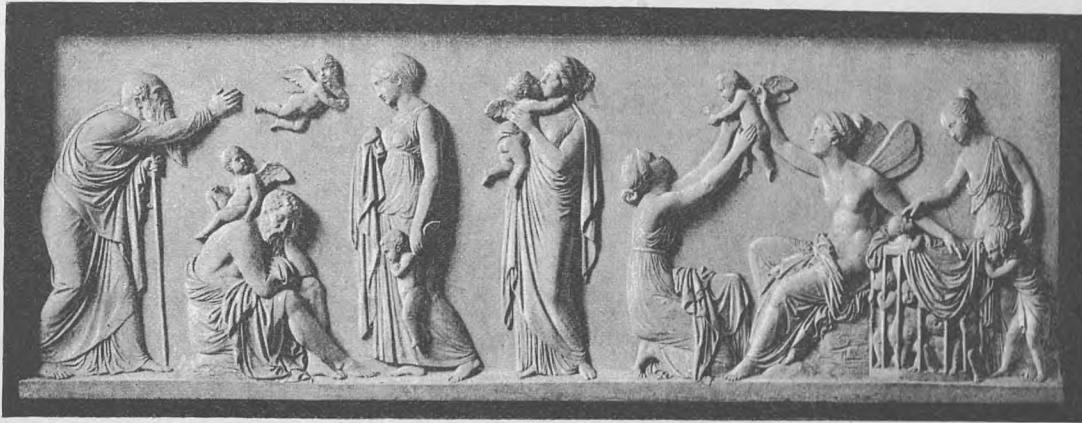
hver sit Symbol, Havnestaden Ancona saaledes Roret, Universitetsbyen Bologna et Skjold med Visdomsuglen; bag dem hæver sig en Søjle med den romerske Ulvinde, Tiberstadens ældgamle Mærke. Da Relieffet var færdigt og afleveret, viste Komiteen Thorvaldsen sin Taknemlighed for den skjønne Gave ved at skjænke ham et kunstfærdigt udarbejdet Sølvbæger, hvori de to Consalvimedailleer vare indfattede.

Som Forarbejder til Pavemonumentets Hovedfigur udførte Thorvaldsen i Begyndelsen af 1824 en Buste, for hvilken dels en Dødsmaske, dels de foreliggende Portrætmalerier tjente som Grundlag, samt et Par mindre Skitser. I den første af disse var Paven fremstillet med en Palmegren i Haanden; to Engle holdt en Stjernekrone over hans Hoved. Kunstneren blev imidlertid gjort opmærksom paa, at det ikke kunde gaa an at afbilde Pius den Syvende med de nævnte Attributer, da disse ene tilkom Personer, som vare optagne paa Kirkens Helgenliste; i den næste Skitse blev da det hele mindre pompøst anlagt, og den forevige skildredes nærmest som den ædle, kloge, stilfærdige Mand, der er knuget, næsten brudt af de Lidelser, han har maattet underkaste sig i en god Sags Tjeneste; vel sidder han paa sin Trone og bærer det ypperstepræstelige Skrud, men Tiaraen har han løftet af det trætte Hoved og sat den ved sin Side. Denne Lerskitse er et overmaade fint og sympathivækkende Arbejde; man kunde endog af den faa det Indtryk, at Kunstneren her havde tolket sin vemodfulde Erindring om en nær personlig Ven, med saa pietetsfuld Kjærlighed og Ærbødighed er Billedet af den ærværdige Olding givet. Men det lader sig dog let forklare, at de Katholiker, der skulde kontrollere og godkjende Arbejdet, ikke kunde føle sig tilfredsstillede af den Opfattelse, Thorvaldsen her havde gjort gjældende. Hvad de vilde have, var Billedet ikke af en Martyr, men af en Kirkehøvding, som dog, naar alt kom til alt, havde bragt Sejren hjem; det hele burde, mente man, holdes i en saadan Stil, at man ved Beskuelsen af Kunstværket mindre bragtes til at tænke paa Lidelserne end paa den Storhed, hvormed disse vare baarne og overvundne. Thorvaldsen maatte da i Gang med en tredje Skitse; efter den blev Pavestatuen anlagt i kolossal Maalestok af Bienaimé og modelleret færdig af Mesteren selv. Med den tredobbelte Krone paa Hovedet sidder Paven paa Tronen, iført det prægtige Ornat, paa hvis Bræmme Apostlenes Martyrtegn ere udsyede; Fødderne, af hvilke den ene er fremstrakt for at modtage Hyldingskysset, hvile paa en Pude; den højre Haand er løftet til Velsignelse. Samtidig med, at denne Statue

blev modelleret, udførtes de to allegoriske Sidefigurer, og Thorvaldsen lod sig under Arbejdet ikke i mindste Maade forstyrre af, hvad der kom ham for Øre som Ytringer af den Misstemning, der i visse Kredse var oppe, fordi Værket ikke var blevet overdraget en katholsk Billedhugger. En Cardinal havde omtalt »Skandalen« i skarpe Udtryk, men tillige sit Haab om, at alt endnu kunde blive godt, eftersom det næppe vilde lykkes Thorvaldsen at faa Arbejdet færdigt inden for den kontraktmæssig fastsatte Frist, og i saa Fald vilde man kunne fratage ham Bestillingen og give den til en rettroende Mester. »Det er mig lige meget«, sagde Thorvaldsen, som var bleven underrettet herom, »hvad de saa ville gjøre. Monumentet er bestilt hos mig, og jeg vil ogsaa fuldføre det. Da jeg erfarede, hvad der var ytret, havde jeg ingen Ro, før jeg igjen fik arbejdet. Se her«, vedblev han, idet han viste paa Skitserne til de to allegoriske Figurer; »de skulle nu strax i Arbejde. Monumentet skal fuldendes; vil man saa ikke have det, kan det blive staaende«. Modelleringen af Sidefigurerne blev hurtig fremmet og lykkedes fortræffelig; hver paa sin Maade høre de to mægtige Kvindestatuer til det ypperste, der i nyere Tid er frembragt af symboliserende Kunst, om det end vil kunne falde noget vanskeligt at paavise deres Sammenhæng med særlig kristelig Tankegang. »Den himmelske Visdom« er en aandfuld Modification af den græske Athenetype; til »den guddommelige Styrke« har Kunstneren benyttet ældre tegnede Udkast til en Omfale. Men begge sige de, hvad de skulle; især er det sidstnævnte Kunstværk — den storladne Kvinde, der træder den brutale Krafts Symbol, Køllen, under Fødder, medens hun med korslagte Arme retter Blikket imod Himlen, hvorfra hun skal modtage den sande Styrke, udmærket ved Stemningens Klarhed og Billedsprogets Energi. Monumentet, der yderligere udstyredes med Pavens Vaabenskjold, støttet af to smaa Engle, blev i Løbet af de følgende Aar hugget i Marmor og bragt til Peterskirken, men da det skulde anbringes paa sin Plads, aabenbarede der sig forskjellige Vanskeligheder, for hvilke Kunstneren ikke fra første Færd havde haft Øje. Nichen, hvori det skulde staa, viste sig at være for lav — det siges, at man paa Dril havde opgivet Kunstneren urigtige Maal —, og de Forandringer, som af arkitektoniske Hensyn nu maatte foretages, nødvendiggjorde en Udvidelse af Planen for Monumentet. Thorvaldsen modellerede da to Figurer til, siddende Engle, der bleve anbragte paa Siderne af Pavens Trone. Den ene af dem holder Timeglasset og peger paa det som for at antyde, at Jordelivet

COPERNICUS.

Kjærlighedens Aldere.

nu er udrundet; den anden støtter mod sit Knæ den Tavle, hvorpaa den henfarnes Gjerning er optegnet. Monumentet blev afsløret den 2den April 1831.

Men medens det blev modelleret i det endelige Format, arbejdedes der i Thorvaldsens Værksteder tillige paa mangfoldige andre Ting, paa Statuerne til Frue Kirke, paa Poniatowski-Monumentet og paa meget andet. Bryderier var der nok af; især plagedes Kunstneren den ene Gang efter den anden af de Krævebreve, der indløb til ham fra Komiteen for Opretelsen af Mindesmærket for Poniatowski; det skulde have været afleveret i Efteraaret 1821, men endnu ved Udgangen af 1824 var kun Hesten færdig i større Model, medens der for øvrigt blot forelaa en Skitse. Ved Siden af alt det bestilte og til Dels for længst paabegyndte Arbejde fik Thorvaldsen dog Tid til at virkeliggjøre helt nye Ideer; fra 1824 skriver sig saaledes det herlige Relief, der er almindelig kjendt under Navn af »Kjærlighedens Aldere«. Nogle Aar i Forvejen havde Kunstneren fra Carrara faaet en udmærket Marmorblok af Vaseform, rimeligvis et i Oldtiden paabegyndt Arbejde, og ofte havde han syslet med Tanken om, hvilken Anvendelse han helst skulde gjøre af det smukke Materiale. Omsider bestemte han sig til at gjøre Blokken færdig som Vase og pryde den med en rundtløbende Relieffremstilling med Emne fra et berømt, i Stabiæ udgravet Frescomaleri, Erothandlersken. Foreløbig tegnede han forskellige Udkast til Kompositionen, som han behandlede med stor Frihed, saaledes at blandt andet den unge Kvinde, der i det antike Billede sælger Kjærlighedsguder, hos Thorvaldsen blev til en Psyche, og flere Figurer føjedes til; Tanken blev samtidig

uddybet og gennemført i fuld Klarhed, og da Relieffet endelig var udført i Leret — det skete i Paaskeugen, da ondt Vejr nødte Kunstneren til at holde sig inde —, stod det som en hel lille Fortælling af rig Betydning og overordentlig Ynde. Psyche sidder med den Kurv, der som et Bur indeslutter de smaa Eroter, og Handelen med disse er i fuld Gang; medens den ganske unge Pige, endnu næppe mere end et Barn, nysgjerrig, men aabenbart uden nærmere Forstaaelse af den udbudne Vares egentlige Værd og Væsen, nærmer sig til Kurven og klapper et af de skjælmske Smaavæsener, har Sælgersken taget et af disse frem, løfter det op ved Vingerne og rækker det til den unge Kvinde, der i lidenskabelig Begejstring har kastet sig paa Knæ for at modtage Skatten og trykke den til sit Bryst. En anden Ungmø har alt sin Erot ved sit Hjerte og kysser dens Mund; men sindig vandrer den modne Kvinde bort med sin Gud; hun bærer ham ved Vingerne »som en Gaas«, hun træder tungt, og hele hendes Skikkelse vidner om, at hun har god Grund dertil. Ja, Guden kan tynde, saa liden han end er, det føler den kraftige Mand, som knuget af hans Vægt har søgt Hvile og nu sørgmodig sidder med Haand under Kind. Men hvem bliver vel klog af Skade? Selv Oldingen med det lange Skjæg og Støttestaven rækker jo længselsfuld efter Enoten, der flyver fra ham paa sine lette Vinger, idet han spottende tilkaster ham et Fingerkys.

Da dette Kunstværk var færdigt i Model, blev det strax bestilt til Vægdekoration af den samme Hr. Labouchère, for hvem et Marmorexemplar af Statuen Venus var under Arbejde; Tanken om at anvende det som Prydelse for Vasen blev opgivet, og Relieffet hugget i en almindelig Plade; senere blev det flere Gange gjentaget. I 1824 udførte Thorvaldsen endnu en Buste af en persisk Fyrste, Kong Gazzieddin Heider af Aude. Han havde et malet Portræt at arbejde efter, og det morede ham meget at efterkomme en Bestilling, der var naaet til ham saa langsvejs fra.

I 1824 gjenoptog Thorvaldsen Arbejdet paa Jasonstatuen, som han vilde gjøre færdig med egen Haand. En Dag, da han var sysselsat dermed, aflagde J. M. Thiele, der senere skulde træde i saa nært et Forhold til ham og indlægge sig stor og várig Fortjeneste som hans Biograf og som trofast Vogter af hans Efterladenskaber, sit første Besøg i hans Værksted. »Det maa dog«, ytrede Thiele, »være Dem interessant at fuldføre denne Statue«. — »Aa nej«, svarede Thorvaldsen, idet han lod Armene hvile, »dengang, da jeg gjorde den, fandt jeg den god; den er ogsaa god endnu;

men nu kan jeg dog gjøre noget bedre«. I det hele viste det sig ved mangfoldige Lejligheder, at den store Kunstner havde vanskeligt ved i længere Tid at holde Kjærligheden til det enkelte Værk ved lige; uafbrudt meldte sig de nye Ideer, og hvert nyt Arbejde fortrængte til en vis Grad de tidligere af hans Interesse. Hermed hang det vel sammen, at han tog imod saa godt som alle de Bestillinger, der meldte sig, og at han den ene Gang efter den anden underskrev Kontrakter, om hvilke en modnere Overvejelse maatte have sagt ham, at han umuligt vilde kunne fyldestgjøre dem i rette Tid. Hvilke Ubehageligheder der herved voldttes ham, er allerede antydet; efterhaanden blev han vel til en vis Grad haardhudet over for dem, men helt kunde han dog ikke undgaa at føle sig pinligt berørt, naar han indtrængende blev mindet om det uheldige Forhold mellem hans Løfter og hans Ydelser — saaledes, da han truedes med retslig Forfølgelse, fordi Poniatowski-monumentet endnu ikke var færdigt til Aflevering fulde tre Aar efter Udløbet af den aftalte Frist. Men som sagt, han følte sig trods alt uimodstaaelig dreven til bestandig at indlade sig paa nye Foretagender, selv om disse kunde forudses at maatte medføre alvorlige Vanskeligheder.

I Foraaret 1824 modtog han saaledes en Bestilling af ualmindeligt Omfang og under Forhold, der, som vi skulle se, vel kunde have virket afskrækkende paa en mindre frejdig-sangvinsk Natur end hans. Hertug Eugen af Leuchtenberg, den store Napoleons Stifsøn, udmærket Feltherre fra Napoleonskrigene og i sin Tid »Arving til Kongeriget Italien«, var død i Februar; hans Enke, Amalie Augusta, Datter af Kong Maximilian af Bayern, ønskede at rejse ham et Monument i en af Kirkerne i München og henvendte sig i den Anledning til den fremragende Arkitekt Leo von Klenze, der paatog sig ikke blot at udkaste Planen til Mindesmærket som Helhed, men ogsaa at formaa Thorvaldsen, med hvem han under sit Ophold i Rom havde staaet i venskabelig Forbindelse, til at udføre dettes plastiske Del. Det Brev, som Klenze derpaa skrev til Thorvaldsen, er i høj Grad mærkeligt; endnu mærkeligere er det, at Thorvaldsen, som dog ellers ikke manglede Selvfølelse, optog det, som han gjorde. Det indeholder nemlig ikke blot Redegjørelse for, hvorledes Arkitekten har tænkt sig det hele ordnet i Hovedtrækkene, men tillige en ret detailleret Plan for Billedhuggerens Del i Arbejdet. Helten skal, hedder det, fremstilles »staaende foran den aabne Dør til Gravhvælvingen; han har skilt sig ved alle Tegnene paa sin jordiske Storhed og sin verdslige Hæder; Krone, Sværd, Marchalstav og Rustning

ligge ved hans Fødder, samlede som til en Trofæ; han er iført en let Underklædning og en Kappel. Den ene Fod sætter han paa Indgangens Trin, den højre Haand lægger han paa Hjertet og tager med den venstre det sidste Tegn paa sin jordiske Storhed, Ærens Lavrbærkrans, af sit Hoved for at række den til Musen eller Historiens Gudinde, der sidder ved Siden ad ham, og paa hvis Tavle hans Valgsprog, Ære og Troskab, staar skrevet. Men til Gjengjæld for denne jordiske Krans række tvende Engle, der svæve over Indgangen, ham Udødelighedens Krans. Med dette Program fulgte et tegnet Udkast til hele Kompositionen, en Meddelelse om, hvad Materiale, der skulde bruges, og en Antydning af, at det stod Thorvaldsen frit, hvis han ønskede det, at lade Figurerne udføre af Medhjælpere, særlig af Tenerani og et Par navngivne bayerske Billedhuggere.

Det vilde næppe have undret nogen, om Thorvaldsen havde svaret Hr. von Klenze, at han holdt sig for god til at arbejde efter Udkast, der forelagdes ham af andre; han tog imidlertid Sagen mere godmodigt, rimeligvis paa Grund af sit venskabelige Forhold til det bayerske Hof, og skrev til München, at han var villig til at efterkomme Bestillingen, om han end ikke i et og alt kunde gaa ind paa Arkitektens Plan; særlig fremhævede han, at den Vaabentrofæ, der ifølge Tegningen skulde staa som Pendant til den allegoriske Kvindeskikkelse, vilde gjøre for ringe Virkning til, at der kunde komme Ligevægt i Kompositionen; han ønskede den afløst af en tredje Statue. Men herpaa fik han det Svar, at »Hertuginde ikke ønskede en saadan Figur«, tildels fordi Monumentet, naar denne kom til, vilde blive for kostbart, men ogsaa af den Grund, at Forandringen vilde gribe for dybt ind i den oprindelig approberede Ide. Hermed kunde Thorvaldsen dog ikke slaa sig til Ro, og i længere Tid brevvexlede han saa vel med von Klenze som med Hertuginde selv om Sagen, hvis endelige Udfald blev, at han i det væsentlige gik af med Sejren. Allerede i Februar 1825 blev det bestemt, at der i Steden for Vaabentrofæen skulde modelleres en Gruppe af to Genier, og kort efter blev Kontrakten, der vel fastslog Kompositionens Grundtræk, men dog gav Kunstneren ret frie Hænder med Hensyn til dens Enkeltheder, underskrevet; Thorvaldsen skulde have 16000 Scudi for Arbejdet og forpligte sig til at fuldende det i Løbet af tre Aar. Der gik imidlertid næsten fem, inden det blev færdigt, og i December 1826 tilskrev Hertuginde Thorvaldsen, at hun, der havde Grund til at tro, at han endnu intet eller saa godt som intet havde foretaget sig i Sagen, ansaa

FYRST PONIATOWSKI.

det for rigtigst, at Kontrakten blev hævet. Ved den Tid var dog Arbejdet i god Gang, Misforstaaelsen blev klaret, og i Efteraaret 1829 kom Marmorfigurerne til München; Monumentet blev opstillet i Michaelskirken og afsløret i Marts Maaned det følgende Aar.

Mindesmærket for Hertug Eugen er, som vi have set, et Arbejde, der skyldes flere Kunstneres Samvirken. Arrangementet og hele den arkitektoniske Del er von Klenzes, til Figurerne har Thorvaldsen udført Skitserne; selv har han desuden det fulde Ansvar for Hertugens Statue, medens de øvrige Figurer ere gjorte af Tenerani. Det lader sig da heller ikke nægte, at Kunstværket som Helhed til en vis Grad savner Klarhed og Harmoni; Figurerne staa underlig fremmede for hverandre, slutte sig ikke rigtig sammen, hverken for Tanken eller for Blikket, hverken i Mening eller i Linier, og de arkitektoniske Omgivelser — smukke i og for sig — kunne ikke hjælpe Beskueren til en samlet Opfattelse. Størst Glæde har man af at se paa hver Enkelthed for sig; især er Hovedfiguren fortræffelig. Hertugen er, som Bestillingen krævede det, afbildet ved Indgangen til sin Grav, foran hvilken han har skilt sig ved Feltherrestaven, Hjelmen og det tunge Harnisk; han bærer en Tunica, der dog lader den højre Side af Brystet udækket, samt en Rytterkappe, der hænger ned over Ryggen; Hovedet er let bøjet nedad og til Siden, den venstre Haand lægger han paa Hjertet, i den højre holder han sin Hæderskrans, som han rækker hen imod Historiens Musa. Denne sidder paa en med et Vildsvineskind dækket Stol og opskriver paa den Tavle, hun støtter mod sit Knæ, Heltens Gjerninger. Den modstaaende Gruppe dannes af »Livets og Dødens Genier«, to skjønne, vingede Skikkelser, der kjærligt omslynge hinanden; Dødsengelen, som slukker sin Fakkelt mod Jorden, er den stærkeste og mest imponerende, Livets — eller maaske rettere Udødelighedens — Genius virker især ved sit Udtryk af stille Glæde og inderligt Haab.

Thorvaldsen Skitser til Musen og til Geniegruppen findes i Musæet, en Afstøbning af denne sidste samt et Marmorexemplar i Glyptotheket paa Ny Carlsberg, i hvis Katalog Kunstværket er opført under Teneranis Navn. Tenerani udførte det som sagt paa Grundlag af Thorvaldsens flygtige Skitse, hvilken han i Henhold til en mellem de to Kunstnere oprettet Kontrakt synes at have haft Ret til at benytte med en vis Frihed; han var den Gang allerede en selvstændig og anset Billedhugger og havde sit eget Atelier, i hvilket Gruppen blev modelleret. Da Thorvaldsen nu en Dag gik hen for

at se, hvad Fremgang det havde med den, og ikke traf Tenerani — denne havde netop givet sig ud paa en Rejse —, fik han Lyst til selv at arbejde lidt paa Gruppen; han tog fat i Leret og blev snart saa ivrig, at hans Indgriben satte sig meget kjendelige Mærker. Da Tenerani kom hjem og saa', hvad der under hans Fraværelse var gaaet for sig, følte han sig i høj Grad krænket; en heftig Scene mellem de to Kunstnere paafulgte, og Tenerani krævede, at der skulde vælges en Voldgiftsmand. Dette skete, men synes ikke at have ført til noget Resultat; Sagen kom for Retten og afgjordes to Aar senere ved et Forlig, ifølge hvilket Thorvaldsen skulde betale Tenerani 4000 Scudi for de to Marmorarbejder og, saa vidt man kan skjønne, overdrage ham den kunstneriske Ejendomsret til de omtvistede Figurer. At denne Sag har medført alvorlige Ubehageligheder for Thorvaldsen, følger af sig selv. Tidligere havde han staaet paa den bedste Fod med Tenerani, men fra det Øjeblik af, da Mesteren havde gjort sig skyldig i det nævnte Overgreb, vare de to Billedhuggere bitre Fjender. »Begge ere de«, skriver Wagner, »saa ophidsede, at ingen af dem vil vise den ringeste Eftergivenhed, og den ene søger paa alle Maader at tilføje den anden Krænkelser. Taler man med den ene, hører man kun bitre Klager over den anden, og lytter man til den anden, er det ganske det samme. Dertil kommer, at Thorvaldsen med sin mistænksomme Karakter finder Stof til nye Anker i enhver lille Omstændighed, og Tenerani, der er listig og lumsk som en ægte Carrareser, lader det ikke mangle paa Underfundigheder. Saaledes staa de over for hinanden i uforsonlig Bitterhed som Eteokles og Polynikes.« Thorvaldsen gik i sin Harme saa vidt, at han gav alle dem af sine Medhjælpere Afsked, der tidligere havde staaet i et nærmere Forhold til Tenerani.

Mærkeligt nok holdt under denne Strid de fleste Italienerne med Thorvaldsen; det viste sig ogsaa i denne Periode meget tydeligt, at Romerne elskede den store Billedhugger fra Norden og regnede ham for en af deres egne — noget, han satte megen Pris paa og godkjendte, blandt andet ved stadig som Fødselsdag at fejre den Dag, paa hvilken han var kommen til Rom. Et ret betydningsfuldt Udslag af denne Sydboernes Følelse for Thorvaldsen var det, da der i 1824 fra flere Sider indløb Opfordringer til ham om at udføre et Monument for den navnkundige Digter Torquato Tasso. Thorvaldsen var velstemt for Planen, undersøgte Forholdene ved Digterens Grav i Klostret S. Onofrio og traf ogsaa andre Forberedelser, men kom

dog ikke saa vidt, at han fik en Skitse i Stand, og i Aarens Løb traadte Sagen ind i andre Former: Monumentet blev bestilt hos Italieneren Fabris, men Thorvaldsen blev dog Medlem af den Kommission, der skulde have Overtilsyn med Arbejdets Udførelse. Selv »Pfafferne« syntes efterhaanden at glemme, at Thorvaldsen var en Kætter; Franciskanermunkene bade ham om Udkast til et Marmorkors, der skulde oprejses uden for deres Kloster paa Piazza Barberina, og Kunstneren gav dem det uden at beregne sig noget Honorar; det bærer Indskrift og Ornament, men ellers ingen billedlig Udsmykning.

Canova havde været Præsident for det romerske Kunstakademi S. Luca, til hvis Professorer Thorvaldsen hørte; da han døde, kom Historiemaleren Camuccini i hans Sted; efter dennes Fratrædelse i 1825 skulde der ifølge Statutterne vælges en Billedhugger. Naturligvis kom Thorvaldsen paa Tale, men over for de mange, der ønskede hans Valg, nedlagdes der fra andre Sider alvorlige Indsigelser: kunde det være sømmeligt at vælge en Ikke-Katholik til en Post, der medførte, at dens Ihænder ved visse Lejligheder skulde varetage Ceremonier med religiøst Præg? Omsider besluttede man sig til at forelægge Spørgsmaalet for selve Paven, Leo den Tolvte, og denne tog Sagen helt praktisk. »Er ikke Thorvaldsen«, spurgte han, »utvivlsomt den største Billedhugger i Rom?« Det var han, sagdes der, men han var jo en Kætter. Hertil svarede hans Hellighed, at saa var vel Spørgsmaalet dog løst med det samme; Posten som Akademi direktør havde jo kun lidet med det religiøse at skaffe, og indtraf det Tilfælde, at der skulde foretages en Handling, der kun kunde udføres af Katholiker, stod det vedkommende frit for at melde sig syg. Enden paa Sagen blev da, at Thorvaldsen i December 1825 udnævntes til Præsident for S. Luca; han beklædte Pladsen i tre Aar og nægtede, da han efter Akademiets Regler skulde fratræde, at modtage Valget til Vicepræsident. Embedet havde medført »daglige Ubehageligheder og Tidsspilde; han var desuden langt fra skikket til at regere disse Tøjler og gav vistnok ved sin Maade at tage Tingene paa oftere Anledning til, at man med temmelig god Grund kunde møde ham med Chikaner og Fortrædeligheder«.

De Arbejder, der i 1824 og de nærmest følgende Aar optog Thorvaldsen stærkest, vare sikkert Fyrst Poniatowskis Rytterstatue og Pavemonumentet; af disse var igjen det sidstnævnte det, der, medens det var under Udførelse, mest blev omtalt og ivrigst kontrolleret af Almenheden.

Leo den Tolvte interesserede sig i den Grad for dette Værks Fremgang, at han endog en Dag i Efteraaret 1825 indfandt sig i Kunstnerens Atelier for at tage Modellen i Øjesyn. Da han traadte ind, kastede de italienske Arbejdere sig paa Knæ, men han lod, som han ikke saa' det, vendte sig om mod Basrelieffet »Kjærlighedens Aldere«, som netop stod færdigt, og »fordybede sig med megen Interesse i denne profane Spøg, der behagede ham overmaade meget«. Hvad der den Gang stod færdigt i Model af Monumentet, var kun selve Hovedfiguren; Statuerne »Visdommen« og »Styrken« bleve dog snart efter fuldendte.

Monumentet for Fyrst Poniatowski blev modelleret i kolossal Maalestok efter en Skitse, der i væsentlig Henseende afveg fra den først udkastede Plan for Kunstværket. Oprindeligt havde Thorvaldsen haft til Hensigt at fremstille Helten i polsk Rytterdragt, men opgav snart denne Tanke og iførte ham romersk Kostume. Hesten skred i den første Skitse rolig frem; i den anden — den paa Musæet opbevarede — var Bevægelsen saaledes ændret, at den øjeblikkelige Standsning før Springet ned i Floden antydedes; i den endelige Model er Kunstneren vendt tilbage til det første Motiv: Gangeren skrider rolig fremad, Ro og alvorsfuld Selvbevidsthed præger den mægtige Skikkelse, der holder Tømmen med venstre Haand og Sværdet i den udstrakte højre. Fra første Færd var det tilkjendegivet Thorvaldsen, at man ønskede Modellen anlagt i Stil med Marcus Aurelius's Rytterstatue paa Capitolium; den kom virkelig ogsaa til en vis Grad til i Holdning og Bevægelse at minde om dette berømte Kunstværk fra den romerske Oldtid. I det hele hører Poniatowskimonumentet til de Værker, hvori Thorvaldsen viser sig under den stærkeste Indflydelse af den antike Plastik. Det er ikke alene Kostumet, de store og rene Linier og den klassiske Ro, der hviler over det hele, hvori Paavirkningen lægger sig for Dagen; af endnu større Betydning i saa Henseende er den Maade, hvorpaa, og den Maalestok, hvorefter Kunstneren har »idealiseret«. Det er aabenbart, at det ingenlunde har været ham magtpaaliggende at give noget individuelt; baade Hingst og Mand ere Typer, hin paa den reneste Form, hvorunder et saadant Dyr kan tænkes, denne paa den roligt bevidste Fører, den lige saa ædle og kloge som skjønne Adelsmand. Selv havde Thorvaldsen jo aldrig set den, han skulde forherlige; han maatte, hvad Fysionomiet vedkom, rette sig efter et malet Portræt, der blev ham tilsendt. Efter dette modellerede han en Buste, og sikkert har han gjort det mest mulige for i denne at faa den formelle Lighed med Fyrsten

HERTUG EUGEN AF LEUCHTENBERG.

frem. Men dette Forarbejde benyttede han saa til Statuen med en Frihed, som en »moderne« Kunstner aldrig vilde tillade sig; han gjorde Ansigtsovalen finere og smallere og forandrede i det hele paa Forholdene, højnede Panden og gav Munden en mere tiltalende Form; — det blev en Fyrst Poniatowski, saaledes som dennes Paarørende vel have kunnet tænke sig ham at se ud i »en anden og bedre Verden«.

Den tyve Fod høje Model blev i Sommeren 1828 skaaren i passende Stykker, indpakket og sendt til Warschau; en af Thorvaldsens Elever, den polske Billedhugger Tartakiewitz, fulgte med for at sætte Stykkerne sammen paa Bestemmelsesstedet. Efter at dette var sket, blev Rytterstatuen støbt i Bronze af en fra Frankrig indkaldt Mester, og den 11te Maj 1830 blev den med stor Højtidelighed afsløret. Kort efter at den var bleven stillet paa sin Plads, udbrød der Opstand i Polen; den undertryktes, og de sejrende Russere viste deres Harme og deres Magt ved at lade Mindesmærket for de undervungnes fejrede Helt fjerne. Om dets videre Skæbne vides der nu intet med Sikkerhed; den Beretning, der synes mest troværdig, gaar ud paa, at Kunstværket blev skilt ad, og Stykkerne foreløbig gjemte i Fæstningen Modlins Arsenal; senere skulle de være blevne overladte til Prinsen af Warschau, og Statuen restaureret som en S. Georg til Prydelse for en Have paa Godset Hamel i Guvernementet Mohilew.

Med Hjemmet vedligeholdte Thorvaldsen stadig Forbindelsen, især med Kronprins Christian Frederik og Bygmesteren Etatsraad Hansen. I Februar 1825 meddelte den førstnævnte ham, at en dansk Brig i April vilde løbe ind i Livornos Havn, og at der saaledes vilde blive god Lejlighed til at faa en Del af de for Danmark bestemte Kunstværker afsendt. Der blev strax taget fat paa Indpakningen af de færdige Sager, som dernæst paa Pramme førtes ned ad Tiberen til Havnestaden Ostia og derfra til Livorno. Sendingen, der ledsagedes af Freund, bestod af ikke mindre end 58 Kister; disse indeholdt foruden en Del større og mindre Relieffer i Gips og adskillige Marmorbuster, deriblandt Thorvaldsens og Eckerbergs, Marmorrelieffet »Den kristelige Barmhjertighed«, der skulde sælges til Fordel for en ulykkelig norsk Embedsmand, som havde paakaldt den ham personlig ubekjendte Mesters Hjælp. Endvidere afgik de fire Medailloner til Slottets Façade samt til Kunstakademiet Gipsafstøbninger af Gruppen Gratiere, Merkur, Hyrdedrengen, Hebe, den triumferende Amor, Gruppen Amor og Psyche, Venus, den staaende og den knælende Ganymedes, Grevinde

Ostermann og den lille Statue af Georgina Russel. Ved Ankomsten til Livorno viste det sig imidlertid, at Briggen ikke var i Stand til at modtage hele denne Ladning, og nogle af Kisterne maatte derfor magasineres for at vente paa en anden Lejlighed. Om at hjemsende den til Christiansborg

Frederik VII som ung.

bestemte Alexanderfrise, der nu var saa godt som færdig, var der ved den Tid ikke Tale, dels fordi der ikke vilde have kunnet skaffes Plads til den paa Skibet, dels fordi man ansaa det for sømmeligst, at den tidligere Bestiller, Grev Sommariva, fik sit Exemplar, før noget andet afsendtes fra Atelieret. I Foraaret 1825 kunde da Thorvaldsen skrive til Sommariva, at

Frisen til hans Villa nu med det allerførste skulde komme ham i Hænde; der manglede kun ét Led, det Stykke, paa hvilket Kunstneren og Bestilleren vare portrætterede. Denne sidste blev meget glad over Meddelelsen og skrev tilbage: »Der mangler altsaa kun det sidste Stykke, hvor vi skulle optræde sammen og staa forenede i al Evighed; Tanken derom er for mig ikke mindre kjær og ærefuld end trøsterig«. Den gamle, svagelige Mand skulde dog ikke opleve den Glæde at føle sig som Ejer af det længselsfuldt ventede Kunstværk; han døde kort før Aarets Udgang, og først i 1828 blev det anbragt paa sin Plads.

Af et af sine tidligste Værker, Døbefonten til Brahetrolleborg Kirke, lod Thorvaldsen i Tyverne udføre et nyt Marmorexemplar, som han skjænkede til Kirken i Myklabö paa Island, hvor hans Forfædre havde levet. Fra Prins Christian modtog han gjentagne Opfordringer til at fremskynde Modelleringen af Prinsesse Caroline Amalies Statue; Skitsen dertil havde i længere Tid staaet færdig, og i 1826 tog Kunstneren fat paa den legemstore Model, der blev fuldendt i Løbet af det følgende Aar. Den blev et Kunstværk, sit skjønne Forbillede værdigt. Prinsessen er afbildet staaende, iført en let, fodsid Kjole, der holdes sammen af et Bælte tæt under Brystet og lader Skuldrene og det meste af Armene være blottede; den venstre Haand er sænket og holder den ene Ende af det ned over Ryggen faldende Sjal; med den højre løftes dettes anden Flig op over Skulderen. Hele Figurens Holdning udtrykker den ædleste Forening af Ynde og Værdighed; Hovedet er saa fint og udtryksfuldt, at Kunstværket alene derved faar monumental Betydning. Det er i det hele en mærkelig Kjendsgjerning, at Thorvaldsen som Tolker af Ansigtsform og fysiognomisk Udtryk i Almindelighed naaede højere, naar han modellerede Hovederne til Portrætstatuer, end han mægtede i sine Buster. Der findes blandt disse mangfoldige af stor Kunstværd, Arbejder, hvor Formen er gennemført med en høj Grad af Finfølelse, og hvor Karakteristiken virker med overbevisende Kraft. Men gennemgaaende faar man dog ved at overse Rækken af Thorvaldsens Portrætbilleder det Indtryk, at han har arbejdet med større Liv og Lyst, med fuldere Begejstring, mere i sin egen Aand, naar han har haft Hovedet til en Statue, helst en af udpræget monumental Karakter, under Modellering, end hvor det har været hans Opgave at udføre en Buste. I sidstnævnte Situation har han i Reglen næppe følt sig helt fri; Kravene til den rent udvortes Lighed have kunnet udøve et vist Tryk paa ham. Dette Tryk

har han i langt ringere Grad været underkastet, naar han har kunnet sætte sin realistiske Samvittighed under Fantasiens, den friere poetiske Opfattelses Administration, og dertil har han følt sig berettiget, hvor det syntes ham mindre om at gjøre at give et i bogstavelig Forstand troværdigt Portræt end om at forklare en Person i dens Grundvæsen — som Vidnesbyrd for Efterverdenen om aandeligt Indhold og aandeligt Værd. At han ikke regnede Udførelsen af Portrætbuster for nogen fornøjelig Gjerning, har han for øvrigt selv udtalt for Wagner, hyem han betroede, at han efter sin Tilbagekomst fra Kjøbenhavn til Rom havde forhøjet Prisen paa slige Arbejder fra 50 til 100 Louisd'ors for saa vidt muligt at blive fri derfor. Til Trods for den høje Betaling var der dog stadig ikke faa, som ønskede at se sig forevigede af den navnkundige Mester, der i Gjennemsnit kun behøvede at have Modellen siddende for sig tre Gange, hver Gang en eller halvanden Time. Fra den her omhandlede Periode skrive sig saaledes Busterne af Madame Rehfues, af Chefen for Huset Torlonia, af Hertugen af Bracciano, af to engelske Stormænd, Lord Gower, Hertug af Southerland, og Sir George Barlow samt af den unge danske Prins Frederik, den senere Konge Frederik den Syvende, som ved den Tid besøgte Rom; desuden af en af den bayerske Kronprins Ludwigs Veninder, den skjønnne Marchese Firenzi.

Brevene fra Kjøbenhavn handlede selvfølgelig mest om de Værker, der vare bestilte til Frue Kirke. Det var nu fastslaaet, at Christusstatuen skulde leveres i Marmor, men med Hensyn til Materialet for Johannesgruppen og Apostelfigurerne var man endnu en Tidlang i Tvivl. I en Skrivelse fra November 1826 meddelte Etatsraad Hansen, at det var Kongens Hensigt i det følgende Foraar at lade en Fregat afgaa til Livorno for at hente, hvad der til den Tid maatte være færdigt; foruden Værkerne til Frue Kirke haabede man ved denne Lejlighed at kunne hjemføre de to for Slottets Tronsal bestemte Karyatider samt i det mindste en Del af Alexanderfrisen. Thorvaldsen svarede, at Christusstatuen og Apostlene saa vel som Fronton-gruppens Figurer vare færdige i Model, men at der ikke var stort andet fuldendt i Marmor end Karyatiderne, Døbefonten til Island samt Busterne af Kronprinsen og Kronprinsessen; som Følge deraf bestemte man sig i Kjøbenhavn til at opsætte Fregattens Afgang, indtil der var Sikkerhed for, at den kunde faa en rigere Fragt. I sin Svarskrivelse til Hansen fremkom Thorvaldsen for øvrigt med et helt nyt Forslag, Kirkens Dekoration vedrørende. Der havde tidligere været Tale om, at han til Portalen skulde modellere

DEN GUDDOMMELIGE STYRKE.

Statuer af de fire Evangelister; nu skrev han, at det vistnok »for ikke at repetere Johannes og Mathæus, som tillige er Apostler, var bedre at gjøre to Sibyller og to Profeter, som forud har spaaet Christi Ankommelse«. Som man véd, fik dog Kirken lige saa lidt Profeter og Sibyller, som den fik Evangelister. At Kunstneren har ment det alvorligt med sit Tilbud, fremgaar imidlertid af de Forarbejder, han udførte med den omtalte Plan for Øje. Musæet ejer Skitserne til den erythræiske og den cumanske Sibylla, Figurer af omtrent halvanden Fods Højde; den førstnævnte staar med det ene Ben slynget over det andet og læner sig med venstre Haand, der bærer en Bogrulle, til en Trefod; i den højre holder hun Griffelen. Den anden staar rank; Armene have været bøjede med Hænderne op ad, men Underarmene ere brudne af tæt under Albuerne. Begge Figurerne ere hyllede i tunge, meget folderige Draperier, og deres Isser ere dækkede med et huelignende Hovedtøj, dannet af et sammenslynget Klæde. Der har aldrig været udtalt nogen Tvivl om, at disse Skitser virkelig skyldes Thorvaldsen; traf man dem paa et fremmed Sted, vilde man dog maaske føle sig mindre sikker paa, at de ere hans Hænders Gjerning, saa langt fjerne de sig, hvad Holdning, Linieføring og Draperimotiver angaar, fra hans sædvanlige Stil. Snarere vilde man maaske blive mindet om et eller andet Arbejde af H. V. Bissen, der opholdt sig i Rom fra 1824 til 1834.

I et Brev til Kirkekommissionen udtaler Thorvaldsen, at han for Gipsafstøbningerne af Statuerne til Kirken ikke ønsker at beregne sig andet Vederlag end den Sum, Arbejderne staa ham selv i, nemlig »200 Scudi for enhver Apostel og 300 Scudi for Christus; naar jeg faar disse mine udlagte Penge, er jeg fuldkommen tilfreds og ønsker kun at kunne bidrage noget til Ziir for mit kjære Fædreland«. Ved denne Tid var da ogsaa Kunstnerens Pengesager i en saadan Forfatning, at han vel kunde tillade sig at give Afkald paa en betydelig Indtægt, hvor det gjaldt at støtte et Foretagende, der havde vundet hans dybeste Sympathi; dette fremgaar blandt andet af et Brev til Prins Christian, i hvilket det hedder: »Jeg takker Deres kongelige Højhed underdanigst for, at De en Tidlang har bebyrdet Dem med Bestyrelsen af den mig tilhørende Summa Penge; jeg kunde sikkert ikke finde noget bedre Sted at placere den. Jeg har imidlertid taget mig den Frihed at tilskrive Justitsraad Adler [Prinsens Sekretær] desangaaende, da jeg nu tænker at gjøre Brug af denne Summa tilligemed af det øvrige, jeg har erhvervet mig. Min Hensigt er nemlig at lade støbe et Monument i Bronze,

forestillende Sejersgudinden i naturlig Størrelse, paa en Triumfvogn, trukken af to eller fire Heste. Jeg har desuden mange andre Arbejder, som jeg har udført eller vil udføre i Marmor paa egen Bekostning. Naar jeg hertil lægger min Samling af antike og moderne Kunstsager, som daglig formerer

Luther. (Skitse).

sig, saa haaber jeg, i Steden for Penge, at efterlade en temmelig udvalgt Samling, hvormed jeg, ogsaa efter min Død, haaber at virke til det skjønnes og en ægte Kundtannelses Udbredelse« Her have vi altsaa den første Spiré til Musæums-tanken. Hvad Planen til Viktoria-monumentet angaar, skulle vi i det følgende se, hvor vidt og hvorledes den i sin Tid blev virkeliggjort.

Som Svar paa Forslaget om Anbringelsen af to Sibyller og to Profeter skrev Konferentsraad Hansen: »Sibyller vil vor Gejstlighed ej kjendes ved. Det er derfor faldet mig ind, om man ikke kunde tage de fire store Profeter?« Tillige udtalte han som sin »uforgribelige Mening«, at det kunde være passende at opstille Statuer af Luther og Melanton uden for Kirkedøren ved Opgangen til Skibet; Thorvaldsen gik ind paa hans Tanke og modelerede kort derpaa Skitserne til de

to Billedstotter. At disse aldrig kom til Udførelse, er meget beklageligt, og man maa i høj Grad undres over, at ingen fandt paa at bestille dem til Anbringelse et eller andet Sted i Reformatorenes Fædreland. Begge Skitserne hore i deres Art til Mesterens aandfuldeste og skjønnest karakteriserende Frembringelser, især Melanton, der staar med et Virkelighedspræg, som næppe har noget Sidestykke i Thorvaldsens monumentale Kunst.

Mindesmærket for Maleren Appiani, der havde faaet sin Plads i Kunstakademiet i Milano, var i nogle italienske Blade blevet gjort til Gjenstand for heftige Angreb; for disse fik Kunstneren Oprejsning, da man fra Pisa henvendte sig til ham for at formaa ham til at udføre et Gravmonument over en af Byens fortjente Mænd, den udmærkede Øjnlæge Andrea Vacca Berlinghieri; det skulde rejses paa den berømte Campo santo, der prydes med Mesterværker fra den tidlige Renaissances Dage. Thorvaldsen tilbød at levere den afdødes Portrætmedaillon samt et Relief for en Sum af 2000 Scudi, og da det blev ham meddelt, at det gik smaat med Indsamlingen af Penge til Monumentet, nedsatte han sin Honorarfordring til det halve; som Emne for Relieffremstillingen foresloges der ham en Scene af den gammeltestamentlige Historie om Tobias, der med Bistand af Engelen Rafael skaffer sin blinde Fader Synet igjen. Arbejdet skulde være færdigt i Løbet af to Aar, og denne Gang gik det imod Kunstnerens Sædvane saa nogenlunde efter Aftalen. Han lod sig ikke forstyrre af, at de italienske Rivalers Harme over, at den fremmede atter havde faaet en saadan Bestilling, denne Gang endog gav sig Udtryk i ligefremme Undsigelser, men lagde strax Haand paa Værket; Portrættet modellerede han efter et Billede, som var sendt ham af Vaccas Enke. Relieffet, et i Fortælling som i Gjennemførelse friskt og smukt Arbejde, viser os den unge Tobias i Færd med at helbrede den gamle; i den venstre Haand holder han Skaalen med den underfulde Fisks Galde, med den højre fører han Lægemedlet til Oldingens Øje; Moderen og Hunden, der har ledsaget den unge Mand paa hans Vandring, se opmærksomt til, medens Engelen,

Melanton. (Skitse).

hvis Hverv nu er fuldbragt, ubemærket fjerner sig. Man skulde have troet, at dette Emne maatte have vundet almindelig Anerkjendelse som udmærket passende for en Øjenlæges Gravmæle; ikke desto mindre gik flere toscanske Blade stærkt i Rette med Thorvaldsen netop i Anledning af Motivvalget, — der, som vi have set, endda ikke skyldtes ham, men Bestillerne.

Endnu et monumentalt Relief blev i 1828 modelleret i Thorvaldsens Atelier; det var bestilt af en Mr. Thompson til Gravmæle over en engelsk Dame, hvis Navn nu ikke kjendes. Hun er fremstillet knælende i Bøn med Blikket vendt opad og med sammenlagte Hænder; et svært Draperi indhyller næsten hele Skikkelsen. Foran hende løfter en Engel et Timeglas og peger derpaa for at vise, at det nu er udrundet; bag hende staar en anden med en Pergamentsrulle, hvorpaa han skriver. Ideen med de to Engle optog Kunstneren som bekjendt senere under Opstillingen af Pius den Syvendes Monument, da det viste sig nødvendigt at give dette en Udvidelse.

Allerede i 1826 havde Grev Grabowski, der var Medlem af Kommissionen for Poniatowskis Monument, opfordret »den nyere Tids Fidias« til at udføre et Mindesmærke for Kejser Alexander den Første, »det polske Riges Gjenopretter«. Thorvaldsen erklærede sig villig; han indsendte et Forslag til Monumentets Konstruktion, og i den følgende Tid fortsattes Underhandlingerne. Til noget Resultat førte disse dog ikke; de døde hen, uden at Grunden dertil nu lader sig paavise.

I Aaret 1809 havde Thorvaldsen, som man véd, udført et smukt lille Relief, forestillende Amor, der ridende paa en Løve driver denne frem med sin Pil — første Led i den lange Række af Værker, hvori Kunstneren forherligede Kjærlighedsguden og hans Magt. I 1828, da han var saa haardt sysselsat med de mange store Værker, søgte og fandt han Vederkvægelse ved af og til at behandle den Slags lettere Motiver og udførte da de fire kostelige Relietkompositioner, der ere kjendte under Navnet »Amors Sejre over Elementerne«. Som første Led i Suiten fremstod »Amor med Løven«. Guden gaar ved Siden af Kongen for alle Jordens Dyr; paa højre Skulder bærer han den Kølle, han har taget som Sejrstrofæ fra Herkules. Med venstre Haand har han fat i Manken paa Løven; denne maa ikke gaa hurtigere, end at han kan holde Skridt med den. Og den finder sig i alt; i ydmyg Hengivenhed slikker den sin Betvingers Fod. I det næste Billede farer Amor gennem Verdensrummet, siddende fast og sejrssikker mellem

DRONNING CAROLINE AMALIE.

Vingerne af Fuglenes Konge, Herskeren i den klare Luft; Buen holder han i den ene Haand, i den anden løfter han Tordenkilen, Magtens Symbol, som Gudernes Drot har maattet afstaa til ham. Det tredje Relief viser os Amor paa Ryggen af Delfinen, som bærer ham hen over det bølgende Hav; her er hans Sejrstegn Neptuns Trefork. I det fjerde se vi ham som den, for hvem selv Afgrundens Magter maa bøje sig; han har frataget Underverdenens Konge Tegnet paa hans Herskermagt, og sin Bue har han lagt over Halsen paa den trehovedede Helvedhund, der ydmyg gaar under Aaget. At Symboliken her er noget søgt, kan ikke nægtes; Tankerækken: det græske Hades — det hede Helvede — Ilden, er ikke umiddelbart overskuelig. Men hvem har vel Hjerte til at fastholde slige Anker, naar man staar over for en Række Kunstværker som Thorvaldsens »Amors Sejre over Elementerne« og føler Klagen af disse vidunderlige fire Strofer af en Hymne til Elskovsgudens Pris! Amor er i dem alle den »lille« Gud, Barne-sikkelsen. Men hvor er han dog ikke overalt grandios, vældig i sin Byden, sikker i al sin Færd! Hvor mesterligt er han ikke sat i Forhold til de undertungne, der tjene ham i andagtsfuld Beundren! Om Relieffernes helt igjennem dejlige Komposition og om de mangfoldige prægtige Enkeltheder kunde der endnu være meget at sige — hvis det ikke altsammen var saa klart og saa umiddelbart iøjnefaldende; her skal kun udtrykkelig henvises til den uovertræffelige Linieføring i Løverelieffet og til den Genialitet, hvormed Kunstneren har varieret Behandlingen af Gudesikkelsens Hovedhaar i Henhold til de forskellige Grundmøtiver.

Iblandt de Mænd, der stode Thorvaldsen nærmest, var den Thronhjemske Kjøbmand Jørgen Knudsen, Medlem af Kommissionen for Gjenopførelsen af Christiansborg; en ikke ringe Del af sit Liv tilbragte han paa Rejser, dels i England, hvor han med Iver arbejdede paa at skaffe Kunstneren Bestillinger, dels paa Fastlandet, især i Italien; allerede i 1816 havde Thorvaldsen sluttet sig nær til ham og havde modelleret hans Buste. Ved flere Lejligheder havde Knudsen gjort sin navnkundige Ven Forestillinger angaaende det ønskelige i, at Jason, der, som vi mindes, var bestilt i Aaret 1802, dog nu endelig engang blev færdig, og i 1828 vandt Nordmanden Sejrr. Statuen modtog sine sidste Retoucher af Mesterens egen Haand og blev sendt til Sir Thomas Hope med et Brev, hvori Thorvaldsen gjør mange Undskyldninger for sin Sendrægtighed; bedre end ved disse — hvoriblandt der findes en saa intetsigende som den, at »de urolige Tider« havde gjort det vanskeligt

at faa Kunstværket bragt til England — bødede han for sig med den Gave eller »Tilgift«, han lod følge med sin Jason. Det var tre Marmorværker, nemlig en Portrætbuste af en af Sir Thomas Hopes Sønner samt Reliefferne »A genio lumen« og »Amor hos Anakreon«. I sit Svar udtalte Sir Thomas Hope ganske oprigtig, at han for længe siden havde opgivet Haabet om nogen Sinde at faa sin Jason at se, men ytrede tillige sin Henrykkelse saa vel over denne som over de øvrige Kunstværker.

I Maj samme Aar kom Skibet med de fra Livorno afsendte Arbejder til Kjøbenhavn, og de tretten Statuer skulde nu anbringes i Frue Kirke, hvis Indvielse var nær forestaaende. Efter Bestemmelsen skulde Apostlene have Plads i Nicher, men da de skulde opstilles, viste det sig, at disse vare meget for lave. Hvorledes Misforholdet er fremkommet, lader sig nu ikke afgjøre med fuld Sikkerhed, men det er overvejende sandsynligt, at Traditionen har Ret, naar den hævder, at Kunstneren med Vilje »tog fejl« ad de ham opgivne Maal. Vist er det i alt Fald, at han netop i Anledning af Apostelfigurerne udtalte, at det var rent utilladeligt at opstille gode Billedhuggerarbejder i Nicher; saadanne vare »en Opfindelse i Arkitekternes Interesse, for at de saaledes kunde anvende Statuer, der ikke kunde taale at ses fra alle Sider, og til blot arkitektonisk Prydelse havde han ikke gjort sine Apostle, der vel kunde taale at ses frit«. Slotskommissionen blev øjensynlig gnaven over Fejltagelsen, der medførte, dels at Statuerne nu maatte opstilles saaledes, at de bleve »udsatte for Beskadigelse«, dels, »at Kirkens Hovedgang som en Følge af Forandringen muligen ikke vilde kunne erholde den til Kirkens Højde aldeles svarende Bredde«, men holdt dog i det hele ret gode Miner og indgik, »skjønt det ikke var umuligt ved Udhugning at give Nicherne passende Størrelse«, med Forestilling til Kongen om, at det maatte tillades at lukke Nicherne og anbringe Figurerne paa Sandstens Piedestaler. Thorvaldsen svarede, at han ikke kunde begribe, hvorledes Fejlen var indløben; det opgivne Maal maatte have været urigtigt; men for øvrigt skjulte han ikke sin Glæde over, at hans Statuer nu vilde komme ganske anderledes til deres Ret, end det vilde været Tilfældet, hvis alt var gaaet efter Kommissionens oprindelige Bestemmelse.

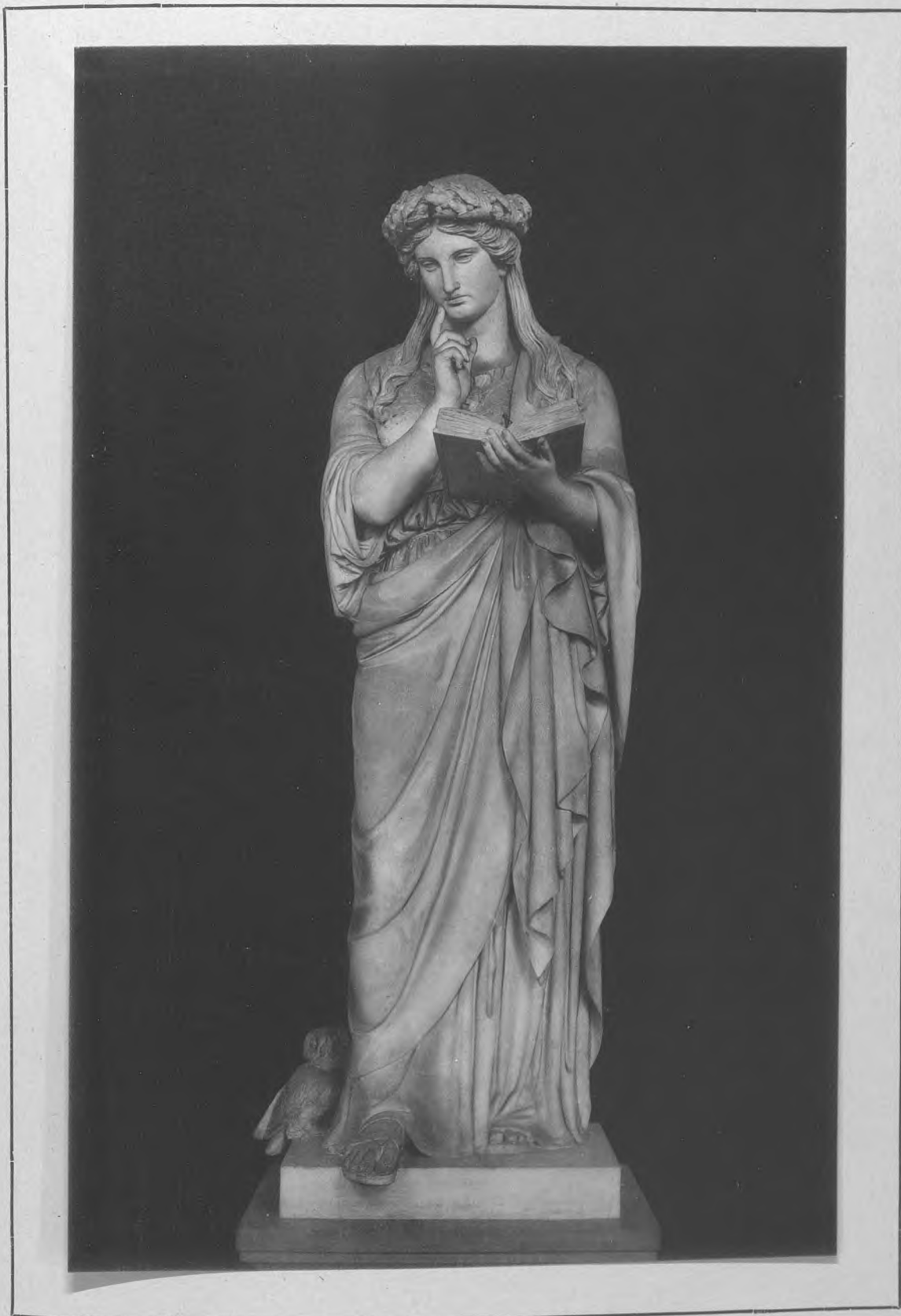
Aarene 1828—1831 ere for Thorvaldsens Vedkommende betegnede som en Opgjørelsens Periode; ved denne Tid lykkedes det ham at afvikle en større Del af de Forpligtelser, der længe havde hvilet paa ham. Vi have allerede omtalt dem enkeltvis; her skal nu gives et Overblik over,

hvilke ældre Bestillinger han i disse Aar fik fra Haanden. I 1828 afsendtes Gipsstatuerne til Frue Kirke, Jason og Modellerne til Fyrst Poniatowskis Rytterstatue samt til Monumentet for Kopernikus. I den følgende Sommer fik Fru von Humboldts Grav den mange Aar i Forvejen bestilte Haabets Statue, og i Efteraaret kom det Leuchtenbergske Monument til München. Det Bethmann-Hollwegske Gravmæle afgik i Begyndelsen af 1830 til Frankfurt; i April 1831 afdækkedes Monumentet over Pius den Syvende, og samme Aar fuldendtes Adonis samt Grev Sommarivas Exemplar af Alexanderfrisen. Man forstaar helt vel, at denne storartede »Oprydning« har fremkaldt den Formodning, at Kunstneren ved den her omhandlede Tid selv har følt sig paa et afgjørende Punkt i sit Liv — at han har villet afkaste enhver Byrde »for friere at kunne vandre videre; at han beslutter, inden for Grænsen af det evige Maal, som i Kunsten altid var ham helligt, og som han hidtil udelukkende havde haft for Øje, at stille sig et andet, et mere timeligt Formaal, hvorved hans Kunstnervirksomhed kunde samles og bevares til et stort Indtryk paa de kommende Tider«. Det var i disse Aar, at Tanken om inden alt for lang Tid at rejse hjem for at leve Resten af sine Dage i Fædrelandet og der at samle alle sine Værker i et Musæum, fødtes og modnedes i ham.

Den tidligere omtalte Nordmand Jørgen Knudsen hører til de Mænd, hvem vi næst Mesteren selv skyldte Tak for, at Musæumstanken blev virkeliggjort. Efter at han under sit Ophold i Rom i Begyndelsen af Aaret 1828 havde gjort, hvad han evnede, for at faa Thorvaldsen til at træffe en endelig Beslutning i Sagen, formaaede han ham til angaaende denne at sætte sig i Forbindelse med den indflydelsesrige Grev Rantzau Breitenburg, der paa den Tid var i Rom som Ledsager af den unge Prins Frederik Carl Christian, den senere Frederik den Syvende. Fra Livorno skrev Knudsen i Maj 1828 til Thorvaldsen: »Erindre Dem ej at lade Grev Rantzau Breitenburg rejse, inden De har faaet Deres Testamente i Orden«; det var nemlig hans Tanke, at Greven vilde være den rette Mand til at stemme den danske Regering gunstig for Planen, der selvfølgelig ikke vilde kunne gennemføres uden Støtte fra det offentliges Side. Thorvaldsen forhandlede ogsaa med Grev Rantzau, da denne var kommen til Rom, og gav ham, da han rejste hjem ad, det Hverv at meddele Kong Frederik den Sjette, at det var Kunstnerens Ønske paa visse Betingelser at efterlade Byen Kjøbenhavn sine Værker og Samlinger. Kort efter sin Hjemkomst satte Greven sig i

Bevægelse og kunde snart derpaa skrive til Thorvaldsen, at Sagen allerede var i god Gang: »Vor kjære, gode Konge«, hedder det i den paa Tysk udfærdigede Skrivelse, »er henrykt ved Tanken om, at Kjøbenhavn skal have et Thorvaldsen-Musæum. Han vil med Glæde sikre Deres Datter en Aarpenge og paa det nøjagtigste varetage alt, hvad De i Henhold til Deres ædle, patriotiske Ide vil fastslaa; Valget af Byggeplads skal ene bero paa Dem . . . Bedst synes det mig, om De, jo før desto hellere, fik deres Bestemmelse bragt paa Papiret, og vilde De gjøre mig den Ære at lade mig forelægge Kongen denne Skrivelse, vilde jeg være stolt af dette Hverv. Kongen vil da strax give sin skriftlige Indvilligelse tillige med sin bedste Tak, og saa snart Sagen bliver bekjendt, vil Kjøbenhavn staa i ét af Jubel«. Det ses da ogsaa, at Thorvaldsen inden lang Tid har klaret sig Planen i dens Hovedtræk; allerede fra Sommeren 1830 foreligger hans første Testamente, der gaar ud paa, at han »til Gavn for Kunst og Videnskabelighed i Danmark« skjænker Staden Kjøbenhavn sine »samtlige Kunstsager, bestaaende i Malerier, Tegninger, Kobberstik, Medailler, udskaarne Stene og antike Guldsmykker, Paster, Broncer, etrusiske Vaser og Terracotter, Bogsamlingen og de ægyptiske Oldsager. Det er min Vilje«, føjer han til, »at disse Kunstsager udgjøre et Musæum for sig selv, som fører mit Navn, og som hverken maa forøges med fremmede Samlinger eller under hvilket som helst Paaskud deles eller lide nogen Formindskelse. Af Staden Kjøbenhavn bør anvises til dette Musæum et passende, særskilt Lokale, hvorved maa tages Sikkerhed mod Ildsvaade. For at bese Musæet bør fastsættes en liden Indgangspris, og de derved indkomne Penge anvendes til at lønne en Opsynsmand; Kunstnere erlægge intet«. Som man vil lægge Mærke til, opregner det foreløbige Testamente kun de Bestanddele af Samlingen, der skyldes fremmed Haand, men selvfølgelig har det strax fra første Færd været Thorvaldsens Hensigt ogsaa at efterlade i alt Fald en større Del af sine egne Værker til Fædrelandet, hvortil der da hentydes i Testamentets sidste Paragraf: »Med Hensyn til de i mine Studier henstaaende Arbejder skal følge en nøjere Detaille«. At hele Musæumsspørgsmaalet først efter flere Aars Forløb blev endelig ordnet, og at dette først skete, efter at der havde været ikke ringe Fare for, at Fædrelandet skulde gaa glip ad den dyre Skat, skulle vi senere faa at se.

Foreløbig vende vi tilbage til Aaret 1829, der bragte Thorvaldsen baade Glæde og Sorg i rigeligt Maal. En stor Opmuntring var det ham,

DEN HIMMELSKE VISDOM.

da Rom ved Midvinterstid gjæstedes af hans Ven, den bayerske Kong Ludwig, der allerede som Kronprins havde staaet ham nær og nu som Regent fortsatte det fortrolige Forhold til den store Mester. Næppe var han kommen til Rom, før han opsøgte Thorvaldsen og i Følge med denne og en Del andre Kunstnere begav sig til sit Yndlingsosteri, hvor der blev fejret en Fest, der i Henseende til overstadig Lystighed kunde søge sin Lige; »før Gjæsterne selv vidste deraf, stode de oven paa Bordet for med de fyldte Bægre i Hænde at drikke et Preat for Don Miguel«. Nogle Dage derpaa gjæstede Kong Ludwig sin Vens Atelier og hængte med de Ord: »Soldaten hædrer man paa Valpladsen, men Kunstneren mellem hans Værker«, den bayerske Krones Kommandørkors paa hans Bryst. Næsten hver Dag var Kunstneren i denne Tid i Kongens Selskab, hvad der jo ikke kunde have nogen heldig Indflydelse paa hans Produktivitet; ogsaa paa andre Maader stillede i den første Del af Aaret 1829 Selskabslivet ualmindelige Krav til ham. Rom gjæstedes nemlig af den russiske Storfyrstinde Helena, der førte et helt Hof med sig og drog Thorvaldsen ind i sin Kreds; Forholdet til denne Dame medførte dog et kunstnerisk Resultat, en Buste af Fyrstinden; den blev hugget i Marmor og vakte Opmærksomhed ved sin overordentlige Skjønhed; det i Musæet under Nr. 247 opstillede smukke Kunstværk antages at være Modellen dertil.

Paa Forstyrrelser af mindre behagelig Art var der i den her omhandlede Periode heller ingen Mangel; i høj Grad pinligt berørtes Thorvaldsen saaledes af et Tyveri, for hvilket han i Foraaret 1829 blev Gjenstand. I Løbet af adskillige Aar havde han tilvejebragt en større Samling af kostbare Mynter og Medailler; af disse blev paa en Tid, da hans Værelser vare under Reparation, en ikke ringe Del stjaalne fra ham. »I sin første Heftighed skal han desværre have ladet sin Mistanke falde saarende paa sin retsindige og daglige Omgivelse. En nærmere Undersøgelse blev derfor nødvendig, og snart lededes Sporet paa en uværdig, til hvem han havde betroet Ordningen af sine Bøger, og som syntes at have misbrugt hans Tillid. Da han havde faaet saa megen Oplysning og tillige Haab om, at det vigtigste endnu stod til at redde, fremtraadte den mildere Side af hans Karakter, og nu søgte han endog at neddyse hele Sagen for, som han sagde, ikke at gjøre et Menneske ulykkeligt. En Del af Mynterne kom igjen tilbage. Da han en Dag stod ved sit Arbejde for aabent Vindue, blev en Pakke kastet ind til ham fra Gaden; da den aabnedes, viste sig

en Del af de savnede Guldstykker, stærkt indviklede i Papir, Sejlgarn og deslige ... Et stærkt Indtryk af denne Begivenhed beholdt Thorvaldsen indtil sine sidste Dage. Den har i høj Grad bidraget til at svække hans sidste Rest af Tillid til Menneskene«.

Af nye Arbejder bragte Aaret 1829 kun faa; nævnes maa dog et Par Relieffer, af hvilke det ene rimeligvis oprindeligt har været tænkt som en Tilføjelse til et af Exemplarerne af Alexanderfrisen; det forestiller en ung, næsten nøgen Mand, der fører en væligt stejlede Hest ved Tøjlen. Til Udførelsen af det andet Relief foranlediges han, som det synes, ved en Bestilling, der kom til ham fra en Hamburger Arkitekt; den lød paa et Broncerelief af Engelen ved Christi Grav. Arbejdet blev aldrig fuldendt efter den oprindeligt givne Plan, men lidt senere modellerede Thorvaldsen, vistnok med Tanken paa den omtalte Bestilling, sit Relief af Dødens Genius, den storladne, vingede Skikkelse, der med lukkede Øjne og med Valmuekransen om sine Lokker hviler siddende paa Klippen; i venstre Haand holder den en Lavrbærkrans; med den højre støtter den sig til den omvendte Fakkell, der slukkes mod Jorden.

Senere blev det skønne Relief udført i Marmor og anbragt paa Fodstykket af Grev Potockys Monument; til Gravmæler over Privatpersoner er det mangfoldige Gange gengivet i mere eller mindre vellykkede Kopier.

Mellem Bestillingerne fra samme Aar var der flere, som Thorvaldsen vel lovede at efterkomme, men aldrig fik bragt videre end i det højeste til flygtige Udkast paa Papiret, saaledes en paa den kolossale siddende »Achilles, der paakalder sin Moder Thetis«, hvilket Kunstværk skulde have været udført for Sir Henry Labouchère; et Monument for Grev Neipberg, der havde været gift med Kejser Napoleons Enke, Marie Louise, afslog han rent ud at have at gjøre med. Derimod var der en anden Bestilling, der, om end først i en noget senere Tid, kom til at lægge alvorligt Beslag paa Kunstnerens Interesse, og i Henhold til hvilken et af hans herligste monumentale Værker blev udført. I England havde der dannet sig en Komite for Tilvejebringelsen af et Mindesmærke for den fem Aar i Forvejen afdøde Digter Lord Byron, og dens Formand, Sir John Hobhouse, henvendte sig i Maj 1829 i den Anledning til Thorvaldsen. Man kunde vel, skrev han, ikke med Sikkerhed gjøre Regning paa en større Sum end 1,000 Lstrl. til selve Statuen; det var imidlertid Komiteens Haab, at den Kunstner, der tidligere med saa stor Veneration havde fuldendt Digterens Buste, nu vilde

vide sig imødekommende. Hvad man ønskede, var kun en omtrent otte Fod høj Portrætstatue; til nogen yderligere Udsmykning vilde der ikke blive Raad. Thorvaldsen svarede strax, at han gjerne gik ind paa Forslaget, og at han for den nævnte Sum foruden selve Figuren i Marmor vilde levere et Relief til dennes Fodstykke, et Tilbud, der selvfølgelig blev modtaget med Taknemlighed.

Det var i Efteraaret 1829, at Marmorfigurerne til Hertug Eugen af Leuchtenbergs Monument bleve afsendte fra Rom, og ved Begyndelsen af det følgende Aar blev Mindesmærket opstillet i Sankt Michaels Hofkirke i München. Da Kontrakten angaaende dette Kunstværk var bleven afsluttet, fandtes der i den optagen en Bestemmelse om, at Thorvaldsen skulde forherlige Afsløringsfesten med sin Nærværelse; svigtede han, maatte han finde sig i, at der blev trukket 8000 Gylden fra hans Honorar. Selvfølgelig havde Kunstneren, der forstod sig bedre paa Pengesager, end Tilfældet plejer at være med hans Kaldsfæller, ikke Lyst til at underkaste sig en saa betydelig Bøde, og der kunde vel ogsaa være andre Hensyn nok, der fristede ham til et Besøg i Kong Ludwigs Residens. Kongen havde gjentagne Gange opfordret ham til at komme, endogsaa i det Haab, at det skulde lykkes ham at formaa sin navnkundige Ven til at tage fast Ophold i München og dér stille sig i Spidsen for en Skole af Billedhuggere; nu skrev han til Wagner og lod denne meddele Thorvaldsen, at han ønskede at forhandle med ham om et stort Arbejde; vi vide, at der her sigtedes til Kurfyrst Maximilians Rytterstatue. Hvor meget der nu end kunde være, der maatte gjøre det vanskeligt for Kunstneren paa denne Tid at forlade sit Atelier — Pavemonumentet var jo saaledes endnu ikke færdigt til Opstilling, og saa vel Myndighederne som det store Publikum i Rom krævede med Heflighed, at han skulde blive ved dette Arbejde —, besluttede han sig dog til at rejse, og den 22nde Januar 1830 gav han sig i Følge med den preussiske Minister ved det neapolitanske Hof, Grev von Voss, paa Vej, foreløbig til Florents. I denne By dvælede han nogle Dage og oplevede der en Hændelse, som vistnok var uden Sidestykke i den, hvor han ellers kom frem, saa fejrede Mesters Liv. Billedhuggeren Lorenzo Bartolini, der efter at have været Gjenstand for megen Modgang nu var naaet til at regnes for en af sit Lands fremragende Kunstnere, levede i Florents; han var fra sit Romerophold kjendt med Thorvaldsen og ventede nu, at denne skulde aflægge ham et Besøg en af de første Dage, han opholdt sig i Arnostaden.

Men da den ene Dag gik efter den anden, uden at Thorvaldsen indfandt sig, blev Bartolini vred og gav sine Elever Ordre til, at de, hvis Visiten endelig blev gjort, skulde nægte ham hjemme. Omsider kom da Thorvaldsen; Bartolini var ikke visibel. »For mig er han dog nok hjemme«, lød Svaret; »sig ham, at det er Cavalliere Thorvaldsen, der vil hilse paa ham.« Men den hidsige Italiener havde fra et Sideværelse hørt paa Forhandlingerne; nu rev han Døren op, stak Hovedet ud og raabte: »Nej, Signore, for Dem er jeg ikke hjemme!« og dermed smækkede han Døren i. Thorvaldsen kom sig nok aldrig rigtig af sin Forbavselse over denne Historie.

Til München kom Thorvaldsen den 14de Februar; han begav sig til Slottet og blev med en jublende Hilsen modtagen af Kongen, skjønt denne var sengeliggende og til sin Sorg maatte overlade Dronningen at udbringe Kunstnerens Skaal ved Taffelet. Den syge kom sig imidlertid snart, og nu gik det Slag i Slag med Fester for den hædrede Gjæst. Først fejredes han af Münchens Kunstnersamfund, der allerede den 19de Februar samledes med ham i »Paradisgartens« for Lejligheden pragtfuldt dekorerede Gildehal; ingen ringere end Peter von Cornelius havde gjort Udkastene til de fire Loftsmalerier — Venus's Fødsel, Pygmalion, Prometheus og Minervas første Fremtræden blandt Olympens Guder —, og denne store Kunstner udbragte Thorvaldsens Skaal; i Aftenens Løb »udbredte Begejstringen sine Vinger og hævede den glade Forsamling til de svimlende Højder, hvorfra Jordlivets Smaating vise sig som en Taage.« En Ugestid senere gav Universitetets Rektor, den ansete Æsthetiker Professor Friedrich Thiersch, i sin Bibliotheksal, hvor Thorvaldsens lavrbærkronede Buste var opstillet mellem Afstøbninger af antike Statuer, en Fest, ved hvilken han fremsagde Sonnetter, han havde digtet til Mesterens Ære, og lidt senere fulgte den store Dobbeltøjtid, der begyndte med en af Münchens Magistrat og en Mængde Kunstnere og Videnskabsmænd foranstaltet Middag i Odeon og afsluttedes med en glimrende Fest, som Kongen gav i Glyptothekets Lokaler. »Ved Selskabets Ankomst derhen fandtes denne Pragtbygningens Façade rigt belyst af en tredobbelt Række Begfakler, og inde i Hallerne vare Cornelius's Frescobilleder og de antike Statuer belyste af skjulte Lamper. Og medens Selskabet tabte sig i Beskuelsen, tonede fra Romersalen en Sang til Thorvaldsens Ære, digtet af Statsministeren Edward von Schenck og udført af de skønneste Mandsstemmer«. Paa sin »romerske Fødselsdag«, den 8nde

AMOR PAA JORDEN.

Marts, hædredes Thorvaldsen med en Serenade, der bragtes ham af Sangforeningen Liederkranz.

Men ogsaa til alvorligere Forretninger fik Kunstneren Tid under sit Ophold i München. Efter at Hertugen af Leuchtenbergs Monument allerede var opstillet i Michaelskirken, havde Thorvaldsen fundet det nødvendigt at foretage enkelte Forandringer derved, og disse optog ham stærkt i Løbet af et Par Uger; først den 12te Marts kunde den højtidelige Afsløring finde Sted. Men allerede tidligere var der drevet udførlige Forhandlinger om det paatænkte Mindesmærke for Kurfyrst Maximilian den Første, Sejrherrn fra »det hvide Bjerg«. Et Øjeblik saa det ud, som om de skulde strande: den 18de Februar tilskrev nemlig Hr. von Klenze, der sagtens har fundet det mindre behageligt mundtlig at drøfte et saa prosaisk Emne med Kunstneren, denne et Brev, hvori han meddelte ham, at Kong Ludwig havde fundet Betæneligheder ved at erfare, at der krævedes 12,000 Scudi for Modellen; over saa stor en Sum var man ikke i Stand til at disponere, og man maatte vel altsaa opgive Haabet om at erhverve det Kunstværk, som man saa gerne vilde have bestilt strax, hvis det havde kunnet leveres for 9000 Scudi. Denne Antydning var imidlertid nok til at bevæge Kunstneren til at nedstemme sine Fordringer; han gik ind paa for de 9000 Scudi at levere en fuldstændig Skitse til Monumentet samt de store Modeller til Rytterstatuen og til Piedestalens Relieffer; det hele skulde være færdigt til Støbning i Bronze og bragt til München inden 1ste December 1832. Som vi senere skulle se, kom Reliefferne aldrig videre end til at støbes i Gips; Modellen til selve Rytterstatuen blev afleveret i München i Aaret 1836.

Midt i Marts forlod Thorvaldsen Bayerns Hovedstad, efter at dennes samlede Magistrat havde gjort ham en Afskedsvisit og overrakt ham en Hædersgave; den 25nde gjensaa han sine romerske Værksteder og var snart derpaa atter i travl Virksomhed: han arbejdede paa sin af Kong Ludwig længselsfuldt ventede Marmor-Adonis, fik fuldendt Monumentet for Grev Potocki, modellerede tre forskjellige Victoria-Relieffer og udførte sin bekjendte Buste af Kejsers Napoleon. Dette Kunstværk var Aaret i Forvejen bestilt af en Skotte, Mr. Alexander Murray; Busten, et stærkt idealiseret Portræt, er anbragt paa Vingerne af en Ørn, der løfter den forherligede Helt op mod det høje. Ogsaa med et nyt større Værk gav Thorvaldsen sig ikke længe efter sin Tilbagekomst til Rom i Færd, idet han i August Maaned gjorde Skitser til det tidligere omtalte Monument for Byron samt Modellen til det

dertil hørende Relief. Oprindeligt havde han tænkt sig en Medaillon med Fremstilling af Amor og Erato og fik ogsaa denne færdig i Leret; senere blev den flere Gange udført i Marmor, men ikke knyttet til Digterens Statue. Kjærlighedsdigtningens Muse sidder paa et Klippestykke og lader Haanden glide hen over Lyrens Streng; Guden læner sig til hendes Skulder og synes at inspirere hende til Sang. Til Anbringelse paa Monumentet udførtes lidt senere det Relief, der kaldes Sangens Genius; her støtter den

Amor og Erato.

vingede Skikkelse sig med Foden til en Skibsstavn — »Digterens Ry skal bæres vide om Lande« — og synger til Strengeligen. Selve Byronstatuen blev modelleret færdig i 1831; anlagt blev den vel allerede i November det foregaaende Aar, men Kunstneren droges bort fra Arbejdet derpaa af Hensynet til andre Værker, særlig Pavementet, hvis Opstilling i Peterskirken lagde stærkt Beslag paa hans Kræfter. Ogsaa en Portrætmedaillon, bestemt til den Grav, hvor man havde jordet Digteren Goethes Søn, der var død i Rom, blev udført i 1830.

Det følgende Aar bragte for Thorvaldsen som for alle andre, der paa den Tid opholdt sig i Tiberstaden, alt andet end rolige Forhold; Døn-

AMOR I UNDERVERDENEN.

AMOR PAA HAVET.

ningerne fra Julirevolutionen bredte sig til Rom, Befolkningen var i voldsom Bevægelse, og meget syntes at tyde paa, at de fremmede, som boede der nede, kunde have Grund til at frygte for Overlast. Thorvaldsen følte sig i høj Grad uhyggelig til Mode dels ved Tanken om, at han, som af Mængden regnedes for at være meget rig, vilde være særlig udsat for Plyndring, dels fordi han jo vidste, at et ikke ringe Parti nærrede Avind til ham, der saa ofte havde »taget Brødet ud af Munden« paa de italienske Billedhuggere. Landsmændene vare ogsaa helt ængstlige paa hans Vegne, og en Del af de yngre nordiske Kunstnere bestemte sig da til at gribe til Vaaben, slutte Kreds om ham i hans Bolig og holde Vagt over deres elskede Høvding. Men herom vilde denne dog, da det kom til Stykket, intet høre. »Vil nogen«, sagde han, »røve mine Penge, saa lad dem tage dem; jeg faar da at se til at skaffe mig nogle igjen. Og er det mit Liv, man vil have, saa lad dem tage det. Saa er det jo forbi, og dø skal vi dog alle.« Ogsaa en »Pengeforlegenhed« af ejendommelig Art voldtes ham i de urolige Tider. En Dag fik han nemlig Besøg af Exekutorerne i Cardinal Consalvis Bo, der kom for at meddele ham, at han nu maatte hæve de 12,000 Scudi, der tilkom ham som Restbetaling for Monumentet over Pius den Syvende. Thorvaldsen indvendte, at han jo, da Arbejdet ikke var afleveret, endnu intet Krav havde paa disse Penge, men Udsendingene meddelte ham da, at man frygtede for et Angreb paa de offentlige Kasser og derfor ikke vilde ligge inde med større Kapitaler end højst nødvendigt; han havde nu Valget imellem at modtage Pengene strax eller lade dem henstaa for egen Risiko. Der var nu intet andet for; han maatte kjøre med til det Kontor, hvor Summen var deponeret, og kvittere for de 12,000 Scudi, med hvilke han derpaa begav sig til Torlonias Kontor for at faa dem anbragte der. Men hos den store Bankier traf han alt i Forvirring, og man nægtede rent ud at hjælpe ham af med hans Skat; Firmaet havde nok at gjøre med at passe paa, hvad der allerede var at svare til. Som sidste Udvej forsøgte han da en Henvendelse til Madame Torlonia, og ved denne Dames Mellekomst lykkedes det ham endelig at blive befriet for de tunge Lærredsposer. Denne og andre Fortrædeligheder og Ængstelser voldte imidlertid, at Thorvaldsen i Aaret 1831 jævnligen og med større Alvor end nogen Sinde forhen syslede med Tanken om at forlade Rom i alt Fald for længere Tid og begive sig — ja hvorhen? Af Muligheder og Tilbud var der flere end nok. Hans gode Venner Mr. Bailly og Jørgen Knudsen søgte at formaa ham til over

Paris at begive sig til London; Kong Ludwig af Bayern skrev gjentagne Gange til ham og bad ham i de mest smigrende Udtryk at komme til München, helst for at blive der med det samme, overtage et Professorat i Billedhuggerkunst og nyde Rang med Statsministrene; heller ikke fra Danmark manglede det paa Opfordringer. Men inden føje Tid ændrede Forholdene i Rom sig til det bedre; Kunstneren begyndte atter at føle sig vel der nede, og Rejseplanerne bleve atter for en Tid opgivne. Med megen Iver deltog han nu igjen i det selskabelige Liv, hvis Tummel de politiske Uroligheder til en vis Grad havde dæmpet, og stadig voxede Tallet paa de Venner, Landsmænd og Udlændinge, der sluttede sig til ham. Blandt de ny tilkomne maa særlig nævnes den berømte Maler Horace Vernet, der i 1828 var bleven udnævnt til Direktør for det franske Kunstakademi paa Monte Pincio; han og Thorvaldsen bleve fortrolige Venner, fulgtes ad i de store Selskaber, hvor de morede sig med indtrængende Analyser og Drøftelser af de unge Damers Skjønhed, og vare ofte hinandens Gjæster i Værkstederne. I Thorvaldsens kom ved denne Tid ogsaa jævnlig den unge tyske Komponist Felix Mendelsohn-Bartholdy; især indfandt han sig hyppig om Morgenen og spillede for Billedhuggeren, der havde et godt Instrument staaende i Atelieret, medens denne arbejdede. »Naar jeg ser,« skrev Mendelsohn i et Brev, »den gamle Kunstner tumle med Leret og med sikker og fintfølende Haand give en Arm eller et Draperi den sidste Fuldendelse — naar jeg ser ham frembringe disse udødelige Værker, som Efterverdenen vil beundre, føler jeg mig lykkelig ved at kunne være ham til Behag.«

En af de største Bestillinger, Thorvaldsen modtog i 1830, lød paa et Monument, som en Forening i Stuttgart havde bestemt at rejse for Schiller; der gik imidlertid flere Aar, før der blev taget fat paa dette Værk. Det var ved Siden ad Byronsstatuen væsentlig mindre Arbejder, som i denne Periode optog ham, og særlig var det da som Reliefkunstner, han virkede. En Model til Billedstøtten af den store engelske Digter blev fuldendt i Foraaret 1831, men Kunstneren var selv mindre tilfreds dermed og udførte kort derpaa en anden med nogle Forandringer, der navnlig vedrøre Hovedets Bevægelse og Udtryk; efter denne blev Figuren hugget i Marmor. Digteren er fremstillet siddende paa Ruinerne af et græsk Tempel; den højre Fod støtter han mod Jorden, den venstre mod Skaftet af en omstyrtet Søjle, ved hvis afbrudte Ende der ligger et Dødningehoved. Han er iført sin Tids Dragt og bærer over Skuldrene en Slængkappe; i venstre Haand, der

AMOR I LUFTEN.

hviler paa Knæet, holder han sit Værk Childe Harold, med den højre Haand løfter han Griffelen op mod Hagen; Hovedet bærer han højt, Blikket svæver drømmende ud i det frie; det er Inspirationens Stund. Oprindelig havde man tænkt sig Monumentet opstillet i Westminster Abbedi, og her, blandt de mange andre Mindesmærker for engelske Stormænd, vilde det ogsaa have haft sin naturlige Plads, men den gejstlige Øvrighed, som i denne Sag havde det afgjørende Ord at sige, nedlagde Protest herimod; den ugudelige Poets Billede maatte ikke komme inden for Helligdommens Mure. Ikke bedre gik det, da der søgtes om Plads for det i St. Paulskirken i London;

Minerva tilkjender Odysseus Achilles's Vaaben.

heller ikke i British Museum vilde man modtage Kunstværket, og en Tidlang saa det ud, som om dette skulde blive hjemløst paa Jorden. Endelig fik man, i 1845, indrømmet en Plads til det i Trinity College i Cambridge, hvor Byron i sin Tid havde studeret. — Samtidig med, at Thorvaldsen var sysselsat med Forherligelsen af den store afdøde, havde han den Glæde at gjøre personligt Bekjendtskab med en anden fremragende engelsk Digter, Romanforfatteren Sir Walter Scott. Denne kunde ikke tale noget andet Sprog end sit Modersmaal, og Thorvaldsen kunde ikke Engelsk, men de to navnkundige Mænd kom dog helt godt ud af det, da de mødtes i Thorvaldsens Atelier; de rystede hinandens Hænder, klappede smilende hinanden

paa Skuldrene og hjalp sig forøvrigt, saa godt de kunde, med enkelte Gloser, franske og italienske, som de fandt passende til Situationen, og som hver af dem troede forstaaelige for den anden Part. Thorvaldsen udførte Walter Scotts Buste; Modellen findes i Musæet.

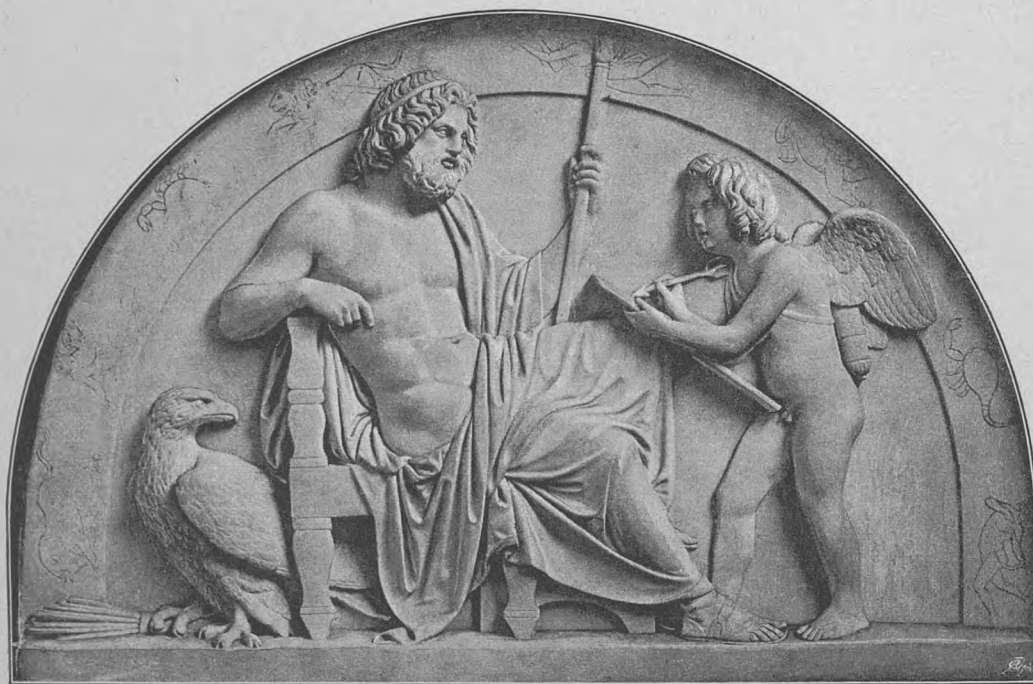
Som man vil mindes, var der i sin Tid hos Thorvaldsen bestilt en kolossal Achillesstatue; Tanken om dette Værk dukkede i Løbet af Aaret 1831 gjentagne Gange op hos Kunstneren, men kom dog aldrig til Udførelse. Derimod modellerede han til dens Fodstykke et af sine skønneste Relieffer, det, der fremstiller Pallas Athenes Dom, hvorved det afgjøres, hvem der skal være Arving til den faldne Achilles's Vaaben. Midt i Kompositionen ses den hjelmsmykte Gudinde, som holder Lansen i venstre Haand, medens hun med den højre peger hen paa sin Yndling, den snilde Odysseus, hvem hun tilkjender Vaabnene; disse, Hjelmen, Rundskjoldet og Sværdet, bringes af to Smaadrenge til Sejrrherren, der med bøjet Hoved læner sig til sit lange Spyd; Ajax fjerner sig i Fortvivelse og Harme; i Baggrunden sidder Havgudinden Thetis ved Sønnens Grav. Dette Værk slutter sig ved hele sin alvorlige Holdning, ved sin fint afvejede Komposition og ved den i ægte græsk Aand holdte Fortællemaade og Karakteristik af Figurerne værdigt til de Relieffer, i hvilke Kunstneren tidligere havde behandlet Emner fra den trojanske Sagnkreds; det næste Arbejde blev en fornøjelig Idyl: Pan lærer en lille Satyr at blæse paa Syrinx. Den gamle Skovgud ligger med Ryggen og højre Arm støttet til en velfyldt Vinsæk; den venstre har han slynget om Livet paa sin lille Lærling, der med stor Iver blæser løs paa Rørflojten. Et Par mindre Relieffer, tænkte som Tilføjelser til Alexanderfrisen, bleve udførte omtrent paa samme Tid; fra 1831 stammer ogsaa et af de værdifuldeste af de Portrætter, der have bevaret os Thorvaldsens Træk, nemlig Bissens udmærkede Buste. H. V. Bissen var kommen til Rom sex Aar i Forvejen og havde strax sluttet sig nær til den ældre Mester uden dog at træde i Forhold til ham som ligefrem Elev eller stadig Medarbejder; han havde sit eget Værksted og nød allerede den Gang Anseelse som en af sit Fædrelands fremragende Billedhuggere. En Del Kunstvenner i Kjøbenhavn enedes nu om hos Bissen at bestille en Thorvaldsenbuste; denne blev lykkelig modelleret og hugget i Marmor, sendt til Hjemmet og opstillet i en af Kunstakademiets Sale.

Paa Kurfyrst Maximilians Rytterstatue, der var lovet færdig i Model til det følgende Aar, skulde der nu tages fat, og alle de nødvendige

Forberedelser bleve gjorte; en Portrætbuste blev udført som Forarbejde, Jernskelettet til den kolossale Model — den største, Thorvaldsen hidtil havde haft under Hænder — blev sat op, og Modelleringen begyndt, men der indtraf da en Hindring, som for nogen Tid gjorde det umuligt for Kunstneren at sysselsætte sig med et Arbejde, der stillede saa strenge Krav til de legemlige Kræfter som dette. Han havde gaaet med et spansk Flueplaster paa sin venstre Arm og forsømt Saaret og den deri opstaaede Betændelse, der omsider greb saa stærkt om sig, at Armen maatte skaanens og bæres i et Bind. Men ledig kunde Thorvaldsen naturligvis ikke være, og denne, der i sin Tid erklærede, at han, hvis man bandt begge Hænder paa hans Ryg, med sine Tænder skulde bide bedre Værker ud af Marmoret, end den svenske Billedhugger Byström kunde hugge med sin Mejsel, viste da, hvad han var i Stand til at udrette, naar blot den højre Haand var fri.

Blandt Olympens høje Magter var, som man véd, Kjærlighedsguden den, til hvis Forherligelse Thorvaldsen i sit lange Kunstnerliv — ved det Tidspunkt, vi her omhandle, spændte det jo allerede over, hvad man sædvanlig kalder en Menneskealder — havde virket mest; foruden den store »triumferende Amor«, som forelaa i tre Udgaver, og flere mindre Statuer stod der jo i Atelieret et ikke ringe Antal Grupper og Relieffer, i hvilke Amor var fremstillet snart alene, snart som Hovedfigur i en Komposition. Men i Aarene 1831—1832 kom den lille Gud til at spille saa fremtrædende en Rolle i Thorvaldsens Virksomhed som aldrig forhen; nu vilde Kunstneren, som han selv sagde, prøve paa en Gang for alle »at faa Amor rystet ud af Ærmet«. Paa »Ideer« plejede han jo ikke at lide nogen Mangel; det faldt ham altid let, naar en eller anden mythologisk eller symbolsk Skikkelse havde lagt Beslag paa hans Interesse, at faa den anbragt i afvexlende Situationer, vise den fra forskjellige Synspunkter, klare dens Væsen og Betydning snart paa denne, snart paa hin Maade, synge den en Lovsang eller sætte den ind som Pointe i et eller andet Epigram. Nu traf det sig til Overflod saa, at Thorvaldsen ved denne Tid, da han just havde besluttet sig til ret at uddybe det Stof, Kjærlighedsguden kunde byde ham, fik Bistand udenfra. Mellem hans romerske Venner og Beundrere var der en Poet, hvis Produktion netop gik ud paa, hvad man med et bevinget Ord kalder »videnskabelige Digtværker«, en Cavalliere Angelo Maria Ricci, der med Forkjærlighed hentede sine Emner fra den klassiske Mythologi, og som til Brug for sine allegoriske Digtninger havde forsynet sig

med et rigt Arsenal af Billeder og Forestillinger fra Oldtidens Gudeverden og øvrige Sagnkreds. Af denne Rigdom lod nu Ricci Thorvaldsen nyde godt, idet han overlod Vennen, som jo selv ikke var synderlig vel udstyret med klassisk Lærdom, hvad han mente, han kunde bruge til plastisk Fremstilling, særlig en Del ikke hidtil offentliggjorte Motiver, som han havde fundet i et gammelt Manuskript, hvoraf han ikke længe i Forvejen var kommen i Besiddelse. Adskillige af disse Smaating, skrev Ricci til Thor-

Amor optegner Jupiters Love.

valdsen, forekom ham som antike Gemmer, der under Mesterens Haand vilde kunne omformes til »livsglade Billeder af en længst forsvunden Tid«, og derfor vilde han lejlighedsvis sende ham nogle af dem.

Den første Levering indeholdt sex Emner, tagne fra Smaadigte, der tillagdes Simonides, Anakreon, Theokritos og andre oldgræske Lyrikere; Ricci havde føjet dem sammen i en lille Versstrofe. Thorvaldsen modtog dem saa vel som de andre, der fulgte paa, med stor Interesse og lagde dem alle til Grund for en Række aandfulde Kunstværker, som her skulle nævnes, uden at der dog kan siges noget sikkert om, i hvilken Orden de bleve til.

NAPOLEON SOM SEJRHERRE.

Øverst paa Riccis Liste staar Motivet: »Jupiter giver Lovene; Amor optegner dem;« Tanken synes at være den: Gudernes Fader er det vel, som giver Tilværelsens evige Love, men først ved Kjærlighedsguden faa de Indhold, Betydning og Livskraft for de skabte; gennem ham maa hvert Bud gaa, om det skal gjælde under Himlen. Denne er i Relieffet antydet ved de i en Halvkreds indskrevne Himmeltegn, under hvilke Jupiter med Ørnen ved Siden hviler i sin Tronstol; foran ham staar Amor; Tavlen støtter han mod sin Morfaders Knæ og skriver derpaa med Pilen; over hans

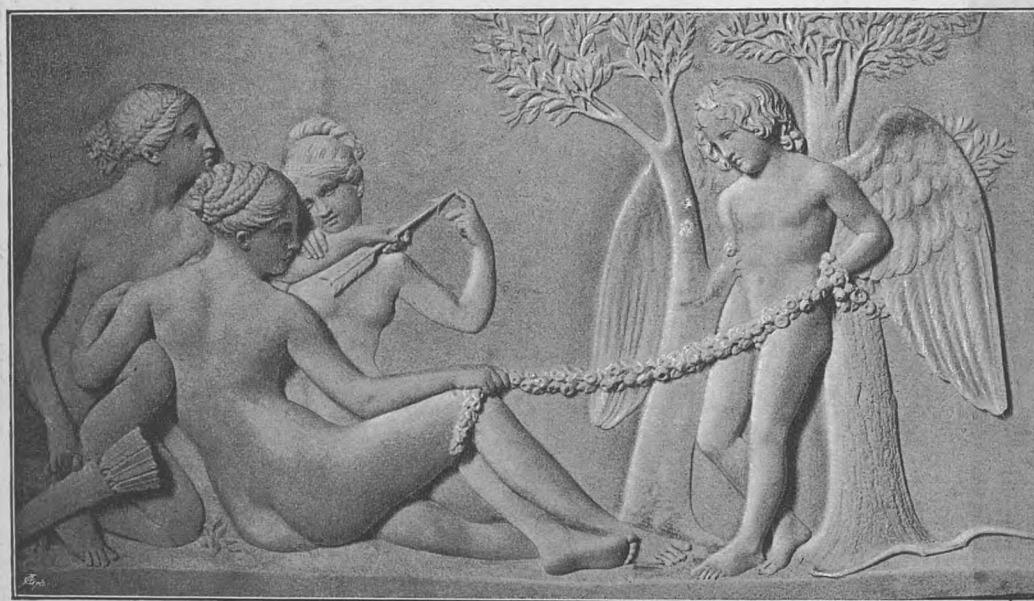

Amor knytter et Net.

Skulder hænger Koggeret. Det andet Emne var »Amor, der hejser Sejl paa Havdybet;« Thorvaldsen gjorde det to Gange til Gjenstand for Behandling, idet han i det ældste Relief fremstillede Guden siddende i Baaden, i det andet staaende med det ene Knæ støttet mod dennes Ræling; med venstre Haand holder han det udspændte Sejls Skjøde, med højre Buen, der tjener som Ror. I to Relieffer, af hvilke det ene i sine Hovedlinier næsten staar som et omvendt Spejlbillede af det andet — og dog, hvor fint varieret er ikke Figurens Bevægelse! — ses Amor udstrakt svævende over Havet, langs dettes Bred, og over Jorden; fra Strandbredden

samler han Muslingskaller og trækker dem paa Baand til et Smykke; Jorden rører han med sin Pil, saa Blomsterne spire frem. »Amor og Hunden« er et yndigt lille Genrebillede, hvis Tanke ligger nær: Elskovsguden og det Dyr, der er blevet Symbol paa Troskaben, kunne være gode Venner. Mindre godmodig optræder Amor i den sjette Fortælling; her er han i Færd med at knytte et Net og triumferer over, at den letsindige Sommerfugl, Psychen, flyver deri, inden det endnu er rigtig færdigt.

Dels efter nye Motiver, som Ricci ufortrødent vedblev at sende, dels efter selvfundne modellerede Thorvaldsen endnu adskillige Relieffer af

Amor bunden hos Gratiæne.

lignende Karakter som de nys nævnte: Amor, der med sin Fakkeltænder den haarde Klippe i Brand — Amor, som træder frem for Jupiter og Juno og viser dem Rosen med Bøn om, at de ville give denne Rang som Blomsternes Dronning — Amor, der ridende paa Løven udsender sin Pil. I en af Kompositionerne er Elskovsguden, der ellers saa godt som altid hos Thorvaldsen er mere eller mindre tydeligt betegnet som »Amor triumfans«, for saa vidt fremstillet som den overvundne, som Gratiæne her have faaet ham fat og bundet ham til et Træ; Buen ligger ved hans Fod; og de tre Huldgudinder lege med hans Kogger og hans Pile. Men Baandet, der skal

LORD BYRON.

holde ham, er en Rosenlænke, og det Udtryk, hvormed Guden ser hen paa dem, som tro at have sejret over ham, vidner om, at han føler, det staar til ham selv at blive fri, naar han vil. Hvor »Amor og Hymen spinde Livets Traad«, er det hin, der gjør den væsentlige Del af Arbejdet; han trækker Traaden og giver den Væxt, medens Hymen, der hviler paa Knæ foran ham, kun har at holde Loddet i Ligevægt og jævn Omdrejning.

Amor og Hymen spinde Livets Traad.

Endnu et herhen hørende Relief fremstiller Væddestriden mellem Amor og Jupiters Yndling Ganymedes; et lykkeligt Kast med de smaa Knogler, »Astraglerne«, skal afgjøre, hvem af de to der herefter skal regnes for den skjønneste. Amor staar lænet til Klippen foran den siddende Ganymedes, som netop har kastet og nu viser, at han har vundet, men Elskovsguden peger sejrssikker paa sig selv: »Hvad hjælper dig dit Held? Jeg er dog fagrest af alle!«

Nær til Rækken af disse Relieffer slutter sig et, som Kunstneren selv satte megen Pris paa, og som ogsaa hører til hans aandfuldeste Fortællinger: Hyrdinden med Amorereden. Den unge Kvinde, som har vandret gennem Skoven i Følge med sin Hund, har fundet en Rede fuld af spæde Eroter; hun har med sit Bytte sat sig til Hvile paa en Klippe, lægger sin Arm over Reden og dens Indhold og gør hvad hun kan, for at ingen af de smaa skal slippe fra hende. For en af dem er det dog lykkedes; den svinger sig lystig op i Luften, og forgjæves rækker hun Haanden ud for at

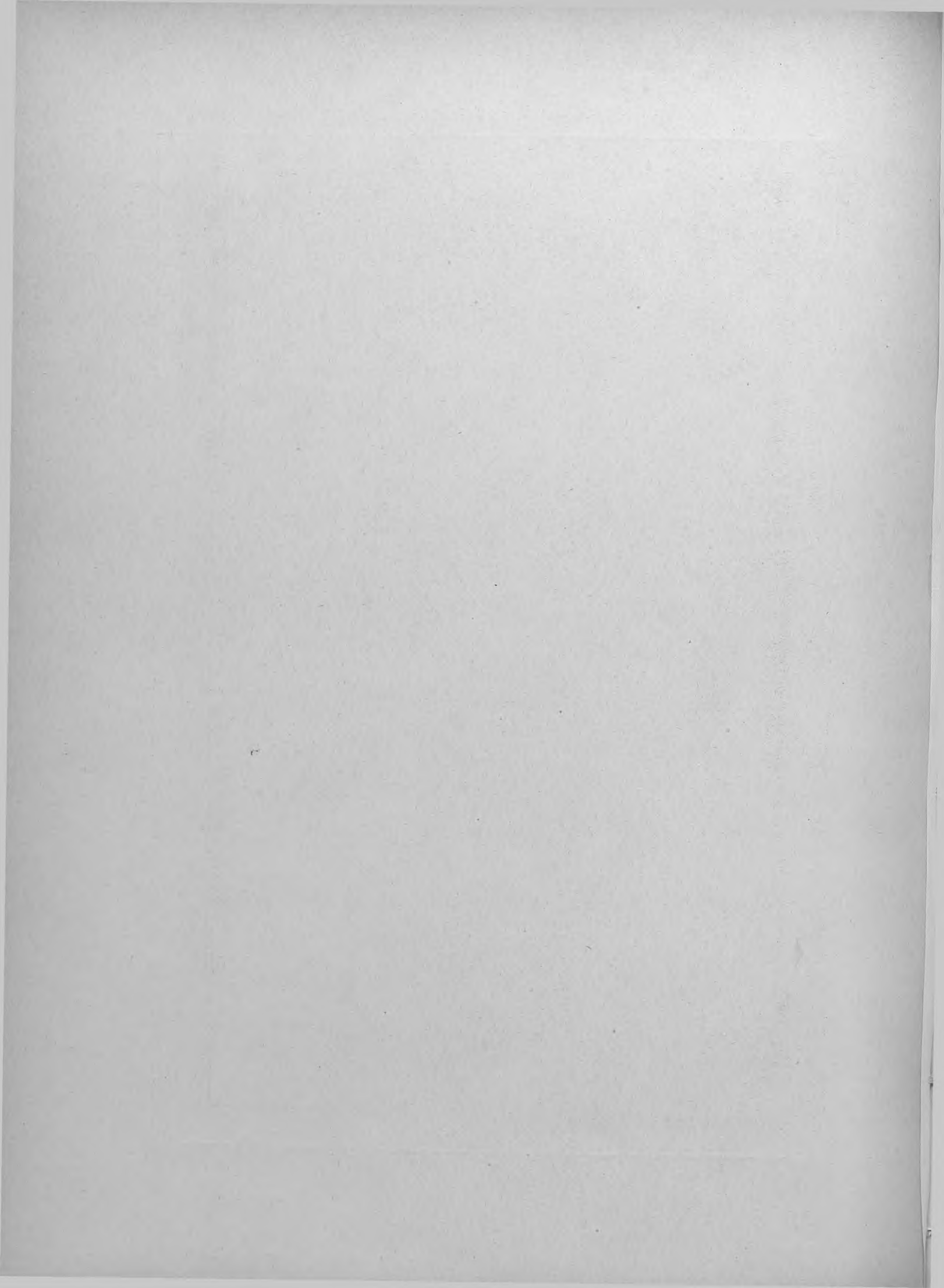
Amor og den tro Hund.

fange den paa ny. Thorvaldsen havde moret sig med at karakterisere hver enkelt af Amorinerne og gav gjerne sin Kommentar over dem til bedste. »Se,« plejede han at sige, »der er en der, som strækker sig ud for at klappe Hundens; det er jo den trofaste Kjærlighed. Den, der flygter bort, er naturligvis den ustadige; — se der er den brændende Kjærlighed, der den stille — og den bageste, som man næppe ser, maa være den hemmelige Kjærlighed.«

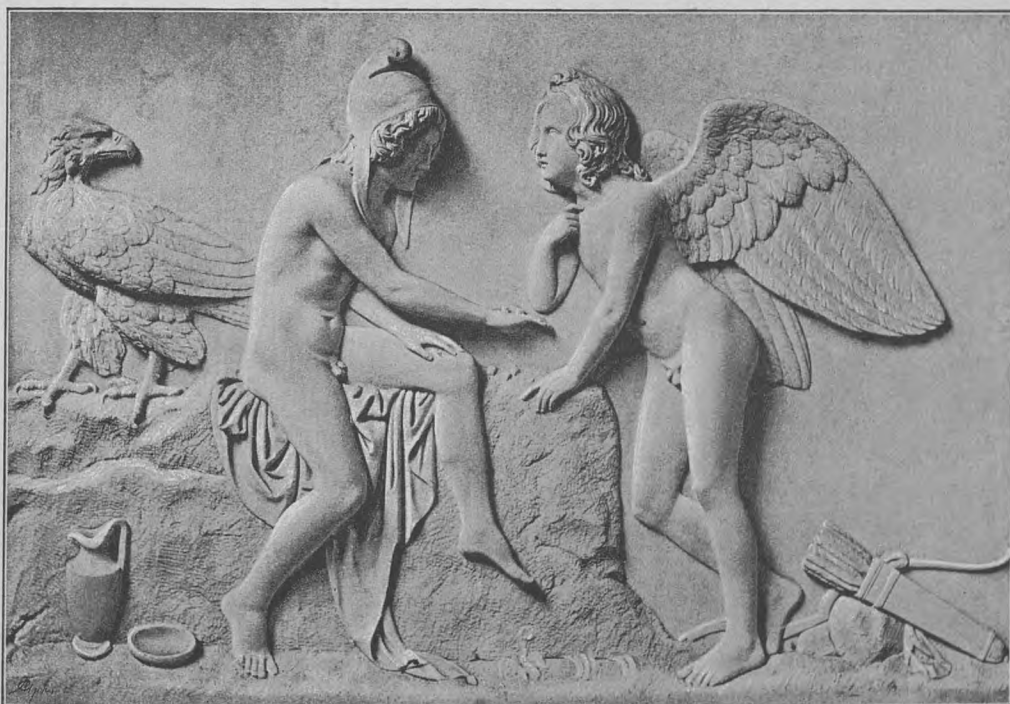
Som Grundlag for Relieffet »Hylas røves af Flodnymferne«, der fremstod omtrent samtidig med de nys nævnte Arbejder, brugte Thorvaldsen

PAN LÆRER EN LILLE SATYR AT BLÆSE PÅ RØRFLOJTE

en Komposition af Carstens, der i sin Suite »Argonautertoget« har fortalt om den skønne Ungersvend, som fulgte sin Ven Herakles paa Jasons Tog efter det gyldne Skind og blev ranet af de forelskede Najader; navnlig i Hovedfiguren — han har lagt sig paa Knæ ved Flodbredden for at fylde sin Krukke; en Nymfe griber ham og drager ham ned, to andre ile til — har Kunstneren holdt sig meget nær til sit Forbillede. Friere behandlede han et Par Aar senere det samme Emne; han lod da Nymferne gribe Hylas, idet denne i Løb vil nærme sig til Kilden.

Amor og Ganymedes spille Tærninger.

Medens Thorvaldsen udførte denne Mængde af mindre Relieffer, blev der af og til arbejdet paa Kurfyrst Maximilians Rytterstatue, men foreløbig skred dog dette Værk til Trods for alle Kong Ludwigs Paa-mindelser kun langsomt frem. Og da Kunstneren kom saa vidt, at han troede sig »færdig« med Amor og havde gjenvundet Herredømmet over sin højre Arm, var der nye Ideer, der optog ham.

Hos Oldtidens Historiekrivere havde han læst Fortællingen om, hvorledes Alexander den Store paa sit Tog gennem Asien lod den herlige

Kongestad Persepolis gaa op i Flammer. Her dvælede den unge sejrrige Helt en Tid i yppigt Velleved med skønne Kvinder; ved en Fest, han gav, hændte det, at han blev drukken, og heraf benyttede den fagreste af hans Veninder, Hetæren Thais, sig til at ægge ham til vanærende Daad; hun forestillede ham, at der nu var Lejlighed til hævne den Ufærd, Barbarerne under Perserkrigene havde øvet i Athen, ved at ødelægge Persepolis, og Alexander lod sig lokke; snart var der af den prægtige By kun rygende Tomter tilbage. Thorvaldsen byggede over denne Fortælling en af sine skønneste og klareste Reliefkompositioner. Midt i denne staar Alexander og Thais; med højre Haand rækker hun ham Brandfaklen, den venstre hæver hun mod Himlen som for at kalde de udødelige til Hjælp ved Hævnen. Forgjæves søger Vennen, den ædle Parmenion, at holde Alexander tilbage; denne er som greben af bakkhisk Raseri og hører intet. To Kvinder, af hvilke den ene tænder sin Fakkell ved den andens, staa bag Thais; en Perser fjerner sig i Fortvivlelse; sorgfulde ere Alexanders Krigere Vidner til deres Herres dybe Fald.

Paa et Værk af større Omfang og videre rækkende Betydning tog Thorvaldsen fat ved Midsommertid 1832; det var det desværre aldrig fuldendte Relief »Toget til Parnasset«. Hvad der foreligger deraf — i et enkelt Gipseksemplar i Musæet — er den næsten 16 Fod lange Begyndelse til en Frise, hvis Emne var »af en saadan Natur, at der kunne gives den en uberegnelig Udstrækning.« Kunstneren vilde nemlig hverken mere eller mindre end i sammenhængende Rækkefølge fremstille Alverdens store Digttere lige fra Homer til hans egne samtidige; Toget skulde aabnes af Apollo, ledsaget af Muser og Gratier.

Paa det Stykke af Frisen, der blev færdigt i Model, se vi Sangguden, en dejlig, næsten nøgen Skikkelse, med Lyren og Plektret; Pegasus, der ved Tømmen ledes af en vinget, fakkelbærende Genius, trækker hans Triumfvogn, der er prydet med et Billede af Marsyas's Straf; her knæler foran den til Flaaning ophængte Skovgud, der var fræk nok til at vove sig i Sangerkamp med Apollo selv, en Skikkelse, der er i nær Slægt med den berømte antike (?) »Sliber« i Florents, og som viser, at Thorvaldsen har opfattet denne Figurs Betydning paa samme Maade, som den nyere Kritik. Umiddelbart efter Gudens Vogn træde Gratierne i Dans; Amor drager dem frem ved en Rosenlænke, en flyvende Amors strør Blomster for deres Fødder. Saa følge Muserne: den alvorsfulde, lavrbærkronede

Klio med Bogrullen, Euterpe med Dobbeltfløjten, den muntre Thalia og den strenge Melpomene; en lyrespillende Amarin gaar foran Terpsichore og Erato, der omslynge hinanden i Dansen; derpaa Polymnia, som skrider frem i dybe Tanker, samt Urania med Himmelkuglen i Haand og Blikket rettet mod det høje. Efter den sidste i Musernes Række, Kalliope, der skriver paa en Tavle, følger de ni Gudinders Moder, Mnemosyne, der ledsages af Harpokrates, Tavshedens Gud, og efter hende den blinde Homer, som rørende Lyrens Streng skrider frem med Sangens vingede Genius som Fører.

I dette stort tænkte og stort anlagte Arbejde blev Thorvaldsen afbrudt ved Krav, der stilledes til ham i hans rent private Forhold. Som man vil mindes, havde Anna Maria Magnani i Foraaret 1813 født ham en Datter, Elisa Sophia Carlotta. Da denne havde forladt Klosterskolen, hvori hun var bleven opdragen paa sin Faders Bekostning, vedkjendte Thorvaldsen sig overalt den smukke og vel begavede Pige som sit Barn og indførte hende i de Kredse, hvor han til Stadighed færdedes. Her traf hun sammen med en dansk Officer, Oberstløjtnant og Kammerherre Paulsen, der paa den Tid opholdt sig i Italien som Kavaller hos Kronprins Christian Frederiks fraskilte Hustru, Prinsesse Charlotte Frederikke, og blev forlovet med ham. Men inden Ægteskabet kunde indgaas, var der adskilligt, der maatte ordnes, for det første det juridiske Forhold mellem Faderen og den unge Pige og dernæst de kirkelige. Hvad det første vedrører, henvendte Thorvaldsen sig i August 1833 til det kongelige danske Kancelli med en Skrivelse, hvori han søgte om Tilladelse til at lyse Datteren i Kuld og Kjøen, saa hun i Fremtiden kunde bære hans Navn; med Ansøgningen fulgte et Dokument, hvori det meddeltes, at Kunstneren havde besluttet at efterlade Byen Kjøbenhavn sine Samlinger. At Kancelliet ikke tøvede længe med at sende et imødekommende Svar, følger af sig selv, og saaledes syntes nu det hidtil svævende Spørgsmaal om Arven efter Thorvaldsen at være bragt til Afslutning. Større Vanskeligheder voldte Ordningen af den anden Sag, der angik Kammerherre Paulsens og Elisa Thorvaldsens Vielse. Der var ingen Udsigt til, at de romerske Kirkeøvrigheder vilde sanktionere Ægteskabet mellem den katholsk opdragne unge Pige og en Protestant; man maatte derfor søge andensteds hen for at faa Parret viet og mente da, at Sagen lettest vilde lade sig bringe i Orden paa et saa stille og afsides liggende Sted som Vicenza, hvor den vordende Brudgom just opholdt sig med Prinsessens øvrige Hofstat. Thorvaldsen rejste da med sin Datter over

Carrara, hvor han saa' sin Kristusstatue under Arbejde i Marmor, og over Genua til den lille norditalienske By. Men ogsaa her gjorde man Vanskeligheder, og det saa mange, at Thorvaldsen blev kjed af det hele; han fik Datteren anbragt i et Nonnekloster og rejste selv sin Vej, foreløbig til Milano. Han var den Gang i yderlig slet Lune og omgikkes vistnok endog en Stund med Tanken om rent at opgive Giftermaalsplanerne og forlade Italien for længere Tid; snart tænkte han paa at følge Kaldelsen til München, snart paa at gaa til Danmark; en Tid var det hans Hensigt at gjæste Brøndsteds Fostersøn Grev Lunzi, som boede paa Øen Zante. Men alle disse Planer bleve dog opgivne; der var endnu for meget, der drog ham til Rom. Og dertil kom han da igjen først i November; Efterretningen om, at hans Datters Bryllup havde fundet Sted, modtog han den paafølgende Nytaarsdag.

Efter sin Tilbagekomst arbejdede han igjen en Maanedstid paa Digterfrisen, men snart droge nye Bestillinger ham bort fra dette Værk. Kunstforeningen i Mainz havde vedtaget at rejse Johan Gutenberg et Monument, og Indsamlingen var allerede i fuld Gang, da man henvendte sig til Thorvaldsen med Anmodning om Raad og Bistand i denne Sag; Kommissionen agtede at indbyde til Konkurrence mellem Europas mest fremragende Billedhuggere og bad ham nu udtale sin Mening om, hvorledes og med hvilke Omkostninger Foretagendet bedst kunde sættes i Gang. Imod sin Sædvane erklærede da Thorvaldsen, at han selv agtede at konkurrere og var villig til at indsende en Skitse. Dette Tilbud blev selvfølgelig modtaget med Tak, og i August 1832 indløb til Kunstneren den Meddelelse, at man, saafremt han vilde levere den lille Model til Gutenbergs Statue samt give et Udkast til hele Monumentet, agtede at frafalde Tanken om en Konkurrence; der hentydedes dog til den Mulighed, at det kunde blive betroet Maleren Overbeck at gjøre Tegningen til et af Fodstykkets Relieffer. Hermed var da denne Sag foreløbig bragt i Orden, og Thorvaldsen stod nu med frie Hænder over for Bestillingen, saaledes at han kunde udføre saa meget eller saa lidt af selve Arbejdet, som han ønskede, kun at dette blev planlagt af ham og skitseret paa hans Ansvar.

Som man véd, førte denne Bestilling virkelig til Udførelsen af et skjønt og storstilet Mindesmærke for Bogtrykkerkunstens Opfinder; det blev færdigt i Løbet af de to følgende Aar — ualmindelig hurtigt i Sammenligning med, hvad der ellers var Reglen i Thorvaldsens Værksted —, men rigtignok

HYRDINDEN MED AMORINREDEN.

ogsaa under saadanne Forhold, at det kun uegentlig kan kaldes et Thorvaldsensk Arbejde. I Almindelighed regnes Gutenbergstatuen mellem Thorvaldsens Værker; det hedder sig, at han selv gjorde Skitsen og derpaa lod H. V. Bissen udføre den store Figur. Sagen forholder sig i Virkeligheden saaledes, at Mesteren selv, der ved det givne Tidspunkt var meget stærkt optagen af anden Gjærning, har indskrænket sig til flygtige Udkast; Skitsen, der findes paa Musæet, er, som Julius Lange allerede har gjort opmærksom paa, af Bissen, og herom vidner ogsaa Wagners Udtalelse i et Brev til Kongen af Bayern, 7ende November 1833: »[Gestern] . . . sprach ich mit ihm über Gutenbergs Bildsäule, wozu er durch einen dänischen Bildhauer Namens Bissen einen kleinen Entwurf unter seiner Leitung anfertigen liess.« Værket er imidlertid blevet et Vidnesbyrd om, hvor overvældende stor en Magt Thorvaldsen udøvede over de Kunstnere, der arbejdede for ham og under hans Ledelse; det er i Anlægget som i alle Enkeltheder, i Linierne som i Karakteristiken af Tidsalder og Personlighed saa rent ud en Thorvaldsensk Billedstøtte, at næppe nogen, der ikke ad anden Vej var kjendt med Sagens rette Sammenhæng, skulde tvivle om, at han her stod over for et Kunstværk, modelleret lige efter Mesterens gennemførte Model.

Da Statuen var færdig fra Bissens Haand, blev den sendt til Paris og støbt i Bronze. Afsløringen fandt Sted under store Festligheder i 1837, og Thorvaldsen lønnedes med at blive udnævnt til Æresborger af Byen Mainz; andet Honorar vilde han ikke modtage. Gutenberg er afbildet staaende oprejst i middelalderlig Dragt med en lille rund Hue paa Hovedet, en tæt sluttende Underklædning og en lang Kjortel, der staar aaben fortil; i den sænkede højre Haand holder han nogle af de af ham opfundne bevægelige Typer, i den venstre, som er bøjet op mod Brystet, Bibelen, han har trykt. Til Hovedet havde Kunstneren ikke andet Forbillede end en Gjennemtegning efter et gammelt Maleri, og Thorvaldsen var lidet tilfreds dermed; ikke desto mindre blev dog netop Aasynet baade stilfuldt og individuelt; det bærer, som Komiteen udtaler i sin Takskrivelse, Præget baade af dyb Alvor og »deutsche Gutmütigkeit«. Lige saa udtryksfulde som simple bleve Fodstykkets Relieffer. Paa det ene ses Gutenberg siddende ved sit Arbejdsbord, i Færd med at forklare sin Opfindelse til Fust, der støtter Armen paa den udskaarne Trætavle, som der nu ikke længere er Brug for; paa det andet vises Pressen i Gang; en ung Mand drejer den, medens Gutenberg med Ryggen til den gjennemlæser et Manuskript. Et

tredje Relief havde Thorvaldsen i Sinde at føje til, »Uddeling af Bøger mellem Folket«, men denne Plan blev aldrig virkeliggjort.

Som man véd, havde Thorvaldsen aldrig kunnet forsone sig med den Tanke, at Frue Kirke foreløbig skulde nøjes med hans Apostle i Gipseksemplarer; Haabet om, at der vel engang skulde blive Raad til bedre Materiale, levede stadig i ham, og han besluttede sig da til for egen Regning at lade dem hugge i Marmor; først bleve Modellerne til Petrus og Paulus sendte til Carrara. Dette fik man imidlertid at vide i Kjøbenhavn, og det gik, som Thorvaldsen vistnok havde forudset: man blev bange for, at Marmorfigurerne, naar de bleve færdige, skulde blive solgte anden Steds hen, saa Frue Kirke, naar man endelig bestemte sig for den større Udgift, vilde være afskaaren fra den Mulighed at faa de oprindelige Marmorexemplarer, »Originalværkerne«. Kirkekommissionen skrev da til Kunstneren og bad ham meddele, til hvilken Pris han vilde kunne levere Apostlene i Marmor; vel havde man kun faa Penge til Raadighed, men der var dog noget Haab om, at den nødvendige Sum kunde bringes til Veje. Da Thorvaldsen ikke svarede herpaa, skrev Bygningsdirektør Hansen igjen og udtalte sig mere bestemt; samtidig sendte han Bestillinger paa fire Statuer til Rummet foran Riddersalen paa Christiansborg, det samme, hvor Alexanderfrisen skulde have Plads; to af dem kunde være Gjentagelser af de ældre Arbejder, Venus og Mercurius; de to andre foresloges komponerede fra nyt. Med Hensyn til Apostelspørgsmaalet henstillede Hansen til Thorvaldsen, om denne ikke skulde være at formaa til foreløbig at overlade Kirken »et Par af disse Apostle for en bestemt Pris, der kunde omskiftes med dem af Gips, hvilke i saa Tilfælde kunde afgives til Kunstakademiet. Den Forskjel af Effekt, disse Marmorstatuer vilde frembringe imod de af Gips, kunde lede til videre Fremskriden af de øvrige, om endog det Tidspunkt først skulde indtræffe, naar vi ej mere havde Glæde deraf; saa stod dog de øvrige Modeller der for efter Omstændighederne at udføres i Marmor.« Endvidere hentydedes der til en Relieffrise, der ønskedes udført i Rom efter Skitse og under Vejledning af Thorvaldsen, og som skulde anbringes rundt om hele Riddersalen. I en tredje Skrivelse, der kort efter paafulgte, meddeltes det, at der i det kommende Foraar — 1833 — vilde blive sendt en kongelig dansk Fregat til Middelhavet, og at denne vilde faa Ordre til at medtage de Marmorarbejder, som til den Tid maatte være færdige. Thorvaldsen skrev tilbage, at det var hans Agt selv at komme til Danmark i Foraaret

1833, og at han helst indtil da vilde opsætte at tage endelig Bestemmelse med Hensyn til Emnerne for de fire Statuer til Slottet. Som færdige til Hjemsendelse anmeldte han en Del af Alexandertoget, Kristusstatuen, den knælende og den staaende Daabsengel samt hele Johannesgruppen, den sidstnævnte i Terracotta. Med Tanken om et nyt Størværk til Prydelse for en Bygning i Hjemmet var han ogsaa ved denne Tid sysselsat, idet han tegnede Udkastet til et Frontonrelief, Kristi Opstandelse, for Slotskirken.

I Kjøbenhavn vakte Efterretningen om, at man nu kunde vente snart at faa Thorvaldsen hjem, almindelig Glæde; denne gav sig blandt andet Udtryk ved, at Kunstakademiet i et Foraarsmøde i 1833 enstemmig valgte ham til sin Direktør — en Stilling, som han vedblev at beklæde lige til sin Død. Men med Rejseplanen skulde det dog ikke gaa anderledes denne Gang end saa ofte tilforn: da det endelig kom til Stykket, fandt Thorvaldsen, at det endnu var ham umuligt at forlade Rom, og Hjemfarten blev atter opsat fra Aar til Aar.

Mere end noget andet var det vel Arbejdet paa Kurfyrst Maximilians Rytterstatue, der holdt ham tilbage; Modellen i naturlig Størrelse var vistnok færdig i Sommeren 1833, men nu skulde der tages fat paa den kolossale Model, og Forberedelserne hertil krævede en Del Tid. Medens disse bleve trufne, og medens Arbejderne i det store, særlig dertil indrettede Atelier ved Villa Barberini vare sysselsatte med under Mesterens Tilsyn at lægge Leret paa det uhyre Jernskelet, foretog Thorvaldsen adskillige mindre Arbejder, mest Relieffer, til hvilke Ideerne havde paatrængt sig ham uden nogen Tilskyndelse udenfra. Som en af de første af disse Kompositioner nævnes det halvrunde Relief »En Bacchantinde med en lille Faun«, modelleret som Sidestykke til det et Par Aar ældre »Pan lærer en lille Satyr at spille paa Rørføjte«, hvortil det ved hele sin Linieføring nøje svarer; den yppige Kvindeskikkelse ligger henstrakt paa Jorden med Armen støttet til en Kurv; i højre Haand løfter hun en Dru eklase, efter hvilken Faunen, som hviler med det ene Knæ i hendes Skjød, begjærlig rækker. Omarbejdelsen af Relieffet »Hylas og Nymferne« er fra omtrent samme Tid; her er, som allerede antydet, den skønne Ungersvend fremstillet paa sin hurtige Gang til Kilden; en af Nymferne, den, som vogter selve Vældet, lægger kjærtegnende sin Haand paa hans Hoved, en anden knæler foran ham og søger at standse ham, den tredje forfølger ham i hastigt Løb. I to Relieffer fortalte Thorvaldsen om Ganymedes, hvem han jo flere Gange havde

fremstillet som fritstaaende Figur. Til det ene Kunstværk tog han Motivet fra det Sagn, der beretter om, hvorledes den unge Gudinde, der havde haft det Uheld at snuble, medens hun bar Nektarkanden om ved Gjæstebudet i Olympen, til Straf maatte afstaa sit Hverv som Mundskjænk til den skønne frygiske Yngling; vi se hende nedslagen række ham Kande og Skaal, som han modtager med triumferende Glæde. Det andet Relief viser os Ganymedes's Bortførelse; Ørnen, der løfter ham mod det høje, svæver over ham og holder med sin mægtige Klo om hans venstre Ben, medens han har lagt den ene Haand om dens Hals og med den anden holder i Overkanten af af dens ene Vinge.

Allerede flere Aar i Forvejen havde Thorvaldsen lovet Akademiet St. Luca, hvis Direktør han jo i længere Tid havde været, en Komposition til Reversen af en Medaille; dette Løfte ønskede han nu at indfri, og han modellerede da Medaillonen med Lucas, der maler den hellige Jomfru. Evangelisten, der efter Legenden skal have været Kunstner, sidder med Farveskaal og Pensel foran sin Tavle, hvorpaa han afbilder Madonna staaende med Barnet paa Armen; bag ham hviler den vingede Oxe. Kort derpaa udførte Thorvaldsen to andre Lucasrelieffer; i det ene staar Evangelisten med venstre Fod paa Ryggen af Oxen, der ligger ned; Tavlen, hvorpaa han skriver, støtter han mod det bøjede Knæ; i det andet løfter Dyret ham paa sine brede Vinger mod det høje. Det sidstnævnte Relief slutter sig som Komposition nøje til Rækken af de andre Evangelistmedailloner; ogsaa i dem ere de hellige Mænd afbildede baarne af symbolske Skikkelser og i Færd med at optegne deres Evangelier.

Langt betydeligere end disse Medailloner er det omtrent samtidig udførte halvrunde Relief af Parcerne, om hvilket det da ogsaa vides, at det var et Arbejde, hvormed Thorvaldsen selv var i ualmindelig Grad tilfreds. Det er komponeret i strengere Symmetri end noget andet af Kunstnerens Relieffer; til Venstre sidder Klotho med Haandrokken, hvoraf hun drager Menneskets Livstraad, til Højre Lachesis, der drejer Tenen rundt. Mellem dem staar den høje Atropos; i venstre Haand løfter hun Timeglasset, i den højre Saxen, hvormed hun afklipper Traaden, og over hvilken Uglen svæver; ved hendes Side staar den lille Genius med Faklen, som endnu brænder, men i næste Øjeblik skal slukkes mod Jorden. Mellem de alt afskaarne Livstraade, der ligge oprullede ved Lachesis's Fødder, gro Valmuer, hos Klotho den friske Hørplante. Endnu er at omtale, at Thorvaldsen

HYLAS RØVES AF FLODNYMFERNE.

i 1833 modellerede de to fine og yndefulde Relieffer »De spillende Engle« og »De syngende Engle« samt to Fremstillinger af svævende Smaaengle med Guirlander; de sidstnævnte blev udførte efter Bestilling til Domkirken i Novaro og anbragte paa dens Alter, støbte i Bronze.

Den 18de Oktober var Thorvaldsen med til en Højtidelighed af egen Art; paa denne Dag blev de jordiske Levninger af Rafael for anden Gang stedede til Hvile i Roms Pantheon i Nærværelse af en Mængde ansete Kunstnere og andre Stormænd. Sagen var den, at der i Akademiet St. Luca bevaredes en Hjerneskal, som længe havde været udgiven for at være den store Malers; nu var der imidlertid bleven rejst Tvivl om denne Relikvies Ægthed, og man besluttede sig da til at foretage en Undersøgelse af det Sted i Pantheon, hvor Rafaels Grav sagdes at være. I de første Dage af September tog man fat paa Udgravningen, og den 14de fandt man, nøjagtigt paa det Sted, som den gamle Kunsthistoriker Vasari havde opgivet, det fuldstændige Skelet, der selvfølgelig blev nøjagtigt undersøgt, opmaalt og aftegnet, før det gaves tilbage til Jorden. Thorvaldsen var til Stede baade ved dets Optagelse og ved Bisættelsen; han tog noget Kalk fra den murede Grav, hvori det fandtes, med til Erindring, bar Voxkjerte i Processionen ved den store Højtidelighed og lyttede med Andagt til det Miserere, der blev sunget af de pavelige Sangere. Hvad han i disse Dage havde oplevet — Rafael var sikkert den af Kristentidens store Mestere, han elskede højest —, havde sat hans Sjæl i stærk Bevægelse, og den Stemning, som nu var over ham, fik da Udtryk i et fint og ædelt Kunstværk, »Rafaels Gravrelief«. Paa et Alter, hvis Sider ere prydede med Billeder af Gratier og Muser, sidder Rafael med Foden støttet mod en korinthisk Søjlekapitel og med Tegnebrættet hvilende paa sit Knæ; foran ham staar Kunstens Genius, en dejlig, vinget Ynglingsskikkelse, og lyser for ham med sin Fakkelt; bag ham nærmer sig den sejrige Navnkundigheds Gudinde; i sin venstre Haand bærer hun en Palmegren, i den løftede højre en Lavrbærkrans, hvormed hun kroner den forherligede Mester. Men endnu en af de vældige Himmelmagter er til Stede, Rafaels og Thorvaldsens fælles Skyts-gud, den vingelette Amor. Han staar ved Kunstnerens Knæ og støtter under Tegnebrættet — og han bringer ham Gaver: Livets Rose og Dødens Valmue. — Det er ikke usandsynligt, at Thorvaldsen har tænkt sig Muligheden af at se dette Relief opstillet ved Rafaels Grav; om sligt har der dog næppe været for Alvor Tale i Roms ledende Kredse, og man véd, at

Kunstværket ved Siden ad megen Begejstring ogsaa vakte en Del Forargelse. Det var Amors Valmue, der gav Anledning til Indsigelser fra flere Sider; man fandt det mindre passende, at Thorvaldsen ved denne havde hentydet til og ligesom godkjendt den, for øvrigt ogsaa meget slet grundede, Tradition om Aarsagen til den store Mesters Død. Relieffet kom aldrig til Udførelse i Marmor; det eksisterer kun i den Musæet tilhørende Gipsafstøbning. Bedre Skæbne havde den prægtige Buste, Thorvaldsen i 1833 modellerede efter sin navnkundige Ven Horace Vernet; kort efter at den var bleven færdig, blev den hugget i Marmor som kolossal Herme.

Det var i Sommeren 1833, at den danske Orlogskorvet Galathea i Livornos Havn indskibede den store Rigdom af Thorvaldsens Arbejder, der skulde føres til Hjemmet; de naaede deres Bestemmelsessted den zonde September og bleve modtagne med Jubel af de mange, hvem det laa paa Hjerte, at saa meget som muligt af den store Mesters Frembringelser skulde blive bevaret for Fædrelandet. Meget spændt var man for øvrigt i de kunstelskende Kredse i Kjøbenhavn med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorledes Thorvaldsen agtede at forholde sig med Hovedmassen af sine Efterladenskaber. Vel vidste man, at han alt for flere Aar siden havde oprettet et Slags Testamente, ifølge hvilket de skulde tilfalde hans Fødeby, men af og til indløb der Efterretninger, som vare vel egnede til at vække Tvivl i saa Henseende; ogsaa de af hans Venner, som levede med ham i Rom, ængstedes ikke sjældent, naar de hørte om de Anstrengelser, fremmede Regeringer gjorde for at vinde den dyre Skat, saa vel som ved Tanken om, at Testamentet, naar det efter Kunstnerens Død kom i de romerske Juristers Hænder, skulde vise sig at lide af saadanne formelle Mangler, at dets Gyldighed kunde bestrides. En enkelt Landsmand var der da, som klogt og kraftigt greb ind i denne Sag, og hvem det frem for nogen anden af Thorvaldsens og vor Kunsts Venner skyldes, at den omsider fik det ønskeligste Udfald; det var Digteren Ludvig Bødtcher.

Allerede i 1824 var han kommen til Italien; i Rom, hvor han uafbrudt i boede i elleve Aar, traadte han i nært Forhold til Thorvaldsen, fulgte dennes Arbejde med andagtsfuld Hengivenhed og fandt sin største Glæde i at være ham til Nytte; særlig hjalp han Mesteren med en til sine Tider meget omfattende Korrespondance, og en stor Del af de med Thorvaldsens Navn underskrevne Breve ere førte i Pennen af Bødtcher. Denne talte i Aarenes Løb jævnlig med Thorvaldsen om Planen angaaende Arven;

ofte havde han af disse Drøftelser det Indtryk, at alt i saa Henseende var i god Gang, men til andre Tider frygtede han, at Sagen kunde tage en for Danmark uheldig Vending, og i Efteraaret 1833 vare hans Betæneligheder stegne til en saadan Højde, at han følte sig dreven til at søge Raad og Hjælp hos en Mand, om hvem han mente, at han vilde kunne øve en stærk og gunstig Indflydelse paa Thorvaldsens endelige Beslutning. Denne Mand var den paa saa mange Omraader højt fortjente Konferentsraad Jonas Collin.

Til denne skrev Bødtcher under 14de September et Brev, hvori han, næst efter at minde om, at Thorvaldsen i sin Tid havde ladet ham udfærdige et Dokument, ifølge hvilket Danmark skulde være Arving til hans

Alexander forledes til at antænde Persepolis.

Kunstsamlinger, meddelte, at Testamentet vel var bekræftet af Roms Notarius publicus og undertegnet af Vitterlighedsvidner, men at det var affattet paa Dansk, uden Dato og Segl og heller ikke skrevet paa stemplet Papir; der kunde da vel være Fare for, at det hele efter Thorvaldsens Død kunde blive erklæret for ugyldigt af de romerske Jurister, »der vistnok paa højere Befaling ikke ville undlade at lede efter ethvert ubestemt Ord eller forsømt Form«. — »Da han imidlertid«, tilføjer Bødtcher, »forsikrede mig om, at dette Testamente blot skulde være øjeblikkeligt, og at han senere vilde opsætte et nøjagtigere og i det italienske Sprog, hvoraf en Gjenpart skulde hjemsendes til Danmark, beroligede jeg mig; men da Tiden gik hen, uden at Thorvaldsen ytrede det mindste, begyndte jeg igjen, hvor ubehageligt

det end var mig, at berøre dette kildne Punkt. . . . Da han omsider mærkede, at jeg aldeles ikke slog Sagen i Glemmebogen, anmodede han mig tilsidst om at opsætte ham det hele paa Italiensk, som jeg øjeblikkelig gjorde, men tog tillige det Løfte af ham, at min Opsats paa ingen Maade ordret maatte følges, men blot tjene som Rettesnor for en dygtig Jurist, som jeg bad ham efter bedste Skjønnende at vælge. Saaledes stod Sagen, og saaledes staar den endnu. Saa ofte, som det vel lod sig gjøre, har jeg senere spurgt Thorvaldsen om Testamentets Fremgang, men han siger mig, at han endnu ikke er paa det rene med sig selv i adskillige Smaapunkter, som

Syngende Engle.

angaa Gaver til hans Arbejdsfolk. Imidlertid gaar Tiden, og dobbelt sørgelig vilde Thorvaldsens Død blive for enhver Dansk, dersom den nu uventet indtraf. Hans Bestemmelse, strax efter Skibets Afgang at rejse hjem, uddrager sig ogsaa, Gud véd, hvor længe, og saaledes formindskes det Haab, jeg havde, at denne Sag snart i hans Nærværelse vilde blive drøftet hjemme«. Hertil føjede Brevskriveren en indstændig Anmodning til Collin om, at denne vilde henvende sig til Thorvaldsen selv angaaende denne Sag og formaa ham til at bringe den til Afslutning. Collin henvendte sig strax efter at have modtaget Bødtchers Brev til den udmærkede retslærde A. S. Ørsted og skrev, efter at have modtaget dennes Raad, til Thorvaldsen, der nu med

HORACE VERNET: PORTRAIT AF THORVALDSEN.

større Iver end hidtil samlede sine Tanker om Arvesagen og endelig kom til Ro i Beslutningen om at lade sine Efterladenskaber komme Fædrelandet til Gode. Planen om Oprettelsen af et Musæum modnedes, om end ikke uden Anfægtelser, som Bødtcher ofte havde vanskeligt ved at opstille nogen Modvægt imod. Især saa' det farligt ud, da det en Gang var kommet til Thorvaldsens Kundskab, at der blandt Medlemmer af Kjøbenhavns Magistrat havde rejst sig Betænkeligheder med Hensyn til de Udgifter, der kunde tænkes forbundne med Modtagelsen af den testamentariske Gave. Thorvaldsen truede da i opfarende Harme med »strax at skrive til München«, og Bødtcher

Spillende Engle.

havde den største Umag med at formaa ham til i alt Fald at opsætte denne Beslutning.

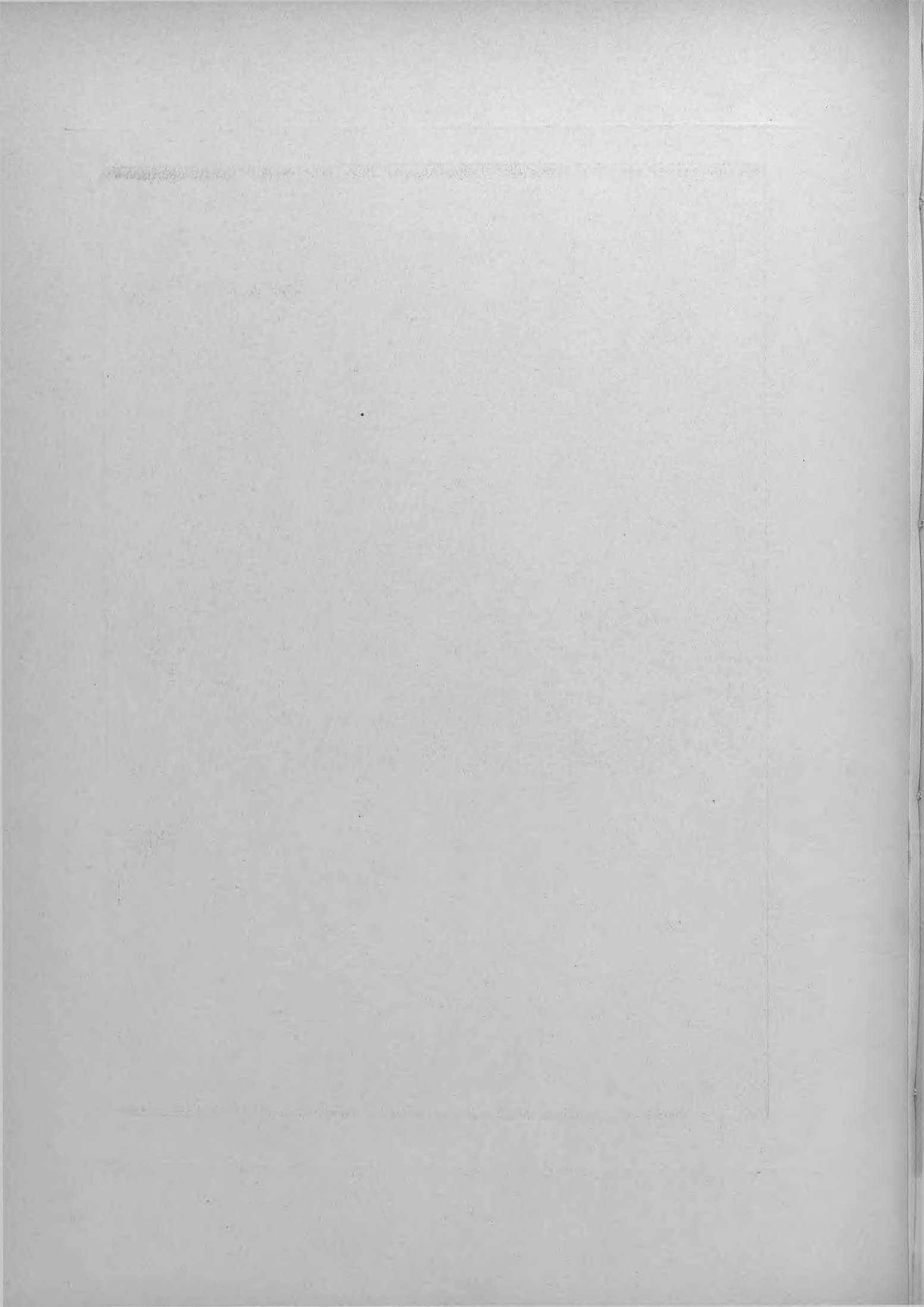
I den sidste Del af 1833 og langt ind i det følgende Aar arbejdede Thorvaldsen flittig paa Monumentet for Maximilian; en og anden Afbrydelse kom der dog, saaledes da han paa Nytaarsdag 1834 anlagde Modellen til det herlige Relief »Nemesis«. Dette var fremkaldt ved en Bestilling fra en af hans Venner, den Frankfurtske Bankier Heinrich Mylius, der nogle Aar i Forvejen havde mistet en Søn og nu ønskede at sætte et Mindesmærke paa dennes Grav i den lille By Lovenò ved Lago di Como. Mylius havde faaet den Tanke, at en Nemesis, saaledes som han havde fundet denne

Guddoms Ide udtrykt i en Afhandling af Herder: »die Göttin des Maaszes und Einhaltens — die Zähmerin der Begierden — die misbilligende Göttin des Uebermuthes — die unbestochene Richterin der Tugend und Wahrheit« — vilde være en passende Prydelse for Graven; det kunde da falde ud til en Enkeltfigur eller en Gruppe, en Statue eller et Relief; Kunstneren skulde have frie Hænder. Thorvaldsen syntes godt om Ideen, og den 1ste Januar — det var hans Skik altid paa Nytaarsdag at foretage noget nyt — skitseredes som sagt Relieffet for i Løbet af det næste Aar at blive udført i Marmor. Paa sin Triumfvogn staar den mægtige vingede Gudinde og styrer med Svøben i Haand sine tvende Gangere; den ene skrider fast og rolig fremad, den anden stejler vælig som i Trods; hos Forspandet gaar den trofaste Hund, bag Vognen to Genier, af hvilke den ene bærer den hævnende Retfærdigheds Sværd, den anden Overflødighedshornet med Lønnen for det gode. — Dette Relief, fortælles der, kunde nær blevet Thorvaldsens sidste Komposition. Kort efter Nytaar var han nemlig en Dag i Færd med den kolossale Model til Rytterstatuen og arbejdede paa Hestens Hoved, staaende overst oppe paa en høj Stige; han gled og faldt ned, men greb for sig og fik fat i Hestens Øre, i hvilket lykkeligvis en Del af Jernskelettet gik ud; Farten blev saaledes standset, og den aldrende Kunstner naaede Gulvet uden synderlig Men.

Kort efter at denne Tildragelse havde fundet Sted, henvendte Etatsraad Collin sig med en Skrivelse til Kong Frederik den Sjette og meddelte ham, hvad han havde hørt fra Bødtcher, deriblandt ogsaa, at Thorvaldsen omgikkes med den Tanke at bestemme Renterne af den Kapital, han en Gang maatte efterlade sig, til Indkjøb af danske Kunstneres Arbejder »til en bestandig Forøgelse af det af ham oprettede Musæum. Dette Musæum, hans Testaments egentlige Hovedpunkt, ligger«, hedder det, »ham mest paa Hjerte, og han ængster sig ved Tanken om, at det, uagtet hans bestemt udtrykte Vilje, en Gang i Tiden kan blive adsplittet, og at man efter hans Død vil overse den af ham gjorte Betingelse, at anvise det et særskilt og passende Lokale. Han vil derfor i den nye testamentariske Disposition udtrykkelig nævne dette som en Betingelse *sine qua non*. Min Korrespondent tilføjer, at nogle beroligende Ord, givne Thorvaldsen i denne Henseende, vilde være af stor Vigtighed og kunde have til Følge, at han afsendte alle sine Kunstskatte til Hjemmet, og var først dette Skridt gjort, da forlod han næppe Danmark mere . . . Saa vidt jeg efter fleres paalidelige Ytringer

GUTENBERG.

kjender til Thorvaldsen, vil han, især saa længe han opholder sig i Italien, i denne Sag næppe ganske beroliges uden at være i Besiddelse af en allernaadigst Forsikring om, at de Kunstværker, som han vil skjænke sit Fædreland, skulle blive betragtede som en tafhændelig og udelelig Ejendom, der vil vorde indrømmet et Gjenstandene værdigt Opbevarelsessted«. Kongen stillede sig strax meget imødekommende, og Collin kunde snart underrette Thorvaldsen om Sagens lykkelige Fremgang — om, at Kongen mundtlig havde erklæret, at alt det fornødne skulde blive besørget paa bedste Maade og Musæet kaldet »Museum Thorvaldsenianum«, samt om, at der allerede

Nemesis.

forelaa en kongelig Skrivelse, hvori der blev givet Sikkerhed for »et Gjenstandene værdigt Opbevaringssted«.

Fra en Grevinde Potocka i Krakau havde Thorvaldsen et Par Aar i Forvejen modtaget Bestilling paa Skulpturerne til et Gravmæle over hendes Mand: en fritstaaende Kristusfigur og et Relief. Statuen blev aldrig udført; Relieffet blev den takkelige lille Komposition »De tre bedende Dreng«, af hvilke den ene, hvilende paa det højre Knæ, rækker Hænderne bøn-faldende mod Himlen; bag ham lærer det andet Barn, som ogsaa knæler, sin yngre Broder, der staar foran ham, at folde Hænderne. To andre Relieffer, Pendants, udførte Kunstneren tilskyndet af det Indtryk, han havde modtaget under et Besøg ved en Beriderforestilling. Det ene fremstiller en

Jagtnymfe paa en hurtigt springende Hest; foran denne løber hendes Mynde; Buen holder hun rede i venstre Haand, som ogsaa fører Tømmen; med den højre drager hun en Pil ud af Koggeret. Sidestykket hertil er en ung Jæger, der rider hjem; Hesten er i rask Trav; fra Spydet, der hviler over hans Skulder, hænger Byttet, en Hare, ned. Paa dette Dyrs Plads havde Kunstneren oprindelig sat en vældig Ørn, der skal have gjort en ypperlig

En Jagtnymfe.

Virkning; Ombytningen blev foretagen, da man gjorde ham opmærksom paa, at Maleren Tischbein i et af sine Billeder havde anbragt en lignende Fugl paa samme Maade.

De nys nævnte smukke, om end mindre betydelige Værker vare vistnok alt, hvad Thorvaldsen i Løbet af 1834 fik fra Haanden ved Siden af sit Arbejde paa den kolossale Rytterstatue, som for øvrigt indtil noget ind i det følgende Aar optog en væsentlig Del af hans Kraft. I Februar

1835 led han et Tab, som gik ham nær, idet en af hans kjæreste Venner, Maleren Horace Vernet, da forlod Rom for efter sin Regerings Ønske at drage til Nordafrika for at forherlige den franske Hærs Bedrifter. Umiddelbart før hans Afrejse samledes et Selskab paa omtrent to Hundrede Personer, deriblandt næsten alle de i Rom levende Kunstnere, til en Afskedsfest for ham. Denne Fest var, hedder det i et samtidigt Brev, »i sin Art meget sjelden og i enhver Henseende højst fornøjelig. En Extrafornøjelse for os danske var at se Thorvaldsen sidde for Enden af Bordet paa højre Side af Vernet, som elsker og beundrer ham. Og underligt nok, hvor han er til Stede, Festen maa være til Ære for hvem den vil, inden Enden tager, synes det, som om den var foranstaltet til Ære for ham. Saaledes ogsaa her. Efter at Vernets Skaal var drukken, og Thorvaldsen havde rakt ham Lavrbærkransen, der før hængte paa hans Buste, men som Vernet ikke vilde lade sætte paa sit Hoved, rejste Vernet sig, og med de Ord: la voila à sa place! lagde den om Thorvaldsens Hoved, idet han med fransk Høflighed kastede sig om hans Hals og kyssede ham. Jeg kan ikke beskrive dig den Enthusiasme, som dette Syn frembragte hos alle; det gamle Palazzo Ruspoli rystede under det Bravoraab og den Klappen, som der opstod og nær aldrig havde ophørt. Men hvem kan ogsaa andet end elske og beundre Thorvaldsen!« — Et værdifuldere Minde om de to fremragende Kunstneres Samliv i Rom bevares dog i det legemsstore Portræt, som Vernet kort før Adskillelsen malede af Vennen og skjænkede til denne; ved Siden af Eckersbergs Billede er det utvivlsomt det ypperste af alle de Værker, hvori Malerkunsten har søgt at fastholde den store Mesters Træk. Thorvaldsen er her afbildet i sin Værkstedstragt; hos ham staar i Leret Vernets Buste, hvorpaa han netop har arbejdet. Det er et Livsbillede af høj Rang, prægtigt formet og malet, fuldt af Karakter og uden Tvivl slaaende ligt.

Om Hjemrejsen taltes der stadig, og Thorvaldsen var i saa Henseende ikke sparsom paa Løfter; han vilde, forsikrede han den ene Gang efter den anden, saa hurtigt som det paa nogen Maade lod sig gjøre, give sig paa Vej til Fædrelandet, men snart var det en Forkølelsesgigt med tilhørende spanske Fluere, der holdt ham tilbage, snart Hensynet til Maximilianmonumentet, som det var ham umuligt at forlade. Paa enhver Maade stræbte man i Hjemmet at lokke ham; især vare Prins Christian Frederik og den fortræffelige Jonas Collin ivrige; den sidstnævnte holdt stadig Thorvaldsen bekendt med, hvad der i Kjøbenhavn udrettedes til hans Tarv og

til Musæumsplanens Fremme. Collin var Formand for Kunstforeningen, og som saadan fik han sat igjennem, at der blev udlovet en Pris til den Arkitekt, der kunde forelægge en Plan til at benytte den ufuldendte »Marmor-kirke«. Hans Tanke var den, at der derved skulde fremkaldes Udkast til en Musæumsbygning, og virkelig indkom der ogsaa fra Professor Hetsch et Forslag, som pegede i den Retning. Dette meddelte Collin Thorvaldsen og tilføjede, at for øvrigt ogsaa Arkitekten Bindesbøll havde udkastet en Komposition i samme Øjemed.

Med Fregatten Bellona, der i Juni 1835 under Tilsyn af Ludvig Bødtcher indskibede en større Mængde af Thorvaldsens Arbejder, havde man ventet at faa ogsaa Kunstneren selv hjem, men dette Haab maatte opgives; der var til de mange andre Grunde til at opsætte Rejsen endnu kommen den, at der mellem Mandskabet paa den i Livornos Havn liggende Fregat var udbrudt en ondartet Koppesygdom, der gjorde Opholdet om Bord alt andet end tiltrækkende. Kunstværkerne kom altsaa uden Mesterens Medfølge til Kjøbenhavn, og der var man en Tid i ikke ringe Forlegenhed over for Spørgsmaalet om, hvor man foreløbig skulde gjøre af dem. Freund fik vel adskillige af dem udpakkede og opstillede dels paa Christiansborg, dels paa Charlottenborg, men andre, deriblandt ti Apostelstatuer i Marmor, maatte blive i Kasserne og magasineres i Søetatens Proviantgaard. Imidlertid arbejdedes der i Rom væsentlig paa Maximilians Monument, men meget hurtigt skred dette Værk ikke fremad. Den kolossale Hest var bleven færdig i Gipsen i Løbet af 1834, men først i Maj det følgende Aar kunde Rytteren udleveres til Afstøbning, og hele Sommeren gik, inden den kunde sættes i Sadelen. Den 1ste Oktober meldte Wagner Kong Ludwig, at Værket nu paa lidt nær var fuldendt. »Thorvaldsen«, skrev han, »førte mig hen for at vise mig det. Det hele tager sig godt ud, ganske særlig den harniskklædte Rytter; mindre vel, maa jeg tilstaa, synes jeg om Hesten, som jeg har adskilligt at udsætte paa. Et og andet sagde jeg desangaaende til Thorvaldsen, og det er muligt, at han endnu vil rette noget derpaa. Men Thorvaldsen er i slige Sager meget pirrelig og nem til at blive stødt, og det er vanskeligt at gjøre ham Forestillinger med Hensyn til hans Arbejde«. I Rom udbredte det Rygte sig, at Hesten skulde være »mislykket«; det hed sig, at Mathiæ, den af Kunstnerens Medhjælpere, hvem Ansvaret for den store Model for en væsentlig Del paahviledes, havde skilt sig mindre vel fra Arbejdet, og at Thorvaldsen i flere Dage skulde

EN BAKKANTINDE OG EN LILLE SATYR.

have lukket sig inde i Værkstedet og rettet paa Hesten. I Virkeligheden blev der vistnok foretaget ikke ubetydelige Korrekturer paa denne, efter at den var formet i Gips, og først ved Midten af November kunde Wagner endelig indberette, at nu var Rytterstatuen færdig. Hermed var dog ikke alle Vanskelighederne forbi. Der viste sig nemlig Uenighed mellem Thorvaldsen og Hr. von Klenze om, hvem der skulde udrede Omkostningerne ved Transporten, et Spørgsmaal, man havde glemt at faa afgjort, da Kontrakten i sin Tid blev sluttet. Kong Ludvig mente, at 12000 Scudi var en saa overordentlig høj Betaling for den blotte Gipsfigur, at Thorvaldsen, naar han fik den, vel kunde tilpligtes at give Fragten i Kjøbet, men Kunstneren blev vred og ytrede sin Harme ved at erklære, at Rytterstatuen slet ikke var færdig til Aflevering; han maatte fortsætte Arbejdet endnu en Tid. Afleveringen syntes saaledes atter at være skudt ud i det ubestemte, men omsider fandt Wagner paa Raad. Broncestøberen Marino var kommen til Rom som Udsending fra Stigelmayer, med hvem der var truffet Aftale om Kunstværkets endelige Udførelse, og ham sendte Wagner Thorvaldsen paa Halsen; hver Dag indfandt han sig i Værkstedet og tilbød sin Hjælp, og af dette Plageri blev Thorvaldsen omsider saa kjed, at han gav Kjøb og udleverede Statuen. I Virkeligheden kom han ikke til at lide noget Tab derved, thi Enden paa Sagen blev, at Kongen af Bayern i sin Henrykkelse over Monumentets Skjønhed gav Klenze Ordre til at klare alle Forsendelsesomkostningerne, der beløb sig til ikke mindre end 1714 Scudi (omtrent 6800 Kroner).

Det var i August 1836, at de fjorten store Kasser med Modellen kom til München, og Aaret derpaa var Stigelmayer færdig med sit Arbejde; der faldt overordentlig heldigt ud; uagtet det drejede sig om en Vægt af 224 Centner, lykkedes det hele dog i én Støbning, og det saa fuldstændigt, at der ikke var Grund til nogen synderlig indgribende Cicellering. Den 12te Oktober 1838 blev Monumentet afsløret paa Wittelsbacherpladsen, hvor den atten Fod høje Rytterstatue tager sig prægtig ud paa det næsten lige saa høje Marmorfodstykke. Dets dekorative Virkning er meget betydelig, og staar det end i Henseende til Liniernes Skjønhed og Bevægelsens Frihed mindre højt end Poniatowskis Rytterstatue, maa det vel paa den anden Side kunne siges at overgaa denne ved sin kraftigere Karakteristik af den skildrede og ved det Præg, Figuren bærer af hele sin Tidsalder. Maximilianstatuen

er virkelig historisk Kunst, er det maaske i fuldere Maal end noget andet Værk af den store Mester.

Vi vende tilbage til Aaret 1835, der for øvrigt kun bragte faa nye Værker af Thorvaldsen; Arbejdet paa Monumentet til München lagde Beslag paa Størstedelen af hans Kræfter, og tilmed var han i dette Aar jævnlig mindre godt ved Helbred; en Tid omgikkes han endog med den Tanke for sin Sundheds Skyld at foretage en Rejse til Ischia. Det eneste Arbejde, han vides i 1835 at have modelleret efter privat Bestilling, er Gravmælet over den polske Grevinde Helena Poninskas to Børn, det Relief, han selv har kaldt »Passaggio d'un mondo ad altro« — »Vandringen fra Verden til Verden«. Kunstneren har antydnet de to »Verdner« ved Cirkelafsnit i Kompositionens nedre Hjørner; paa det til højre, Jorden, knæler den sørgende Moder og søger at holde Sønnen og Datteren, hvem Dødens Genius fører til den anden Klode, tilbage. Relieffet hører til Thorvaldsens mindst værdifulde Arbejder; Moderens Sorg er helt konventionelt udtrykt, og de Draperier, hvori de svævende Skikkelser ere hyllede, lidet tiltalende; især gjælder det om det kavajagtige Klædebon, den unge Mand bærer. To figurrige Skitser fra omtrent samme Tid bære ligeledes tydeligt Præg af, at Mesteren i det her omhandlede Aar har været mindre vel oplagt. De vare foranledigede ved den Bestilling, han allerede i 1806 havde modtaget paa Frontonrelieffer til Københavns Raad- og Domhus og til Christiansborgs Slotskirke. Til den førstnævnte Bygning udførte han nu Skitsen »Salomos Dom«; i Midten sidder den unge Konge og strækker Haanden ud imod Drabanten, der har løftet Sværdet for at kløve det levende Barn, men hvem den ved Thronens Fod knælende Moder søger at holde tilbage; ved hans højre Side staar den anden Kvinde; dels siddende, dels i halvliggende Stilling er de gamle Raadsherrer anbragte i Række ud mod Frontonens Hjørner. Naar man staar over for dette Arbejde med sin Viden om, at det skyldes en af de tidligste Bestillinger, Thorvaldsen modtog fra Hjemmet, vil man vanskelig kunne frigjøre sig for den Tanke, at det i sit Anlæg og i mange Enkeltheder hviler paa et meget gammelt Udkast eller i alt Fald paa et Fantasibillede, der har dannet og fæstnet sig i en Periode, da han endnu ikke havde naaet sin fulde Modenhed og Selvstændighed. Kun paa enkelte Punkter, som i den staaende Kvindes Draperi og tildels i hendes Bevægelse, mindes vi om den udviklede Mester; andre Partier tale endog om Abildgaards Skole. Noget lignende gjælder om den

MAXIMILIAN I.

som Helhed ikke meget indholdsrige Skitse til Slotskirken, Christi Opstandelse, hvor Hovedfiguren er af saa svag en Virkning, og de sovende Kriegers Stillinger saa lidet troværdige. I det hele synes disse Arbejder at være udførte med paafaldende ringe Interesse og Liv; som man véd, kom de heller aldrig ud over Skitsestandpunktet.

Al sin Energie lagde Thorvaldsen derimod for Dagen under Arbejdet paa det Schillermonument, hvorpaa der nogle Aar i Forvejen var indløbet Bestilling hos ham fra Stuttgart. Ifølge Kontrakten skulde han selv kun udføre Skitsen, hvorefter Mathiæ saa vilde have at modellere den kolossale Statue. Skitsen blev færdig i Sommeren 1835, den store Model og Reliefferne til det af Bindesbøll tegnede Fodstykke kunde allerede afsendes fra Rom næppe to Aar senere, og i 1839 afsløredes paa Schillers Dødsdag, den 8nde Maj, Monumentet under store Festligheder. Digteren er fremstillet staaende, hyllet i en folderig Kappe, som han med den højre Haand, der tillige holder Pennen, samler foran Brystet; i den sænkede venstre har han Bogen, hvori han netop har skrevet, Hovedet med Lavrbærkransen over de rige Lokker er let bøjet som i dybe Tanker; sjelden har vel i et Kunstværk den digteriske Inspiration faaet et dybere og værdigere Udtryk. Af Fodstykkets skønne Relieffer fremstiller det paa Forsiden »Schillers Apotheose«: Ørnen, der med Bogrullen i sine Kløer flyver mod det høje, bærer mellem Vingerne Kloden med hans Navn; over den staar en Stjerne; ved dens Sider flyve Historiens og Tragediens Muser og støtte Kuglen under Himmelflugten. Paa det ene Siderelief ses Digtetekunstens Genius, paa det andet en Victoria; Bagsiden er prydet med Lyren, der bæres af to Griffer.

Ved Begyndelsen af 1836 synes Thorvaldsens Helbred at have bedret sig; i alt Fald tog han allerede ved Nytaarstid fat paa nye Arbejder, og hans Produktion fortsattes nu i længere Tid uden Afbrydelser og med den gamle Kraft. Først i Rækken maa nævnes de fire Reliefmedailloner »Aarstiderne«, der høre til hans bedst kjendte og oftest reproducerede Værker. Som man véd, har Kunstneren i disse Kompositioner foruden det, som betegnes ved Suitens Fællesnavn, givet en Fremstilling af Menneskets Livsaldre. »Vaaren« er tillige Barndommen; en ganske ung Pige binder Kranse af de Blomster, der rækkes hende af to Smaadrenge, den ene helt, den anden, som hun selv, næsten nøgen; alt er her Uskyld og Leg. I »Sommeren« se vi Ungersvenden, som drager Jomfruen med sig gjennem Kornageren, idet han viser hende det fristende Æble; en anden ung Kvinde

er i Færd med knælende at bruge sin Segl. »Hosten« er den modne Alder: Manden kommer med Jagtbyttet og fulgt af sin Hund hjem til Hustruen, der har ventet ham med Barnet paa sit Skjød og nu læsker ham med Druerne; i »Vinteren« faa vi Billedet af Alderdommen, de to gamle, der tillige med deres Kat have det saa hyggeligt sammen ved Lampen og Ildbækkenet. Et noget større Relief fra omtrent samme Tid er »Tro, Haab og Kjærlighed«; Troen og Haabet søge Ly under Kjærlighedens brede Vinger — atter et slaaende Exempel paa Mesterens Evne til at give en stor og ejendommelig Tanke i aandfuld Symbolik. Endnu femten Relieffer — de ni Muser, Mnemosyne, Apollo, Minerva, Gratierne og Pegasus, ført af en Genius, bleve til i samme Aar.

Thorvaldsen havde gjentagne Gange lovet sig selv, at han nu ikke vilde tage imod større Bestillinger, før han havde opfyldt sit Tilsagn om at vende tilbage til Fædrelandet; der hvilede imidlertid paa ham en Forpligtelse, han for flere Aar siden havde paataget sig, og den mente han nu at burde fyldestgjøre. Til »den sidste Hohenstauffer«, den i 1268 efter Slaget ved Tagliacozzo henrettede Conradin af Schwabens Grav i Kirken Sta Maria del Carmine i Neapel havde han lovet Ludwig af Bayern en Marmorstatue; Skitsen forelaa allerede i 1833, men siden den Tid var der ikke bleven tænkt paa dette Kunstværk, og først nu blev den legemsstore Model udført. Statuen, der fremstiller det sextenaarige Kongsemne støttet til sit Slagsværd og med Kronen paa det fint formede Hoved, er et rent Fantasibillede, men værdifuld saavel ved sin formelle Skjønhed som ved sit Præg af vemodsfuld Resignation. Kort efter at denne Model var bleven færdig, modtog Thorvaldsen en Hædersbevisning, som han vistnok satte større Pris paa end paa Størstedelen af de Ordener og Diplomer, der stadig strømmede ind paa ham, idet Akademiet S. Luca vedtog at lade præge en stor Guldmedaille til hans Ære. Tildels var denne Udmærkelse vel foranlediget ved, at Thorvaldsen netop havde vist det Samfund, hvori han levede, væsentlige Tjenester, idet han først havde besørget den vanskelige Restauration af Marcus-Aureliusstatuen paa Capitolium og dernæst havde forestaaet Opstillingen og Ordningen af det nye romerske Musæum for etruske Oldsager, Arbejder, for hvilke ogsaa Paven paa forskjellig Vis tilkjendegav ham sin Taknemlighed.

Det følgende Aar er betegnet ved endnu flere og mærkeligere Kunstværker, tildels Kompositioner over Emner fra den homeriske Sagnkreds, til hvilken Mesteren nu paa ny droges hen, særlig ved de Opfordringer,

han fra Tid til anden modtog om endelig en Gang at tage fat paa den Achillesstatue, han for længe siden havde lovet Mr. Henry Labouchère. Statuen selv blev, som man véd, aldrig modelleret, men flere af Reliefferne fra 1837 have rimeligvis været beregnede for dets Fodstykke, og om et af dem vides det endog med Sikkerhed, nemlig om den kostelige Komposition »Homer synger for Grækerne«. Paa Trinene uden for et Tempel sidder den blinde Digter med Lyren i Haand; en Yngling optegner paa sin Tavle det Kvad, hvortil Folket lytter i undrende Henrykkelse: umiddelbart foran

Homer synger for Grækerne.

Sangeren en ældre Mand og to Dreng, længere tilbage en Krieger, saa en Moder med sit sovende Barn ved Brystet, en krumbøjet Olding og endelig to Mænd, i hvis Hoveder Thorvaldsens og Mr. Labouchères Træk ere gjen-givne. En livligere Fortælling end denne findes der næppe blandt alle de mange, som Thorvaldsen har skjænket os, og lige saa lidt har Kunstneren i noget af de mange Værker, hvori det gjaldt at gjøre Rede for de enkelte Personers Betagethed i en Situation, naaet en rigere Virkning. Han har i hver enkelt af dem givet Indtrykket af, hvad der klinger fra Sangerens Læber, med en Jævnhed og Friskhed, der vækker Mindet om god antik Kunst; intet Under, at han selv følte sig glad just ved denne henrivende Simplicitet. Betegnende er i saa Henseende en Udtalelse, der faldt fra ham, da en Gang en tysk Kunsttheoretiker bad ham nærmere forklare, hvad han

havde »tænkt sig« ved at stille netop de to Drengene nærmest op ad Sangeren. »Aa hvad,« sagde han, »det véd man jo, at saadan nogen Knægte altid skal trænge sig frem, hvor der er noget paa Færde.«

Et andet Relief, der vel har haft en lignende Bestemmelse som det nysnævnte, er »Thetis og Achilles«; Moderen hviler paa Flodbreden paa det ene Knæ og holder sin lille Søn, som hun vil dyppe i Styx's Bølger for at gjøre hans Legeme usaarligt, ved Foden; bag hende staar Pallas Athene og strækker sin Lanse ud over Barnet; paa den anden Side af Strømmen sidder den gamle Flodgud, der i en senere Bearbejdelse blev ombyttet med en Nymfe. Omtrent samtidigt optog Mesteren paany to Motiver, som han alt i en langt tidligere Periode (1805 og 1809) havde behandlet i skønne Kunstværker, nemlig »Achilles og Briseis« og »Hektor hos Paris og Helena«. Ved det førstnævnte Relief foretog han kun nogle mindre Ændringer; den forrest skridende Herold blev vendt om mod Pigen, og Achilles's Bevægelse noget svækket; som Helhed synes Kompositionen at være bleven mindre fin i Linierne og mindre kraftig i Udtrykket ved Omarbejdelsen. Det andet Relief er næsten helt igjennem et nyt Arbejde; Paris er fremstillet staaende, og mellem ham og Helena er der bragt en stærkere Korrespondance til Veje; hun, der i det ældre Kunstværk nærmest syntes at henvende sig til Hektor, taler nu bebrejdende Ord til den blødgigtige Elsker, som ogsaa haanes af de to Terner, der række ham Haandtenen. Kompositionen er saaledes her bleven i udvortes Forstand rigere end i det oprindelige Relief, men i Henseende til Klarhed og Dybde har den snarere tabt end vundet, og de enkelte Figurer ere langt stilfuldere og friskere i det gamle end i det senere Værk.

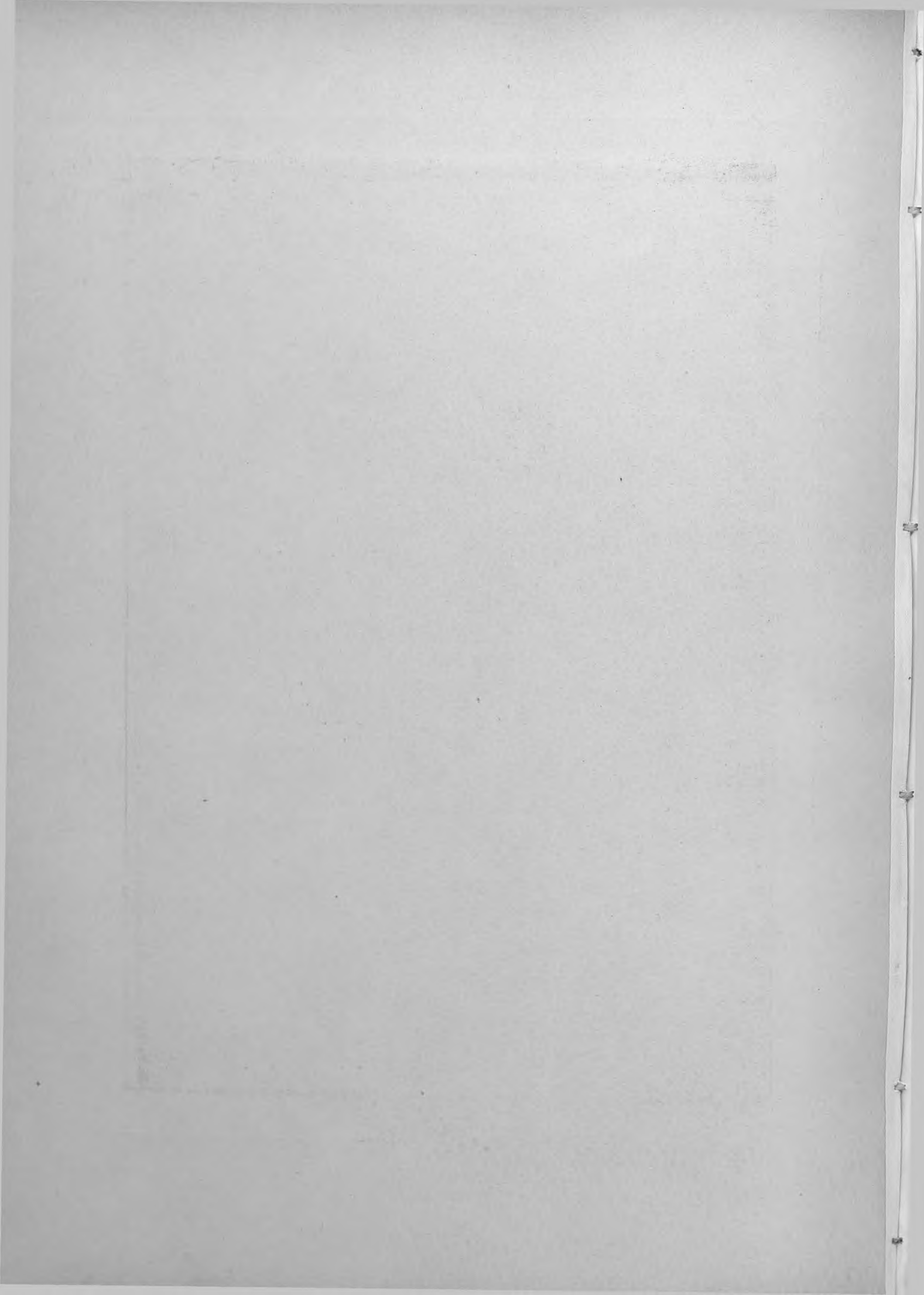
Et udmærket Arbejde fra samme Tid er Relieffet »Hektors Afsked med Andromache«, i hvilket Kunstneren har holdt sig nær til det Billede, der gives i den homeriske Digtning:

»Af sit Hoved paastand da tog den straalende Hektor
Hjelman af glinsende Malm, og ned paa Jord han den satte,
Kysset sin elskede Søn og gyngede Glutten paa Armen«;

hos ham staar hans Hustru og lægger Haanden paa hans Skulder, bag hende kommer en Kriger; Ammen, der er fulgt med, udbreder en Flig af sit Klædebon for deri at optage den lille. Mindre betydelige ere de to Medailloner »Achilles med Pentesilea« — et Emne, som Thorvaldsen alt i sin tidlige Ungdom havde behandlet i en skitseret Gruppe — og »Achilles,

SCHILLER.

der forbinder den saarede Patroklos«, prægtigt i Bevægelsen det genialt komponerede Relief med »Kentauren Chiron, der lærer den unge Achilles at kaste Spydet«.

Som allerede omtalt var det vel Bestillingen fra Mr. Labouchère, der gav Anledning til, at Thorvaldsen i denne Periode saa stærkt fordybede sig i Sagnene om den navnkundige Søn af Havgudinden Thetis; en Opfordring fra en anden Rigmand førte ham ind i en Kreds af nye Emner. Don Carlo Torlonia, der ejede en Villa ved Castel Gandolfo, ønskede denne udsmykket med Billedhuggerarbejder, og Thorvaldsen lovede at levere ham Udkast til et større Antal af disse; efter dem skulde saa Arbejderne modelleres af Kunstnerens dygtige Elev Vincenzo Galli. Til Frontonen gjorde Thorvaldsen selv en større Skitse: »Apollon blandt Hyrderne«; Sangguden rører sin Lyre og synger dertil for den lyttende Skare. Men Flertallet af Reliefferne modellerede Galli efter Mesterens Tegninger: det blev en Suite af to og tyve ovale Stykker, mest med Fremstillinger af Gudinden Diana i mangfoldige Situationer og af Figurer, der ere knyttede til hendes Sagnkreds; dernæst sexten Kompositioner til Fortællingen om Amor og Psyche og endelig en Række af tyve mindre Tavler med Loftsfigurer, Genier, der skulde symbolisere de forskjellige Arter af menneskelig Kulturvirksomhed. Tilsammen bleve disse Værker et nyt Vidnesbyrd om den overstrømmende Frodighed af Mesterens Fantasi, der dog samtidig med, at den gav sig Udslag i disse Suiter, tillige blev sysselsat paa mange andre Maader. I 1837 fremstod der saaledes en stærkt omarbejdet Gjentagelse af det fem Aar ældre Relief »Alexander antænder Persepolis«; Kompositionen var nu udvidet til i Steden for otte at omfatte tolv Figurer. Og flere helt nye Arbejder er der at nævne, først og fremmest den nydelige Statue »En dansende Pige« — Barnet, der med begge Hænder løfter det lette Klædebons Flige, idet hun træder ud i Saltarelloen. Fra samme Tid ere Reliefferne »En Bakkantinde med en Fugl« og »Amor med Tidsler og Roser«, det sidstnævnte i tvende Varianter, samt de to Allegorier »Retfærdigheden« og »Statsstyrelsen«, der oprindeligt vare bestemte for Fodstykket til Kurfyrst Maximilians Monument, men aldrig kom til Anvendelse.

En Afbrydelse i Thorvaldsens Virksomhed voldte Koleraen, der ved Sommertid i det nævnte Aar kom til Rom og udbredte sig med ikke ringe Hurtighed. Kunstneren besluttede sig endog til at flygte bort fra Staden og tage midlertidigt Ophold i en af de smaa Bjergbyer paa den

anden Side af Campagnen, men han fik ikke megen Glæde af denne Plan; da han med nogle Landsmænd, der havde slaaet Følge med ham, naaede den første By, bleve de modtagne af væbnede Bønder, som truede dem paa Livet, hvis de ikke ufortøvet vendte om. Der var da ikke andet at gjøre end at føje sig, og snart befandt Thorvaldsen sig igjen i sit Værksted, hvor han søgte at holde Dødstankerne borte ved anstrengt Arbejde. Til et nyt Kunstværk gav selve den truende Situation Anledning; det var Relieffet »Amor og Hygieia« i dettes første Skikkelse: den staaende Sundhedsgudinde holder Slangen og lader den drikke af den Skaal, som rækkes hende af Amor.

Sygdommen holdt sig i Rom i længere Tid, og der kan næppe tvivles om, at den Uro og Uhygge, den medførte, har bidraget væsentlig til at styrke Thorvaldsen i Beslutningen om snart at begive sig Nord paa — enten til Danmark eller til et af de andre Lande, hvis Regeringer gjorde Anstrengelser for at drage ham til sig. Væsentlig var det jo i Kjøbenhavn og i München, Konkurrencen om den store Kunstner stod, men ogsaa i Stuttgart nærede man Forhaabninger, især efter at han havde skjænket Byen en Del af sine Værker, hvilke man nu tænkte sig som Grundlag for et Thorvaldsensk Musæum, og lovet at komme dertil paa et Besøg. Endelig afgjort blev Spørgsmaalet om, hvor Thorvaldsen skulde vælge at tilbringe de Aar, han endnu maatte have tilbage, først i det Øjeblik, da det meddeltes ham, at man nu i Hjemmet var kommen til en virkelig Beslutning med Hensyn til Musæumssagen, og at denne nu var i god Gang. Saavel fra Collin som fra Prins Christian Frederik modtog han Breve med Underretning om, at man havde foranstaltet en offentlig Subskription for at tilvejebringe de nødvendige Pengemidler til Musæet, og at denne til en Begyndelse havde indbragt over 61000 Rigsdaler, endvidere om, at et Orlogsskib eller om fornødent flere saadanne skulde afgaa til Middelhavet for at hente, hvad der stod færdigt i Ateliererne samt helst tillige Kunstneren selv. I Marts 1837 skrev da Thorvaldsen hjem, at han, skjønt det ikke vilde være ham muligt saa snart at faa sine Værker indpakkede til Afsending, vilde drage til Danmark allerede inden Foraarets Udgang, men Rejsen blev atter opsat. Wagner skrev i den Anledning til München: »Thorvaldsen, der har skrevet til Kongen af Danmark, at han nu agter at tiltræde sin Rejse, og som allerede for nogle Dage siden højtidelig har søgt Orlov hos hans Hellighed Paven — denne samme Thorvaldsen vil nu paa én Gang, uden at nogen kan begribe Grunden dertil, ikke vide noget af Rejsen og har

Amor og Hygieia.

THORVALDSEN STØTTET TIL HAABETS STATUE.

allerede begyndt at modellere et nyt Basrelief. Alle Mennesker finde Sagen meget pudsigt, saa meget desto mere, som ingen for Alvor har villet tro paa, at det skulde blive til noget med hans Afrejse, da man længe har været vant til disse stadige Forandringer af hans Bestemmelser.« Aaret gik da til Ende dels med Fuldførelsen af de allerede nævnte Arbejder, dels med Forhandlinger om det paatænkte Goethemonument for Frankfurt.

Men kort efter Nytaar 1838 syntes det dog, som om der nu skulde gøres Ende paa den langvarige Uvished; efter at Thorvaldsen havde modtaget en officiel Meddelelse om, at Fregatten Rota i Juni Maaned vilde komme til Livorno for at indskibe Kunstværkerne samt Mesteren selv og hans »Domestiquer«, gav han endelig et bestemt Løfte om, at nu skulde det blive til Alvor med Hjemrejsen. Der blev taget alvorligt fat paa Indpakningen af hans Arbejder, og efterhaanden bleve disse sendte til Livorno; men selv under al den Travlhed og Uhygge, som derved opstod, kunde Thorvaldsen dog ikke afholde sig fra ny Virksomhed. I Atelieret stod der fra forrige Efteraar en Skitse til et nyt Relief; denne blev nu tagen frem til videre Udførelse. Adam og Eva sidde under et Træ; den lille Abel har søgt Tilflugt paa Faderens Skjød, jaget af Kain, som vil fratage ham hans Æble; ved Foden af Træet bugter Slangen sig. Det blev en Komposition af dyb og gribende Virkning; rørende er især Evas Udtryk af anelsesfuld Vemod ved Synet af Børnenes Kiv. Endnu et andet og betydeligere Værk fik Thorvaldsen modelleret, medens Udflytningen fra Værkstederne gik for sig; det var den udmærket friske og kraftige Statue Vulcan. Med den halte Fod løftet op paa Fodstykket af Ambolten, støttende sig til denne med Hammeren, som han holder i højre Haand, og med Tangen i den sænkede venstre staar Guden; paa det krusede Haar bærer han en lille Hue; Skjægget er kort og krøllet. Over hele Figuren hviler der et Præg af selvbevidst Jævnhed og rolig Energi; Hovedets Udtryk er mere klogt end aandfuldt. Det er den praktiske Dont, der her er forherliget; Vulcan er den sindrige Haandværkers Gud.

Modellen til denne Statue var det sidste Arbejde, Thorvaldsen fuldendte i Rom før sin Hjemrejse; i Løbet af Sommeren var han stærkt optagen af Indpakningen og sendte foreløbig 62 Kasser med sine egne Værker samt med Antiker, Malerier og Bøger til Livorno, hvortil Fregatten Rota, ført af Kapitain Dahlerup, kom først i Juli 1838. Hermed var dog ikke enhver Tvivl om, hvor vidt Mesteren vilde gjøre Alvor af Hjemrejsen,

slaaet til Jorden; i Danmark hed det sig, at »man vilde tro paa den, naar man saa' ham«, og selv efter at nogle af Rotas Officerer vare komne til Rom for at hilse paa ham, ytrede hans nærmeste Omgivelser til dem, at det ingenlunde var sikkert, at det vilde lykkes »at faa den gamle ud af Hulen«. Omsider rejste Kapitain Dahlerup selv til Rom for at faa Sagen endelig afgjort. »Han traf«, fortæller Wilde i sine Erindringer, »Thorvaldsen i et alt andet end godt Humør, tildels af Frygt for, at forlod han Rom, var det ude med hans frie, ugenerte Liv. Hvad han lovede den ene Dag, tog han tilbage den næste, og den gamle Mand var rørende som et Barn i at finde paa Udflugter for at kunne blive, hvor han var, og gav ikke efter, uagtet man foreholdt ham, at Konge og Folk ventede ham og saa' ud efter ham. Men heldigvis fik Blunck ham til at le ved at tilføje, at hele Kjøbenhavn stod paa Tærne for at kigge efter Fregatten. »Det var Synd«, sagde Thorvaldsen, pakkede sin Vadsæk og rejste.«

Den 7ende August gik Thorvaldsen ombord paa Rota, modtagen med Kanonsalut, Flagning og Hurraraab; selv blev han indlogeret i Chefens egne Kahytter, medens der skaffedes Plads til hans Ledsagere, Billedhuggeren Mathiæ og Maleren Blunck, i Officersmessen. To Dage maatte man vente paa Vind, men omsider luftede det op, Ankeret blev lettet, og ud efter stod det. »Thorvaldsen var stille og ordknap, og da den nedgaaende Sol beskinne de Bjergene hen ad Rom, maatte han gjøre Vold paa sig selv for at tilbageholde sine Taarer.«

Rejsen gik langsomt og uden store Begivenheder; af Vind var der snarere for lidt end for meget, og det tog et Par Uger, inden Fregatten kom gennem Gibraltarstrædet. Af og til var Thorvaldsen gnaven, men aldrig længe ad Gangen; en Ubetydelighed kunde kalde hans naturlige gode Lune tilbage, og han morede sig med at fortælle Rejsefællerne om, hvad han i sin Ungdom havde oplevet, med at høre paa Musik, se de yngre Kunstnere tegne og modellere og betragte de Kyster, man passerede; mindst syntes han om, hvad han saa' af Englands; den lignede, fandt han, en gammel Osteskorpe.

Den første Hyldest fra Fædrelandet modtog Thorvaldsen ud for Helsingør, hvor en Mængde Mænd og Kvinder paa et Dampskib sejlede ud til Fregatten for at hilse ham med Velkomstsange, forfattede af Digteren Pastor C. J. Boye og af den lærde Finn Magnussen. Det var den 16de

FORAAR.

SOMMER.

September 1838; Dagen derpaa naaede Rota med sin rige Fragt Kjøbenhavns Red.

I Hovedstaden havde man allerede længe været optagen af Forberedelserne til den store Landsmands Modtagelse, og paa Nikolai Taarn var der rejst en høj Stang, hvorpaa der skulde hejses et Flag, saa snart Fregatten var i Sigte. Om selve Modtagelsen og hvad derpaa fulgte, vil et — noget forkortet — Optryk af de Meddelelser, »Kjøbenhavnsposten« for 18de September bragte sine Læsere, give en ret levende Forestilling.

»Uagtet Kjøbenhavnerne i den glade Forventning om Thorvaldsens Hjemkomst alt i flere Dage havde været i længselsfuld Bevægelse, og navnlig i Forgaars, da man fra Time til Time imødesaa hans Komme, vi kunde næsten sige havde boet paa Vejen fra og til Toldboden, og uagtet Budskabet om, at Rota var i Opsejling, indtraf samtidig med en øsende Regn, strømmede Folk dog i store Hobe den kommende i Møde. Fregatten gik til Ankers paa Reden mellem Trekroner og Toldboden noget over Kl. 4, og omtrent paa samme Tid satte de forskjellige Tog af Baade sig i Bevægelse. Lige idet den første Musikbaad, der med en Vulcan i Flaget anførte Industriforeningens Tog, passerede Toldbodbommen, ophørte Regnen, og en smuk Regnbue kom til Syne. I en næsten uoverskuelig Række fulgte nu Baad paa Baad, flere smykkede med Løv og Blomsterguirlander og næsten alle med festlige Flag, der førte Emblemer, sigtende til Dagens Højtid. Ved deres fortræffelige Udførelse udmærkede sig især en Neptun, som førtes af en lille Baad, hvorfra en Søofficer saa vidt muligt ledede den hele Flotille; en Minerva, der med Farver paa hvid Grund og indrettet som en romersk Processionsfane tjente Studenterforeningen som Hovedbanner; af Kunstnernes Flag især Thorvaldsens »Morgen« [o: Dagen], omgiven af brillante Dekorationer, broget paa hvidt; Gratiere og en lyrespillende Amor, hvidt i rødt, og en Bellona, farvet paa hvid Grund; fremdeles Industriforeningens Hovedflag, en kvindelig Figur med Attributer, hvidt i rødt, paa Kirurgernes Baad Thorvaldsens Æsculap, og saa fremdeles. Næsten alle de Baade, der ikke havde et større Flag, havde røde Standere med Emblemer. Da disse Tog, omringede af en stor Mængde Privatbaade, under vedvarende Spil af de forskjellige Musikkor, havde samlet sig om Fregatten, gik Freund og Thiele med en paa pompejansk Maade dekoreret Baad om Bord, og da derpaa Thorvaldsen kom frem, blev han modtaget med entusiastisk Jubel. Under fuldtonigt Musikakkompagnement blev dernæst en

Velkomstsang [af J. L. Heiberg] afsungen, og et Hurra, der idelig og idelig istemtes fra alle Sider, udbragt for Thorvaldsen. Efter at denne med mangfoldige venlige Hilsener havde takket for al den Kjærlighed og Hyldest, der fra alle Sider tonede ham i Møde, var paa et givet Signal hele Rælingen som ved et Trylleslag besaaet med Matroser, der istemte et tre Gange gjentaget Hurra. Da Thorvaldsen steg ned i Chefens Chalup, fornyedes Jubelraabene, der idelig gjentoges fra hver Baad, han i næsten forbavsende Hurtighed fo'r forbi. Thorvaldsens Affart fra Skibet satte naturligvis hele den Klynge af Baade, der omringede dette, i Bevægelse, og der opstod nu en Regatta, der gav hele Scenen en højst interessant Livlighed. Havde de smykkede Baade, Flagene, Musikken, Sangen og den hjertelige Jubel fremkaldt et meget tiltrækkende, ja rørende Optrin, saa laa der noget i høj Grad imponerende i det malmfulde Hurra, der tordnede Thorvaldsen i Møde, da hans Baad nærmede sig den med Mennesker opfyldte Toldbod, Esplanaden og Langelinie. Paa Toldboden modtog Etatsraad Hansen i Spidsen for Kunstakademiets øvrige Professorer deres store Mester, som tillige af Vagten salutedes med militær Hønnør, og da han var steget i den Vogn, som ventede ham, vare i et Nu Hestene spændte fra, og i den største Orden og Regelmæssighed bevægede Vognen sig gennem Amaliegade, over Amalienborg til Charlottenborg, ledsaget af uophørlige Leveraab, der især hævede sig til stormende Jubel, idet Toget passerede forbi Kongens Palais. Ikke blot Vinduerne i de Huse, forbi hvilke Triumftoget gik, vare opfyldte med Mennesker, men Vogne, Trapper og deslige vare bedækkede med Tilskuere. Paa Kongens Nytorv forblev Massen, indtil Thorvaldsen kom frem paa Altanen paa Charlottenborg, og vi kunne ikke tænke os andet, end at det maa have været et af de stolteste Øjeblikke i hans Liv, da han derfra hilste den uhyre Mængde af Landsmænd, hvis Jubel her beseglede en Hyldest, saa energisk og saa hjertelig, som vel næppe nogen Sinde er bragt nogen dansk Mand af hans Folk, der, netop fordi det ikke lettelig lader sig henrive af en luftig Enthusiasme, er ærligt, dybt og trofast i sin Begejstring.«

Kongen havde, allerede før Thorvaldsen steg i Land, sendt ham sin Velkomsthilsen i Form af en Udnævnelse til Konferentsraad; samme Dags Aften bragte en Flok af omtrent 150 Kunstnere ham deres Hyldest med en af Christian Winther forfattet Sang. Dagen efter fejredes hans Hjemkomst i Kunstakademiet, ved hvilken Lejlighed man forelagde det første

EFTERAAR.

Exemplar af den »Thorvaldsenske Medaille«, der fremtidig skulde bruges som Belønning for det ypperste Arbejde paa Aarsudstillingen. Og nu fulgte Æresbevisningerne og Festerne Slag i Slag. Digterne sang til hans Ære — smukkeste den unge Billedhuggerelev H. V. Kaalund, den senere saa højt ansete Lyriker. Københavns Magistrat sendte ham en Deputation, der bebudede hans Udnævnelse til Æresborger, og Studenterforeningen optog ham som Æresmedlem. Af Festlighederne kunne nævnes Gildet i det »Romerske Selskab« og de Stænderdeputeredes store Middag i Roskilde; mærkeligt var dog den Fest, som den 7ende Oktober holdtes paa Hotel d'Angleterre efter Foranstaltning af H. N. Clausen, J. Collin, J. L. Heiberg, Thiele, Hetsch og flere, og ved hvilken saa at sige alt, hvad Hovedstaden ejede af fremragende Aander, havde givet Møde for at hædre den elskede Mester. Højtideligheden indlededes med H. P. Holsts senere saa vel kendte Sang: »Til Søs Normannen med det blanke Værge«, hvorpaa Clausen i en Tale af overordentlig Skjønhed bragte Hædersgjæsten Forsamlingens Hilsen; Digte fremsagdes af Oehlenschläger, Grundtvig, H. C. Andersen og H. P. Holst; Sange var der af Grundtvig, Heiberg, Hertz, Holst og Overskou. Efter denne Fest fulgte Studenterforeningens, ved hvilken Kunstneren i en Sang af H. C. Andersen proklameredes som den akademiske Borger, der havde »opgivet« den hele Iliade og »hugget sig igjennem« med Ære; ved samme Lejlighed fremvistes et Transparentmaleri, der gav en Forestilling om den paatænkte Musæumsbygning. Mere end ved alle disse Fester glædedes dog Mesteren ved en Skrivelse, han nogle Uger efter sin Hjemkomst modtog fra Universitetets Konsistorium, og hvori det meddeltes ham, at det Fond, hvorover der kunde raades til Anskaffelse og Opstilling af hans Værker i Frue Kirke, nu var voxet til 46000 Rigsdaler; »saaledes er det«, sagde han, »at man skal ære en Kunstner«. Og kort efter var det kontraktmæssigt fastslaaet, at Frue Kirke skulde have den oprindelig for Slotskirken bestemte Kristusstatue i Marmor og de ti i samme Materiale udførte Apostelfigurer for et samlet Beløb af 36000 Rigsdaler, hvorefter Kunstneren endnu skulde levere de to resterende Apostle, fire Profetstatuer og tvende Statuer af Luther og Melanthon, alle i Marmor, samt en Frise, Vandringen til Golgatha, i brændt Ler.

Under Ledelse af Freund og Thorvaldsen selv blev nu Johannesgruppen opstillet over Kirkens Hovedindgang; den blev i al Stilhed afsløret den 18de November, Kunstnerens Fødselsdag. Den 11te December modtog

Kjøbenhavns Magistrat det kongelig stadfæstede Gavebrev, hvorved Thorvaldsen paa det Vilkaar, at der sørges for et passende Lokale, skjænker alle sine Samlinger til sin Fødeby — ikke blot dem, der allerede ere komne til Danmark, men ogsaa »den langt større Del deraf, der endnu er i Rom, tillige med den Tilvæxt, de endnu maatte erholde«; han tilføjer dog, at denne Disposition ikke skal have Gyldighed for mere end det alt hjemsendtes Vedkommende, saafremt det skulde »møde Vanskeligheder med at faa bemeldte Lokale i Stand«.

Det ligger nær nu at spørge: Hvilke »Vanskeligheder« skulde det vel være, der kunde træde i Vejen for et nationalt Foretagende som det omtalte? Var det vel tænkeligt andet, end at alle danske maatte være enige om at gjøre det mest mulige for paa værdig Maade at tage imod en Gave som den, Thorvaldsen bød sit Fædreland? — Kjendsgjærningerne vise, at der virkelig fra flere Sider rejstes Opposition mod Musæumstanken, og at det ikke blot var Thorvaldsens ofte omtalte Mistænksomhed, der drev ham til at tage det ovenfor anførte Forbehold. Indbydelsen til den Subskription, hvorved de nødvendige Pengemidler skulde skaffes til Veje, var undertegnet med en Række af Tidens bedste Navne; ved særlige Smaaskrifter og Bladartikler virkede Mænd som H. N. Clausen, J. D. Hage, Orla Lehmann, Høyen og C. Paludan-Müller varmt for Sagens Fremme, og i næsten alle større Provinsbyer dannede der sig Komiteer, som paatog sig at indsamle Bidragene. Men Oppositionen kom dog som sagt ogsaa til Orde, og det ikke blot i lidet ansete Blade som »Kjøbenhavn« og »Almindelig Kommissionstidende«, men ogsaa fra forskjellige, hvis Ord havde mere Udsigt til at finde Gjenklang. Peder Hjorth, som tidligere havde virket for Musæums-sagen, udtalte saaledes nu i »Kjøbenhavnsposten«, at det var et »frygteligt Misgreb«, naar man troede at kunne bibringe Folket i Almindelighed sand Interesse for Billedhuggeren og hans Storhed, og J. L. Heiberg gav ham Ret »i selve Sagen«; mange hævdede den Opfattelse, at det »i et Land, hvis Statsgjæld var stegen til den Størrelse, som den havde naaet i Danmark, maatte anses for urimeligt at opfordre til Bidrag til noget Foretagende, som ikke hørte til de absolut nødvendige.« Selvfølgelig var der velvillige Sjæle, som gjorde Thorvaldsen bekjendt med alle disse Indvendinger, og de opnaaede da ogsaa af og til at ærgre ham alvorligt; men selve Sagen gik dog sin støtte Gang, og i Almindelighed lykkedes det hurtig Mesterens Venner at berolige ham.

Ro i det daglige Liv var det for øvrigt ikke let for Thorvaldsen at finde under sit Ophold i Kjøbenhavn, og længe pinte det ham, at han ikke kunde faa Lejlighed til at samle sig om nye Arbejder. I sin Bolig paa Charlottenborg hjemsøgte han af en Mangfoldighed af Gjæster, som ønskede at se Kunstneren og hans Værker, og hvem han følte sig forpligtet til at vise om i Ateliererne; hertil kom, at han modtog en saadan Mængde Breve, at alene Gjennemlæsningen af disse vilde have lagt Beslag paa en uforholdsmæssig stor Del af hans Tid, hvis han skulde besørget den selv. Det var ham derfor i høj Grad kjærkomment, at Kunstakademiets Sekretær, J. M. Thiele, paatog sig at værne ham mod denne Oversvømmelse; Thiele aabnede og læste Brevene, gav kortfattede Meddelelser om disses Indhold og besørgede de nødvendige Svarskrivelser. Selvfølgelig indeholdt mange af de indløbne Breve Anmodninger om Pengegaver eller om større og mindre Laan; i saa Tilfælde stod Thiele Kunstneren bi med Raad om, hvem og i hvilken Udstrækning der skulde hjælpes. Mest tilbøjelig var Thorvaldsen selv til at imødekomme alle de Krav, der stilledes til hans Pung, og ofte maatte Thiele holde igjen, for at Gavmildheden ikke skulde antage et urimeligt Omfang. Det er blevet sagt, at Thorvaldsen var pengekjær og paaholdende; denne Dom hviler imidlertid paa et meget løst Grundlag. Som saa mange, der ere komne til Velstand efter at have tilbragt deres Ungdom i trange Kaar, havde han en dyb Erkjendelse af Pengenes Værd; fik han det Indtryk, at en Handelsmand eller Haandværker vilde forurette ham, blev han vred, og ofte kunde han, hvor det drejede sig om en efter hans Opfattelse unødvendig Udgift af et Par Skilling, gjøre store Ophævelser for at undgaa den. Han var af dem, der gjerne »spare paa Skillingen og lade Daleren gaa«, dels fordi han, naar Talen var om Smaamynt, var under Indflydelse af sine tidlige Dages Respekt for denne, medens han, hvor Spørgsmaalet drejede sig om større Summer, ikke kunde undgaa at tænke paa sin nuværende Velstand — dels i Kraft af den rigtige Slutning, at der kun kan ventes lidet Udbytte af de smaa Udgifter, meget af de store. Noget lunefuld var han vel ogsaa i Pengesager; han viste ofte sin Glæde over at kunne købe billigt til sine Samlinger, og i Almindelighed vare de Priser, han bød de unge Malere for deres Arbejder, ikke høje, men til andre Tider, naar det saaledes gjaldt at støtte en fattig Kunstner, betalte han langt over den sædvanlige Pris. Om hans store Drift til at give rigelige Almisser er der allerede talt; det stærkeste Vidnesbyrd

om, at Thorvaldsen ikke var gjerrig, ligger jo for øvrigt deri, at han skjænkede sit Fædreland de Kunstskatte, hvis Salg med ét Slag kunde forøget hans Formue med Millioner.

Med de offentlige Fester til Thorvaldsens Ære kom det til en foreløbig Afslutning, da han for første Gang efter sin Hjemkomst var tilstede som Gjæst i det kongelige Theater og hilsedes med en Prolog af Oehlenschläger. Men vedblivende stillede det private Selskabsliv meget store Krav til ham; hver Dag modtog han talrige Indbydelsers til Middagsgilder og Aftensammenkomster, og en stor Del af dem kunde han vanskeligt undgaa at efterkomme; en Tid morede han sig vel ogsaa ved al denne Turen om. Det er saaledes let forklarligt, at der som udført i Hjemmet i 1838 kun kan nævnes et enkelt Arbejde af ham; det er det skønne Relief »Barnets Skytsengel«, hvilket han modellerede som Sidestykke til det over Frue Kirkes ene Fattigblok tidligere anbragte »Den kristelige Kjærlighed«.

Men noget ind i Aaret 1839 kom hans Virksomhed igjen i Gang. Efter at han paa Pinsedag havde haft den Glæde at se Marmorexemplarerne af sin Christusstatue og af de ti Apostle — Andreas og Thaddæus vare endnu ikke afleverede, da Kunstneren ønskede at omarbejde disse Figurer — paa deres Plads i Frue Kirke og at være med til Indvielsen af den herlige Døbefont, hvortil han bar det første Barn, en Datter af Freund, afbrød han nemlig sit Ophold i Hovedstaden og drog til et Sted, hvor han kunde vente at finde mere Ro til sin Gjerning. I Rom havde han gjort Bekjendtskab med Baron Henrik Stampe til Nysø; nu modtog han dennes Indbydelse til at gjæste Herresædet i de skønne Omgivelser ved Præstø Bugt, og ved Midsommerstid rejste han derved. Strax blev der dog ikke begyndt paa Arbejdet; en Maanedstid forløb med Udflugter i Familien Stampes Selskab, først i Omegnen af Nysø og til Sorø, hvor Thorvaldsen gav et Løfte om at modellere en Holbergbuste til Akademiet, dernæst til Kiel og Altona, endelig til Nordsjælland og Skaane; overalt holdtes der Fester til hans Ære. Et Par Dage dvæledes der i Kjøbenhavn, hvor Thorvaldsen anlagde Busten af Holberg; derpaa gik Farten igjen til Nysø, denne Gang over Møen og i Følge med Oehlenschläger.

Paa Herregaarden havde man beredt Mesteren en festlig Modtagelse; Glanspunktet i denne blev Indvielsen af en i Haven opført Bygning, hvis Bestemmelse var at tjene til Værksted for ham, naar han var Gjæst der nede. Festtalen holdtes af Grundtvig, som tillige med mange andre

var indbudet til Højtiden. Faa Dage derpaa var Thorvaldsen allerede i Gang med Arbejdet; først blev Lermodellen til Holbergs Buste gjort færdig, og derpaa udførtes Oehlenschlägers. Da disse to Portrætbilleder vare fuldendte, trængte Vennerne, og blandt disse særlig Baronesse Stampe, ind paa Thorvaldsen med Opfordringer til, at han dog nu endelig skulde modellere en Statue af sig selv. Hertil var Kunstneren længe i høj Grad uvillig; »jeg har«, sagde han med Hentydning til Oehlenschläger, der havde været meget ivrig for at faa sin Buste modelleret, »drevet Spot med andres Forfængelighed, og nu skulde jeg sætte min egen et Monument!« Men Baronessen vedblev at trænge paa, og da intet andet vilde hjælpe, greb hun til »Kvindens Vaaben«; hun gav sig, efter hvad hun selv har fortalt Thorvaldsens franske Biograf Eugène Plon, til at græde og sagde som saa: Nu var det klart, at Thorvaldsen intet Venskab nærrede for hende; han vidste, hvor magtpaaliggende det var hende at faa denne Statue, og at det var netop med Tanken paa den, Atelieret i Haven var bleven bygget; Thorvaldsen maatte have et meget haardt Hjerte, naar han kunde bære sig saaledes ad over for en Veninde, der holdt saa meget af ham. Imod dette sidste Angreb kunde den naive Kunstner ikke holde Stand; »nu vel«, sagde han, »lad saa Folk kun tænke, hvad de vil; jeg vil ikke gjøre min Statue for at efterlade den til de kommende Slægter, men jeg kan ikke nægte en Veninde den, naar hun kan have saa megen Glæde af den«. Og nu gav han sig strax i Færd med Arbejdet, og det med en saadan Iver, at Modellen blev færdig i Løbet af sytten Dage. Kunstneren har i »Thorvaldsen støttende sig til Haabet« afbildet sig selv, ikke, som han saa' ud i 1839, men som Manden i den kraftigste Alder. Skikkelsen er rank og stærk, det blottede Hoved med den rige Haarfylde bæres friskt og frejdigt over det hvælvede Bryst, som ses, hvor Arbejdsblusen staar aaben; Blikket er fast og dybt, som besjælet af et stort indre Syn. I den sænkede højre Haand holder Mesteren sin Hammer; den venstre med Mejselen hviler paa Hovedet af »Haabets« ufuldendte Statue. Hvorfor just Haabet? Ja, man har tillagt Thorvaldsen følgende Ytring: »Jeg har valgt Haabet og ikke, som mange andre maaske vilde have fundet mere passende, Erindringen, fordi jeg endnu støtter mig til det Haab at fuldende Værker i min Kunst, som skulle overgaa alle dem, jeg hidtil har leveret«. Denne Udtalelse vilde han dog, da han senere blev adspurgt desangaaende, ikke fuldt vedkjende sig. Noget lignende, mente han, kunde han vel have sagt, men nærmest var dog

Grunden til, at han havde valgt netop Haabets Statue frem for noget andet af sine Arbejder, den, at denne Skikkelses strenge, »æginetiske« Stil gjorde en bedre Modsætning til hans egen Statue, der jo skulde forestille det levende. Klart er det ogsaa, at en paa én Gang finere og stærkere kunstnerisk Kontrast end den, der gjør sig gjældende mellem de to Figurer, næppe vil kunne tænkes mulig.

Efter dette Arbejde modellerede Thorvaldsen den nydelige Portrætstatue af en lille Pige, stillet som Psyche, der med Fingeren prøver Odden paa Amors Pil, og tog dernæst fat paa Skitserne til de store for Frue Kirke bestemte Relieffriser. Først anlagdes »Jesu Indtog i Jerusalem«, og da Skitsen hertil var færdig, blev den sendt til Kjøbenhavn for der af yngre Billedhuggere at udføres i kolossal Maalestok — 24 Alens Længde og to Alens Højde. Under Redegjørelsen for Skulpturerne i Frue Kirke (S. 187 og 191) er dette Kunstværk omtalt tillige med den 36 Alens Frise til Kirkens Kor, Jesu Vandring til Golgatha, hvortil Skitsen ligeledes blev udført paa Nysø. Men ved begge disse store Værker blev der dog inden Opstillingen foretaget ikke uvæsentlige Forandringer, særlig bestaaende i Omflytninger af de enkelte Grupper. Modelleringen af Skitserne gik for sig med forbavsende Hurtighed; efter at de vare sendte til Kjøbenhavn, tog Kunstneren jævnlig derind for selv at føre Tilsyn med Arbejdet, som for øvrigt blev ledet af Freund. Naar Thorvaldsen var sysselsat i den lille Værkstedspavillon, vare hans Venner ofte til Stede, blandt dem H. C. Andersen, der i sit »Livs Eventyr« har bevaret en ret mærkelig Erindring fra de Dage, i hvilke de store Friser bleve til. En Morgen, da han kom ind i Atelieret, fandt han Thorvaldsen i Færd med Gangen til Golgatha og navnlig med Pilatus, om hvis Dragt Kunstneren ikke syntes at være enig med sig selv. »Sig mig«, sagde han, »finder De, at Pilatus's Paaklædning er rigtig?« Da Andersen svarede, at det forekom ham, at Landshøvdingen snarere var klædt som en Ægypter end som en Romer, udbrød Thorvaldsen: »Det er ogsaa min Mening«, greb i det samme ind i Leret og ødelagde Pilatus's Figur. »Andersen!« udbrød Baronessen heftig, »nu er De Skyld i, at Thorvaldsen har tilintetgjort et udødeligt Værk!« — »Saa kan jeg gjøre et nyt udødeligt Værk«, svarede Kunstneren tørt og tog igjen fat paa Pilatus.

Den gamle Mester — han var jo nu nær ved de halvfjerds — tilbragte det meste af Sommeren paa Nysø og delte sin Tid mellem Arbejde og Adspredelser; det første drev han med en Iver og Kraft som i sine

bedste Aar. I Reglen stod han tidligt op og gik strax til Værkstedet, hvor han modellerede, indtil Middagsklokken lød; han havde da som oftest været i næsten uafbrudt Virksomhed en 6—7 Timer. Efter Maaltidet holdt han af, at en af de unge Baronesser satte sig til Pianoet og spillede hans Yndlingsmelodier; en Stund hørte han efter, men det endte dog gjerne med, at han faldt i Søvn i sin store Lænestol. Naar saa Middagsblunden var nydt, kunde han more sig med at høre Andersen, der var jævnlig Gjæst paa Herresædet, læse et af sine Æventyr; gjerne spaserede han ogsaa i Slotshaven og ved Kanalerne, hvor han snart blev gode Venner med Svanerne, som han lokkede i Land og fodrede. Om Aftenen vilde han helst spille Lotteri; traf det sig, at han tabte, blev han gnaven, men sligt hændte kun sjældent; man mærkede snart, at hans Stemning under Spillet stod i et ligefremt Forhold til Tallet af de Kobberskillinger, han vandt, og sørgede altsaa for, at Numrene paa hans Seddel kunde komme ud i hurtig Rækkefølge. Han havde da ogsaa et godt Blik for, hvem Lotteriposen helst maatte være betroet. En Aften var det en ung Frue, der saa vel forstod at dele sin Opmærksomhed mellem Numrene og Thorvaldsens Seddel, at denne snart var helt besat. Da Posen saa skulde gaa videre til en anden, udbrød Thorvaldsen: »Nej, lad den lille Kone blive ved; hun raaber saa godt!«

Som allerede antydet afbrødes Thorvaldsens Ophold paa Nysø ofte af Besøg i Kjøbenhavn; under disse boede han paa Charlottenborg, hvor han dog ikke førte egen Husholdning — der foreligger saaledes ikke en eneste Beretning om, at han har set indbudne Gjæster hos sig —, men saa at sige var i Pension hos sin Tjener C. F. Wilckens. Denne fortræffelige Mand, der senere fik Stillingen som den første Custode ved Musæet, var i Thorvaldsens sidste Leveaar som en Slags Goldamme for den store Mester, der i visse praktiske Forhold kunde være paapassende nok, men i andre, særlig de smaa, var ubehjælpelig og naiv som et lille Barn. Wilckens og hans Hustru sørgede for hans Kost: at han om Morgenen fik sin Mælk og sine Tvebakker, om Middagen sine to Retter borgerlig Mad med Hvidtøl til; de holdt ham med Dækketøj og gjorde, hvad de kunde, for at hans Paaklædning ikke skulde være i en alt for ynkelig Forfatning. I sidstnævnte Henseende havde de meget at kæmpe med; Thorvaldsen holdt ikke af at koste sig nye Klæder, mere af at lade de gamle vende og af, som Don Ranudo, at »smøre lidet Blæk paa Hullerne«, naar Støvlerne vare itu og ikke kunde bære flere Lapper; at modtage de besøgende — f. Ex. Kronprinsesse

Caroline Amalie — i Atelieret i Underbuxer, Sokker, Morgensko og en Bluse eller en flagrende, halvt aabentstaaende Slobrok naaede de aldrig at faa ham fra. Med de mange Indbydelser maatte Wilckens holde Regnskab, og ham paahvilede det at afgjøre, hvilke der skulde modtages, samt at sørge for, at der blev givet Møde paa rette Sted og til rette Tid. Sædvanlig var det den først indløbne Indbydelse, der blev efterkommen, og det uden Persons Anseelse; selv »Tilsigelser« til Hoffester bleve lagt til Side, naar Kunstneren havde lovet sig anden Steds hen. Om Aftenen maatte Wilckens, for saa vidt det var Thorvaldsen muligt at slippe for at gaa i Selskab, følge ham til Theatret, hvor han gjerne tilbragte nogle Timer i sin faste Friplads ved Siden ad Oehlenschlägers. Den af Skuepladsens ypperste Kræfter, som han især satte Pris paa, var Fru Heiberg, og det voldte ham stor Glæde, da denne indvilligede i at sidde for Bærentzen, for at Thorvaldsen kunde faa hendes Portræt til sin Samling.

I Begyndelsen af Aaret 1839 traadte Musæumssagen ind i et nyt Stadium, idet Spørgsmaalet om, hvor Bygningen skulde ligge, blev afgjort ved, at Kong Frederik den Sjette tilbød en Byggeplads paa Kristiansborg Slots Grund. Blandt Komiteens Medlemmer saa vel som ude i Publikum hævede der sig Stemmer imod Valget af den foreslaaede Plads; Kunstneren selv gjorde imidlertid Ende paa Drøftelsen ved i en Skrivelse til Komiteen at erklære, at han var »fuldkommen tilfreds« med Tilbudet, og at det skulde smerte ham, »om der skulde gives Anledning til den allermindste Ytring til Hans Majestæt eller til det offentlige, hensigtende til at forandre hin kongelige Beslutning. Mit Ønske for mine Kunstsager,« tilføjede han, »er nær ved at opnaas. Fundamentet er ved denne kongelige Gave nu lagt; Udførelsen kan, med de af mine Landsmænd og Medborgere allerede ydede velvillige, betydelige Bidrag, som jeg erkjendtligen paaskjønner, og med det Tilskud, som der kan ventes fra denne Stads Øvrighed, der allerede har givet mig umiskjendelige Prøver paa deres Hengivenhed, ikke udeblive længe. Min Alder, min Kunst og mit Helbred fordrer Ro og Fred, og disse mig vigtige Goder kan ingen, som har mig kjær, forstyrre!« — Imod denne bestemte Tilkjendegivelse af den store Mesters Vilje var det selvfølgelig ikke let at rejse nogen Indvending; Byggegrunden blev modtagen, og umiddelbart derpaa forelagde man Thorvaldsen de forskjellige Planer, der vare indkomne fra Arkitekterne. Som man véd, var det Bindebølls, der blev godkjendt; med denne begavede Kunstner havde

VINTER.

Thorvaldsen allerede i Rom forhandlet om Sagen, og de vare for længe siden blevne enige om de Grundsætninger, efter hvilke Bygningen skulde opføres.

Det gjaldt nu at faa de Kunstværker, som endnu henstode i Ateliererne i Rom, hjembragte, og i Maj 1839 blev Orlogskorvetten Galathea sendt afsted for at hente saa meget, som den kunde rumme. Det blev foreløbig 42 Kister med Modeller og Marmorarbejder; Thorvaldsen udtalte selv, at nu kunde det, der var til Rest, næppe antages at ville fylde synderlig, men samtidig meddeltes det fra Rom, at Værkstederne dør stadig vare saa opfyldte, »at det afsendte næppe savnedes«. For at faa rigtig Rede paa Sagen skrev man til den danske Kunstagent Bravo i Rom og fik fra ham en Fortegnelse, der vel kunde gjøre Komiteen betænkelig over for Spørgsmaalet om, hvorledes der skulde skaffes Plads til alle disse Skatte: i Marmor var der endnu tilbage 6 Statuer, 30 Basreliefs og 16 Buster, i Gips 40 Statuer, 202 Basreliefs og 13 Buster; hertil kom Størstedelen af Thorvaldsens Bibliothek, 150 Malerier, 90 antike Vaser, en Del antike Skulpturer, Myntsamlingen og den store Mængde af Haandtegninger og Kobberstik. Magasineringen af de Kunstsager, der efterhaanden kom til Kjøbenhavn, voldte ikke ringe Besvær, og Thorvaldsen selv kom ofte i ondt Lune herover saa vel som over de Vanskeligheder, der endnu af og til syntes at skulle træde hemmende i Vejen for Indsamlingen af de nødvendige Pengemidler til Musæet. Trykket heraf udtalte han flere Gange Ønsket om snarest muligt at kunne vende tilbage til Rom; der, sagde han, krævedes hans Nærværelse, dels for at han kunde lægge den sidste Haand paa sin Vulcan, dels af Hensyn til de to Apostelstatuer, som endnu ikke vare modellerede i den Skikkelse, hvori han ønskede dem afleverede til Frue Kirke. Foreløbig lykkedes det dog Vennerne at holde ham tilbage i Fædrelandet; særlig var Collin ivrig i sine Bestræbelser derfor, og Slotsbygningsskmissionen gjorde sit for at berolige ham med Forsikringer om, at der nok skulde blive sørget for paa Kristiansborg at skaffe Plads til de hjemsendte Sager. Den 13de November approberede Kongen Magistratens Indstilling angaaende Musæet. Den gik ud paa, at Bindsbølls Plan skulde følges, at Byen Kjøbenhavn skulde tilskyde, hvad der ikke var tilvejebragt ved Subskriptionen til Bestridelse af Omkostningerne, og at Arbejdet strax skulde paabegyndes og fremmes med al mulig Kraft og Hurtighed og være Bindsbøll overdraget under Tilsyn af en Bygningskommission.

Tanken om allerede nu at vende tilbage til Rom blev altsaa opgiven, og Thorvaldsen begav sig fra Kjøbenhavn til Nysø, hvor han agtede at fejre sin niogtresindstyveaars Fødselsdag. Paa denne modtog han en ny Hædersbevisning, Danebrogsordenens Storkors, og han blev glad derover; i det hele vare hans Dekorationer, hvoraf han efterhaanden fik en saadan Mængde, at det var ham ganske umuligt at faa Plads paa Brystet til dem alle paa én Gang, ham ingenlunde ligegyldige. Men med Glæden fulgte Bryderier: den nye Udnævnelse medførte Forpligtelsen til at vælge

Skitse til et Monument over Frederik VI.

sig et Vaaben og et Valgsprog. »Jeg kjender«, sagde han, »ikke noget andet Vaaben end et T, som staar i min Faders gamle Signet«. Imidlertid fik han Blyanten frem og gjorde en Del Udkast, der alle fremstillede den samme Skikkelse, Thor med sin Hammer; omkring Figuren skrev han Ordene: »Kjærlighed til Fædrelandet«. Da Oehlenschlæger, fortæller Wilckens, en Dag besøgte Thorvaldsen, viste denne ham et Udkast til Vaabenet, og Digteren fandt Behag deri. »Men dit Valgsprog synes jeg ikke om«, sagde han. »Ja lad mig da høre din Mening«, var Svaret. »Du er jo en Frihedsmænd«, sagde da Vennen, »derfor skal du bruge Ordene »Frihed og

Kjærlighed til Fædrelandet«. »Det skal du ret have Tak for«, svarede Thorvaldsen; »du kjender mig nøje, og du véd, at for at bevare min Frihed har jeg aldrig villet gifte mig. Nu skal det være saaledes, som du siger. Kunstneren naaede dog aldrig at faa noget af Udkastene rentegnet; først efter hans Død blev Kompositionen, udført af H.V. Bissen, indleveret til Ordenskapitlet, og det derefter malede Vaabenskjold ophængt paa Frederiksborg.

Frederik den Sjettes Død, der indtraf den 3dje December 1839, gjorde et dybt Indtryk paa Thorvaldsen, og umiddelbart derefter tegnede han forskjellige Udkast til et Monument for den hedengangne Konge; ogsaa en Lerskitse, der fremstillede denne siddende paa Thronen i kongeligt Skrud, blev udført. Det er et Arbejde af overordentlig Skjønhed, udmærket ved Skikkelsens sjældne Forening af Mildhed og Majestæt, og dybt maa det beklages, at det aldrig blev lagt til Grund for noget større Værk. Aarsagen hertil synes nærmest at have været den, at Kunstneren og Kong Christian den Ottende ikke kunde blive enige med Hensyn til Pladsen, hvor Monumentet burde opstilles. Thorvaldsen havde tænkt sig det anbragt i Rosenborg Have ved Herkulespavillonen, men da Kongen saa' Skitsen i Atelieret, ytrede han, at det burde staa lige for Slottet i den Gang, hvor Gruppen med Hesten og Løven findes. Da man nogle Dage derpaa spurgte Thorvaldsen, hvad det blev til med Monumentet, svarede han: »Det Arbejde er stillet i Bero; Kongen syntes ikke rigtig om Skitsen, det kunde jeg godt mærke, og jeg synes ikke om den Plads, Kongen valgte. Jeg vil nu vente, til der bliver talt til mig igjen derom«. Dette skete imidlertid aldrig; derimod fik Kunstneren en Opfordring til for en af Privatmænd dannet Forening at sætte Frederik den Sjette et Mindesmærke paa Slotsbanken ved Skanderborg. Til dette Monument udførtes under Thorvaldsens Tilsyn en kolossal Portrætbuste; selv modellerede han noget senere til Fodstykket fire Relieffer. I det første symboliseres »Stavnsbaandets Løsning« ved en Genius, der mod sit Knæ sønderbryder et Aag; »Provinsialstændernes Indførelse« antydes ved en lignende Figur med et oprullet Dokument; paa det tredje Relief, »Retfærdighedens Pleje«, staar Genien med en Vægtskaal, hvorpaa Bondens Le vejer op mod Kongens Krone; paa det fjerde er han fremstillet med Lyren i den venstre Haand, medens han med den højre tager en Krans fra det ved hans Side staaende Alter; det er »Videnskabens og Kunstens Beskyttelse«.

Kort efter Frederik den Sjettes Ligfærd, ved hvilken Lejlighed Kong Christian den Ottende havde besøgt sine Forgængeres Grave i Roskilde Domkirke, blev Thorvaldsen kaldet til Kongen, der tilkjendegav ham det Ønske, at han skulde modellere en Statue af Christian den Fjerde til Opstilling i Kapellet. Kunstneren lovede at paatage sig Arbejdet, men i længere Tid opsatte han at begynde derpaa, og de mangfoldige Paamindelser, han modtog fra Hoffet, syntes ikke at skulle frugte. Saa paakaldte Kongen Baronesse Stampes Hjælp, og denne energiske Dame fik da, efter hvad hun selv har fortalt E. Plon, omsider Bugt med Thorvaldsens passive Modstand paa følgende Maade. En Dag, da Kunstneren under sit Ophold paa Nysø var gaaet ud at spasere, begav hun sig ind i Værkstedet og — modellerede selv en Skitse, der skulde forestille Christian den Fjerde. Da Thorvaldsen kom tilbage, udbrød han i den højeste Forbavselse: »Men hvad er dog det, De laver der?« — »Kongens Statue,« svarede hun; »jeg har lovet, at den skulde blive gjort, og da De ikke vil, saa maa jeg jo gjøre den selv.« Kunstneren lo og gav sig saa til at kritisere Figuren. »Gjør den da bedre, hellere end at gjøre Nar!« sagde Baronessen. »For Resten tvivler jeg paa, at De vil finde meget at rette paa min Statue.« Saa greb Thorvaldsen ind i Leret, og da han først var i Gang, blev han ved; Skitsen blev god, og efter den fuldendtes nu snart en større Model. Kongen er afbildet staaende med Fjederhatten i den sænkede højre Haand; den venstre hviler paa Sværdheftet — en stolt Skikkelse, der ved hele sit Præg af Mandighed og Kløgt ypperlig svarer til den i Følket levende Forestilling om den foreviges Grundvæsen. Den næsten syv Fod høje Statue blev, støbt i Bronze og cicelleret af Dahlhoff, opstillet i Gravkapellet; senere bragtes den til en Bastion ved Rosenborg, og endelig anvistes der den Plads ved det nye Kunstmuseum i Kjøbenhavn.

I Atelieret paa Charlottenborg fremstod der ved denne Tid kun faa nye Værker; naar Kunstneren var i Hovedstaden, faldt det ham vanskeligt at finde den fornødne Ro til Arbejdet. Desto mere fik han udført, naar han opholdt sig paa Nysø, i 1840 saaledes en hel Række tildels betydelige Relieffer. Først modellerede han to Medaillereverser, det ene med en knælende Kvindefigur, »Danmark, der beder for Kongen«, i Anledning af Thronskiftet, det andet til den Skuemynt, som blev præget til Forherligelse af Kronprins Frederiks Bryllup; her flyve Hymen og Amor sammen; hin tænder den ene af de Fakler, han holder i Hænderne, ved

EN UNG DANDSENDE PIGE.

den anden, medens Elskovsguden udsender sin Pil. Rækken af Billeder til Amors og Psyches Historie forøgedes med et nyt, hvor de elskende mødes, svævende i Himmelfrummet. Til Baronesse Stampes Fødselsdag modellerede Thorvaldsen »Diana, der beder Jupiter om Tilladelse til altid at leve som den jomfruelige Jagtgudinde«, til Kongeparrets Sølvbryllup et nyt Relief af Hygiea og Amor: Kjærlighedsguden sætter en Krans paa Hovedet af Gudinden, som lader Slangen — ikke »drikke af«, men, udgyde sin Gift, Lægedommen, i Skaalen. Betydeligere i Omfang end disse smaa Relieffer er det i samme Foraar modellerede Christus i Emaus, der af Baron Stampe var bestilt til en af Kirkerne paa hans Gods. Det er et Andagtsbillede af

Rebekka og Elieser.

øverordentlig Stemningsfylde. For Bordenden i den lille Stue, gennem hvis Buevindue man ser Havens Træer, sidder Frelseren; med oprakt Højre velsigner han Brødet; lige over for ham knæler den ene Discipel i Tilbedelse; den anden, som har rejst sig, bøjer sig med Armene korslagte over Brystet.

Senere paa Aaret udførte Thorvaldsen en Portrætmedaillon af Henrik Steffens, der var rejst til Nysø for endnu en Gang at mødes med sin navn-kundige Ungdomsven; derpaa fulgte de mythologiske Kompositioner »Persevs og Andromeda« og »Amor paa Svanen«, det sidste i to, helt forskellige Skikkelser, det gammeltestamentlige Relief »Rebekka og Elieser« og et Par

Genrestykker. I Bibelkompositionen, der i sin Art hører til Mesterens fineste og klareste, se vi i Midten den gamle Tjener, drikkende af Krukken, som Rebekka holder til hans Mund; bag ham staar en Dreng med Smykkeskrinet og en Karl, som holder Kamelerne; ved den anden Side to unge Piger, som ogsaa ere komne til Brønden under Palmetræet for at fylde deres Vandkar. Af Genrebillederne viser det ene os Kunstneren selv i Værkstedet paa Nysø; han staar i Arbejdsdragt, lænet til Cavalletten, der bærer en Skitse til Apostlen Andreas's Statue; Baronesse Stampe sidder med en Bog i Haanden foran ham; af hendes to Døtre klynger den yngste sig til Moderen, medens den ældre staar bag hendes Stol; ved den anden Side leger en lille Dreng med Kunstnerens Ler. Det andet Billede fremstiller en Scene ved Stranden; Baron Stampe tørrer efter Badet sit nøgne Legeme med et Klæde; af Sønnerne viser den yngste sit Jagtbytte til Broderen, som nøgen sidder til Hest. Endnu skal for Aaret 1840 kun noteres Konferentsraad C. H. Donners Buste, som dog vistnok blev modeleret under et Ophold i Kjøbenhavn. Den blev færdig paa knap tre Timer; Thorvaldsen selv ytrede, da Wilckens udtalte sin Forbavselse over denne Kjendsgjerning: »Det var da ikke saa hurtigt; til Apostlen Thaddæus brugte jeg, iberegnet den Tid, som medgik for Gipseren til Formen og Afstøbningen, kun ti Dage, og det var et ganske anderledes Arbejde.«

Som tidligere omtalt var der i Frankfurt bleven dannet en Komittee med det Formaal at tilvejebringe et Monument for Goethe, og Thorvaldsen havde lovet at levere Modellerne. Sagen var nu i en Række af Aar ikke bleven fremmet paa anden Maade end derved, at Kunstneren havde indsendt to smaa Skitser til Statuen, først en siddende og dernæst en staaende; nu hørtes der imidlertid Rygter om, at Thorvaldsen snart vilde begive sig tilbage til Rom og paa Vejen gjæste Frankfurt, og Komitteen satte sig da paa ny i Bevægelse og tilskrev ham gjentagne Gange for at formaa ham til at tage alvorligt fat paa Arbejdet. Men da den i November 1840 erfor, at der næppe for det første vilde blive noget af Thorvaldsens Rejse, og at der endnu ikke var begyndt paa Modellen, samt da Kunstneren tilsidst ikke svarede paa dens Breve, brast dens længe prøvede Taalmodighed, og Bestillingen blev tilbagekaldt. Om et andet stort Værk, et for Paris bestemt Monument for Napoleon, henvendte man sig i samme Aar til Thorvaldsen, men denne synes ikke engang at have besvaret vedkommende Skrivelse.

VULKAN.

EN LILLE PIGE MED AMORS PIL.

Da Pladsen for Musæet var bleven bestemt, og Bindsbølls Plan godkendt, havde Thorvaldsen sikkert troet, at han nu skulde være forskaanet for yderligere Ærgrelser denne Sag angaaende; det viste sig imidlertid, at der endnu var Malurt nær Bunden af Bægeret. Et af Bygningskommissionens Medlemmer, Murmester Sibbern, rejste nemlig Tvivl om den paa-tænkte Bygnings Soliditet, og Kommunalbestyrelsen blev derved i den Grad allarmet, at den gav sine delegerede i Kommissionen et Tilhold om »uopholdelig at nedlægge Protest mod Bygningsarbejdets Fortsættelse, indtil et til den endelige Udførelse skikket Projekt med tilhørende Detailtegninger og Beregninger var bleven indgivet og af rette Vedkommende antaget, samt at give Bygningskommissionen tilkjende, at man fandt sig foranlediget til ej alene at gjøre alle vedkommende personlig ansvarlige for en mulig Tilside-sættelse af denne Protest, men og at reservere Kommunens Ret med Hensyn til det Ansvar, som maatte være en Følge af den Maade, hvorpaa Arbejdet allerede er paabegyndt«. Over denne Indskriden blev Thorvaldsen vred, og i sin Harmen skrev han til Exekutorerne af hans Testamente og mindede om, at han i sit Gavebrev af 5te December 1838 havde forbeholdt sig, dersom det skulde møde Vanskeligheder at faa Musæet i Stand, at forandre sin Disposition med Hensyn til de endnu i Rom bevarede Kunstsager; hvad der nu var sket, fortsatte han, kunde vel foranledige ham til at gjøre Alvor af Truselen. Saa trak Kommunalbestyrelsen i Land; man nøjedes med at forøge Kommissionen med et nyt, bygningskyndigt Medlem og frafaldt den nedlagte Protest.

Det meste af Sommeren og Efteraaret 1840 tilbragte Thorvaldsen paa Nysø; der var han ogsaa ved Aarskiftet og udførte, som han plejede hver første Januar, et »Nytaarsrelief«; denne Gang blev det den bekjendte »Aarets Genius«, som med Ax og Druer i Hænderne glider frem paa Skøjter; Dyrekredsens tolv Billeder omgive den lystige lille Figur. Saa fulgte atter en Frugt af hans Svanestudier i Herregaardens Have, Jupiters og Ledas Kjærlighedsæventyr, dernæst et nyttestamentligt Relief, Jesus og den samaritanske Kvinde ved Brønden; i to Relieffer vendte han tilbage til et af sine Yndlingsemner, idet han føjede nye Led til Behandlingen af Amors og Psyches Historie: i det ene ses Guden i Færd med at forlade sin slumrende Elskerinde; i det andet hviler han paa sit Leje, medens Psyche lyser over ham med Lampen. Efter en Bestilling til Svanninge Kirke paa Fyen udførte Thorvaldsen dernæst Relieffet af Præsten Hans Madsen, der meddeler

Johan Rantzau, hvad han under sit Fangenskab i Lybékernes Lejr har erfaret om disses Krigsplaner; derpaa fulgte endnu i Foraarstiden det lille Relief med Jesus, der som tolv Aars Barn lærer i Templet, samt to med Fremstillinger af bakkantisk Dans, en Satyr og en Mainade, og endelig Ud-kastet til en Medaille »Ingenio et arti«, en fakkelbærende »Lysets Genius«.

Thorvaldsen havde i den senere Tid ofte berørt Nødvendigheden af, han atter en Gang drog til Rom for der at have Tilsyn med Arbejdet paa de endnu ufuldendte Værker, som henstode i Ateliererne; i Foraaret

Psyche ved Amors Leje.

1841 blev Tanken virkeliggjort, og sammen med Familien Stampe, der ogsaa agtede sig til Syden, sejlede han da, den 25nde Maj, fra Præstø paa et Dampskib, der af Regeringen var stillet til hans Raadighed; Wilckens fulgte med til Warnemünde. Rejsen gennem Tyskland, Schweitz og Norditalien varede næsten fire Maaneder; den blev, som man kunde vente det, fra først til sidst et Triumftog. Allerede i Rostock holdtes der en Fest til hans Ære; i Berlin hædredes han af den kongelige Familie og, ved en storartet Højtidelighed, af Kunstnersamfundet; da han i Dresden besøgte det nye Theater, bragte Publikum ham en jublende Hilsen, og et Digt i

HERKULES.

Anledning af hans Komme blev fremsagt fra Scenen. Mendelsohn, der i sin Tid i Rom saa ofte havde spillet i hans Atelier, modtog ham i Leipzig med en Musikfest; i Mainz og i Stuttgart, hvilke Byer han gjæstede for at se Monumenterne for Gutenberg og for Schiller paa deres Plads, blev han hædret som Æresborger. Varmest blev dog Modtagelsen i München, skjønt Kong Ludvig selv paa den Tid ikke var i Byen, men maatte nøjes med at give sit Bidrag til Mesterens Forherligelse i Form af en ny Dekoration, Michaelsordenens Storkors. I en stor Kreds af Kunstnere og Videnskabsmænd holdt Filosofen Schelling Festtalen for ham, en Filolog priste ham i græske Hexametre, en Orientalist brugte hele fem Tungemaal, deriblandt kinesisk, til at hævde hans Ry, og paa tyske Sange og Recitationer var der ingen Mangel. Denne Fest var det første Led i en hel Række af saadanne, og der er ingen Tvivl om, at den beskedne Kunstner har følt sig baade træt og overmæt af Virak, da han den sidste Aften før sin Afrejse fra München gik til Ro efter et Gilde, hvorved de der boende danske Malere havde haft ham til Gjæst.

Fra München rejste Thorvaldsen den 22nde Juli og gik over Schaffhausen og Zürich til Luzern, hvor han besøgte Løvemonetet; en Maanedstid vederkvægede han sig saa paa forskellige Steder mellem Schweitzeralperne og drog dernæst over St. Gotthard videre Syd paa. Længere Ophold gjorde han nu ikke undervejs, men Festligheder undgik han dog ikke; i Florents, hvor han kun dvælede to Døgn, maatte han saaledes være Storhertugens Gjæst ved en større Sammenkomst. Den 12te September naaede han til Rom, men heller ikke her var foreløbig Fred at finde; allerede Dagen efter sit Komme var han til Modtagelseshøjtidelighed i Akademiet S. Luca, hvor alle Medlemmerne mødte for med Voxkjerter i Hænderne at følge ham til hans Sæde, og faa Dage derpaa var der almindeligt Kunstnergilde. Flere saadanne fulgte, og da der endelig kom nogen Stilstand, følte Kunstneren sig stærkt optagen af det mere rolige Liv i den Stampedes Familie — han boede i en Del af Efteraaret sammen med denne — og mellem de øvrige Venner. I Løbet af et Par Maaneder fik han da heller ikke synderligt bestilt; først da han i November var flyttet ind i sit eget Hjem, gjorde han de nye Skitser til Statuerne Andreas og Thaddæus. Maaske har hans ved denne Tid mindre gode Helbredstilstand været medvirkende Aarsag til denne Standsning i Arbejdet; han led meget af Forkølelser, der undertiden endogsaa fik ham til at tro, at han skulde dø af

Tæring. Ved Juletid var han dog saa rask, at han med Liv og Lyst kunde deltage i Landsmændenes festlige Lag, og omtrent samtidigt udførte han det skønne Relief »Hyrernes Tilbedelse«: Marie knæler ved Barnets Leje, over hvilket tre smaa Engle svæve; bag hende staar Josef, ved den anden Side ses fire Hyrder, af hvilke de to som »Pifferari« blæse paa Skalmje og Sækkepibe. Kunstneren var nu igjen stærkt optagen af de nytestamentlige Emner, og saadanne var det, der fornemmelig sysselsatte ham i Aaret 1842: Mariæ Bebudelse, Flugten til Ægypten og Barnemordet, forenede i én Komposition, Jesus Daab og Indtoget i Jerusalem, ligesom de foregaaende et mindre Relief med faa Figurer. En hel Række Motiver af den hellige Historie skitserede han dernæst paa Papiret, uden at de dog nogensinde kom til videre Udførelse.

Hvad de større Værker angaar, hvorpaa han i Aarets Løb arbejdede, maa særlig nævnes Vulcanstatuen, der udførtes i Marmor, samt Apostlene Andreas og Thaddæus. Med Hensyn til denne sidste Figur er det alt meddelt, at Modellen til den blev færdig i Løbet af ti Dage; saa meget desto mærkeligere er denne Kjendsgjerning, som den, ifølge »en Slags Kaprice« af Thorvaldsen, blev dennes egne Hænders Gjerning lige fra Opstillingen af Jernskelettet til den sidste Retouche. Efter at denne Statue var færdig, tog Mesteren, tilskyndet af en Bestilling fra Kongen af Würtemberg, fat paa en Omarbejdelse af Gratiegruppen fra 1819. I sin nye Form fik Gruppen tillige et nyt Indhold: den ene af Gudinderne rækker Amors Pil til den anden, for at hun med sin Figur skal prøve dens Od. Arbejdet greb, fortælles der, Thorvaldsen i den Grad, at han fra den aarle Morgen til om Eftermiddagen Klokken fem ikke lod sig drage fra Værkstedet i al den Tid, Modellen var under Udførelse. Digteren H. P. Holst mødte ham en Morgen paa Vejen til Studiet og spurgte til hans Befindende. »Jeg kan ikke sove,« var Svaret; »Gratierne forstyrre min Nattero.« Da Værket var fuldendt, var Kunstneren selv i ualmindelig Grad fornøjet dermed, og det syntes ham nu, at hans Gjerning i Rom var saa vidt afsluttet, at han kunde tænke paa igjen at begive sig til Hjemmet.

Kong Christian den Ottende havde meddelt Thorvaldsen, at det var hans Hensigt i Sommeren 1842 at lade en Fregat løbe ind til Livorno for dér at modtage, hvad der maatte ønskes hjemsendt; det tilføjedes, at alt paa Skibet vilde være indrettet paa ogsaa at tage Kunstneren selv ombord. Thorvaldsen svarede, at han vilde benytte den nævnte Lejlighed til

at faa alt afsted, hvad der paa nogen Maade kunde undværes i Ateliererne og i hans Bolig; om sin egen Hjemrejse talte han derimod ikke. Men efter at Familien Stampe i Juni Maaned havde forladt Rom — til Afsked havde Thorvaldsen modelleret Baronessens Buste —, blev Længslen efter de hjemlige Forhold stærkere, og selv en Bestilling paa et Monument for Kong Ludwig af Bayern kunde ikke holde ham tilbage. I September kom Fregatten Thetis til Livorno og indskibede den rige Ladning af Kunstværker; Bravo skulde ledsage den til Kjøbenhavn, men om Thorvaldsen vilde følge med, var endnu ikke afgjort; han udtalte sig ikke til nogen derom, og uden Tvivl vaklede han, syg og ilde til Mode, som han paa den Tid var, idelig i sin Beslutning: skulde han blive eller rejse, og i sidste Tilfælde, skulde han gaa over Land eller til Søs? Det synes da at have været en tilfældig Omstændighed, der endelig medførte Afgjørelsen. Thorvaldsen fik en Dag Besøg af en dansk Dame, Søster til en af hans Ungdomsvenner, Theatermaleren Wallich. Da hun kom til Thorvaldsen, fandt hun ham, efter hvad hun selv har meddelt, i højeste Grad mismodig; han havde allerede i nogen Tid lidt af Gigtanfald og følte sig uhyggelig tilmode i en Bolig, der nu var øde, da alle dens Prydelser, Kunstsagerne, vare bortsendte. Han fandt det af største Vigtighed, at han fulgte med sine Sager til Danmark, men havde dog ikke kunnet beslutte sig dertil; hans Læge fraraadede ham det paa det bestemteste, og nu var det maaske ogsaa for silde. Jomfru Wallichs Rejse over Land var imidlertid nær forestaaende, og da hun, Dagen før hun skulde tiltræde den, endnu en Gang besøgte Thorvaldsen, fandt hun ham til sin Overraskelse i et fortræffeligt Lune. Han havde netop fra den danske Konsul i Livorno modtaget et Brev med Opfordring til snarest muligt at komme, da Fregatten i saa Tilfælde endnu vilde vente indtil den 2den eller 3dje Oktober. Munter gik han om og syslede med Indpakningen af sit Rejseskrin, hvori han selv vilde føre sine kostbareste Sager med sig, og foreslog nu sin Landsmandinde, at hun skulde lægge sin Rejse over Livorno, for at de kunde følges ad saa langt. Denne Opfordring fulgte hun med Fornøjelse, og næste Dag gik Rejsen til Civita vecchia, hvorfra et neapolitansk Dampskib førte dem til Livorno. Men da de kom dertil, erfare de, at Fregatten allerede Dagen i Forvejen var afsejlet. Sagen var simpelthen den, at Thorvaldsen havde glemt at sende Efterretning om, at han vilde med, men ikke desto mindre blev han i høj Grad forbitret og tog nu den Beslutning at drage hjem over Land og

det saa hurtigt, at han kunde være i Kjøbenhavn før Fregatten. Rejsepenge havde han rigtignok ikke været betænkt paa at forsyne sig med, men heldigvis kunde Jomfru Wallich »lægge ud«. Det gjorde hun med god Vilje, og i det hele tog hun sig paa hele Hjemfarten med den største Omhu ad Thorvaldsen, hjalp ham at passe paa Skrinet med de antike Stene og skærmede ham, saa godt det lod sig gøre, mod Overanstrengelse og mod paatrængende Rejsefæller.

Over Marseille, Lyon og Strassburg gik Farten Nord paa; tre Nætter og to Dage maatte den gamle Kunstner mellem de sidstnævnte Stationer tilbringe i Dagvognen. Saa tog han med Dampbaad ned ad Rhinen til Mainz; her blev et Forsøg paa Modtagelseshøjtideligheder lykkelig afpareret, men i Frankfurt, den næste By, hvor man skulde have lidt Hvile, gik det ikke slet saa heldigt; dør maatte Thorvaldsen deltage i en større Soirée. Videre gik det saa over Kassel og Göttingen til Hannover, hvor Thorvaldsen blev syg, men dog maatte være med til en »improviseret Fest«. I Altona dvæledes der fire Dage, saa videre til Kiel og derfra med Orlogsfregatten Frederik den Sjette til Hovedstaden. Det blev en besværlig Overfart i haard Snestorm, men alt endte dog vel, og den 24nde Oktober modtoges den hjemvendte Mester paa Kjøbenhavns Toldbod af sin Datter, dennes Børn og nogle af de nærmeste Venner.

I disses Kreds tilbragte Thorvaldsen den første Aften; allerede den næste Dag gik han hen for at se til Musæumsbygningen, som nu var under Tag, og blev dør hilset med en Tale af Byens Overpræsident og med en smuk Sang, forfattet af H. P. Holst. Derpaa gjennemvandrede han de Rum, der vare bestemte til at huse hans Værker, og erklærede sig saare tilfreds med det hele; sin Glæde over, hvad der i denne ham saa magtpaaliggende Sag var opnaaet, gav han nogle Dage senere Udtryk ved at forøge sin Gave til Musæet med 25000 Rigsdaler, hvis Renter skulde bruges til Udførelse i Marmor af hans Arbejder samt til disses Opstilling.

Endnu inden Vinteren ret var begyndt, drog Thorvaldsen til Nysø og gjenoptog dør sit Arbejde. Det første, han modellerede, var et Relief til Fodstykket for Christian den Fjerdes Statue; her havde han af Kongens Valgsprog, »Regna firmitas pietas«, taget Anledning til en Komposition af tre Figurer, Rigsstyrelsen, Styrken og Guds frygten. Dernæst fulgte Reliefferne til Frederik den Sjettes Monument ved Skanderborg og endelig, hen imod Slutningen af Aaret, den dejlige Medaillon med Fremstillingen af »Juleglæden

i Himlen«, der snart kom til at indtage en fremragende Plads blandt Mesterens mest populære og oftest reproducerede Frembringelser; alle kjende vi den saa vidunderlig fint afrundede Komposition med de tre store Engle, af hvilke de to holde Bladet, hvorefter de synge, medens den tredje slaar Harpen, og en Kreds af Smaaengle svæver omkring dem med deres Fløjter og Cymbler.

Kort efter Nytaar udførte Thorvaldsen den livfulde Skitse »Jægdrengen«, et Portræt af hans Dattersøn, den tiaarige Alberto Paulsen; Drengen bøjer sig, med det ene Ben hvilende over en Træstub, ned mod Hunden og kjærtegner den til Tak for Haren, den har bragt; dette Arbejde blev dog aldrig modelleret i større Format. I den nærmest paafølgende Tid førte Thorvaldsen Tilsyn med Udførelsen i kolossal Maalestok af Frontongruppen til Christiansborg; den blev nu af Borup gjort færdig i Leret under hans Ledelse, og Figurerne brændte af J. Dalhoff. Sommeren tilbragte han paa Nysø, og her fremstod da en Række nye Reliefmodeller, først »den bortflyvende Amor«, ogsaa kaldet »Amors Svanesang«; rørende Lyrens Strænge flyver Guden hen over Havfladen, hvorpaa en Svane vugger sig. Paa et andet Relief, Thalia og Melpomene, svæver Tragediens Musa med Køllen paa sin Skulder gjennem Rummet; saa nærmer hendes muntre Søster sig og spørger, forklarede Kunstneren selv: »Hvorfor er du altid saa alvorlig?« Malerkunstens og Billedhuggerkunstens Genier vare hver for sig fremstillede paa de næste Medailloner; derpaa fulgte Poesiens og Harmoniens Genier, svævende ved hinandens Side.

Fra Slotsbygningsskommissionen havde Thorvaldsen imidlertid modtaget en Skrivelse, hvori den mindede ham om, at der endnu stod adskillige af de hos ham bestilte Kunstværker til Rest, og som Følge heraf fremtog han de Skitser, han i sin Tid havde udkastet som Grundlag for de paa-tænkte fire Kolossalstatuer til Portalen ud mod Slotspladsen. Men de tilfredsstillende ham ikke længer; han satte dem foreløbig til Side, og først efter at han hen paa Sommeren atter havde fæstet Bo paa Charlottenborg tog han dem igjen frem for at begynde paa en af Figurerne, Herkulesstatuen. I den oprindelige Skitse staar Helten med det skjæggede Hoved, over hvilket Løvehuden er trukken op, stærkt drejet til Venstre; Køllen holder han i højre Haand og lader den hvile paa Skulderen; ved hele sin Holdning saa vel som ved Ansigtets Udtryk gjør han nærmest Indtryk af en vild Slagsbroder; faa af Thorvaldsens Skikkelser have saa lidt af den

oldgræske Aand og Stil som denne, og man fatter da helt vel, at den ikke i Længden kunde staa for Kunstnerens egen Kritik. Det blev dog ingenlunde noget fuldkomment Værk, han fik ud af den grundige Omarbejdelse. Vel er den nye Herkules i Opstilling og Linier langt finere og roligere end den oprindelig anlagte, som han knejser der med det skjægløse Hoved kun svagt drejet, med Løvehuden over venstre Skulder og Køllen mod Jorden i den sænkede højre Haand; indrømmes bør det ogsaa, at han staar godt paa sine Ben, og at han — hvad der jo i det givne Tilfælde er en vigtig Ting —, gjør en betydelig dekorativ Virkning. Men i Enkelthederne er Kunstværket ingenlunde uangribeligt; Aasynet har ikke meget at fortælle om den Frejdighed og Daadslust, man nødig savner hos en Herkules, og Modelleringen af Legemet er mere Udtryk for »Korpus« end for Elasticitet og Kraft. Det berettes, at Kunstneren under dette Arbejde jævnlige følte sig anstrengt; ikke desto mindre vilde han saa vidt muligt udføre det hele med egen Haand; han lavede selv de nødvendige Stilladser og bevægede sig omkring paa disse med en Frejdighed, der satte Skræk i hans Venner. Men formanede disse ham til at tage sig i Agt, svarede han kun: »Falder jeg ned, saa dør jeg paa Valpladsen.«

Samtidig med, at Thorvaldsen modellerede Herkulesstatuen, blev hans Æskulap udført i et Sidelokale. Til denne Figur forelaa der fra 1839 to Skitser; i dem begge er Gudens Overkrop hyllet i et folderigt Draperi, der ogsaa er lagt over højre Skulder; Staven med Slangen holder han i venstre Haand og støtter den mod Jorden. For øvrigt er der ret betydelige Variationer; i den ene Skitse holder den højre Haand Draperiet ind imod Midjen, og Hovedet er sænket som i stille Grublen; i den anden — den, der i det væsentlige blev fulgt — løfter Guden sit Hoved som i glad Tillid til de Lægedomsurter, han holder i den hævede højre Haand. Begge disse Statuer bleve efter Thorvaldsens Død fuldendte i kolossal Maalestok af Bissen og støbte i Bronze; Bissen udførte ogsaa de to andre Figurer til Slotsfaçaden, Minerva med Lansen og Oliegrenen og Nemesis med Roret og Hjulet; til disse Værker, af hvilke navnlig det sidstnævnte udmærker sig ved sin store Stil, forelaa der fra Mesterens Haand kun de Skitser, der nu findes paa Musæet.

I Efteraaret 1843 opholdt Thorvaldsen sig afvekslende paa Nysø og i Kjøbenhavn; paa førstnævnte Sted arbejdede han videre paa Rækken af sine Medailloner med Kunstens Genier og udførte det nye Relief

»Hymen«, der med en Fakkell i hver Haand flyver hen over to Duer, som mødes i Luften. I Værkstedet paa Charlottenborg stod jo Modellen til Æskulap paa Cavalletten, men Thorvaldsen interesserede sig ikke ret for denne Statue; af og til standsede Arbejdet paa den fuldstændigt, og til sidst blev den saa forsømt, at Leret tørrede ind, og det hele faldt sammen, saa det maatte lægges op fra nyt. Grunden hertil var vel nærmest den, at Thorvaldsen ved den Tid befandt sig ilde. Et gammelt Saar, han havde paa Benet, tvang ham til at holde sig i Ro; Lægehjælp brugte han kun, naar hans Omgivelser ad allehaande Omveje kunde lokke ham dertil, og Tilstanden blev omsider næsten uudholdelig. »I sin Utaalmodighed«, fortælles der, »erklærede han da, at indtil Jul vilde han holde sig rolig, men saa heller ikke længer. Nytaarsdag maatte og vilde han arbejde; gjorde han ikke det, vilde det gaa ham galt hele Aaret igjennem. Løftet blev ogsaa givet ham, og da Nytaarsmorgen 1844 kom, havde Wilckens forberedt alt, for at han med Benet hvilende paa en Skammel og opstablede Puder kunde sidde foran Staffeliet ved Skifertavlen«. Men da Lægen kom og undersøgte Saaret, forbød han ham at arbejde. Thorvaldsen blev herover meget nedslaaet, men fandt sig dog i det uundgaaelige, og da der var forløbet en fjorten Dages Tid, viste Frugterne af hans Resignation sig; han kunde nu staa op fra Sofaen og igjen tage fat paa det kjære Ler, der snart under hans Hænder formede sig til Relieffet »Fredens Genius«: den vingede Skikkelse knæler foran en Ørn og en Løve og lader dem drikke af en Skaal; bag ham sidder en Hund. Nogle Dage efter, at dette Relief var modelleret, læste man i Bladene, at Thorvaldsen havde udført det i Anledning af et forestaaende Giftermaal mellem en dansk Prins og en russisk Storfyrstinde. Da Wilckens fortalte ham dette, sagde han: »Det kan gjerne være, at man tænker sig det saaledes, og der er maaske ogsaa noget deri; men nu skal jeg sætte Frihedshuen paa«. Genien fik da virkelig en saadan alt andet end forskjønnende Hovedbedækning, og en lignende anbragte Kunstneren til Overflod paa et Skud af den Egestamme, ved hvilken i Kompositionens Udkant Krigsvaabnene ere lagte til Hvile.

Til Rækken af Kunsternes Genier føjedes endnu Poesien; med de brede Vinger udfoldede, med Lyren i venstre og Plektren i højre Haand staar den og synger; ved Siden ses en Kasse med Bogruller og en Lavrbærkrans. En Billedhuggerkunstens Genius havde Thorvaldsen tidligere modelleret; bag den saas antydet et Relief med Minervas Fødsel. Men

med dette Arbejde var Kunstneren selv misfornøjet, og han udførte nu et nyt, hvor Genien ses siddende ved Foden af en kolossal Jupiterstatue og i Færd med at mejsle paa Ørnen. Heller ikke med dette Relief, der blev gjort færdigt paa hans »romerske Fødselsdag«, den 8nde Marts, var han rigtig tilfreds; »jeg tror«, sagde han til Wilckens, »at jeg maa have Billedhuggeren højere op«.

Thorvaldsen var imidlertid paa denne Dag saa vel som de følgende lidende baade paa Legeme og paa Sjæl; først den 21nde Marts ytrede han igjen Lyst til at arbejde; han fik Staffeliet med den store

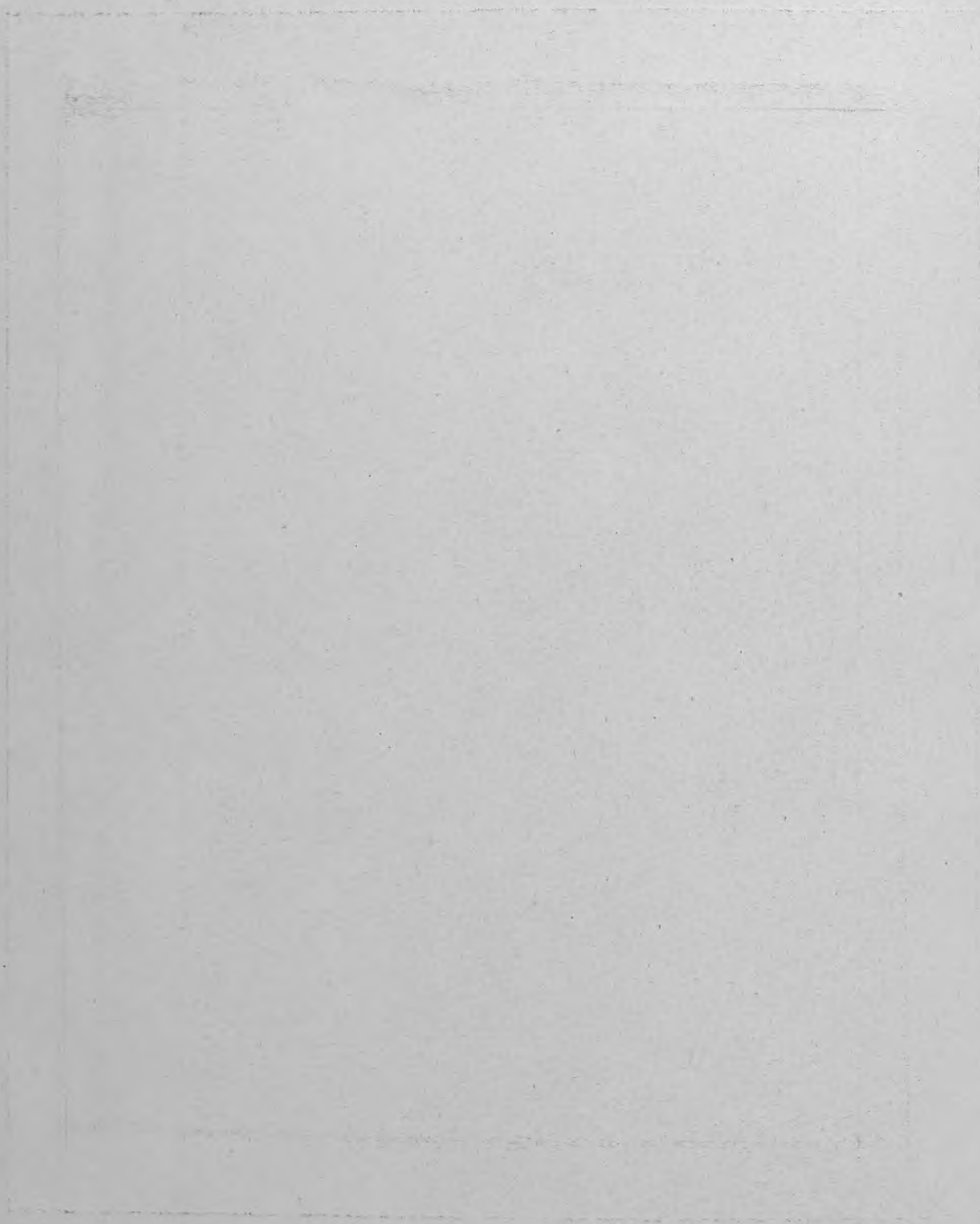
Tegning til Billedhuggerkunstens Genius.

Skifertavle stillet op ved Vinduet og tegnede med Kridt et nyt Udkast til Billedhuggerkunstens Genius, det skjønneste af dem alle. Nu var Genien kommen »højere op«; med Hammeren og Mejslen i Haanden sad han paa den vældige Jupiters Skulder. Det blev Mesterens sidste Komposition.

Aftenen efter at denne var udkastet, følte Thorvaldsen sig saa rask, at han ikke alene gik i Theatret, men endog efter Forestillingen tilbragte en Stund i en Vens Hjem. Den følgende Dag syslede han med et andet Værk; Tanken om Lutherstatuen var kommen op i ham paa ny, og den 23nde Marts var han allerede i den tidlige Morgenstund i Færd med

AMOR OG HYMEN.

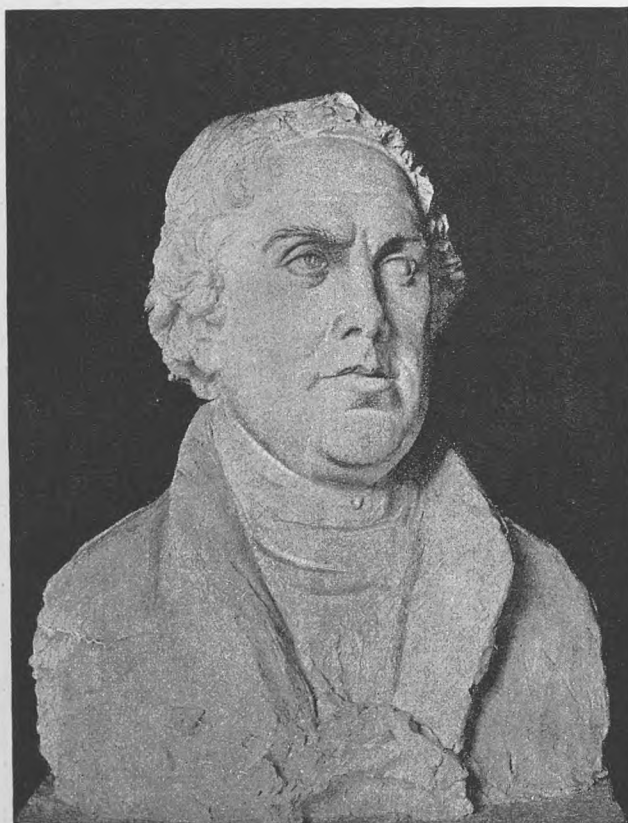
Modelleringen af Reformatorens kolossale Buste. Ved dette Arbejde traf Thiele ham, og efter hans og Wilckens's Beretninger skal her nu meddeles, hvad der vides om den store Mesters sidste Timer.

»Thorvaldsen var«, fortæller Thiele, »ualmindelig stille og ordknap. »Hvem mon der faar min Bolig, naar jeg dør?« spurgte han efter en Pavse. Overrasket ved dette Spørgsmaal søgte jeg at aflede hans Tanker, som om der var al Rimelighed for, at vi endnu længe skulde beholde ham. Men han afbrød mig med et ganske usædvanligt Alvor. »Sig ikke det«, sagde han; »med mig er det snart forbi — før end nogen tænker derpaa. Og jeg vilde ret ønske«, tilføjede han, idet han foldede sine Hænder over Brystet, »at det maa ske snart, før end jeg falder mig selv og andre til Byrde«. — Han stod som i Bøn foran mig, og den indre Bevægelse, der lyste ud af hans store Øje, greb mig, saa at jeg forstummede. Der indtraadte en lang Pavse, som det var mig umuligt at afbryde. Imidlertid tog han atter fat paa Arbejdet, medens jeg i en smertelig Følelse søgte efter en passende Anledning til at bryde Tavsheden, der med hvert Øjeblik blev pinligere. Hans Arbejde var min eneste Udflugt. Jeg fortalte ham da, at David Hopfer, en samtidig af den store Reformator, havde i et raderet Blad skjænket Efterverdenen en aandrig Profil af Luther, som det maaske kunde interessere ham at have ved Haanden. Han svarede, at han kjendte det ikke, men nok kunde have Lyst til at se det. Jeg tilbød da, at jeg strax vilde hente det, hvorfor han takkede mig meget venligt, og jeg forlod ham. Efter en halv Times Forløb kom jeg tilbage med Bladet i det Haab, at det skulde give hans Tanker en ny Retning, men jeg traf ham ikke hjemme og saa' ham ikke mere i Live.«

Thorvaldsen havde fra sin Bolig begivet sig ud for at aflægge et Besøg hos Kronprinsen, men traf ikke denne hjemme; saa gik han med Wilckens hen for at se, hvorledes det gik med Musæet. Da de kom derhen, gik de længe omkring i Bygningen, og Thorvaldsen udtalte sig om Ordningen af Værkerne. »Gid den Tid snart var nær, da jeg kunde faa mine Arbejder opstillede«, sagde han til sidst; »saa er jeg beredt til at gaa bort herfra.« Klokkeren 3 forlod han Musæet; en Time senere mødte han til Middag hos Overpræsident Kjærulf og kom først hjem ved Midnatstid.

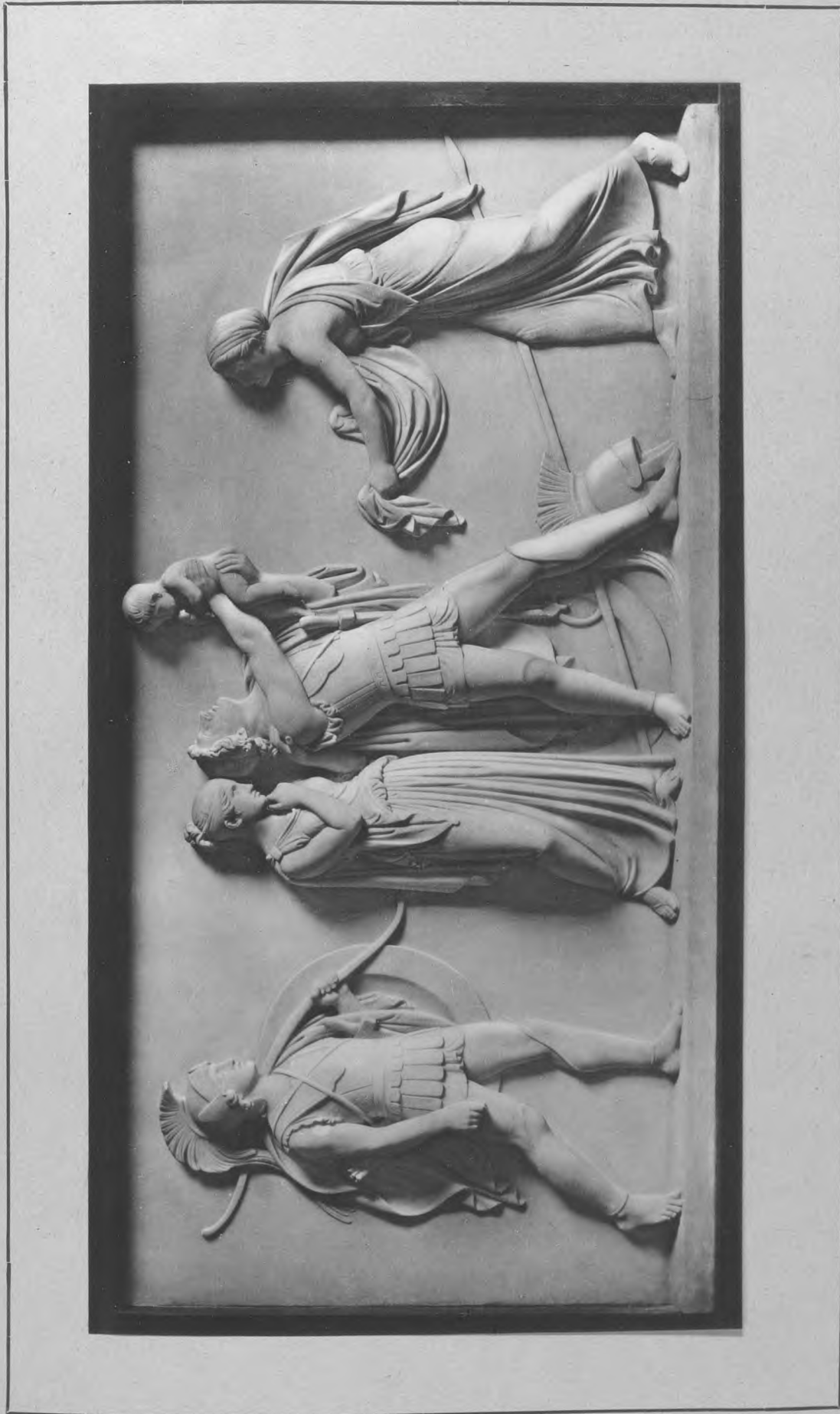
Søndagen den 24nde Marts 1844, den sidste Dag i sit Liv, ringede han allerede Klokkeren 5 paa Wilckens og klagede over, at han ikke havde kunnet sove; til at blive liggende længere var han dog ikke at

formaa; da han var paaklædt, satte han sig i sin Sofa og begyndte at læse, men faldt strax i en Søvn, der varede et Par Timer. Da han var vaagnet igjen og havde nydt sit Morgenmaaltid, gik han til sit Arbejde og syslede det meste af Formiddagen med Lutherbusten. Til Middag var han indbudet af Baronesse Stampe, men han havde mere Lyst til at blive hjemme hele Dagen og derefter gaa i Theatret, hvor Operaen Griseldis skulde op-

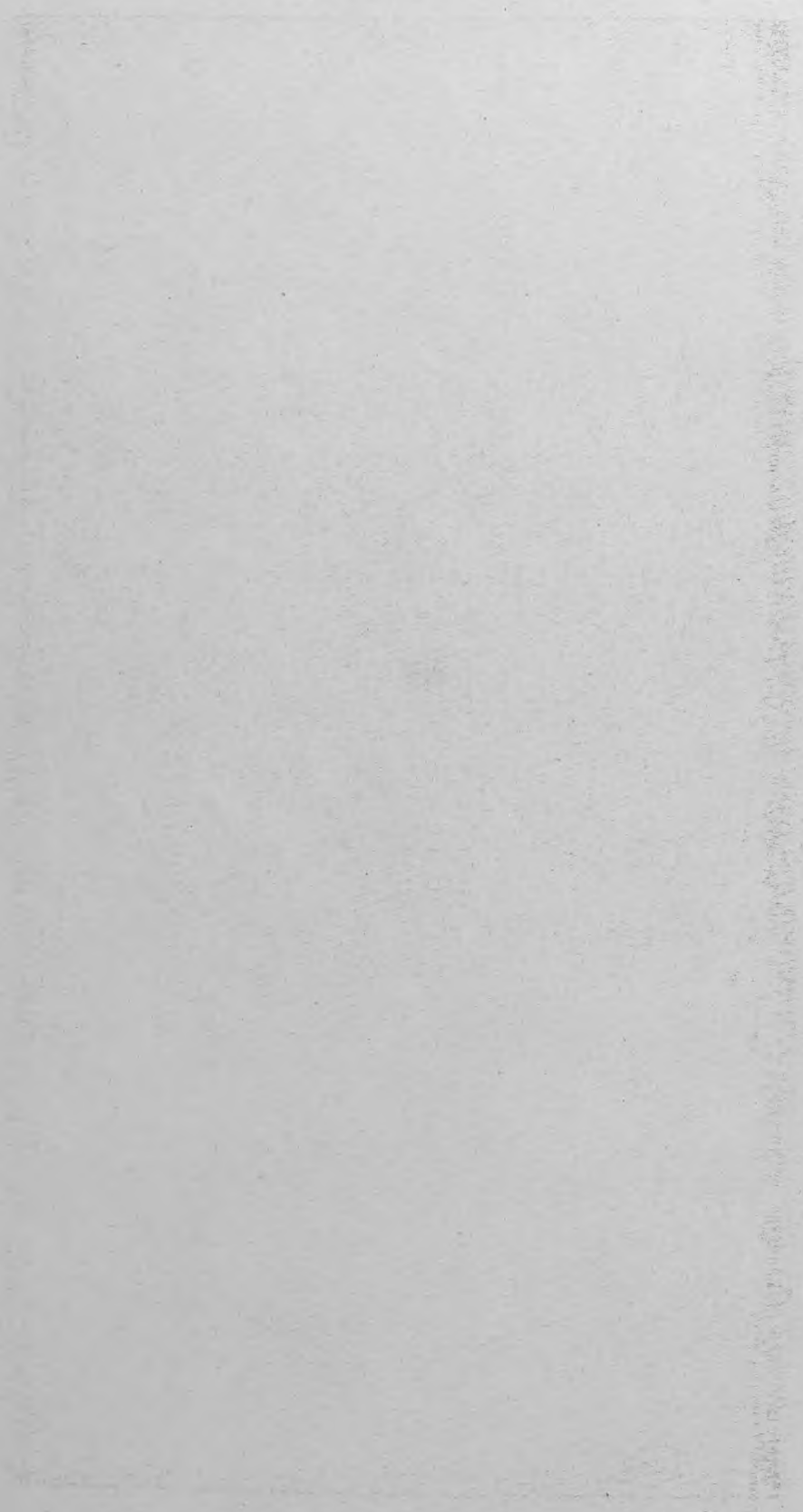

Den ufuldendte Buste af Martin Luther.

føres; dette meddelte han Wilckens og gav ham Ordre til at bede sin Kone sørge for Middagsmad. Da imidlertid Baronessen selv indfandt sig i hans Bolig, lykkedes det hende at formaa ham til at kjøre med hende, først paa en Visit hos en fælles Bekjendt og derpaa til Middagen. »Han stod endnu foran Luthers Buste, hvoraf kun den højre Side var nogenlunde sammenarbejdet, da han gav efter for disse Overtalelser. Han trykkede den lille

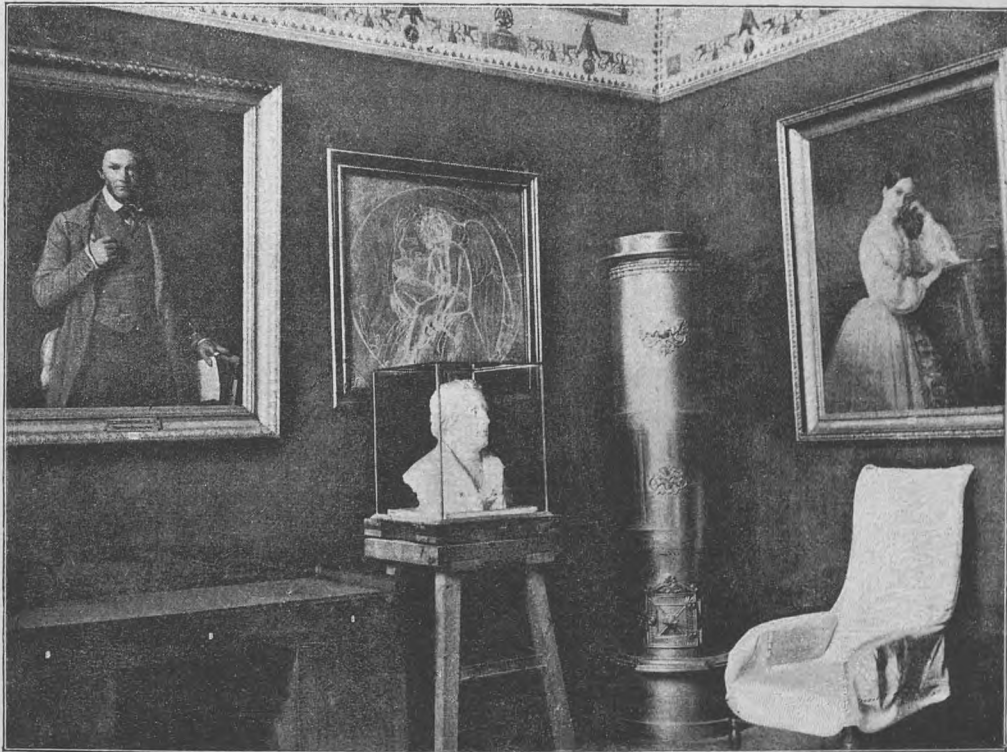

HECTORS AFSKED MED ANDROMACHE.

Lerklump, som han holdt mellem Fingrene, fast paa Bustens Brystflade, stødte Modellerstokken ind i det bløde Ler og — forlod Arbejdet.«

Ved Middagsbordet, hvor han var sammen med Oehlenschläger, H. C. Andersen, Ernst Meyer og flere gode Venner, var han ualmindelig munter, fortalte Anekdoter, lo ad sit Yndlingsblad, Corsarens, Vittigheder og talte om en Rejse, han havde tænkt at gjøre til Italien. En mærkelig Ytring lod han ved denne sin sidste Sammenkomst med de gamle Venner

Interieur fra Thorvaldsens Værelse.

falde: »Nu«, sagde han, »kan jeg da gerne dø; for nu har Bindsbøll min Grav færdig«.

Efter Maaltidet begav han sig til Fods til Theatret; paa Vejen mødte han Bindsbøll, som fulgte ham derhen. Ved hans Indtrædelse i Skuespilhuset var den første Bekjendt, han traf, Conferentsraad Collin, med hvem han vekslede nogle Ord; saa satte han sig paa sin Plads i Parkettet ved Siden af Oehlenschläger og hilste venligt paa de omkringsiddende.

Men et Øjeblik efter sank han med lukkede Øjne om til den ene Side. »Thorvaldsen er besvimet«, udbrød Oehlenschläger til de nærmeste; »lad os se at faa ham ud!« Dette skete strax, men man overbeviste sig lige saa hurtigt om, at han var død.

Liget blev kjørt til Charlottenborg; en Læge aabnede en Aare, men der flød intet Blod. Den faa Dage derpaa foretagne Obduktion viste, at Døden skyldtes en kronisk Hjertefejl. Fredagen den 29de Marts bare unge Kunstnere deres elskede Mesters Lig op i Akademiets Antiksal; sammen med Wilckens holdt fire af dem Vagt, indtil Sørgehøjtiden den følgende Dag skulde finde Sted.

Og da saa Timen kom, da skjønnes det, at der var Landesorg; sjælden har vel ved nogen Ligfærd Deltagelsen været saa stærk og oprigtig, Tilslutningen af store og smaa, gamle og unge, rige og fattige saa almindelig. Overalt i Byens Gader, gennem hvilke Toget skulde gaa for at bringe Mesterens Lig til den Kirke, han havde skjænket saa mange af sine herligste Værker, vare Husene smykkede med Sørgeflag og Grønt; Lav og Korporationer vare med deres florumvundne Faner opstillede i Rækker langs Vejen; fra alle Kirketaarne lød Klokkernes Klang. Men i Charlottenborgs Antiksal stod, omgiven af det gamle Grækenlands Størværker, den aabne Kiste; endnu et Blik kunde Vennerne kaste paa Mesteren, om hvis skjønne Hoved de nu for sidste Gang havde slynget en Lavrbærkrans. Efter en Sang, afsungen af Kunstnere, blev Laaget, som bar Thorvaldsens Mejsel, omgiven af Kranse og Palmegrene, sat paa, og H. N. Clausen holdt en Tale; under Sang blev saa Kisten baaret ned og stillet foran Atelieret, fra hvilket et italiensk Operaselskab bragte Mesteren en Afskedshilsen i Toner. Endnu et Farvel i Sang, og Toget satte sig i Bevægelse; fyrretyve Kunstnere bare Kisten gennem de menneskefyldte Gader; overalt strøedes der Blomster, medens Klokkeklangen blandede sig med Tonerne af de Koraler, der blæstes fra Kirketaarnene.

Da Toget naaede Frue Kirke, hvis Vinduer vare blindede med sorte Draperier, og hvor Lyset bredte sig mildt fra Kroner og Kandelaber, gik Kongen og Kronprins Frederik det imøde, stillede sig i Spidsen for det og førte det op til Koret, hvor Kisten blev sat hen foran Kristusstatuen. Fra Orglet, der var forstærket med Basuner, lød for første Gang Hartmanns Sörgemarch; da dens Toner vare forstummede, afsang det kongelige Theaters Operister en af Oehlenschläger forfattet Kantate til Musik af

Glæser, hvorpaa Stiftsprovst Tryde holdt Sørgetalen; den gribende Højtidelighed sluttede med en Sang af H. C. Andersen, afsungen af Studenter. Saa skiltes Følget ad, men hele Dagen stod Frue Kirkes Dør aaben for den talrige Mængde, der ikke havde kunnet være til Stede ved Bisættelsen, men som dog ønskede at sige Mesteren et sidste Farvel.

Dagen efter, den 31te Marts, skulde Kunstakademiet holde sin sædvanlige Aarsfest, og det havde været paatænkt denne Gang at give den et særlig højtideligt Præg i Anledning af, at den faldt sammen med Halvhundredaarsdagen for den, paa hvilken Thorvaldsen havde modtaget sin store Guldmedaille. Nu maatte den jo blive til en Sørgefest; Thiele holdt i sin Egenskab af Akademiets Sekretær Talen og mindede i simple, inderligt følte Ord om Mesterens Kampe og Sejre, om hans rige Liv og herlige Gjerning. Til Slutning meddelte han, at Kongen havde lovet at lade den Sejersgudinde, som Thorvaldsen selv havde ønsket at se anvendt som Pryd for Musæumsbygningen, støbe i Bronze, og at en ny »store Guldmedaille« skulde præges til Minde om Halvhundredaarsfesten og om Thorvaldsens Død.

Endnu i mere end fire Aar stod Kisten med Mesterens Lig i Gravkapellet ved Frue Kirkes Kor; men da Musæumsbygningen omsider var færdig, førtes det til sit endelige Hvilested. Det var en smuk Morgenstund, den 6te September 1848. Kisten blev sat paa en Rustvogn og, ledsaget af fireogtyve Soldater samt et lidet Følge af Thorvaldsens Venner, ført til Musæumsgaarden, i hvis Midte Bindsbøll efter den forevigeedes Ønske havde ladet det underjordiske Gravkammer indrette; dets Vægge vare prydede med Roser og Liljer, udførte af Landskabsmaler H. C. From. Da Liget blev baaret til Graven, stode Medlemmerne af Musæets Bestyrelse omkring denne, og Konferentsraad Collin gav Ordre til at sænke Kisten; paa dens Laag var lagt en Marmorsten med Indskrift, en Sølvkrans, Gave fra Skolebørn, og en Afstøbning af Skitsen til den Statue, i hvilken Thorvaldsen havde afbildet sig selv, støttet til Haabet. Collin, Professor H. N. Clausen, Bindsbøll, Thiele, Wilckens og enkelte andre bleve ved Graven, til den var muret til.

Og nu var da det Værk fuldendt, der i saa lang en Række af Aar havde sat saa mange Kræfter i Bevægelse; de rige Frugter af Thorvaldsens Virksomhed som Kunstner og af hans Samlerflid havde fundet »et værdigt Opbevaringssted« inden for Mure, der tillige hegnede hans Grav. Om Planen for Musæet og om dets Opførelse er der alt i det foregaaende

lejlighedsvis talt; her skal nu gives nogle yderligere Oplysninger derom saa vel som om Bygningens endelige Indretning.

Bindesbølls første Plan, der blev udstillet i 1834, synes nu at være gaaet tabt; tre Aar senere hjemsendte han fra Rom en anden, hvilken han havde udarbejdet i Forening med Thorvaldsen; den gik ud paa en Pragtbygning, i hvis aabne, søjleprydede Forhal de kolossale Monumenter og Enkeltfigurer kunde finde Plads, og efterfulgtes af en Række andre Udkast, der dels skyldtes samme Kunstner, dels andre Bygmestre som Hetsch, — der foreslog at gjøre »Marmorkirken« færdig som Musæumsbygning — Malling og Koch. Efter at Kommitteens for Indsamlingen i 1837 havde organiseret sig med Collin som Forretningsfører, opstod der en vidtløftig Discussion om, hvor Musæet skulde ligge; Afgjørelsen af Spørgsmaalet blev da truffen af Kongen selv, der en af de sidste Dage i Aaret 1838 lod Collin kalde for at meddele ham, at han vilde skjænke den Vest for Christiansborg liggende Bygning, der hidtil havde huset Hofstatens Vogne, til Indretning for Musæet; samtidig paalagde han Collin at tale med Thorvaldsen derom paa Stedet »for at forebygge Misforstaaelser«. Da Thorvaldsen den følgende Dag saa' paa Bygningen sammen med Collin og Koch, erklærede han sig fuldkommen tilfreds med Gaven; men hermed var dog Spørgsmaalet om Musæets Beliggenhed ikke bragt fuldstændigt ud af Verden. Flere Medlemmer af Kommitteens nærrede nemlig alvorlige Betænkeligheder ved at gaa ind paa Omdannelsen af det gamle Vognhus, ikke blot fordi den Omstændighed, at dettes Mure i alt Fald delvis skulde blive staaende, vilde virke hemmende paa Arkitektens Arbejde, men særlig fordi enhver paa denne Plads opført Bygning vilde blive trykket af det nærliggende Slots uhyre Masse og udsat for ikke ringe Brandfare. Efterhaanden bragtes dog Indvendingerne til at forstumme, dels over for Thorvaldsens eget udtrykkelige Ønske, dels paa Grund af de praktiske Vanskeligheder, som maatte følge af, at man afviste et Tilbud, der kom fra selve Suverænen. Det blev besluttet at tage imod Grunden og det, der kunde bruges af Bygningen, og i August 1839 godkjendte Kommitteens, et Par Maaneder senere Kjøbenhavns Kommunalbestyrelse Bindesbølls endelige Plan. Denne lød paa et Overslag af omtrent 200,000 Daler, hvoraf Byen foreløbig vilde tilskyde de 60,000.

Længe varede det da ikke, før Værket var i Gang, og den 18de December 1841 kunde der holdes Rejsegilde paa Thorvaldsens Musæum. Derpaa tog man fat paa Udsmykningen af Rummene; den stod under Bindes-

bølls Overledelse, men udførtes af en Mængde forskellige Kunstnere, Billedhuggerne H. E. Freund og Herzog, Malerne Köbke, Sonne, W. Hammer, C. Fr. Sørensen, Heinrich Hansen, Joel Ballin, Wegener, A. P. Madsen og flere. Gulvene bleve lagte med Mosaik efter rigt afvejlende Mønstre af Bindesbøll, der ogsaa gav Tegningerne til Figurernes Fodstykker, til Skabene, til Montrerne og til en Del andre Møbler; Bygningens Ydersider samt Murene ud til Gaarden dekoreredes af J. Sonne efter den geniale Bygmesters Plan. Da alt var fuldendt, ledede Bissen Opstillingen af Billedhuggerarbejderne; endelig ophængtes omtrent 200 af Samlingens 356 Malerier, antike Vaser, Gemmer, Broncer samt Bøger, Haandtegninger og Kobberstik anbragtes i Skabe og Montrer, medens en Del Oldtidsskulpturer og nogle Kunstværker af nyere Oprindelse fik Plads i de dertil indrettede Kjælderrum.

Mange vare de Mænd, der havde været i Virksomhed ved Opførelsen og Indretningen af Thorvaldsens Musæum, og gjennemgaaende havde de haft Ære af deres Arbejde; om ingen gjælder dette dog i fuldere Maal end om selve Bygmesteren. For den uheldige Omstændighed, at hans Værk »trykkes« af Naboskabet med Slottet, kan han jo ikke bære Ansvaret; i og for sig gjør det i sin rene græske Stil og med sine store og ædle Forhold et imponerende Indtryk, og Ulæmpen har han saa vidt muligt bødet paa ved at give Ydermuren en Farve, hvori Sonnes Kompositioner — Thorvaldsens Modtagelse paa Rheden og Overførelsen af hans Værker til Musæet — ere udførte i Sgraffittoteknik. Men frem for alt bør han dog æres for den selvfornægtende Hengivenhed og for den fremragende Dygtighed, hvormed han har sørget for, at Bygningen blev, hvad den først og fremmest skulde være: et godt Hjemsted for den enkelte store Kunstners samlede Efterladenskaber. Hvor man end færdes der inde — i Forhallen med de mægtige Monumenter, i den stemningsrige Kristussal, i de smaa Kabinetter, hvor en enkelt Statue holder os fast — kommer hvert Arbejde til sin Ret. Bindesbøll har kun villet ét, og det er lykkedes: ham at føre os sammen med den store Billedhugger og faa os til helt at glemme Bygmesteren.

I Sommeren 1844 blev Gaardens indre Dekoration med de høje Palmetræer og Geniernes Væddekjørsel fuldendt; fire Aar senere opstilledes over Forhallen den mægtige Victoria med sit Firspand. Samme Aar, den 17de September, overtog Kommunen det færdige Musæum. Dagen derpaa aabnedes det, uden nogen Højtidelighed, for Publikum.

Og siden den Stund har Thorvaldsens Musæum været et helligt Sted for de mange — et Tempel, hvor unge og gamle, lærde og ulærde, danske og fremmede mødtes for at nyde den herlige Mesters Værker og lade sig befrugte af dem. Aar for Aar er Besøget der oppe blevet stærkere, og det til Trods for alle »Strømninger i Tiden«, al Vexlen af Smag, al Kamp imellem Kunstanskuelser, al Higen efter nyt. Forklaringen ligger nær. Thorvaldsens Kunst hører til det gamle, der evig bevarer sin Friskhed, fordi det hviler paa den evige Sandheds Grund — paa den rene og ægte menneskelige Følelse, den store og dybe Kjærlighed til og Forstaaelse af Livet og Naturen, det sunde, oprindelige Syn paa Meningen med det skabte og dets guddomsgivne Skjønhed. Netop dette er det, der hjemler Thorvaldsens Ret til at nævnes som den, der ikke blot fører en hel Slægts Kunst bort fra Usandheden og Lefleriet, men gjør det i Samfund med den Aand, som gav Oldtidsværkerne deres ædleste Præg.

CHRISTIAN IV.

FORTEGNELSE OVER FOTOTYPIERNE.

Portræter.

- C. V. Eckersberg. Portræt af Thorvaldsen. S. 1
Jakob Munch. Thorvaldsen i romersk Ridderdragt.
S. 110.
Horace Vernet. Thorvaldsen i Arbejdsdragt. S. 254.
Vogel v. Vogelstein. Portræt af Thorvaldsen. S. 118.

Thorvaldsens Værker.

- Adonis. Statue. S. 26.
Amor hos Bacchus. Relief 46.
Amor i Luften. Relief 222.
Amor i Underverdenen. Relief 214.
Amor med Buen. Statue 66.
Amor med Lyren. Statue 114.
Amor med Svanen; Dreng plukke Frugt. Relief 36.
Amor og Anakreon. Relief 188.
Amor og Bacchus stampe Druer. Relief 40.
Amor og Hymen. Relief 290.
Amor og Psyche. Gruppe 8.
Amor opvækker den afmægtige Psyche. Relief 44.
Amor paa Havet. Relief 218.
Amor paa Jorden. Relief 210.
Amor saaret af en Bi. Relief 34.
Andreas. Statue 174.
Apollo. Statue 18.
Bacchus. Tegning 12.
Bartholomæus. Statue 182.
Christian d. IV. Statue 284.
Christi Daab. Relief 120.
Christus. Statue 142.
Copernicus. Statue 184.
Daabens Engel. Statue 144.
Dagen. Relief 69.
Den guddommelige Styrke. Statue 194.
Den himmelske Visdom. Statue 198.
Den triumferende Amor I. Statue 54.
Den triumferende Amor II. Statue 56.
De tre Gratier. Relief 128.
Dronning Caroline Amalie. Statue 200.
Efteraar. Relief 264
En Bacchantinde og en lille Satyr. Statue 246.
En Danserinde. Statue 88.
En lille Pige med Amors Pil. Statue 280.
En romersk Krieger. Statue 138.
En siddende Jøde. Statue 134.
En ung dansende Pige. Statue 270.
Foraar. Relief 258.
Fyrstinde Bariatinsky. Statue 104.
Fyrst Poniatovsky. Statue 204.
Fyrst Potocki. Statue 126.

- Ganymedes med Jupiters Ørn. Gruppe 90.
Ganymedes skænkende af Skaalen. Statue 82.
Ganymedes staaende. Statue 14.
Georgina Elisabeth Russel. Statue 62.
Gratierne. Gruppe 108.
Grevinde Ostermann. Statue 74.
Gutenberg. Statue 242.

- Haabet. Statue 98.
Hebe. 1ste Udarbejdelse. Statue 24.
Hebe. Statue 78.
Hektors Afsked med Andromache. Statue 272.
Herkules. Statue 296.
Hertug Eugen af Leuchtenberg. Statue 206.
Hylas røves af Flodnymferne. Relief 238.
Hyrdedrengen. Gruppe 94.
Hyrdinden med Amarinreden. Relief 234.

- Jakobus Alfæi Søn. Statue 150.
Jakobus Major. Statue 154.
Jason, set forfra. Statue 4.
Jason, set fra Siden. Statue 6.
Johannes. Statue 162.
Johannes prædiker i Ørken. Gruppe 130.
Judas Thaddæus. Statue 170.

Lord Byron. Statue 230.

- Mars og Amor. Gruppe 50.
Matthæus. Statue 168.
Maximilian d. I. Statue 250.
Merkur bringer den lille Bacchus til Ino. Relief 30.
Merkur som Argusdræber. Statue 102.
Nadverens Indstiftelse. Relief 122.
Napoleon som Sejrhætte. Buste 226.
Natten. Relief 70.
Nessus og Deianira. Relief 58.
Pan lærer en lille Satyr at blæse paa Rørfløjte.
Relief 232.
Paulus. Statue 164.
Petrus. Statue 166.
Philippus. Statue 146.
Psyche. Statue 20.
Pius d. VII. Statue 190.

- Schiller. Statue 252.
Simon Zelotes. Statue 178.
Sommer. Relief 262.

- Thomas. Statue 158.
Thorvaldsen støttende sig til Haabet. Statue 274.
Venus. Statue 86.
Vinter. Relief 268.
Vulcan. Statue 278.

FORTEGNELSE OVER BILLEDERNE I TEXTEN.

Statuer, Buster, Grupper og Monumenter.

	Side
Achilles og Penthesilea	41
Amor og Hygieia	265
Bacchus og Ariadne	32
Børn, to, Johannesgruppen	186
Danserinde	131
Frederik den Sjette	280
Frederik den Syvende som ung	212
Jupiter, Minerva, Nemesis, Oceanus og Jorden	72
Luther	216
Luther (Buste)	296
Løvemontet ved Luzern	153
Melanthon	217
Moder med Børn (Ungdomsarbejde)	8
Moder, knælende, med Barn (Johannesgr.)	182
Moder, siddende, med Barn (Johannesgr.)	183
Rothe, Tyge	36
Schwartzenberg	172

Relieffer.

A genio lumen	77
Achilles og Briseis	48
Alexandertoget	99—112
Alexander forledes til at antænde Persepolis ..	249
Amor bunden hos Gratierne	236
Amor hvilende	9
Amor knyttende et Net	235
Amor optegner Jupiters Love	234
Amors Pile smeddes	129
Amor og Erato	228
Amor og Ganymedes spille Tærning	239
Amor og Hymen	237
Amor og Hunden	238
Barnets Skytsengel	189
Bethmann Holwegs Gravmæle	115
Billedhuggerkunstens Genius	294
Elefantrelief, Ungdomsarbejde	1
Engle, tre spillende	251

	Side
Engle, tre svævende	61
Engle, tre syngende	250
Engle, tre med Guirlande	166
Hektor, Paris og Helene	81
Heliodors Udjagelse af Templet	15
Herkules og Hebe	68
Homer synger for Grækerne	261
Jagtnymfe	254
Jupiter og Nemesis	67
Kjærlighedens Aldere	203
Kjærlighed, den kristelige	87
Kristi Daab	54
Kristus velsigner Børnene	59
Maria med Jesus og Johannes	58
Minerva og Prometheus	66
Minerva tilkjender Odysseus Achilles's Vaaben ..	231
Musernes Dans paa Helikon	52
Nemesis	253
Nessus og Deianira	120
Priamos hos Achilles (Ungdomsarbejde)	18
Priamos hos Achilles (senere Arbejde)	122
Psyche ved Amors Leje	286
Rebekka og Elieser	283
Venus's Fødsel	82
Æsculap og Hygieia	69

Portræter, Tegninger etc. af forskellige Kunstnere.

Amor og Bacchus. Maleri af Carstens	88
Anna Maria Magnani af Eckersberg	38
Fanny Caspers af Louise Seidler	141
Jason og Chiron. Tegning af Carstens	44
Miss Mackenzie af Thorvaldsen	140
Stueuret	6
Thorvaldsens Portræt af Eckersberg	121
Thorvaldsens Portræt af Guérard	134
Thorvaldsens Portræt af ham selv	21
Thorvaldsen som ung (Silhuet)	
Thorvaldsens Værelse	297

Skrifter som ere benyttede ved Udarbejdelsen af Værket.

J. M. THIELE: Den danske Billedhugger Bertel Thorvaldsen og hans Værker. I—IV. — J. M. THIELE: Thorvaldsens Biografi. I—IV. (Hovedværk). — E. PLON: Thorvaldsen, sa vie et son oeuvre. — JULIUS LANGE: Sergel og Thorvaldsen. — M. HAMMERICH: Thorvaldsen og hans Kunst. — M. WAGNER: Thorvaldsen i Rom. — C. F. WILCKENS: Træk af Thorvaldsens Liv. — WILDE: Thorvaldsen og Jerichau paa Fregatten Rota. — FR. BARFOD: Thorvaldsens Album. — CHR. BRUUN og L. P. FØNGER: Thorvaldsens Historie. — Adskillige Oplysninger findes desuden i Lexica: (Artiklen »Thorvaldsen« af Weilbachs Kunstnerlexikon foreligger i Særtryk), i Blade og Tidsskrifter: »Kjøbenhavns Skilderi«, Molbechs Athene o. s. v.) samt forskellige Bøger som Riisens Archiv XIV og XXXVII, Oehlenschlägers Erindringer, Høyens efterladte Skrifter, H. E. Friends Levned, Kästners Römische Studien og Uhdes Erinnerungen und Leben der Malerin Louise Seidler.

